

§ 1 Fråga om hänvisning av motioner till utskott

*Fråga om hänvisning
av motioner till utskott*

Motioner

med anledning av prop. 2020/21:165 Utvidgade möjligheter att utreda förlisningen av passagerarfartyget Estonia

2020/21:3979 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)

2020/21:3995 av Andreas Carlson m.fl. (KD)

föredrogs.

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

I proposition 2020/21:165 *Utvidgade möjligheter att utreda förlisningen av passagerarfartyget Estonia* föreslår regeringen att det i den så kallade gravfridslagen ska införas ett ytterligare undantag från det straffsanktionerade förbudet mot dykning och annan undervattensverksamhet vid vraket. Undantaget syftar till att säkerställa att svenska myndigheter ska kunna utreda förlisningen utan att riskera straffrättsligt ansvar.

Propositionen har föranlett två följdmotioner, dels motion 2020/21:3979 av Linda Westerlund Snecker med flera, Vänsterpartiet, dels motion 2020/21:3995 av Andreas Carlson med flera, Kristdemokraterna. Motionärerna vill att riksdagen ska rikta ett tillkännagivande till regeringen om att vidta åtgärder för att ett befintligt undantag som möjliggör verksamhet för att täcka över vraket ska tas bort.

Motionerna bordlades vid gårdagens sammanträde.

Följdmotioner får enligt 9 kap. 12 § riksdagsordningen väckas inom ramen för ärendet. I fråga om regeringens propositioner innebär det bland annat att det är tillåtet att väcka yrkanden som utgör alternativ till regeringens förslag. Om ett yrkande utgör ett alternativ får bedömas med utgångspunkt i de förslagspunkter och bedömningar som förekommer i propositionen (2012/13:URF3 s. 138 ff.).

Det som har utretts i det här lagstiftningsärendet och som behandlas i propositionen avser enbart frågan om det ska vara möjligt att göra dykningar vid Estonia för att fastställa orsaken till förlisningen. Om Estonia ska kunna övertäckas eller inte har inte övervägts eller varit föremål för beredning i det här lagstiftningsärendet.

Med utgångspunkt i regeringens förslag och de bedömningar som propositionen innehåller kan de motioner som har lämnats in av ledamöter från Vänsterpartiet och Kristdemokraterna enligt talmannens mening inte

anses väckta inom ärendets ram. Talmannen bedömer därför att han enligt 11 kap. 7 § riksdagsordningen är förhindrad att föreslå att motionerna hänvisas till justitieutskottet.

Anf. 2 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! I propositionen *Utvidgade möjligheter att utreda förlisningen av passagerarfartyget Estonia* föreslår regeringen att det i den så kallade gravfridslagen ska införas ett ytterligare undantag från det straffsanktionerade förbudet mot dykning och annan undervattensverksamhet vid vraket.

Vänsterpartiet och Kristdemokraterna har i var sin följdmotion föreslagit att möjligheten att täcka över det förlista fartyget M/S Estonia ska strykas ur lagen om gravfrid.

Talmannen anser inte att våra yrkanden ligger inom ärendets ram, men vi delar inte den bedömningen. Vi anser att regeringens proposition handlar om vad som ska vara och vad som inte ska vara tillåtet enligt gravfridslagen.

Det var inte heller möjligt för riksdagens partier att under allmänna motionstiden i höstas ha kännedom om att debatten om M/S Estonias öde skulle ta fart igen eller att regeringen förväntades lägga fram en proposition under detta riksmöte. Därför anser Vänsterpartiet att konstitutionsutskottet ska behandla huruvida Vänsterpartiets och Kristdemokraternas motionsyrkanden tillhör ärendet eller inte.

Därför yrkar jag att kammaren ska begära proposition i ärendet.

Anf. 3 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Även jag vill yttra mig i denna fråga. Det gäller alltså de två motioner som Kristdemokraterna och Vänsterpartiet har lämnat in med anledning av ändringen i gravfridslagen. Nu föreslås att det inte längre ska vara olagligt att dyka vid Estonia i syfte att utreda förlisningen. Det är bra och behövs verkligen.

Dock finns möjligheten kvar att täcka över Estonia, och därför vill vi rikta ett tillkännagivande till regeringen. Vi yrkar att frågan får gå till KU och därefter tas upp till omröstning.

Denna fråga engagerar många, såväl överlevande som anhöriga. Den märkliga ordningen att täcka över med grus fick avbrytas, och nu vill vi säkerställa att detta inte kan komma i fråga igen.

Därför yrkar vi att frågan hänvisas till KU och får tas upp till omröstning i kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

Under överläggningen hade yrkats att kammaren skulle begära proposition på hänvisning till utskott av de föreliggande motionerna.

(Beslut fattades under § 12.)

Protokollet för den 8 april justerades.

§ 3 Anmälan om ersättare

Förste vice talmannen anmälde att *Ulrika Karlsson* (M) inträtt som ersättare för *Marta Obminska* (M) under tiden för hennes ledighet den 26 april–15 augusti.

§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Förste vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2020/21:54 för tisdagen den 27 april i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från socialutskottet.

§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2020/21:652

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:652 Prostatacancer

av Per Ramhorn (SD)

Interpellationen kommer att besvaras längre fram.

Skälet till dröjsmålet är tillfälligt förhinder att närvara i kammaren.

Stockholm den 28 april 2021

Socialdepartementet

Lena Hallengren (S)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:667

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:667 Vargen som förvaltningsbar art

av Runar Filper (SD)

Interpellationen kommer att besvaras gemensamt med 663 och 664 fredagen den 7 maj. Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 28 april 2021

Miljödepartementet

Per Bolund (MP)

Enligt uppdrag

Egon Abresparr

Expeditionschef

§ 6 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

EU-dokument

COM(2021) 181 till skatteutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 23 juni*.

§ 7 Riksbankens förvaltning 2020

Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU23

Riksbankens förvaltning 2020 (framst. 2020/21:RB1, framst.

2020/21:RB2 och redog. 2020/21:RR2)

föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 8 Världlandsavtal mellan Sverige och Banken för internationell betalningsutjämning (BIS)

Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU45

Världlandsavtal mellan Sverige och Banken för internationell betalningsutjämning (BIS) (prop. 2020/21:127)

föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 14.)

*Samhällets
krisberedskap*

§ 9 Samhällets krisberedskap

Försvarsutskottets betänkande 2020/21:FöU7

Samhällets krisberedskap

föredrogs.

Anf. 4 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Vi moderater har ett antal reservationer i detta ärende, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 1 under punkt 1.

Sveriges krisberedskapsförmåga är mycket viktig, både för att hantera pågående kriser, som coronapandemin, och framtida kriser, som kan se helt annorlunda ut. Vi måste ha en bred krisberedskap som kan hantera en rad olika sorters risker och hot.

En god krisberedskap lägger också grunden för ett bra civilt försvar i händelse av höjd beredskap och krig. Förbereder vi oss för krig klarar vi också kris.

En stark krisberedskap handlar bland annat om styrning och ledning. Vem gör vad och när? När allt rasar, vem har mandat att kliva fram och ta

över? Vem har mandat att säga till alla andra att nu gör vi så här? Det bör finnas tydligt utpekade ansvariga myndigheter för ledning och samordning av de krishanterande insatserna.

Nu har vi fått en rapport: Barbro Holmbergs utredning *Struktur för ökad motståndskraft*, som handlar om just styrning. Det ska inrättas tio beredskapssektorer, det vill säga en indelning av ett antal statliga myndigheter som ansvarar för samhällsviktig verksamhet i olika sektorer, där var och en har en sektorsansvarig myndighet. Tanken är att på så sätt skapa en organisatorisk plattform för såväl planering som operativ hantering av frestida kriser, höjd beredskap och ytterst krig. Gott så, men i slutändan är ändå frågan: När allt rasar, vem har mandat att kliva fram?

Som krislagstiftningen ser ut i dag får regeringen besluta om skärpt eller höjd beredskap endast i händelse av krigsfara eller krig, inte vid en allvarlig kris. Sverige skulle behöva vidta åtgärder för att krislagstiftningen ska ge regeringen mandat att agera i händelse av en kris.

Vi moderater anser att det måste vara tydligt i ledning och styrning hur vi hanterar tvärsektoriella frågor, särskilt under kris och krig. Vi vill se ett nationellt säkerhetsråd med placering i Statsrådsberedningen, ett nationellt säkerhetsråd som leds av statsministern och består av relevanta ministrar, ett nationellt säkerhetsråd som är en knutpunkt i frågor som rör rikets säkerhet i bred bemärkelse. Det skulle då också utgöra den centrala statliga krisledningsorganisationen.

En stark krisberedskap handlar också om tillräckliga lager av livsmedel, läkemedel och sjukvårdsmateriel. Det handlar om tillgång till drivmedel och el. Tillgång till transporter och ett robust finansiellt system är andra viktiga delar. Grundläggande är naturligtvis att it-systemen inte slås ut.

Ökad försörjningstrygghet är centralt för att stärka den svenska krisberedskapen, och livsmedels-, drivmedels- och elförsörjning måste fungera under allvarliga kriser. Här behövs fler insatser för att åtgärda dessa brister.

Nu under pågående coronapandemi identifierade regeringen samhällsviktiga sektorer, däribland livsmedelsproduktionen. Vi moderater tycker att livsmedelsproduktionen ska klassificeras som samhällsviktig verksamhet också efter att den akuta coronakrisen är över, eftersom uppgiften att producera mat och livsmedel alltid måste fungera.

Fru talman! Krisberedskap handlar också mycket om händer och fötter – om duktiga människor som gör ett bra jobb. För räddningstjänstverksamheten handlar det om att få tag i och kunna behålla brandmän och deltidbrandmän. Den här församlingen har gett regeringen ett uppdrag – ett tillkännagivande – att deltidbrandmännens a-kasseregler behöver förändras. Nu har regeringen kommit med en proposition med förbättringar, men de missar tyvärr målet.

Förslaget måste göra skillnad på riktigt. Med regeringens förslag kommer deltidbrandmännen inte att få tillräcklig a-kasseersättning. Om en utryckning sker ryker all a-kasseersättning den dagen. En utryckning tar i snitt bara en timme, och då borde inte hela dagen gå upp i rök.

Detsamma gäller vid utbildningar och materialvård, som ofta är förlagda till kvällar och helger. Det är ett ärende som ska debatteras nästa vecka i ett annat utskott, men det hör faktiskt ihop med detta. Vi behöver människor som kan fixa Sveriges krisberedskap. Jag uppmanar andra partier att stödja förslaget, och jag hoppas att de gör det.

Prot. 2020/21:116
29 april

*Samhällets
krisberedskap*

Fru talman! Sverige är en viktig del av EU, och krisberedskap är ett område där EU kommer att satsa allt större resurser. Den hjälp som Sverige tog emot från andra europeiska länder under skogsbränderna sommaren 2018 kunde till stor del genomföras tack vare EU:s civilskyddsmekanism. Sverige behöver bejaka ett utbyggt krisberedskapssamarbete, bland annat för att vi ska klara av klimatförändringarna.

Det är kostnadseffektivt att jobba tillsammans. Jag tänker på de vatten-skopande plan som vi har på Skavsta och som vi vill ansluta till rescEU, inom EU:s civilskyddsmekanism. På så sätt kan vi dela på kostnaderna, och Sverige har också möjlighet att använda dem nationellt.

Vi har alltså brandflygplan som nu är baserade på Skavsta. Det är jättebra. Problemet är bara att regeringen verkar ha börjat med en ny tävling: att inte stötta alls eller till och med vilja lägga ned så många flygplatser som möjligt på så kort tid som möjligt. Flyget och våra beredskapsflygplatser är oerhört viktiga för att kunna upprätthålla en bra krisberedskap i hela Sverige. Man vill lägga ned med hänvisning till att färre flyger numera, men det är lite absurt, fru talman. Det är inte så konstigt att färre flyger just nu, för vi ska ju hålla oss hemma för att minska smittspridningen.

Skavsta för mig osökt in på Kustbevakningen, som är lokaliserad till Skavsta med sin flygenhet. Om Skavsta läggs ned finns ingen långsiktig plan för var Kustbevakningens flygenhet skulle vara lokaliserad i framtiden. Kustbevakningen är en myndighet som utför många viktiga uppdrag, bland annat gränsskydd, miljöövervakning, sjöräddning och brottsbekämpning. De fick en ny lag 2019.

Under 2020 har polisen, tullen och Kustbevakningen jobbat mycket tillsammans vid många olika tillfällen i hamnar och gjort stora insatser, bland annat för att förhindra att stöldgods lämnar landet. Det är bra, men det har också visat att det finns en hel del problem, bland annat den sekretess som råder mellan myndigheter och som har försvårat det brottsbekämpande arbetet.

Det finns också verktyg som får användas av en myndighet men inte av en annan, till exempel polisens applikation för registerslagningar. Det skulle vara bra om tullen och Kustbevakningen också fick använda den.

Under mina olika besök hos Kustbevakningen har det framkommit att den nya lagen inte riktigt blev så träffsäker som vi hade önskat. Ibland blir det inte riktigt som man tänkt sig, och då behöver man bestämma om. Vad är det då jag pratar om? Jo, att Kustbevakningen tidigare kunde kontrollera och rapportera fritidsfiske från bryggor, öar och stränder men att de i dag måste tillkalla polis om de anar oråd i vassen. Detta gäller också jakt på öar, där Kustbevakningen alltså inte får gripa in. Jag tror inte att det var riktigt så här vi hade tänkt oss det, fru talman, och jag tror att det är läge att bestämma om.

Vi moderater vill också se en översyn av Kustbevakningens roll och arbetsuppgifter där förslag ges om hur myndigheten bör resurssätta, personellt och materiellt, för att kunna utföra sitt uppdrag.

Avslutningsvis, fru talman, finns det en fråga som egentligen inte är särskilt politisk eller kontroversiell alls. Det handlar om att kunna larma 112 via sms. När en person befinner sig i en trängd, hotfull och farlig situation kan det vara svårt att ringa 112 och larma. Jag tänker närmast på ut-

satta barn och kvinnor och på människor som är utsatta för våld i nära relationer, hedersbrott och andra hemskheter.

Man kanske sitter gömd i en garderob och inte vill ge sig till känna eller avge några ljud. Då kan det vara bra att kunna larma via sms, men i dag finns ingen möjlighet att göra det om man inte i förväg har anmält till 112 att man har någon form av funktionsvariation. Om man sitter gömd i en garderob kanske man inte har kunnat förbereda detta.

Vi moderater vill göra det så enkelt som möjligt att larma. Därför vill vi att det ska utredas hur det snarast ska kunna gå att larma 112 via sms. Tekniken finns. Det verkar bara som om den politiska viljan saknas, men inte hos oss moderater.

Anf. 5 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 2, som bygger på kommittémotioner från våra ledamöter i socialutskottet. Vi står naturligtvis även bakom övriga välskrivna reservationer och särskilda yttranden men väljer att inte lyfta fram dessa till votering. Reservation 2 handlar om att regeringen bör verka för en gemensam nationell styrning och ett övergripande ansvar i pandemisituationer.

Lagstiftningen gällande regionernas beredskap ska vara tvingande. Samtidigt ska det finnas ett tydligt statligt ansvar vad gäller nationell samordning och stöd från nationella myndigheter. I dag finns det inga nationella riktlinjer för hur stora kommunernas lager av skyddsutrustning bör vara, vilket är en stor brist.

Sjukvården och omsorgen styrs av en uppsättning regler som myndigheter tar fram, till exempel Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg, Folkhälsomyndigheten och Arbetsmiljöverket, samt av lokala regler som kommuner och regioner utfärdar.

I en kris måste det tydligt framgå vilken tolkning av reglerna som vården och omsorgen ska följa. Det senaste årets hantering har visat stora brister i samhällets krisberedskap.

Men det här är ingenting nytt, fru talman! Efter brandsommaren 2018 konstaterades att kommunikationen mellan de kommunala räddningstjänsterna och den nationella styrningen av resurserna var bristfällig. Många kommunala räddningstjänster var och är fortfarande neddragna till ett minimum. Alla räknade med att kunna få hjälp av grannkommunen vid en stor olycka eller en stor brand. När det sedan brann i stort sett överallt samtidigt stod vi där med skägget i brevlådan.

En lärdom som måste dras av brandsommaren 2018 och av den nu pågående pandemin är att vår krisberedskap måste vara dimensionerad för att klara även svåra kriser med egna resurser. Problemen som vi såg brandsommaren 2018 återkom två år senare när pandemin slog till på kommunal, regional, nationell och global nivå. Varken kommuner eller regioner hade tillräckliga lager av skyddsutrustning för att klara sina egna behov, än mindre för att hjälpa andra.

Det fanns initialt små möjligheter att få hjälp av andra EU-länder då i stort sett alla drogs med och alla hade samma brister. Det gick till och med så långt att två av EU:s största länder införde ett exportstopp på skyddsutrustning till andra behövande medlemsländer.

Slutsatserna måste bli att vår krisberedskap i huvudsak måste bygga på vår egen nationella kapacitet med en stark nationell styrning avseende re-

surser, samordning och kontroll enligt lagar och riktlinjer. Sverigedemokraternas uppfattning är att MSB ska ha huvudmannaskapet i detta arbete, naturligtvis inte utan att regeringen behåller det övergripande ansvaret.

Fru talman! Jag vill i denna debatt även beröra våra övriga reservationer i betänkandet.

Vi har en reservation som bygger på en kommittémotion från SD:s ledamöter i civilutskottet. Den går i korthet ut på att se över beredskapsplaner och lagar för att undvika situationer som inträffade förra våren när man hastigt tvingades besluta om att ändra i plan- och bygglagen för att kunna etablera fältsjukhus och provtagningsstationer. Dessutom finns behov av ett nationellt grepp om krisberedskapsplaner inom stadsbyggnadsområdet för att rusta Sverige, regioner och kommuner för eventuella kommande kriser. Regeringen behöver därmed snarast starta arbetet med framtagande av en nationell handlingsplan för krisberedskap inom stadsbyggnadsområdet.

Vi har också en reservation som härrör från trafikutskottet och som berör transporter av farligt gods. Förare som varken har kompetens eller fordon med rätt utrustning utför denna typ av transporter på våra vägar i dag. Det förekommer transporter med farligt gods som inte är skyltade, vilket är synnerligen allvarligt vid räddningsinsatser och kan innebära en risk för skada på människor och miljö.

Polisens nuvarande organisation uppfyller inte målen för antalet utförda kontroller av dessa fordon. Vårt förslag är då att en särskild enhet inom polisen ska utföra fler inspektioner på våra vägar, och vi har tidigare inkluderat resursförstärkningar för detta ändamål.

Fru talman! Denna debatt berör i huvudsak yrkanden från motioner inlämnade under allmänna motionstiden. Inledningsvis har jag berört några av dem. Vill man läsa mer om Sverigedemokraternas politik när det gäller samhällets krisberedskap återfinns våra övriga förslag i en rad kommittémotioner som vi presenterat i försvarsutskottet under det senaste året, inte minst följdmotioner med anledning av bland annat höstbudgeten och den stora totalförsvarspropositionen som det fattades beslut om förra hösten.

Fru talman! Med detta sagt går det inte att undvika att vi just nu befinner oss mitt i en pågående pandemi. Därmed är det naturligt att vi alla i detta läge lägger mest fokus på dagens aktuella samhällskris.

Jag är medveten om att detta är ett motionsbetänkande, men jag tycker ändå att det hade varit klädsamt om ansvarig minister hade varit på plats för att försvara regeringens och ansvariga myndigheters misslyckanden när det gäller samhällets krisberedskap mot en pandemi, för att försvara regeringens misslyckade hantering när krisen väl var ett faktum och för att ta ansvar som minister och som regering.

Fru talman! Om det är något som vi har lärt oss av de senaste veckornas KU-förhör är det att ingen tar ansvar, att ingen har ansvar och att ingen vill ha ansvar. Regeringen har inget ansvar och tar inget ansvar utan skyller på myndigheter, som i sin tur kommer undan genom att ansvarsdelningsprincipen i detta fall i praktiken blir en ansvarslöshetsprincip. Dessutom har vi behov av ett verkningsfullt och effektivt tjänstemannaansvar.

Fru talman! Det är tydligt att bland alla uppdagade brister är bristen på ledarskap i denna situation det allvarligaste. Vi behöver en styrande myndighet, MSB, som har det övergripande ansvaret för krisberedskapen i Sverige. MSB behöver genom lagstiftning, budget och regeringens regle-

ringsbrev ha mandat, befogenheter och resurser att som överordnad myndighet styra, leda, planera för och genomdriva samhällets krisberedskap.

Fru talman! Vi behöver också en regering som kännetecknas av ledarskap, ansvarstagande, handlingskraft och sunt förnuft. Men där kan tyvärr ingen lagstiftning och inga resurser i världen hjälpa nuvarande regering. För att uppnå detta behöver vi en ny regering, och det är detta som jag kommer att jobba stenhårt för att få till stånd så att en sådan finns på plats senast hösten 2022.

Anf. 6 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! Det är en viktig debatt i dag om betänkandet om krisberedskapsfrågor, som tangerar de grundläggande värdena för ett lands säkerhet och våra invånares trygghet. Centerpartiet har under många år uppmärksammat behovet av mer resurser till svensk räddningstjänst men också att räddningstjänsten behöver utvecklas så att alla i detta land oavsett var man bor, på landsbygden eller i städer, ska ha möjlighet att känna samma trygghet och säkerhet men också ha ett likvärdigt skydd. Detta innebär stora utmaningar men också möjligheter i en tid då vi återuppbygger vårt samlade totalförsvar.

När vi åker runt i landet ser vi att tillgången till räddningstjänst varierar. Beroende på var man bor är det olika inställelsetider. Vi behöver jobba i en sådan riktning att resurserna finns så nära som möjligt.

För oss centerpartister är det grundläggande att stärka och arbeta med vardagsberedskapen i alla dess delar. Människor måste i vår tid, precis som tidigare, kunna känna tillit till myndigheter och dem som representerar offentliga verksamheter – gemensamt finansierade verksamheter. Människor ska kunna räkna med hjälp och stöd och att det offentliga faktiskt fungerar i vardagen.

Givetvis är det oerhört viktigt att vi fortsätter att lägga fokus på förebyggande insatser och att det finns ett långsiktigt, praktiskt helhetsperspektiv för att vi ska klara att hantera hela hotskalan, från civila kriser till militär aktivitet – och gråzonen däremellan. Att hela Sverige har en fungerande räddningstjänst blir alltså viktigt också för uppbyggnaden av det civila försvaret.

Fru talman! Även under sommaren 2018 hade vi stora provningar i form av torka, missväxt och väldigt omfattande skogsbränder. Då var Centerpartiet tidigt ute och krävde flygande resurser, det vill säga att Sverige helt enkelt skulle köpa in brandsläckningsresurser och att det skulle vara flyg. Detta har blivit verklighet, och det har varit en oerhört viktig resursförstärkning när det gäller att bekämpa både bränder och andra händelser i vår tid. Detta är bra; vi måste ta många steg på vägen mot en starkt daglig beredskap.

Det gäller också arbetet med att möjliggöra för fler att gå in i deltidsbrandkåren och att stötta det lokala arbetet med att rekrytera fler till just deltidsbrandmannakåren. Där är uppgörelsen med regeringen, Centerpartiet och Liberalerna viktig. Den handlar om att ge arbetslösa bättre villkor i förhållande till arbetslöshetsförsäkringen så att de kan fortsätta att arbeta som deltidsbrandman. Vi anser också att MSB bör få en särskild uppgift att stödja kommunerna i personalrekryteringen av deltidsbrandmän. Man bör även se över övriga viktiga och nödvändiga förstärkningar och praktiska insatser som behövs för att möjliggöra för fler att ta dessa uppdrag.

Prot. 2020/21:116
29 april

*Samhällets
krisberedskap*

Vi ser också ett fortsatt behov av att jobba med specialistutbildning för att vi ska kunna klara att bekämpa stora skogsbränder ännu bättre. Är det någonting klimatförändringarna visar är det att sårbarheterna och utmaningarna i vårt samhälle blir allt fler och att vi ofta ställs på hårda prov på olika arenor samtidigt. Därför håller jag också med om att det krävs ett ledarskap som orkar se helheten och orkar arbeta långsiktigt för att se vad som behöver göras för att förebygga i tid. Vi måste kunna hantera flera stora, omfattande kriser samtidigt – inte bara en i taget. Vi måste också hela tiden ha fokus på att under pågående stora kriser lära av utvecklingen och omständigheterna för att snabbt kunna vidta nödvändiga åtgärder.

Fru talman! Jämställdhet är också en viktig fråga, och en av våra reservationer i dagens betänkande handlar om detta. En stor majoritet av brandmännen är i dag män; 5,5 procent är kvinnor. Här har landets kommuner kommit olika långt, och vi ser att det finns mycket att göra när det gäller arbetet för att få in fler kvinnor i räddningstjänsten.

Fru talman! Pandemin vi upplever och står mitt i får stora konsekvenser för vårt land – för människors liv, hälsa och egendom. Vi ser också att stora brister i krisberedskapen blottas. Det är brister som emellanåt faktiskt har varit kända tidigare men som har lämnats utan åtgärd. Det är ännu en gång ett underbetyg för svensk krisberedskap att större utvecklingssteg tas först efter att en större kris har inträffat. Det behöver vi ha fokus på. Vi måste lära av detta och även kritiskt granska hur det politiska arbetet tar tag i dessa frågor inför kommande stora utmaningar.

Förhoppningsvis leder pågående pandemi till en reformerad krisberedskap där beredskap står högre upp på agendan i vårt samhälle generellt, både på den lokala nivån i alla landets kommuner och på så sätt att vi samlar på en högre prioritering av de här frågorna. Det kommer vi att behöva. Vi behöver det just nu. Detta är också viktigt och angeläget för uppbyggnaden av just det civila försvaret för att de systembrister vi har i krisberedskapen inte ska följa med in i det nya civila försvaret.

Samtidigt är det viktigt att ta vara på det som fungerar – de metoder och arbetssätt som är bra – och få med det in i det samlade totalförsvaret. Vi behöver också ha ett enda integrerat system, inte olika system för krisberedskap respektive civilt försvar. Särlösningar ska i största möjliga mån undvikas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 5 i betänkandet. Den handlar om att styrningen av krisberedskapen behöver bli bättre. Krisberedskapen i landet är underreglerad och utgår från tre allmänt hållna principer: ansvarsprincipen, närhetsprincipen och likhetsprincipen. Centerpartiet anser att det behövs en översyn av om dessa principer är ändamålsenliga.

Styrningen av samhällets krisberedskap baserar sig i grunden på tre vaga principer, och det finns utvärderingar sedan tidigare där man har velat revidera och tydliggöra. Regeringen har dock inte valt att vidta några åtgärder, trots tydliga myndighetsrekommendationer. Jag hoppas därför, fru talman, att det blir en bra summering av den nyss presenterade stora och omfattande organisationsutredningen av det civila arbetet och även att man tar vara på de utvärderingar och rekommendationer som finns sedan tidigare.

I arbetet med att stärka vår samlade beredskap är den vardagliga tryggheten beroende av att vi hela tiden arbetar med frågorna. I vintras var det

mycket vatten hemma i Gillbergadalen – i Glafs fjorden och Byälven – och markägarna stod än en gång inför det faktum att vallarna inte längre kunde hålla stånd. Detta ägde rum under pandemin, och det är ett av många exempel på att kriser faktiskt händer samtidigt. En av våra viktigaste punkter utifrån ett helhetsperspektiv är därför att man måste räkna med att det kommer att ske igen, på många områden. Det är det man måste ta höjd för när man dimensionerar, organiserar och även budgeterar för en fungerande krisberedskap framgent.

Prot. 2020/21:116
29 april

*Samhällets
krisberedskap*

Anf. 7 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! Hej, alla ni som tittar och lyssnar där hemma!

I dag debatterar försvarsutskottet motioner som handlar om civilt försvar och krisberedskap. Det är en årligt återkommande debatt. Förra gången den hölls var för nästan precis ett år sedan, när pandemin just hade brutit ut. Det känns nästan som en evighet sedan; det har varit ett långt, tungt och tufft år för oss allihop. Och pandemin är inte över än, så därför känns dagens debatt fortfarande väldigt aktuell.

Fru talman! Jag tror att många känner att vårt perspektiv på krisberedskap och civilt försvar har förändrats rejält under det här året. För lite mer än ett år sedan hade många kanske lite svårt att föreställa sig en kris som påverkar hela samhället. Uppmaningen att ha en krislåda hemma, vilket visserligen är en väldigt bra och viktig uppmaning, kändes nog lite abstrakt för ganska många människor. Nu har vi dock levt med en kris som har påverkat liv, hälsa och hela samhällets funktionalitet under ett helt år, och det är inte slut än. Vårt perspektiv på vad som är viktigt i livet har förändrats. Saker vi tog för givna har försvunnit eller ställts in, och vi har fått anpassa oss efter en helt ny verklighet.

Under pandemin har vi sett hur hjälpsamheten och solidariteten i samhället har ökat. Vi har upplevt hur sårbart vårt samhälle är efter privatiseringar och nedskärningar i framför allt sjukvården, äldreomsorgen och hemtjänsten.

Vi har under de senaste åren pratat ganska mycket om att vårt samhälle är mer sårbart. Fokus för våra diskussioner har tidigare varit naturkatastrofer, klimatförändringar och framför allt bränder och torka, men nu har vi blivit påmind om det hot som finns i form av sjukdomar och pandemier. Precis som efter många andra allvarliga händelser måste vårt samhälle nu gå ur detta starkare och kunna möta nästa kris på ett betydligt bättre sätt än vi har mött denna på.

Vi vet ännu inte när coronapandemin tar slut, men vi börjar se ljuset i tunneln tack vare vaccineringen. När vi går ur den här tiden måste vi utvärdera på alla nivåer i samhället och göra förbättringar för att kunna möta framtida kriser, även om de inte kommer att se ut precis som denna kris.

Vi har fått förståelse för den sårbarhet som vi har i vårt samhälle. Det är viktigt att vi är förberedda och kan vara mer motståndskraftiga framöver.

Fru talman! Det är ju vi i försvarsutskottet som har det övergripande ansvaret för det civila försvaret och för att stärka detta. I det stora begreppet ”civilt försvar” ingår alltifrån den vanliga välfärden, som sjukvård och barnomsorg, till elektricitet, värme, mat, vatten, läkemedel och industrin för tillverkning av viktiga varor.

Här ingår hela samhällets insatser och alla frivilliga som gör väldigt mycket för våra medmänniskor. Här ingår också kultursektorn, som bidrar med reflektion och glädje för att människor ska kunna glömma tunga stunder. Vi får aldrig bortse från hur viktig kultursektorn är i detta fall.

Det civila försvaret är det som gör att vi kan stå emot och att vi kan återhämta oss så snabbt som möjligt. Därför behöver det civila försvaret stärkas framöver. Vi är inne i ett stort arbete med detta just nu.

Fru talman! Den här krisen har förvärrats av att vårt samhälle under många år och på många håll och kanter har drabbats av stora nedskärningar och privatiseringar i den offentliga sektorn och i den välfärd som står oss allra närmast. Kommuner och regioner har ett grundläggande och väldigt stort ansvar för att planera för att verksamheter som sjukvård, äldreomsorg och förskola ska kunna vara igång och även kunna utöka sin verksamhet i tider av kris. Detta kräver ekonomiska resurser, förberedelser, samarbete och en kunskapshöjning i hela den offentliga sektorn.

I alla fall vi som är vänsterpartister vet ju att verksamheter som redan när det är lugnt går på knäna och har svårt att klara av verksamheten kommer att ha väldigt svårt att utöka och göra ännu mer när det blir kris. För att verksamheten ska kunna fungera i kriser krävs att personalen inte redan från början är utarbetad eller underbemannad.

Vi måste framöver ha en fullt finansierad sjukvård och äldreomsorg där personalen har högre löner, bättre arbetsvillkor och tid för vidareutbildning samt kan ta ut sin semester. Fler måste vilja utbilda sig till vårdyrken, vilja och orka stanna kvar hela vägen till pensionen och kunna känna glädje och stolthet när de går hem från jobbet varje dag.

För Vänsterpartiet är det självklart att det är jämlika samhällen, där vi planerar, finansierar och genomför saker tillsammans, som är starka samhällen. Vänsterpartiet menar att de senaste årtiondenas privatiseringar och utförsäljningar av vår gemensamma välfärd har gjort oss svagare och gjort det svårare att på ett effektivt sätt möta kriser. Vi behöver därför återta samhällsviktig verksamhet, framför allt inom välfärden, till offentlig regi.

Fru talman! Vänsterpartiet har tre motioner i detta betänkande, och alla rör områden som inte är försvarspolitik. Detta visar att krisberedskap är någonting som berör alla sektorer och områden i samhället.

I en motion i socialutskottet kräver vi att information till medborgarna i händelse av en kris eller katastrof tillgängliggörs för personer med olika funktionshinder. Personer med funktionsnedsättning samt de äldsta och de yngsta i vår befolkning är de som behöver samhällets stöd först och mest vid en kris. Detta kräver såklart planering och resurser.

I en motion som rör bostadspolitiken kräver vi bättre tillsyn av brand-säkerheten i flerfamiljshus. Bränder i bostäder kan förebyggas på ett väldigt enkelt sätt om alla lägenheter har fungerande brandvarnare som testas regelbundet. Det här räddar definitivt liv.

Den motion som jag har valt att lyfta fram och yrka bifall till i detta anförande är en annan motion från socialutskottet. Den rör statens övergripande ansvar vid kriser, som den pandemi vi nu har drabbats av. Vi menar att ansvaret bör ligga på staten och att staten bör utreda hur till exempel produktion av skyddsutrustning och förbrukningsmaterial för vård och omsorg kan säkras inom Sverige. Jag yrkar därför bifall till reservation nummer 7.

Jag vill avsluta med att uttrycka mitt stora tack till alla – framför allt all vårdpersonal – som har arbetat för att hjälpa de sjuka och lindra effekterna av den kris som vi befinner oss i nu. Jag vill också uttrycka mitt stora stöd till och min stora medkänsla med alla de som har drabbats av den pågående pandemin.

Prot. 2020/21:116
29 april

*Samhällets
krisberedskap*

Anf. 8 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar försvarsutskottet ett betänkande som handlar om samhällets krisberedskap. Det är ju en fråga som är väldigt aktuell, för detta handlar om skydd mot olyckor och om samhällets fredstida krisberedskap.

Jag vill först passa på att yrka bifall till reservation 4 under punkt 1. Jag står självfallet bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande håller jag mig till att yrka bifall till den reservationen.

Är det någonting vi kan vara övertygade om är det att det kommer kriser – vi har sett det i historien, och vi kommer att se det i framtiden. Vi hade branden 2014. Vi hade branden 2018. Vi har den pågående pandemin. Kriser kommer, och därför vill det till att vi lär oss av vad som har hänt historiskt och ser till att vi är bättre rustade nästa gång krisen slår till.

Försvarsberedningen sattes igång. Vi fick ett uppdrag att först titta på samhällets krisberedskap och vad som behövdes. Vi var klara redan i december 2017, alltså för tre och ett halvt år sedan, och hade då väldigt många tydliga förslag. Det vi kunde konstatera var att samhällets krisberedskap var under all kritik och att det vi en gång i tiden hade inte längre finns där. Jag tror att de flesta svenskar har sett, och ser, att så är fallet.

Då gick det inte att sitta med armarna i kors, fru talman, utan vi hade en rad förslag som vi presenterade. Tyvärr har det tagit väldigt lång tid att bli verkstad. Nu har det kommit förslag från Barbro Holmberg, men det tar väldigt lång tid. Det är fara i dröjsmål.

Det finns väldigt mycket att lära av Finland. Detta har sagts förr här i talarstolen, och jag kan säga det igen: Finland brukar med självklarhet säga att de lärde sig civilt försvar av Sverige, men de var förståndiga nog att inte lägga ned det. Därför, fru talman, finns det så mycket att ta av när det gäller erfarenheter från Finland. Finland har exempelvis ett fungerande system där de lagerhåller olja och drivmedel. De anlitar även privata entreprenörer och ger dem rätt ersättning, och de övar.

Också när det gäller vårt militära förslag har det visat sig att vi har slarvat. Om vi tittar oss själva i spegeln ser vi att vi har slarvat väldigt mycket med övningar militärt, men där sker det nu förbättringar. Detta gäller dock också civilt, för är det någonting som är säkert är det att det måste övas. Om det inte övas kommer det inte att fungera tillfredsställande. Därför är detta en hjärtefråga för Kristdemokraterna och för mig personligen och där vi har tryckt på.

Det gäller också att det fungerar med ledningen. Därför pekade Försvarsberedningen exempelvis på att MSB behöver komma tillbaka igen under Försvarsdepartementet. Av någon outgrundlig anledning som aldrig har förklarats flyttade regeringen 2014 över MSB till Justitiedepartementet.

Som vi påpekade i Försvarsberedningen och alla partier var överens om behöver det vara en tydlig ledning, för om det värsta händer är det

viktigt. Därför är det värt att påpeka i dag att det här ligger kvar i regeringens byrååda men att det behöver tas fram vem som gör vad.

Jag tänker också på branden 2018, då det var ganska besynnerligt egentligen. Jag minns tydligt att den förre generaldirektören för MSB sa att han fick en magkänsla att han skulle åka upp till Norrland just när det började brinna och att till hans förvåning började folk lyssna på honom.

Så här kan vi inte ha det. Vi måste ha ordning på detta med ledning och struktur. Därför behöver MSB få muskler så att man kan leda.

Vi har en reservation som handlar just om brandförsvaret. Där har det nu skett vissa förbättringar, men det duger inte.

Fru talman! Vi har påpekat gång efter annan att Försvarsmakten har väldigt fina helikoptrar. De är bra, och jag tänker särskilt på Black Hawk. Det finns 15 stycken som kan ta 2 500 liter vatten varje gång de lyfter och kan göra en enorm insats. De får hjälpa till om de kan, men de borde naturligtvis få uppdraget att förbereda sig och ha beredskap för att kunna hjälpa till på ett helt annat sätt än i dag, inte bara när de råkar ha möjlighet. Det här är en viktig sak som behöver ändras.

En annan sak som vi tar upp i vår reservation är något som fortfarande är olöst. Sjöfartsverket har sju helikoptrar. De står oftast fint parkerade på olika ställen runtom i landet. De har en krok så att de skulle kunna hjälpa till att lyfta brandtunnor. Men de har inte kommit dit. Det har gjorts utredningar och tillstånden finns, men ingenting händer. Så här kan vi inte ha det.

Fru talman! Ett exempel är när det för några år sedan brann på vackra Gotland. Från den station där helikoptern stod såg man branden, men man kunde inte göra någonting. Så kan vi inte ha det. Vi kan ju inte använda de gemensamma resurserna på ett så oansvarigt sätt. Särskilt helikoptrar är ett typexempel på att vi vid en återuppbyggnad av civilt försvar måste använda de resurser som vi har på ett ändamålsenligt sätt och på det viset stärka krisberedskapen.

Sverige är det land i Europa som har mest skog. Som påpekades av en annan talare här fick vi hjälp från Europa, och det ska vi vara evigt tack-samma för. Sverige som är störst när det gäller skog var väldigt lätt att få på knäna. Så kan vi inte ha det. Vi måste ju vara en stormakt när det gäller den här typen av bekämpning och få en ordning som gör att Försvarsmakten kan hjälpa till på ett annat sätt än i dag och också att Sjöfartsverkets helikoptrar kan användas. På det sättet kommer vi att ha större möjligheter att släcka nästa gång det brinner, för tyvärr kommer det att brinna igen.

Fru talman! Sedan gäller det också livsmedelsförsörjningen. På 90-talet stod den inhemska livsmedelsförsörjningen för 75 procent. I dag har den sjunkit till under 50 procent, medan den i vårt grannland Finland fortfarande ligger på 80 procent. Därför behöver vi klassa livsmedelsproduktion som samhällsviktig verksamhet. Finland – vi pratar mycket om Finland, men det är faktiskt ett föredöme – kan se till att ha mat till sina medborgare ett halvår. I Sverige klarar vi oss kanske tio dagar, om det vill sig väl. Vi har kort sagt en hemläxa att göra. Vi måste se till att detta får högsta prioritet.

Det gäller också en sådan sak som att cyberattacker ökar. Alla våra grannländer har ett cybersäkerhetscenter eller en myndighet som har huvudansvaret. Vi skapar nu i Sverige ett cybersäkerhetscenter, men då är det fyra myndigheter som ska dela på ansvaret. Problemet är att det faller

mellan stolarna. Ansvar är inte tydligt. Så här kan vi inte ha det. Därför behöver i det här typexemplet FRA få huvudansvaret. Så småningom behöver det också bli, som i andra länder, en myndighet som har ansvaret.

Med dessa ord, fru talman, yrkar jag återigen bifall till reservation 4 under punkt 1.

Anf. 9 KALLE OLSSON (S):

Fru talman! Vi debatterar i dag betänkandet *Samhällets krisberedskap*. Det är många viktiga och allvarliga frågor som tas upp i detta betänkande, och det är glädjande att se det engagemang som riksdagens ledamöter ger uttryck för med den rika motionsfloran. Här finns motioner om Kustbevakningen, beredskapsplaneringen, de frivilliga försvarsorganisationerna och mycket, mycket annat.

Det är också positivt med den breda samsyn som finns i denna kammar mellan riksdagens partier när det gäller behovet av att stärka vår krisberedskap och att fortsätta arbetet med att bygga upp vårt civila försvar. Denna samsyn manifesterades tydligt i förra årets inriktningsbeslut för totalförsvaret. Den S-ledda regeringen tillsammans med samarbetspartierna kom då överens om den största satsningen i modern tid på det civila försvaret. Under de kommande åren tillförs totalt 4,2 miljarder kronor.

Behovet av en robust beredskap handlar i grunden om att säkerställa våra mest grundläggande behov i tider av svåra påfrestningar. Det räcker väl med att blicka tillbaka på det senaste året för att se vad det mer konkret kan handla om.

Pandemin är en kris som särskilt har satt vissa frågor kring vår beredskap i blyxtbelysning. Det handlar exempelvis om vikten av att kunna tillhandahålla tillräckligt med skyddsutrustning, att reda ut ansvarsförhållanden mellan statlig, regional och lokal nivå och en mängd andra frågor, som att kunna skala upp sjukvården.

Tack vare beslut tagna faktiskt före pandemins utbrott har vi kommit en bit på vägen nu när det gäller att omhänderta dessa och en hel del andra frågor kopplade till vår beredskap. Exempelvis, som flera ledamöter har varit inne på, presenterades nyligen Barbro Holmbergs utredning om ledning och ansvar kring det civila försvaret. Där föreslås en mer rationell ledningsstruktur vid händelse av kriser eller ytterst krig. Nyligen kom också utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap med en rad förslag, bland annat om förbättrad tillgång till viktiga läkemedel genom ett system för ökad lagerhållning och distribution.

Också värt att nämna i det här sammanhanget är att verksamheten i det mycket emotsedda nationella cybersäkerhetscentret nu är igång. Vid årsskiftet öppnar den nya myndigheten för psykologiskt försvar. Och så här kan man, fru talman, fortsätta att räkna upp de många aktiviteter som sker och initiativ som tas inom områdena krisberedskap och civilt försvar. För att sammanfatta det kan man säga att det händer väldigt mycket på många olika områden samtidigt.

Just denna stora mängd processer som sker är också lite grann utmaningen med krisberedskapen och det civila försvaret. Till skillnad från det militära försvaret ankommer ju inte den civila beredskapen bara på en myndighet med en generaldirektör med en avdelad budget att omhänderta, utan ansvaret är fördelat på en mängd olika aktörer. Det är kommuner,

regioner, länsstyrelser, hela näringslivet, riksdag, regering och naturligtvis också vi som enskilda medborgare som har ett ansvar för detta.

Det civila försvaret och krisberedskapen är, måste man säga, en väldigt komplex organism. Från riksdagens sida har vi nu en viktig uppgift att följa upp att det stora beslut som fattades av den här kammaren i fjol verkställs i linje med propositionens intentioner.

Vad som därtill behövs, fru talman, tror jag är en större diskussion om samhällets organisering. Det är en diskussion som tangerar ideologiska frågeställningar som synen på staten och synen på det offentliga, det vi har tillsammans.

USA:s tidigare president Ronald Reagan sa en gång att de nio farligaste orden på det engelska språket är: Jag kommer från regeringen, och jag ska hjälpa dig.

Reagans ord omsattes under 80- och 90-talen i en politik där staten närmast kom att ses som det stora problemet, som ett hinder mellan fria individer och något slags nyliberal härlighet. Över hela västvärlden gick en våg av privatiseringar, avregleringar och stora skattesänkningar, också här i Sverige.

Vad vi däremot ser i dag, inte minst under denna pandemi, är hur oerhört beroende vi är av varandra och hur oerhört beroende vi är av starka, välfungerande institutioner. Ensam är inte stark.

Därför behöver vi, kanske vissa partier mer än andra, kritiskt fråga oss vad privatiseringar och avregleringar av kollektiva nyttigheter har inneburit för vår beredskap. Var det exempelvis rätt att avreglera apoteksmarknaden utan hänsyn tagen till vilken aktör som faktiskt skulle säkerställa läkemedelsförsörjningen i händelse av en kris? Blir sjukvården i en kris-situation starkare av att vara uppsplittrad på en mängd mindre aktörer? Är det rätt att sälja ut viktig statlig infrastruktur till högstbjudande?

Man kan inte, fru talman, vara för en stark offentlig sektor i kristid för att sedan vara emot densamma när krisen är över.

Vad som också har blivit kännetecknande för det moderna samhället, och som kan sägas vara samma andas barn, är hur styrmodeller hämtade från tillverkningsindustrin som on demand, just-in-time och lean production har kommit att tillämpas inom en mängd samhällssektorer utan hänsyn till de påfrestningar som en kris eller ett krig medför. Minsta lilla störning i dessa system riskerar att få stora konsekvenser på samhällets funktionalitet.

Det tycks, fru talman, som att vi fortfarande har att förstå hur vi – för att tala marknadslingo – rätt ska prissätta vår beredskap.

Med det, fru talman, och med en förhoppning om en fortsatt diskussion och dialog kring dessa frågor, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 10 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Kalle Olsson nämnde i sitt anförande on demand och just-in-time. Jag satt faktiskt och tänkte exakt på de begreppen. När det gäller samhällskritiska system är det naturligtvis riskfyllt att stat, kommun, landsting och andra offentliga verksamheter ägnar sig åt just-in-time och on demand. Samhällskritiska system måste ju ha en robusthet så att de klarar av att leverera det medborgarna behöver.

Därför är det lite med oro jag ser på exempelvis energiförsörjningen i Sverige. Svenska kraftnät kontrollerar inför varje säsong om vi har tillräckligt mycket kapacitet för att klara de värsta kylmånaderna januari och februari. Man tittar och säger: Här har vi ett kritiskt moment. Vad kan vi få från omvärlden, från Norge, Polen och andra? Ja, men det finns tillräcklig kapacitet. *Fine*.

Sedan får man uppdraget att kolla hur de andra länderna bedömer den kapacitetsbrist som kan dyka upp mitt i vintern. Det visar sig att de hade räknat med samma kapacitetsöverskott. Det vill säga: När vi står där med en snöfattig vinter och en torr sommar kan krisen vara ett faktum.

I all utveckling vi gör – jag är inte utvecklingsfientlig, tvärtom; vi ska ha en utveckling – måste vi hela tiden tänka på de robusta systemen. De måste alltid funka. Vi måste alltid tänka på det värsta scenariot – inte minst när det gäller energiförsörjningen, för den är ju i många stycken livsviktig för ett kallt land som Sverige.

Hur ser Kalle Olsson, regeringen och det socialdemokratiska partiet på just den biten, att vi måste bygga ett robust energisystem? Visst, vi ska ta höjd för klimatförändringen, men vi måste ändå ha en leverans av energi i Sverige så att vi klarar alla lägen. Jag vill ha ett svar på hur ni ser på den utvecklingen.

Anf. 11 KALLE OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag kan verkligen hålla med om det Sven-Olof Sällström säger när det gäller vikten av en robust energiförsörjning för att allting annat i samhället ska fungera. I stort sett oavsett vad vi talar om är basen att vi har en säker och robust energiförsörjning.

I Sverige har vi en energimix som ger en stabilitet och en långsiktighet i vår planering. Den ska vi slå vakt om. Vi ska också säkerställa att vi bygger en infrastruktur, vilket är ett arbete som just nu pågår, som stärker överföringskapaciteten över hela landet.

Det finns nog inget enkelt svar på detta, men att vi säkerställer en ökad energiproduktion i Sverige är en oerhört central fråga, liksom att vi säkerställer att vi har överföringskapacitet över landet. Jag kommer själv från ett område i landet där vi har väldigt mycket vattenkraft. Vi ser nu en ökad efterfrågan på energiproduktion i norra Sverige. Oftast handlar diskussionen om att vi ska föra över energi ned till södra Sverige; jag tror att vi i framtiden också kommer att behöva tala mer om hur vi säkerställer en överföringskapacitet norrut i vårt land.

Det är alltså flera frågor som måste omhändertas i detta.

Anf. 12 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Det Kalle säger här låter bra. Men faktum är ändå att vi har en situation, precis som han säger, där vi behöver mer kapacitet i Sverige. Också omvärlden behöver mer kapacitet för att vi ska nå de klimatmål som vi alla strävar efter. Den kapaciteten finns inte i dag. Det överskottet finns inte när vi har en torr sommar.

Vi har ett Ryssland som levererar en stor del av energin som Tyskland förbrukar i dag. Vi vet att de tidigare har stängt av gaskranen för grannar som inte politiskt lever upp till deras mål. Vi lever i en osäker värld. Vi kan inte ha det så.

Kalle Olsson är ju från Jämtland. Jag har själv bott i Jämtland. Numera bor jag i Västnorrland, i Ånge, tio mil från Östersund. Någonting som oroar mina väljare i Ånge, och säkert också i Jämtland, är att det hos vissa myndigheter och även politiker som Kalle Olssons parti samarbetar med finns en vilja att strypa möjligheterna att använda öppna spisar, vedeldade pannor och kakelugnar. Man har framfört att det ska vara förbjudet att nyinstallera vedeldade spisar för att laga mat. Men – det vet både du och jag – det skulle ju inte funka hos oss. Om du bor i en ensligt belägen by i västra Jämtland, hur skulle du då klara dig vid ett strömavbrott om du inte får elda i din öppna spis eller inte ens har fått installera en öppen spis, en kamin eller vad det nu kan vara?

Kan du lova mig, Kalle Olsson, att de som bor i glesbygd kommer att få elda i sina öppna spisar, använda sina gamla Husqvarnajärnkaminer för att laga sin mat och behålla sin kakelugn för uppvärmning?

Anf. 13 KALLE OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag kan lova att frågan om en robust energiförsörjning i vårt land är av högsta prioritet. Det framgår också om man läser exempelvis inriktningspropositionen, som vi fattade beslut om i den här kammaren förra året. Det är en helt central del när vi talar om krisberedskap och inte minst civilt försvar.

Jag har själv fyllt upp mitt förråd av ved för kommande vintersäsong. Jag ser fram emot att få använda den veden vid behov. Det är både en källa till värme och ett litet komplement till fredagsmyset, om man får uttrycka det på det sättet. Det är viktigt.

Skämt åsido: Vi måste naturligtvis säkerställa att vi utvecklar de energislag vi har i landet sedan tidigare. Vi måste också naturligtvis jobba vidare för att utveckla vindkraft, vattenkraft, vågkraft, solkraft och så vidare – dels för att det är rätt väg att gå kopplat till den klimatkris som vi befinner oss i, dels för att det är en del i att bygga ett robust samhälle för framtiden.

Anf. 14 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja passa på att ställa tre frågor till ledamoten Kalle Olsson.

Först vill jag ta upp det här förslaget vi hade och som alla partier var överens om i Försvarsberedningen för tre och ett halvt år sedan, nämligen att MSB skulle tillbaka under Försvarsdepartementet. Det skulle vara en viktig del i återuppbyggnaden av det civila försvaret. Hur ligger vi till med det? Det var den första frågan.

Den andra frågan handlar om det här med bränder och civil beredskap när det gäller den delen. Då tänker jag att erfarenheten är, vilket jag var inne på i mitt tal också när det gäller Försvarsmakten, att Försvarsmakten kan hjälpa till men bara om de råkar ha möjligheten att göra det. Är det inte rimligt att de får i uppdrag att planera för att kunna hjälpa till och att man kan hitta ett ersättningssystem som fungerar så att vi kan använda de resurser som vi har?

Den tredje frågan handlar om det här med Sjöfartsverket och deras fina helikoptrar som är typgodkända för att ha en krok under sig och därför skulle kunna vara en viktig del i att kunna bekämpa bränder. Vi vet att det är allra viktigast med bekämpningen initialt, just när det har börjat brinna. Erfarenheten från de här bränderna är att man då måste ha stora resurser.

Det är bättre med lite för mycket resurser i början så att man släcker ordentligt och branden inte kan sprida sig vidare. Det borde alltså vara en viktig sak att fixa det här.

Den tredje frågan är därför: Hur går det med Sjöfartsverkets helikoptrar – kommer de att få uppdrag att montera de här krokarna så att helikoptrarna kan vara en del i bekämpningen av nästa skogsbrand? För det kommer ju tyvärr att uppstå skogsbränder igen med tanke på att vi är de som har mest skog i Europa.

Anf. 15 KALLE OLSSON (S) replik:

Fru talman! När det gäller den första frågan från Mikael Oscarsson är det ytterst en fråga för statsministern hur han väljer att organisera Regeringskansliet. Vi kan konstatera att i Barbro Holmbergs utredning finns en tydlig styrning där rörande att MSB bör få ett utvidgat mandat och en mer samordnande roll när det gäller att styra det civila försvaret och krisberedskapen.

Sedan är det väl helt enkelt så att oavsett hur man skär korven kommer man alltid att hamna i olika skärningspunkter. Jag tror inte att det finns någon enkel lösning på att samla all kompetens på ett ställe, särskilt inte på det här området där vi egentligen talar om hela samhällets beredskap. Det går inte att stoppa in allt i ett departement, utan här kommer vi alltid att behöva ha samarbete och samordning mellan departement, mellan myndigheter och med det övriga Sverige.

Jag vänder mig lite mot inställningen som hörs från vissa partier och från Mikael Oscarsson om att bara vi gör en organisatorisk förändring kommer allting att lösas sig, för så är det nog inte. Det här är komplexa frågor där väldigt många måste ta ett väldigt stort ansvar och där vi måste jobba tillsammans.

Fru talman! När det gäller skogsbränderna har Sverige på kort tid utvecklat sig till något av en hubb när det gäller skogsbrandsbekämpning i norra Europa. Vi har kommit, måste man säga, väldigt långt på några år. Det var, kan man tycka, en reaktion på de allvarliga händelser som vi såg inte minst under skogsbrandssommaren 2018. På kort tid har vi nu skaffat flygande kompetens för att släcka bränder både med mindre flygplan och med helikoptrar. Vi har därtill också, som Mikael Oscarsson var inne på, militärens resurser och andra resurser.

Anf. 16 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att det kan vara bra att påminna kammaren och svenska folket om att det här förslaget inte var någonting bara från Kristdemokraterna – även om jag ofta talar om det – utan det var någonting som vi alla partier faktiskt var överens om i Försvarsberedningen. Det här var en pelare i det förslag vi hade. Vår tanke var att det måste fungera i en kris men också i ett krig.

Erfarenheten är att det är viktigt med ordergivning, särskilt vid ett sådant skarpt läge. Historiskt har det i alla år före 2014 varit så att man har haft MSB under Försvarsdepartementet. Det här är nog alltså en lite viktigare fråga än att bara tala om hur man skär korven, som var uttrycket som ledamoten var inne på. Jag tror faktiskt att frågan förtjänar en större vikt.

Vi lade fram förslaget att det här inte var någon korvfråga, en obetydlig fråga, utan det var viktigt att få ordergivningen på plats. Sedan är det bra

att det har kommit till resurser när det gäller brandbekämpning, men det är ändå så att det har påpekats gång efter annan att när det gäller återuppbyggnad av civilt försvar är detta med helikoptrar centralt. Det är dyrt och är en resurs som få kan ha, det vill säga vi måste ha samma typ av helikoptrar, vara samordnade och vid kriser kunna använda detta maximalt.

Då blir det ändå, fru talman, att jag som en gummiboll kommer tillbaka till frågan: Hur blir det, konkret, med den här lagstiftningen? Kan Försvarsmakten hjälpa till på ett annat sätt nästa gång det brinner så att vi därmed kan använda de resurser vi har? Och hur går det med Sjöfartsverkets helikoptrar – kommer de att få dit de krokar som skulle kunna finnas där så att de helikoptrarna kan hjälpa till?

Anf. 17 KALLE OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag utvecklar gärna lite till när det gäller organiseringen av krisberedskapen inom det civila försvaret. Det finns många aspekter på detta.

Mikael Oscarsson pratar om ordergivning. Man ska ändå komma ihåg att vi har en ansvarsprincip som väger tungt i de här sammanhangen. Vi har inte ministerstyre på det sättet, utan vi har självständiga myndigheter som jobbar utifrån instruktioner, förordningar, regeringsuppdrag, budget och så vidare. Det är basen, och det tror jag är viktigt att vi påminner oss om så att vi inte ger intryck av att regeringen ger order och styr exempelvis bekämpning av en skogsbrand, för det är inte riktigt så det fungerar.

Det finns också en annan poäng i detta som jag gärna lyfter fram. Den är att den organisation som vi har i dag, när de här frågorna ligger under Justitiedepartementet, innebär att MSB som hanterar krisberedskap har upparbetade och etablerade relationer mellan handläggare och mellan myndigheterna som sedan är väldigt värdefulla att använda sig av i kris. Det tror jag är någonting som man ska slå vakt om: Relationer som är upparbetade under normala omständigheter ger ett mervärde när krisen är ett faktum.

Fru talman! När det gäller helikopterförmågan hjälper ju Försvarsmakten till. De gör enorma insatser. De har gjort de under de senaste skogsbrandsbekämpningarna och kommer säkert att göra det i framtiden. Det är jag helt övertygad om.

Sedan tror jag, när det gäller det som Mikael Oscarsson var inne på rörande samordning och upphandling av exempelvis helikoptrar i framtiden, att vi har en läxa att göra som land. Vi är ett litet land och behöver nog bli lite bättre på att samordna oss och få ut mesta möjliga effekt när vi gör den här typen av upphandlingar.

Anf. 18 ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik:

Fru talman! När jag flyttade från Jämtland till Stockholm kunde man inte gå till apoteket efter klockan 18. På helgen kunde man inte gå till apoteket. Om något hände fick man vänta till måndagen eller åka till ett jourapotek här inne i stan vid Centralen. Jag tyckte att det var bra. I dag kan man gå till apoteket en ganska stor del av dygnet. Du kan gå dit när du ändå handlar mat. Det tycker jag är fantastiskt bra.

Vi är beroende av varor och tjänster från hela näringslivet. Men det låter som att ledamoten Olsson faktiskt pratar om att de här privata aktö-

rerna inte borde få finnas kvar, för då kan vi inte ha någon beredskap, och alltså måste vi styra över dem. Har jag uppfattat ledamoten Olsson rätt?

Näringslivet, från små, enskilda företagare till stora, multinationella företag, äger resurser som vi är beroende av. Det är inte i dag som det var för 30 år sedan. Vi har utvecklats.

Jag har två frågor om beredskapslager. Vi har väntat väldigt länge på att få fram någonting om det – hur det kan se ut och när vi kan se någon form av sådana lager. Men det dröjer från regeringspartierna. Det utreds och utreds och utreds. Jag läste en artikel häromdagen om att Sverige kanske är landet som utreder ihjäl sig.

Jag tror att det är jätteviktigt att vi använder oss av näringslivet och att vi jobbar tillsammans med näringslivet. Försvarsberedningen var också överens om att man behövde ett näringslivsråd för totalförsvaret, men inte heller det har vi sett röken av. När kommer det, ledamoten Kalle Olsson?

Anf. 19 KALLE OLSSON (S) replik:

Fru talman! Alexandra Anstrell har rätt i att det här i Stockholm snart inte finns ett apotek i vartannat gathörn utan i varje gathörn. Det är så klart en tillgänglighet som många säkert värdesätter. Men jag valde i mitt anförande att belysa frågan framför allt utifrån ett beredskapsperspektiv. Det var trots allt på det sättet att regeringen Reinfeldt, när man för ett antal år sedan avreglerade apoteksmarknaden, glömde bort eller bortsåg från att fördela ett beredskapsansvar. Var det inte ett missgrepp, Alexandra Anstrell? Ser du inga problem med det?

Jag ser stora problem med det. En effekt är att vi nu, när vi bygger upp det civila försvaret igen, får ge utredningsuppdrag för att titta på hur vi ska kunna ta tillbaka den förmågan. Åsa Kullgren, statlig utredare, kom för en tid sedan med förslag på hur vi ska bygga upp en robust läkemedelsförsörjning igen, hur vi ska ta tillbaka beredskapsapoteken igen. Jag tycker att det är väldigt relevanta frågeställningar när vi bygger upp ett civilt försvar. Och jag tycker att det sätt på vilket den dåvarande moderata regeringen hanterade frågan var oansvarigt.

I nästa replik kommer jag gärna tillbaka till näringslivets roll i totalförsvaret. Det är en helt avgörande del. Precis som ledamoten var inne på har samhället förändrats i många avseenden sedan vi senast hade ett civilt försvar. Vi kommer att behöva samarbeta nära och mycket med näringslivet. Jag upplever också att det finns ett starkt engagemang hos näringslivet, inte minst på branschnivå, för att vara involverade och ta ansvar i uppbyggnaden av totalförsvaret.

Anf. 20 ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik:

Fru talman! Jag kan inte tacka Kalle Olsson för svaren, eftersom jag bara fick motfrågor.

Menar Kalle Olsson att vi inte kan bygga upp beredskapslager utan näringslivet? Menar Kalle Olsson att vi ska göra det helt statligt?

Jag undrar också om det här med el, som diskuterades i tidigare replikskifte. I dessa kristider är det många som har flyttat ut på landet. Man väljer att bo där man kanske kan ha en vedspis eller liknande och där man kan hugga sin ved, som Kalle Olsson också har gjort. Man preppar för att klara sig under kris och kanske också krig.

På många ställen, till exempel både Ragunda och Offerdal i Kalle Ols-
sons hemlän, planerar man för stora vindkraftsparker. De skulle stå där och
kanske förstöra för dem som har flyttat ut, för dem som har valt att flytta
dit för att få ett helt annat boende än tidigare.

Jag undrar om ledamoten Olsson ser att det kan finnas någon minimi-
eller maxnivå för hur mycket en kommun ska bidra till elförsörjningen.
Mycket av den elförsörjning som skapas i Jämtland, som Kalle Olsson var
inne på tidigare, skapas genom vattenkraft. Ska man lägga alla ägg i en
korg, eller ska man kunna sprida ut det?

Anf. 21 KALLE OLSSON (S) replik:

Fru talman! Det här är tjugningen med att hålla på med den här typen
av frågor. Vi pratar om vindkraft i Ragunda, och vi pratar om livsmedels-
försörjning och näringslivets roll – en massa olika frågor. Det är jätteroligt
och framför allt jätteviktigt.

Jag vill gå tillbaka till det Alexandra Anstrell sa i sin första replik till
mig om att det utreds, och det utreds. Ja, tack och lov för att vi har börjat
åtminstone utreda och också börjar komma en bit på vägen. Det civila för-
svaret avvecklades i stort sett helt och hållet. Vi har ett enormt arbete fram-
för oss med att bygga upp den förmågan igen. Vi var en gång i tiden världs-
ledande på området, och nu ska vi bygga upp en förmåga igen.

Det är klart att vi måste utreda. Det måste utredas på längden och tvä-
ren. Och det kommer att behövas ännu mer utredningar. Tack och lov för
det! Det betyder att vi är på gång och att vi tar det på allvar. Vi gör den
största satsningen på det civila försvaret i modern tid. Vi gör den största
satsningen på det militära försvaret sedan 50-talet. Det händer nu. Det hän-
der under en S-ledd regering. Vi går nu i rätt riktning. Det är viktigt att slå
fast.

När det gäller näringslivets roll redovisade inrikesminister Mikael
Damberg så sent som i tisdags om sina dialoger med näringslivet för för-
svarsutskottet. Kammaren antog också för bara ett par månader sedan en
försvarsproposition där det tydligt anges att vi ska inrätta ett tvärsektoriellt
näringslivsråd. Det kommer att ske.

En utredning tittade redan 2019 på de här frågorna. Tyvärr måste vi
konstatera att den inte gav alla de svar som vi då hade hoppats på. Men
arbetet måste fortsätta, inte minst kopplat till försörjningsberedskapen.

Anf. 22 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! I dag debatterar vi samhällets krisberedskap. Vad är då en
kris?

På krisinformation.se finns följande information från MSB: ”Ordet kris
betyder olika saker för olika människor. ... En kris hotar grundläggande
funktioner och värden som exempelvis elförsörjningen, vår hälsa eller vår
frihet. Det kan handla om att väldigt många människor drabbas eller att en
händelse får så stora konsekvenser att samhället inte fungerar som det ska.
Ibland används begreppet ’extraordinär händelse’. Det är en händelse som
avviker från det normala och innebär en allvarlig störning eller en över-
hängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner. Ex-
trem väderlek – som vi sett flera exempel på de senaste åren – kan vara en
extraordinär händelse. - - - Misslyckas de ansvariga med att lindra effek-

terna av en kris kan allmänheten förlora förtroendet för regering och myndigheter. Det kan i sin tur hota den nationella säkerheten och demokratin.”

Där har vi innebörden i begreppet kris, enligt MSB:s definition.

För att kunna göra det som behöver göras, i rätt tid och med rätt insats, behövs en tydlig organisation där alla inblandade myndigheter och andra parter vet vad de ska göra. Vi är bara människor, så vi kommer säkert inte att vara fullt beredda på varje extraordinär händelse som kan inträffa, men vår ambition måste ändå vara att hela tiden förbereda oss för det.

Att vi behöver ha beredskap för olika sorters kriser har blivit tydligt genom åren med enorma skogsbränder, översvämningar och andra extrema väderhändelser. De blir också allt fler eftersom klimatförändringarna gör sig påminda, även i vårt land. Vi behöver också ha beredskap för att hantera flera olika typer av kriser vid samma tillfälle.

Det har visat sig att vi inte riktigt har den beredskap som vi borde ha. Det har blivit extra tydligt under pandemin. För att vara tydlig: krisberedskapen behöver stärkas, mer än hittills och till och med mer än vi planerar att göra.

Vi har nyss tagit del av utredningen om organisationen av civilt försvar, *Struktur för ökad motståndskraft*. Här finns många delar som är viktiga att genomföra. Utredningen har utgått från *Motståndskraft* som kom 2017. Vi vet alla att Sverige har genomlevt flera kriser sedan 2017. De lärdomarna måste vi ta vara på. Det har gjorts till viss del i utredningen, men i remissomgången kommer det säkert att komma fram fler lärdomar som vi behöver ta med oss.

Miljöpartiet anser att det är av största vikt, som utredaren föreslår, att det civila försvaret så långt som möjligt ska bygga på strukturer och processer som redan används, som finns, inom krisberedskapen. Under de bränder, de översvämningar och den pandemi som vi har drabbats av har lärdomar dragits lokalt och regionalt. Det som är väl inarbetat i vardagen har också de bästa förutsättningarna att fungera under ansträngda förhållanden.

Även flera av de större förändringar i organisationen som lyfts fram som förslag kommer att tydliggöra ansvar och leda till snabbare och mer kraftfulla insatser, när och där de behövs.

Vi är bra på organisation i Sverige. När vi tänker till brukar det kunna bli välorganiserat. Och om det är någon gång samhället behöver vara välorganiserat är det vid kriser.

Mat, vatten och värme är grundläggande för våra liv och behöver tillgodoses vid kriser. För att kunna göra det till hela befolkningen är samhället beroende av fungerande elförsörjning, transporter och i allt större utsträckning säkra och fungerande internetförbindelser. Men även med mycket robust infrastruktur och försörjning behövs en buffert vid plötsliga kriser, i form av beredskapslager och egna lager i hushållen.

Livsmedel, sjukvårdsmateriel, läkemedel och bränsle är exempel på varor som behöver finnas i lager för att samhället ska få tid till omställning när handelns mekanismer rubbas. Nuvarande lagerhållning är inte tillräckligt omfattande, och ansvarsförhållandena har visat sig vara oklara. Lagerhållningen behöver därför förbättras steg för steg och hela tiden anpassas till de behov som finns i samhället. Vi har nu bara påbörjat en sådan resa.

En del av lagerhållningen behöver ske centralt i statlig regi, men lager måste också finnas nära människor och verksamheter. Därför behöver alla

delar av offentlig sektor samarbeta med näringslivet om lagerhållning av varor som är kritiska för försörjningen.

För att försörjningsberedskapen ska utvecklas ytterligare avser regeringen att tillsätta en utredning om vad en nationellt samordnad försörjningsberedskap bör omfatta samt hur den bör organiseras och finansieras.

Elförsörjningen är avgörande i hela spektrumet, från vardagliga kriser via gråzonsangrepp till konflikt på svensk mark. Att bygga ett robustare elsystem som bättre kan hantera avbrott i försörjningen från de platser i landet som står för en stor del av elförsörjningen kan gå hand i hand med att bygga ett elnät som är anpassat för en hög andel el från vind och sol.

85 procent av Sveriges befolkning bor i städer eller tätorter. Det medför stora behov av godstransporter. Där har järnvägsnätet en viktig roll, både som transportör av gods och för att snabbt kunna förflytta många människor vid händelse av kris.

Logistikplanering och själva transporterna utförs av tiotusentals privata aktörer. Ett stort antal myndigheter och företag ansvarar för samhällskritisk verksamhet som är beroende av transporter. Det är därför svårt för en enskild myndighet att göra prioriteringen av transporter, och ett system för ansvarsfördelning och fortsatt drift av transportsystemet behöver tas fram.

Miljöpartiet tror av detta skäl att det är viktigt att ta ett helhetsgrepp om transportfrågan och om försörjningstryggheten vid kris och krig på samma sätt som Energimyndigheten i dag tar ett helhetsgrepp om energisystemet. Vad gäller transporter, drivmedel och energi behöver vi också planera utifrån den övergång till elektrifierade vägtransportsystem som förväntas ske de närmaste decennierna.

För att öka självförsörjningsförmågan är det avgörande att svenskt jordbruk kan drivas utan import av insatsvaror. Ekosystemens skydd behöver förstärkas kraftigt. Hav, skog och jordbruksmark behöver ökat skydd så att ekosystemtjänsterna inte kollapsar och försörjningsförmågan inte urholkas.

Just nu ligger vårt fokus på pandemin och de effekter den får och har fått på hela samhället. Men vi behöver också väga tanken att vi behöver ha kapacitet att hantera fler kriser samtidigt.

Miljöpartiet vill åter lyfta upp vatten. Rent vatten, dricksvatten och vatten till att vattna grödor är helt avgörande för ett fungerande samhälle. Vattenfrågan hamnar ofta i skymundan hos oss, för i Sverige har vi alltid haft god tillgång till vatten. Vi har fortfarande tillgång till vatten, men vi har genom åren också tagit det för givet och varit oförsiktiga.

I dag är vissa vattentäkter och dricksvattenbrunnar förorenade av PFAS eller bekämpningsmedel. Många kommuner har enorma investeringsbehov för reparation och underhåll av vattenledningar. Flera avloppsreningsanläggningar är placerade så att de vid översvämningar kan brädda över orenat avloppsvatten och kontaminera dricksvatten. Vi vet att vatten kan kontamineras ganska enkelt i dag. Vi vet också att bristen på vatten, vid extrem torka som den vi upplevde för några år sedan, sätter igång en händelsekedja som blir svårhanterlig: inget foder till djuren, som måste slaktas, och inte tillräcklig kapacitet på slakterier.

Mycket behöver alltså adresseras inom området vatten. Väldigt mycket av arbetet kan bedrivas med hjälp av naturens ekosystem och dess ekosystemtjänster. Tillsammans med naturen har vi stora möjligheter att få

renare vatten och bättre vattenhållande förmåga i våra marker. Vattentäkterna behöver skyddas mot föroreningar. Fler våtmarker behöver anläggas för att förbättra vattenreningen och hålla kvar vattnet i markerna vid torka. Fler reservvattentäkter behövs, och dessa behöver göras redo för att tas i drift med kort varsel.

Räddningstjänsten är den viktigaste resursen för snabba insatser vid olyckor, mot bränder och vid översvämningar. Räddningstjänsten behöver förstärkas och rekryteringen av deltidspersonal behöver underlättas så att en god krisberedskap alltid finns i hela landet. Räddningstjänsten är en central del i totalförsvaret. En väl fungerande räddningstjänst stärker alla andra delar av totalförsvaret.

Samhällets beredskap är också helt beroende av arbetet som görs inom de olika frivilligorganisationerna. För att kompetens och resurser inom de olika organisationerna ska kunna nyttjas fullt ut vid exempelvis höjd beredskap behöver roller tydliggöras i relationen mellan olika aktörer. I det arbetet har MSB en viktig roll. De frivilliga försvarsorganisationerna får en utökad roll i totalförsvaret, och de välkomnar att deras möjligheter att bidra till totalförsvarets förmåga stärks långsiktigt.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 23 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Camilla Hansén lyfter upp många viktiga perspektiv i sitt inlägg. Jag vill ställa några frågor utifrån det som nämndes om att i ökad omfattning skydda bland annat skog och jord. En av utgångspunkterna i arbetet med att stärka totalförsvaret och öka vår grundläggande beredskap och försörjningsförmåga handlar om att ta vara på naturresurserna på ett hållbart och klokt sätt. Vi måste inte minst stärka den lokala företagsamheten. Utifrån detta perspektiv är skogsägandet och skogsbruket långsiktigt avgörande för att vi ska kunna minska vår sårbarhet och vårt beroende av import av bränslen.

Det här är en andemening i det motståndskraftsarbete som vi har jobbat med i Försvarsberedningen. Det är inte minst ur ett krisberedskapsperspektiv också viktigt att ge förutsättningar till det lokala företagandet och ägandet att kunna utvecklas. Detta behövs för att man ska kunna få fram bränslen och energimöjligheter så att sårbarheter minskar och robustheten ökar.

Hur får Miljöpartiet ihop det här med sin syn på ägande och skogsfrågor framöver? Det gäller även de svåra frågor om vattenskydd och vattenkraft som nu behandlas. Den småskaliga vattenkraften är i sig en viktig resurs i händelse av kriser. Genom den kan elförsörjningen fungera utlokaliserat i hela landet.

Det finns mängder av frågor som måste sättas in i ett helhetsperspektiv. Jag vill ställa dessa frågor eftersom ledamoten tog upp att det behövs ett ökat skydd. Det tolkar jag som att man ska minska användningen av skogen.

Anf. 24 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Skogspolitiken är en viktig fråga för Miljöpartiet och lika så ekosystemtjänster. Vi behöver ha ett hållbart ekologiskt system. Det är nödvändigt för att vi till exempel ska kunna producera tillräckligt med livsmedel i landet.

Daniel Bäckström tar också upp frågan om energi och energitillgång. Där vi kan använda bioenergi till bränsle är det klokt, särskilt i händelse av en kris. Då slipper vi vara beroende av exempelvis import av olja.

Det som karakteriserar Miljöpartiets syn på skogen är helhetsperspektivet. Man ska kunna äga och förvalta sin skog klokt inför framtiden. Vi ska kunna använda skogen för det vi behöver, men det måste finnas en sund balans. Om vi överutnyttjar det som skogen eller jorden har att ge sätter det i längden obönhörligen krokben för oss när vi ska bygga upp ett starkt och resilient samhälle.

Ledamoten väcker många viktiga frågor om hållbarhet i sin kommentar.

Anf. 25 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Vi behöver kunna hålla dessa frågor parallellt i ett långsiktigt perspektiv. Mycket av försvarsarbete och krisberedskapsarbete likt som den grundläggande vardagsberedskapen bottenar i att vi har livskraftiga företag runt om i hela landet. Vi har resurser runt om som kan vara behjälpliga i att hantera kriserna. Det såg vi inte minst vid skogsbrandsbekämpningen 2018 men också dessförinnan.

Då är nyckeln för dessa entreprenörer, dessa markägare, att kunna utveckla sina verksamheter och ha förutsättningar att veta vad som gäller långsiktigt. Det är stora frågor i luften just nu. Det här kan ha bäring på vår förmåga att lösa våra beredskapsutmaningar framöver, så det är oerhört viktigt att vi i riksdagen är tydliga men också gör det vi kan för att ge goda förutsättningar till dessa markägare. Det som man bör ha i fokus är äganderätten, brukanderätten och möjligheten att inom den här balansen utveckla och producera mer. Det görs jättemycket fina insatser för att främja näringen. Därför ställer jag de här frågorna utifrån inlägget om att skydda mer. Då är logiken i hur man får ihop helheten en relevant fråga.

Vi har ju återkommande de här praktiska försvars- och totalförsvarsdiskussionerna i utskottet. I dag diskuterar vi krisberedskap, och då är detta en viktig pusselbit i hur man ska få ihop den praktiska helheten långsiktigt och främja den lokala utvecklingen.

Jag tackar för svaret, men vi får återkomma med mer i de här frågorna, tror jag.

Anf. 26 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag håller helt med Daniel Bäckström om att det finns stora och viktiga frågor som man behöver fundera på när det gäller skogen och hur vi använder och skyddar den på bästa sätt. Det handlar verkligen om att vara ”inom den här balansen”, som ledamoten nämnde. Det här är frågor som vi kommer att diskutera mer och mer under våren när det gäller Skogsutredningen och behandlingen av den.

Jag skulle också vilja understryka något som jag nämnde flera gånger i mitt huvudanförande, nämligen vikten av näringslivets olika aktörer när det gäller beredskapen. Där ingår skogsägare, jordbrukare och hela spektrumet av näringslivet i samhället.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2020/21: MJU17
Jordbrukspolitik
föredrogs.

Jordbrukspolitik

Anf. 27 KRISTINA YNGWE (C):

Fru talman! Då är det dags att debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande MJU17 om jordbrukspolitik.

Fru talman! Den debatt som nyss avslutades handlade om krisberedskap. Jag måste säga att det är väldigt passande att ha denna debatt om svenskt jordbruk precis därefter, för livsmedelsförsörjning är en oerhört viktig del i svensk krisberedskap och i samhällets motståndskraft. Men tyvärr är vår livsmedelsproduktion alltför sårbar.

När vi stod i den här debatten i fjol hade coronapandemin ganska nyligen brutit ut. På sina håll hade butikshyllorna börjat gapa tomma sedan medborgare börjat hamstra inför en eventuell isolering. Även om frågan om livsmedelsförsörjning inte är riktigt lika påtaglig denna vår är frågan minst lika aktuell.

Förra veckan arrangerade miljö- och jordbruksutskottet en utfrågning om lantbrukets sårbarhet med anledning av den rapport i ämnet som utskottet nyligen presenterat. Både rapporten och de medverkande på seminariet hade en väldigt stark samsyn. Svenskt lantbruk är sårbart, och svensk livsmedelsproduktion måste bli mer robust.

Vi måste trygga tillgången till fossilfria drivmedel, säkerställa produktion i hela landet och vidta åtgärder för att hantera såväl för mycket som för lite vatten, till exempel genom dränering och bevattningsdammar. Vi måste också jobba för långsiktiga spelregler som gör lantbruket till ett attraktivt yrke som unga vågar satsa på.

Just lantbrukets sårbarhet är en fråga som Centerpartiet prioriterade under arbetet med en svensk livsmedelsstrategi. Det är också en prioritering för oss nu när livsmedelsstrategin ska genomföras. I sommar presenteras en utredning om fossiloberoende lantbruk. Förhoppningsvis kommer den att presentera konkreta förslag på hur omställningen från importerad diesel till inhemskt producerade fossilfria drivmedel kan ske på ett konkurrenskraftigt sätt.

I den övergångsbudget för landsbygdsprogrammet som gäller för 2021 och 2022 har Centerpartiet förhandlat fram en historiskt hög nivå på svensk medfinansiering som kompensation för de neddragningar som skett på EU-nivå. Totalt satsas över 4,7 miljarder under två år.

Eftersom vi lyft ut bredbandspengarna ur landsbygdsprogrammet är summan som riktas till svenska lantbrukare större än den tidigare varit. Det är viktigt att dessa pengar verkligen satsas på åtgärder som kan göra lantbruket mindre sårbart och mer rustat för framtiden. Centerpartiet har därför i förhandlingarna prioriterat satsningar på bland annat investeringsstöd och startstöd för att få nya som vill starta i näringen.

Men, fru talman, en nyckelfråga för att minska lantbrukets sårbarhet är konkurrenskraft. Regelkrångel, stelbenta tolkningar och brist på långsiktighet var också något som lyftes fram tydligt under utskottets sårbarhetsutfrågning. I möte med lantbrukare är minskat regelkrångel det som jag

upplever väldigt ofta lyfts fram överst på önskelistan när man pratar om konkurrenskraft.

Antalet lagkrav som berör lantbruksföretag ökade med 120 procent under perioden 1996 till 2016. Det totala antalet lagkrav för en mjölkproducent med växtodling är cirka 450. Detta är verkligen siffror att ta på allvar. Regelbördan har faktiskt ökat oavsett färg på regeringen. Och hur gärna man än skulle önska finns det ingen quickfix.

Från Centerpartiets sida jobbar vi fokuserat på att steg för steg försöka minska regelbördan. Vi har i förhandlingarna med regeringen drivit igenom ett regelförenklingspaket med fokus på snabbare och enklare tillståndsprocesser. Ett vildsvinspaket för bland annat enklare regler för försäljning av vildsvinskött är på rull för att öka avskjutningen och minska skadorna. Tillväxtverket har fått ett uppdrag att identifiera regler som försämrar konkurrenskraften i livsmedelskedjan och föreslå förändringar.

Vidare är ett arbete igång med ett digitalt system för färre myndighetskontakter. En utredning om enklare och effektivare regler vid tillståndsprovning, till exempel vid byggnation av mjölkstall eller biogas, är igång. Jordbruksverket och Livsmedelsverket har fått förtydligade uppdrag om att ha fokus på företagarens förutsättningar och minskat regelkrångel i sina regleringsbrev. Men mer krävs.

Fru talman! En viktig pusselbit för att klara målen i livsmedelsstrategin är EU:s jordbrukspolitik. När den kommande programperioden, som vi nu har framför oss, avslutas 2027 är det inte alls särskilt många år kvar till 2030, då livsmedelsstrategins mål ska vara uppfyllda. Därför kommer 2021 att bli ett helt avgörande år för huruvida vi ska klara livsmedelsstrategins mål eller inte. Dels kommer förhoppningsvis förhandlingarna på EU-nivå att gå i mål under våren, dels ska Sverige bestämma vilka åtgärder vi vill välja när vi ska genomföra den så kallade strategiska planen.

Ännu vet vi inte riktigt hur regelverket på EU-nivå kommer att se ut, vilket gör att även arbetet med en svensk strategisk plan blir lite grann som att skjuta på ett rörligt mål. Men några principer är viktiga att slå fast. Den svenska strategiska planen måste gå i linje med livsmedelsstrategin. Det innebär att den måste ha fokus på hur produktionen ska öka, hur sårbarheten ska minska, hur konkurrenskraften ska stärkas, hur hållbarhetsarbetet ska växlas upp och hur produktion i hela landet ska säkerställas.

En parallell EU-process som blir viktig är Farm to Fork-strategin, EU:s livsmedelsstrategi. Här måste regeringen säkerställa att de ambitiösa mål som diskuteras om minskad användning av exempelvis antibiotika och bekämpningsmedel inte blir ett hinder för svenska lantbrukare att fortsätta sitt hållbara brukande utan i stället blir en konkurrensfördel när övriga Europa måste höja sig mot svenska nivåer.

Fru talman! En viktig näring som är värd att uppmärksamma när man pratar om de gröna näringarna är hästnäringen. Hästföretagandet är en väldigt viktig del av det gröna näringslivet, men vi behöver göra mer för att underlätta för denna näring. Inte minst under coronapandemin har allt fler fått upp ögonen för ridsporten, och köerna till många av Sveriges ridskolor är nu långa. Detta är verkligen ett intresse som är värt att ta vara på.

Just nu pågår inom ramen för januariavtalet processer där man bland annat tittar på reglerna för bygglov för till exempel ridhus, någonting som vi i Centerpartiet har drivit på för förenklingar av. Men även inom andra

områden, exempelvis inom jordbrukspolitiken, ser vi att hästen inte likställs med andra lantbruksdjur. Vi ser ett fortsatt behov av att jobba för att hästnäringen i högre grad ska kunna likställas med övriga lantbruksnäringer.

Jag vill också lyfta fram vikten av hållbarhetsarbete i hästnäringen. I fjol presenterades Övergödningsutredningen, och i den ägnades en hel del uppmärksamhet åt just hästnäringen. Att arbeta med minskat kväveläckage och fosforläckage från beteshagar är otroligt viktigt. Men liksom för övriga lantbruksföretag tror vi i Centerpartiet att den bästa vägen är genom frivilliga och kunskapshöjande åtgärder. Jag vill därför yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 21.

Avslutningsvis: Det är ibland lätt när man hör debatten om svenskt lantbruk att tro att framtiden är väldigt mörk. Visst finns det utmaningar. Men jag vill ändå från utskottets sida säga att vi tror på svenskt lantbruk.

I morse läste jag ett inlägg om LRF Kickers. Det är ett nätverk av barn till lantbrukare som träffas för att göra studiebesök och prata om jordbruk, som är deras största intresse. Det gör mig så väldigt glad att det finns nya generationer lantbrukare som tror på svenskt lantbruk. För det gör jag också. Svenskt lantbruk är bokstavligen talat en livsviktig näring för Sverige.

Så till er barn och unga där ute: Fortsätt att tro på en framtid inom lantbruket, så ska vi här inne göra vad vi kan för att den drömmen ska bli verklighet!

(forts. § 15)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.51 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 11 Frågestund

Frågestund

Anf. 28 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av näringsminister Ibrahim Baylan, finansminister Magdalena Andersson, statsrådet Anders Ygeman och statsrådet Matilda Ernkrans.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Näringsminister Ibrahim Baylan besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Frågestund

Anf. 29 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Vi är många som minns när Stefan Löfven för sju år sedan lovade EU:s lägsta arbetslöshet år 2020. I tal efter tal, debatt efter debatt, artikel efter artikel hamrades budskapet in: Bara Socialdemokraterna får makten kommer Sverige att ha EU:s lägsta arbetslöshet.

Nu har Socialdemokraterna haft makten i sju år, men Sverige befinner sig långt borta från det utställda löftet, nämligen på femte plats från botten jämte länder som Italien och Grekland. Närmare 200 000 människor är långtidsarbetslösa och riskerar livstids utanförskap.

Därför vill jag fråga finansministern: Tänker regeringen uppfylla sitt löfte, och i så fall när?

Anf. 30 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Sedan Stefan Löfven blev statsminister har 350 000 fler människor fått ett arbete, och etableringstiden för nyanlända har halverats.

Med det sagt befinner sig Sverige i en djup ekonomisk kris – den djupaste sedan andra världskriget. Det gör att arbetslösheten har stigit och sysselsättningen minskat. Därför har regeringen så sent som i vårbudgeten kommit med kraftfulla paket riktade just till de grupper som riskerar långtidsarbetslöshet: ungdomar, nyanlända och personer utan gymnasieutbildning.

Om vi däremot tittar i ett europeiskt perspektiv finns det inget annat land i hela EU där fler människor går till jobbet varje morgon än Sverige. Min fråga till Boriana Åberg är därför: Vilken arbetsmarknad bland EU-ländernas tycker hon att Sverige skulle ha i stället för den svenska?

Anf. 31 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Arbetslösheten kommer inte att minska så länge regeringen prioriterar bidragslinjen framför arbetslinjen. För många lönar det sig inte att ta steget från bidrag till arbete.

Därför vill Moderaterna införa bidragstak och även kvalificering till välfärden för invandrare i takt med att de får ett arbete och betalar skatt. Vad avser regeringen att göra?

Anf. 32 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det är talande att Boriana Åberg inte svarar på min fråga om vilket EU-land Moderaterna menar att Sverige skulle efterlikna när det gäller arbetsmarknaden.

Det kan möjligen ha sin förklaring i att det inte finns något annat EU-land där lika många går till jobbet varje morgon. Det är 350 000 fler än när Moderaterna styrde och en högre andel nu, under krisen, än när Moderaterna styrde.

Parisavtalet och flyget

Anf. 33 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! AB Svensk Exportkredit är ett statligt bolag som garanterar krediter som svenska exportföretag ger till sina kunder.

I den verksamheten ska man enligt det egna regelverket hålla sig till Parisavtalet. Nyligen tecknade företaget ett samförståndsavtal där man garanterar krediter på 2 miljarder kronor för en massiv expansion av flygtrafiken i Vietnam.

Det här är en affär som vi i och för sig inte nödvändigtvis motsätter oss, men jag vill ändå fråga näringsminister Ibrahim Baylan detta: Om det nu är så att Parisavtalet tillåter att Sverige garanterar krediter för en enorm expansion av flygtrafiken i Vietnam – hur kommer det sig då att samma Parisavtal enligt till exempel Miljödepartementet kräver att vi i Sverige kraftigt minskar vårt flygande? Antalet passagerare i till exempel Vietnam är ju redan i dag nästan fem gånger större än i Sverige.

Anf. 34 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Att vi befinner oss i en klimatkris är otvetydigt. Att vi steg för steg ska se till att komma bort ifrån detta är också otvetydigt, i alla fall för mig och regeringen. Att Sverige är ett öppet, exportberoende land med allt vad det innebär är också otvetydigt.

Det innebär för oss att vi stegvis kommer att göra förändringar både i vårt land och, naturligtvis, i det sätt som vi jobbar i andra länder. Jag måste säga att jag tror att vi i och med det sätt som vi jobbar och det sätt som vi fortsätter att jobba på många sätt kommer att visa att det är fullt möjligt att till och med flyga i framtiden. Vi är inte riktigt där ännu, men jag tror att vi kommer att kunna göra det på ett sätt som inte nödvändigtvis adderar till klimatproblemen. Det handlar om alltifrån bränslebyten till det som nu kommer i form av ytterligare nya innovationer för flyg.

När det gäller enskilda exempel vet Ludvig Aspling mycket väl att jag inte som minister kan lägga mig i hur bolag eller för den delen myndigheter agerar.

Anf. 35 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Nu gällde ju frågan i och för sig regeringens tolkning av Parisavtalet och inte en särskild affär.

När regeringen nyligen beslutade att stänga Bromma flygplats meddelade klimat- och miljöminister Per Bolund att det delvis var på grund av klimatet. Miljöpartiet hänvisade i samband med detta till att vi befinner oss i en ”klimatkris” och att flygplatsen därför måste stänga.

Men om den här klimatkrisen nu ändå tillåter att vi är med och bygger enorma flygplatskomplex i Vietnam – hur kommer det sig då att vi inte kan ha kvar den lilla flygplatsen Bromma?

Anf. 36 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det är otvetydigt klart för alla, förutom möjligtvis Sverigedemokraterna, att vi befinner oss i en klimatkris. Det är också otvetydigt så att vi måste ställa om. Men jag tillhör dem som menar att vi kan göra det på ett sätt som också förbättrar både ekonomi, trygghet och välfärd för människor, och då ska vi göra det stegvis.

När det gäller den specifika frågan om Bromma är det i grund och botten ett förslag som har kommit från Swedavia, som är de som sköter flygplatsen. Det vet Ludvig Aspling mycket väl om.

Frågestund

Anf. 37 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru talman! Regeringen har nu gått fram med förslagen från Nätkoncessionsutredningen. Det var en offentlig utredning som syftade till snabbare beslutsprocesser vid byggandet av elnät. Det är dock ett perspektiv som saknas i det arbete som regeringen nu valt att gå vidare med, och det är det lokala perspektivet. För att man ska klara att bygga ut ett mer effektivt elnät i vårt land krävs det faktiskt att de som berörs av det känner sig delaktiga och kan påverka och förstå varför detta sker.

Det statliga bolaget Svenska kraftnät, som bygger landets stomelnät, har en historia av att varken dela med sig av sina analyser eller vara särskilt kommunikativa i det arbetet. Jag tror att det är väl bekant för flera statsråd här i kammaren. Jag vill därför fråga statsrådet Anders Ygeman: Hur arbetar regeringen för en ökad transparens, en ökad delaktighet och öppna och samhällsekonomiska analyser i syfte att skapa en ökad acceptans för den kommande utbyggnaden av elnät?

Anf. 38 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Tack, Anders Åkesson, för frågan! Jag tror att det är en väldigt viktig aspekt. Den proposition som vi gav till Lagrådet i förra veckan och som vi i dag fattar beslut om i regeringen handlar om det största kapandet av ledtider som Sverige har gjort sedan elektrifieringen. När det gäller lokala nät, som regionledningar, halveras utbyggnadstiden.

Men det stämmer också att Svenska kraftnät behöver bli mycket bättre på sitt samrådsförfarande, på att lyssna och på att redovisa vad det är som gör att man väljer den ena lösningen framför den andra lösningen. Det kommer att tydliggöras i den elektrifieringsstrategi som regeringen tog initiativ till i oktober – och alla riksdagens partier har varit inbjudna att delta i det arbetet. Slutprodukten kommer nu i oktober, och då kommer även frågor om transparens och om att få lokal acceptans för den stora utbyggnad som behöver göras att presenteras.

Anf. 39 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet Ygeman! Kan Ygeman konkretisera på vilket sätt perspektiven delaktighet, ökad transparens och öppna och samhällsekonomiska analyser i syfte att skapa just en ökad acceptans, som är nödvändig för att denna snabbare utbyggnad med kortare ledtider ska bli möjlig, finns med? Kan statsrådet konkretisera var detta står i det beslut ni har tagit i dag?

Anf. 40 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Tack, Anders Åkesson, för frågan! Det kan jag absolut göra. Det handlar bland annat om hur vi ska ta hjälp av kommuner och länsstyrelser när det gäller att göra lokala planer för var elledningarna ska dras fram, så intressenterna finns med redan från början. Och vi ska komma ihåg att även det lokala inflytandet gynnas av att vi har en snabb utbyggnadstakt.

Anf. 41 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag har en fråga till finansminister Magdalena Andersson. Transportsektorn står för en tredjedel av Sveriges utsläpp av växthusgaser. Där orsakar de tunga transporterna med lastbil på väg över 3 miljoner ton utsläpp varje år. Att införa en skatt eller en avgift på tunga transporter på väg är enligt de flesta bedömare det effektivaste sättet att snabbt minska utsläppen från de tunga transporterna.

Regeringen tog just fram ett sådant förslag, 2018, i form av en promemoria om en form av vägs slitageavgift för långtradartransporter. Dessvärre har regeringen inte gjort något mer av det förslaget. Därför vill jag fråga finansministern: När avser finansministern att lägga fram ett konkret förslag om en vägs slitageavgift för de tunga transporterna med lastbil på väg?

Anf. 42 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Tack så mycket för frågan, Jens Holm! Jens Holm tar upp en viktig fråga, nämligen hur vi ska minska utsläppen. Just inom transportsektorn återstår det en hel del att göra. Detta har regeringen arbetat med under de senaste åren. Vi har vidtagit viktiga åtgärder. Det gäller inte minst det besked som Tomas Eneroth kunde komma med i förra veckan om att vi går vidare med en utbyggnad av stambanor, som naturligtvis kommer att vara oerhört viktiga när det gäller att kunna lyfta över transporter från väg till järnväg. Vi vill också gå vidare och bygga ut Norrbotniabanan.

Det förslag på vägs slitageavgift som hade tagits fram mötte väldigt mycket kritik. Jag bedömer att en del av den kritiken var berättigad. Om man ska gå fram med ett sådant förslag måste det vara ett som på ett bättre sätt skyddar de värden som vi vill skydda med en sådan skatt. Samtidigt måste detta naturligtvis träffa rätt så att man styr bort från den tunga trafiken och kanske också till mer miljövänliga lastbilar.

Anf. 43 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag vill informera finansministern om att vi i dag redan har sådana avgifter för järnvägen. Det finns banavgifter för tåg som kör på järnväg, och de avgifterna har höjts med över 300 procent de senaste 15 åren. Men det finns ingen motsvarande sådan avgift för de tunga transporterna på väg, som orsakar väldigt stora utsläpp.

Magdalena Andersson! Varför straffa det klimatsmarta tåget och gynna det som fortsätter att orsaka stora utsläpp längs våra vägar?

Anf. 44 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Regeringen har vidtagit kraftfulla åtgärder för att förbättra möjligheterna att transportera på järnväg, bland annat genom att förbättra järnvägsunderhållet och bygga ut. Det finns inget som motsvarar banavgifterna. Däremot är koldioxidbeskattningen på bränsle en form av banavgift för den tunga trafiken. Där finns ju också en väldigt tydlig avgift. Och det finns såklart en diskussion även där – om den är för hög. Jag delar inte den uppfattningen.

Frågestund

Anf. 45 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! I går kunde vi ta del av en företagares dagbok över coronakrånglet. Den tar oss med på en resa in i Byråkratisverige som aldrig verkar ta slut.

För Lotta Boman, som är vd på Sigtunahöjden, har det senaste året inneburit 95 procents bortfall av omsättningen. Hon har fått säga upp 75 procent av personalstyrkan – resterande har fått permitteras på 80 procent.

Mycket administration och tid läggs på att försöka göra allt rätt enligt de regler och riktlinjer som finns. Frustrationen är stor över att ansökningar inte förenklats och informationen inte förbättrats tillräckligt under den här tiden. Fortfarande rapporteras det nästan dagligen om de långa handläggningstiderna, som i sig blir ett problem för företagare som står på randen till konkurs.

Mot bakgrund av detta går min fråga i dag till finansminister Magdalena Andersson: Vad kunde regeringen ha gjort annorlunda under det senaste året?

Anf. 46 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Vi har tagit fram helt nya stöd som aldrig har funnits i Sverige tidigare. Vi har gjort det med rekordfart, och myndigheter som handlägger detta har fått arbeta med stor intensitet för att kunna betala ut pengarna. Det är stor skillnad jämfört med när alliansregeringen styrde under finanskrisen då man hanterade svenskt näringsliv på ett helt annat sätt än vad vi har gjort under den här krisen.

Men när man kommer med nya stöd och denna typ av stödutbetalningar är det alltid en avvägning. Det är det även när det gäller privata sjukförsäkringar men också när det gäller skatter. Det är alltid en avvägning mellan att det ska vara enkelt och att det ska vara kontroll på utbetalningarna. Man behöver alltid göra en avvägning. Och vi har fått larmrapporter om att det inte sker tillräckligt med kontroll och att pengar har hamnat i felaktiga fickor – det fick vi så sent som i dag, i Dagens Nyheter.

Bedömningen är att det är viktigt att hitta en lämplig väg. Betalar vi ut pengar utan kontroll riskerar vi i stället att göda den grova kriminella verksamheten.

Anf. 47 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Tack, finansministern, för svaret! Jag tycker ändå inte riktigt att jag fick svar på min fråga. Men ni pratar ofta om att det är historiska belopp som har satsats när det gäller dessa krisstödsutbetalningar och att det är bra. Det håller vi med om. Ofta hänvisar ni också till att utredningar måste visa vad man skulle ha kunnat göra bättre. Men det går att förenkla och förbättra. Man måste då vilja. Är det verkligen rimligt att det ska ta upp till sex till tolv månader att få del av de utlovade stöden?

Anf. 48 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Om det tar tolv månader att få ett stöd utbetalt har man nog fastnat i väldigt många kontroller. Det måste då finnas väldigt många frågetecken kring det företaget. Just nu sker väldigt många utbetalningar

inom några dagar eller några veckor. Tar det längre tid är det för att man har fastnat i en kontroll.

Vi kan inte betala ut pengar utan att ha kontroll. Det är skattebetalarnas pengar. De kan inte hamna i felaktiga fickor. Det finns exempel på det, och det kan jag aldrig acceptera.

Prot. 2020/21:116
29 april

Frågestund

Replikationskrisen

Anf. 49 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Matilda Ernkrans.

Hur vet vi att vi vet? Det är en filosofisk fråga, men det är också en högst seriös fråga inom forskningen i dag. Under de senaste åren har fler och fler inom akademien börjat varna för att det råder en så kallad replikationskris. Många vetenskapliga studier går inte att upprepa, eller så visar upprepningarna inte samma resultat.

Detta måste tas på allvar. Jämfört med länder som Österrike och Nederländerna är Sverige bara i början av att ta detta på allvar. Replikationskrisen är inte heller ny och den är inte begränsad till ett enskilt forskningsfält. Problemet finns inom allt från genetik till ekonomi.

Hur kommer statsrådet att agera i fråga om replikationskrisen?

Anf. 50 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag tackar Maria Nilsson för frågan.

Detta är inte en ny fråga, och det är också en fråga som kräver en hel del av ansvarstagande, inte minst i fråga om tillit och tilltro till det arbete som sker inom forskarsamhället.

Naturligtvis behöver vi vidta ytterligare åtgärder från politikens sida. Jag är övertygad om att vi med det goda samarbete som vi har i mitten av svensk politik när det gäller högre utbildning och forskning också kan ta oss an den frågan.

Anf. 51 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Vi lever i en tidsålder när faktaresistensen är omfattande och källkritiken många gånger är bristfällig, vilket sätter frågan under lupp.

Vi liberaler har i en artikel föreslagit regeringen att Vetenskapsrådet ska få ett formellt uppdrag att kartlägga replikationskrisen i Sverige och sammanställa undersökningar och studier som finns vad gäller problemet. Hur ser statsrådet på det förslaget?

Anf. 52 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Det här är en fråga som vi naturligtvis får hantera i det goda samarbete vi har i mitten av svensk politik. Vi har tillsammans precis lagt fram en historiskt väl genomarbetad forskningsproposition med 13,6 miljarder och många nya uppdrag till våra myndigheter och vårt vetenskapssamhälle.

Jag är fullständigt övertygad om att detta är något som vi efter sedvanlig beredning kan hantera tillsammans.

Frågestund

Anf. 53 ANNA VIKSTRÖM (S):

Fru talman! Nu är smittspridningen på höga nivåer på flera håll i landet, och vi behöver fortsätta att hålla i och hålla ut för att rädda liv och hälsa. Men som vi vet har pandemin också slagit hårt mot svensk ekonomi.

För att möta pandemin har regeringen nu lagt fram en vårandringsbudget med stora åtgärder för att fler ska jobba och med riktade åtgärder för att barn och unga ska ta sig genom pandemin. Samtidigt är det fortfarande ett ansträngt ekonomiskt läge för många. Flera företag kämpar för att få verksamheten att gå runt, och många löntagare är oroliga för sin framtida försörjning.

Därför vill jag fråga finansministern: Hur många jobb har regeringen räddat?

Anf. 54 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Regeringen har vidtagit historiskt stora krisåtgärder för att rädda svenska jobb och svenska företag. Det gäller självklart att stötta sjukvården och äldreomsorgen och dem som blir av med jobbet på grund av krisen. Det är fråga om 400 miljarder, och det är en stor skillnad från hur alliansregeringen skötte finanskrisen.

Korttidspermittering är det största stödet som finns för att stötta de svenska jobben. Över en halv miljon svenskar som annars hade riskerat arbetslöshet kan nu i trygg förvisning om att de har ett jobb att gå tillbaka till i stället vara korttidspermitterade.

Vi lade fram en rekordstor budget i höstas. Därutöver bedöms att 75 000 fler personer är sysselsatta i år men hade varit utan jobb utan regeringens historiska åtgärder i förra årets budget, utöver korttidspermitteringarna.

Anf. 55 ANNA VIKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Det är bra att regeringen vidtar stora åtgärder för att rädda jobb, men läget på svensk arbetsmarknad är fortfarande allvarligt. Hur står sig svensk arbetsmarknad, finansministern, i en internationell jämförelse? Vilka svagheter och styrkor ser finansministern?

Anf. 56 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Sverige har klarat sig bra genom krisen vad gäller den ekonomiska politiken jämfört med många andra länder. Sverige är ett av de länder där bnp har fallit mindre än hos andra. Vi ser också att fler människor går till jobbet varje morgon i Sverige än i något annat EU-land. Därutöver har vi ett högt arbetskraftsdeltagande. Många är ute på arbetsmarknaden, inte minst kvinnor och utrikes födda kvinnor. Det är viktigt att upprätthålla genom krisen.

Anf. 57 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! I måndags höll Sveaskog sin bolagsstämma. De har precis presenterat en strategi för biologisk mångfald.

Detta är något som jag ser positivt på, men det behövs mer än det som Sveaskog nu har presenterat. Framför allt behöver orden gå till handling. Det behöver ske ett arbete om transparens, rimliga ekonomiska ramar samt en dialog och uppföljning.

Hur ser Ibrahim Baylan på möjligheten att stärka ägardialog och medborgardialog med Sveaskog och följa upp deras strategi?

Anf. 58 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Skogspolitiken bygger på två jämställda mål, på miljömålet och produktionsmålet. Likaväl som skydd och miljöhänsyn ska öka är också en ökad produktion av skoglig råvara viktig i omställningen till ett biobaserat samhälle och för att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland.

Staten ska vara föregångare i hållbart skogsbruk och visa stor naturhänsyn. Staten äger skog genom Sveaskog och är med och bestämmer i regelverk via myndigheter.

De steg som Sveaskog nu tar med sina satsningar och strategiska inriktning för att främja ett hållbart skogsbruk är mycket positiva, och jag anser att bolaget tydligt kan utgöra ett föredöme inom skogssektorn för ett affärsmässigt och långsiktigt hållbart skogsbruk. Vi kommer naturligtvis att följa detta i dialoger och i det arbete som görs av styrelsen och i den operativa ledningen.

Anf. 59 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Jag tackar Ibrahim Baylan för svaret.

Med krav från civilsamhället och Sveaskogs egen strategi undrar jag om ett nytt ägardirektiv följer samma prioritering och sätter miljömålen som ekonomisk ram för verksamheten. Hur ser Ibrahim Baylan på ett sådant nytt ägardirektiv?

Anf. 60 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Vi ställer stora krav på att de statliga bolagen inom ramen för de direktiv som riksdagen beslutar ska vara ett föredöme. Den ägarpolicy vi har fastställt ställer höga krav på de statliga bolagen, inklusive Sveaskog. Det aktiva arbetet kommer naturligtvis att fortsätta.

Däremot finns inga förslag om att lägga fram nya ägardirektiv till riksdagen.

Tillgången till bredband i Skåne

Anf. 61 MATS SANDER (M):

Fru talman! Min fråga går till Anders Ygeman.

Enligt bredbandsstrategin Sverige helt uppkopplat 2025 ska hela Sverige ha tillgång till snabbt bredband 2025. Tillgången till bredband är en

Frågestund

förutsättning för att vara fullt delaktig i samhället, för företag att utvecklas, för nya företag att skapas och för jobb i alla delar av landet.

Flera skånska kommuner ser brister i tillgången till bredband utanför tätort. Den ligger mellan 40 och 60 procent. Målet som regeringen har satt upp för 2020 är 95 procent. Redan 2019 rapporterade PTS att det krävdes ytterligare resurser.

Vilka initiativ har statsrådet vidtagit för att öka tillgången till bredband i hela Skåne? Och vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att nå regeringens mål?

Anf. 62 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Tack, Mats Sander, för frågan!

Hela Sverige ska ha tillgång till snabb uppkoppling, och hela Skåne ska ha tillgång till snabb uppkoppling.

Det senaste året har bredbandstillväxten i landet varit 3 procent i sin helhet. Upp till 95 procent av svenskarna har nu tillgång till snabb uppkoppling i sin omedelbara närhet, och i glesbygd utanför tätort har tillväxten varit 9 procent under det senaste året.

I den senaste budgeten sköt vi till rejält med pengar till bredbandsutbyggnad. Vi sjudubblade anslaget. Det är för att, precis som Mats Sander säger, varenda skåning ska ha tillgång till snabb uppkoppling. Det ska medborgarna i resten av Sverige också ha, och jag har goda förhoppningar om att vi med de medel som vi har skjutit till kommer att nå det målet.

Regeringens prioriteringar och det internationella biståndet

Anf. 63 OSCAR SJÖSTEDT (SD):

Fru talman! Jag har en fråga till finansministern.

Sedan 00-talet har Sveriges internationella bistånd tillåtit växa och växa från strax under 15 miljarder till prognostiserat nästan 55 miljarder kronor.

Vi befinner oss nu i en period med enorma behov på hemmaplan som ett resultat av att regeringen har negligerat och undvikit att fatta beslut om välbehövliga satsningar. Vi har ett underfinansierat rättssystem och ett underfinansierat pensionssystem, bland annat, och vi har därtill tagit enorma kostnader förknippade med covid-19-pandemin.

Sverigedemokraterna har därför landat i slutsatsen att vi måste halvera biståndet från nuvarande nivåer. Det skulle frigöra utrymme till andra, betydligt mer välbehövliga satsningar i Sverige.

Min fråga är om finansministern är beredd att göra en likartad prioritering och satsa mer på Sverige och mindre på andra länder på andra sidan jordklotet.

Anf. 64 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Den här pandemin har lärt oss många saker. En av dem är hur sammankopplade vi är på jorden och hur beroende vi är av varandra. Det som händer i Kina påverkar oss här. Ett muterat virus i Brasilien kommer till Sverige. Ytterligare mutationer i Indien påverkar oss här i Sverige.

Vi kommer aldrig att kunna starta om världsekonomin eller återgå till ett normalt liv här i Sverige förrän vi har nått tillräckligt hög vaccinations-

grad i hela världen. Global vaccinering är det enda sättet för oss att komma ur pandemin – och tredje världen, utvecklingsländerna, kommer aldrig att klara detta utan att få stöd från oss i den rika delen av världen.

Att i det här läget skära ned på biståndet på det sätt som Sverigedemokraterna föreslår är bara att skicka en bumerang. Den kommer direkt tillbaka i ansiktet på oss och slår ut oss med ytterligare en mutation.

Postutdelningen i framtiden

Anf. 65 PER SCHÖLDBERG (C):

Fru talman! Min fråga går till näringsminister Baylan som ansvarig för de statliga bolagen.

Postnord aviserar nu varannandagsutdelning över hela landet till våra hushåll. Men i Sveriges Radio förra torsdagen skissade Postnords vd på att det i en nära framtid kan bli postutdelning en gång i veckan. Det har skapat mycket oro och funderingar.

Vad anser näringsministern som ägaransvarig för bolaget om en sådan utveckling?

Anf. 66 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Ja, vi känner ju alla till historien om Postnords sammanslagning med danska posten och alla de problem det har skapat – alla de kostnader det har skapat, inte minst för den svenska delen.

Addera till detta, fru talman, en fallande mängd brev av digitaliserings-skäl.

Det är klart att det finns behov av att göra förändringar. Men det är inget som Postnord själva bestämmer, fru talman, utan det ska ske enligt de lagar och regler som denna kammare tar ställning till. Huruvida Postnords vd spekulerar eller ej är inte det intressanta, utan det är snarare vad vi har i form av lagstiftning och krav på hur ofta det ska delas ut. Enligt min uppfattning ska det ske utifrån det behov som finns i vårt land, hos svenska folket.

Hur det sedan ska betalas efter de vådliga ekonomiska experiment som startades för tio år sedan genom sammanslagningen med den danska posten återstår att svaras på, både i budgetar och i denna riksdag.

Framtida specialistutbildningar för sjuksköterskor

Anf. 67 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Jag har en fråga till ministern för högre utbildning, Matilda Ernkrans.

Vården är hårt belastad, och det var den långt före pandemin. Den stora bristen på specialistutbildade sjuksköterskor gör det svårt att bemanna viktiga poster i vården. Operationer ställs in i brist på operationssjuksköterskor. Blivande mammor får åka långa sträckor för att det saknas barnmorskor. En stor andel av röntgensjuksköterskorna närmar sig pension. Lyckade initiativ med avancerade kliniska specialistsjuksköterskor riskerar att gå i stå.

Att kunna fördjupa sin kompetens och specialisera sig inom yrket är viktigt för sjuksköterskeyrkets attraktivitet. Men antalet utbildningsplatser

räcker inte till. Lärosätena väntar på besked om hur framtidens specialistutbildningar ska se ut.

Min fråga är: När kommer regeringens proposition om framtidens specialistutbildningar för sjuksköterskor?

Anf. 68 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Vi kan väl bara konstatera att sedan Stefan Löfvens regering tillträdde har vi byggt ut den högre utbildningen i vårt land. Jämfört med 2016 var det höstterminen 2020 cirka 41 000 fler studenter i svensk högskola.

När det gäller specialistsjuksköterskorna är det 36 procent fler som har antagits till specialistsjuksköterskeutbildningen nu jämfört med 2014, och examinationerna inom hälso- och sjukvården har ökat med 17 procent.

En fortsatt utbyggnad av högskoleutbildningen när det gäller specialistsjuksköterskeutbildningarna är oerhört viktig. Problemet är att Kristdemokraterna inte riktigt svarar upp mot politiken om högre utbildning i hela vårt land för att klara kompetensförsörjningen.

Fusk och falska examensbevis i högre utbildning

Anf. 69 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Min fråga går till högskoleminister Matilda Ernkrans.

Vi har ju omfattande problem inom högre utbildning med fusk på högskoleprovet. Regeringen aviserade en proposition under våren, men tyvärr sköts den plötsligt på framtiden.

Vi ser också omfattande generella problem med fusk och rekordmånga anmälningar kring disciplinära åtgärder som lärosätena har presenterat.

Till detta rapporterades bara häromdagen att det utanför akademien säljs falska examina. Man kan få ett examensbevis från en lärarutbildning, hämtat från till exempel Syrien, för 4 000 kronor.

Min fråga till regeringen och Matilda Ernkrans är: När kommer de här åtgärderna, och är regeringen beredd att bredda åtgärdspaketet så att vi kommer åt inte bara högskoleprovsfusket utan den allvarliga kriminaliteten inom högre utbildning generellt?

Anf. 70 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Tack, Roger Haddad, för frågan!

Fusk är alltid oacceptabelt. Det är också anledningen till att den här regeringen har vidtagit ett antal åtgärder för att komma åt just fusket på högskoleprovet. Det finns också berett ytterligare åtgärder att gå fram med när det gäller högskoleprovet.

Bedömningen som gjordes av detta var att skjuta det lite grann på framtiden eftersom vi just nu är i en pandemi och har fått ägna väldigt mycket tid och kraft åt att kunna genomföra högskoleprovet smittskyddssäkert.

Nu är fokus på att kunna fortsätta genomföra högskoleprovet smittskyddssäkert för dem som är berättigade att skriva högskoleprovet, men jag försäkrar att bara vi har tagit oss igenom denna pandemi ska vi naturligtvis ta oss an ytterligare åtgärder när det gäller fusket på högskoleprovet.

Den svenska industrins betydelse

Frågestund

Anf. 71 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Min fråga går till näringsminister Ibrahim Baylan.

Jag representerar Västmanland, som är Sveriges mest exportberoende län, och min fråga gäller industrins betydelse för Sveriges framgångar.

Ända sedan den industriella revolutionen har ju industrin fört Sveriges tillväxt framåt och bidragit till det samhälle som vi lever i i dag.

För tio år sedan var dock den allmänna bilden som den dåvarande regeringen förmedlade att industrin hade spelat ut sin roll. Statsminister Reinfeldt uttryckte det till och med som att den svenska basindustrin var "basically gone".

Min fråga till näringsministern är således om näringsministern anser att svensk industri är något att satsa på. Eller är den, som den förre statsministern sa, basically gone?

Anf. 72 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Tack, Olle Thorell, för en viktig fråga! Det är korrekt som Olle Thorell säger att det för ett drygt decennium sedan fanns en diskussion om att industrin visserligen hade varit bra men tillhörde historien; framtiden var något annat.

Det kan man ju tycka. Men det som var problematiskt var att man också inriktade politiken efter detta. Därmed gjorde man inte tillräckliga insatser för att stötta den svenska industrin.

Från det att vi 2014 tog över med Stefan Löfven, med sin historia i industrin, har vi satsat väldigt mycket på att stärka förutsättningarna för den svenska industrin. Och glädjande nog, fru talman, kan vi nu se enorma investeringar, både i återindustrialisering och i en omställningsindustri som växer fram. Det handlar om allt från kolfritt stål och batterifabriker till bioraffinaderier med mera, som gör att vi kan se framtiden an med en industri som inte bara blomstrar utan också visar vägen för att leva hållbart i framtiden.

Miljöskatternas effekter

Anf. 73 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! Finansministern och jag har haft ett antal debatter där jag har ifrågasatt den rödgröna regeringens införda eller planerade klimat- och miljöskatter och deras verkliga nytta. Plastpåseskatten, kemikalieskatten, klädskatten och den planerade takeaway-skatten är alla så kallade miljöskatter, som enligt mig hämmar både Sveriges konkurrenskraft och jobben och sätter käppar i hjulet för innovationer som skulle kunna göra verklig miljönytta, inte bara i Sverige.

Nu är det inte bara jag som ifrågasätter detta, utan omvärlden verkar tycka lite likadant. Sverige är inte längre något föregångsland vad gäller en grönare värld. Senast i förra veckan bjöd USA in till ett klimattoppmöte

där Sverige enligt några bedömare fick sitta vid barnbordet och enligt andra fick en plats i tamburen.

Därför blir min fråga till finansministern om den rödgröna regeringen har tänkt släppa den nuvarande plakatpolitiken så att Sverige återigen kan sitta vid vuxenbordet.

Anf. 74 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det är lite parodiskt att just Moderaterna tar upp klimat- och miljöpolitiken. Varenda gång Moderaterna har presenterat budgetförslag för riksdagen har det handlat om mycket omfattande nedskärningar på klimat- och miljöpolitiken.

Man hävdar att den politik regeringen genomför är ineffektiv, men man har inga egna förslag på en mer effektiv politik. Man hänvisar ofta till Konjunkturinstitutet, som till exempel pekat på att systemet med bonus–malus inte är tillräckligt effektivt. Men det man glömmer att säga är att det Konjunkturinstitutet föreslår som det allra mest effektiva instrumentet är en höjd koldioxidskatt. Där vill ju Moderaterna gå i motsatt riktning.

Moderaterna står för det minst effektiva och har en mycket lägre ambition. Med Moderaterna vid styret skulle vi inte få sitta vid något bord över huvud taget.

Förutsättningarna för svensk gruvnäring

Anf. 75 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Jag har en fråga till näringsministern. I en intervju alldeles nyligen slog näringsminister Baylan fast att det behövs nya gruvor om vi ska lyckas med elektrifieringen och att vi inte bara kan oja oss när vi läser att kobolt utvinns av barnarbetare i Kongo.

Jag delar den uppfattningen och välkomnar statsrådets insikter men önskar svar på hur detta harmonierar med det faktum att de båda regeringspartiernas ledamöter här i riksdagen konsekvent förhållat och förkastat samtliga förslag som syftat till att förtydliga och förenkla de tillståndprocesser som reglerar gruvnäringen, vilket skulle ha kunnat skapa förutsättningar för öppnande av nya gruvor som behövs för att möjliggöra elektrifieringen och samtidigt göra oss mindre beroende av metaller och mineraler från regioner där barnarbete är vanligt förekommande.

Anf. 76 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Vi vill bli världens första fossilfria välfärdsland. Vi vill bli det därför att det är en naturlig utveckling, som både blir mer hållbar och leder till fler gröna jobb och en ekonomisk tillväxt i vårt land. Vi vill också visa att det är fullt möjligt, och det förutsätter en storskalig elektrifiering av industrin, transportsektorn och bostadssektorn.

Vi vet att det då, med den teknologi vi har i dag, krävs tillgång till innovationskritiska mineraler och metaller. Vi är, fru talman, både i Sverige och i Europeiska unionen, mycket beroende av import av många av dessa mineraler och metaller. Så kan det inte fortsätta.

Det är mot denna bakgrund regeringen i sin helhet har tillsatt en utredning för att möjliggöra ett regelverk som gör detta möjligt men också att vi kan återvinna mycket av det vi gräver upp, så att vi inte ständigt måste

Tillgång till bredband i hela landet

Frågestund

Anf. 77 TERES LINDBERG (S):

Fru talman! Det har nu gått fem år sedan regeringen presenterade sin bredbandsstrategi, som anger hur stor andel av befolkningen som ska ha tillgång till snabbt bredband. Till 2025 ska det vara alla. Häromveckan kom Post- och telestyrelsen med sin rapport för 2020, som visar att vi inte klarade delmålet för 2020: att 95 procent skulle ha snabb uppkoppling.

Pandemin har i en omvälvande takt satt sina spår i befolkningen när det gäller de behov som människor har fått. Man sitter hemma och deltar i allt ifrån hemundervisning till hemarbete och så vidare på en och samma gång. Det kräver att vi har bra uppkoppling.

Detta handlar också om hela Sverige. Jag undrar därför, med koppling till den tidigare fråga som en ledamot ställde om skåningarna, om regeringen kan lova att hela Sverige kommer att ha tillgång till snabbt bredband till 2025.

Anf. 78 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Tack, Teres Lindberg, för frågan! Svaret är ett enkelt ja. Vi gick 2020 från 92 till 95 procent som hade tillgång till snabb uppkoppling i sin omedelbara närhet. Målet är 100 procent, varav 98 procent ska ha tillgång till 100 megabit per sekund och 2 procent ska ha tillgång till 30 megabit per sekund, enligt de riksdagsbeslut som har fattats om målet. Detta betyder alltså att om vi håller den nuvarande takten kommer målet att vara uppnått före 2025.

Det som är extra glädjande med PTS siffror är att uppkopplingen ökar tre gånger snabbare i glesbygd än i tätort och i landet i övrigt. Jag har alltså goda förhoppningar om att vi, med den sjudubbling av bredbandsstödet som regeringen presenterade i budgeten, kommer att nå målet om att alla ska tillgång till snabb uppkoppling senast 2025.

Sverige efter pandemin

Anf. 79 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Ibrahim Baylan. Liberalerna har krävt att regeringen ska redovisa en tidsplan för hur Sverige ska öppna upp efter coronarestriktionerna. I dag meddelade regeringen att Folkhälsomyndigheten har fått i uppdrag att presentera när och hur Sverige ska återgå till "en mer normal situation". I sin kommentar till medierna talar man också om ett nytt normalläge och att vi inte helt kan komma tillbaka till det samhälle vi hade före 2020.

Därför undrar jag, fru talman, om statsrådet kan redovisa vilka fri- och rättigheter som vi har haft i Sverige som på obestämd tid ska avskaffas i det nya normalläget. Jag undrar också om näringsministern har något budskap till Sveriges företagare, som redan går på knäna. Ska denna typ av restriktioner finnas kvar i flera år framöver?

Anf. 80 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Tack, Joar Forssell, för en viktig fråga! Redan i början av pandemin förra året, i april, fanns det en ganska tydlig och intensiv diskussion om när ett slutdatum kunde sättas för pandemin och dess effekter. Sedan dess har vi lärt oss att det inte är så enkelt att förutse pandemin och viruset. Nu befinner vi oss i ett läge där vi har stort hopp, för nu pågår vaccineringen. Vi sätter stort hopp till vad den kan leda till.

Mot denna bakgrund, fru talman, har vi gett det uppdrag som Joar Forssell pratar om. Vi har gjort det med den ödmjuka insikten att det naturligtvis inte kommer att vara precis som innan. Det kommer att göras förändringar. Vi vet också att vi har att göra med ett virus som mycket väl kan mutera. Vi måste naturligtvis vara beredda att vidta åtgärder också i det läget.

En återinförd fastighetsskatt

Anf. 81 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Huspriserna i Sverige skenar. Medelpriset för en villa i min hemstad Göteborg är nu 6 872 000 kronor. Det är en ökning med nästan 16 procent på ett år. Prisökningen gör att allt färre barnfamiljer har råd att få sin bostadskalkyl att gå ihop. Redan i dag är det svårt att med en sjuksköterskelön eller en polislön ha råd att köpa ett eget hus. Med denna utveckling har snart bara höginkomsttagare råd att köpa sig en egen bostad i våra storstäder.

Samtidigt höjs i debatten allt fler röster för en återinförd fastighetsskatt. Det skulle ytterligare försvåra för vanliga löntagare i exempelvis Göteborg att äga sin bostad. Min fråga till finansministern är hur hon ställer sig till att återinföra en fastighetsskatt som kommer att göra det ännu svårare för barnfamiljer att äga sitt eget boende.

Anf. 82 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Svaret är enkelt. Jag är här som finansminister. Det pågår inget arbete i regeringen när det gäller detta och det finns inga planer i regeringen på att återinföra en fastighetsskatt.

Kontroll av utländska examensbevis

Anf. 83 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Ernkrans. Precis som Haddad tog upp innan rapporterade SVT i tisdags om att det är lätt att få tag i falska examensbevis, främst från Syrien, som cirka 60 procent av de falska bevisen kommer ifrån. Problemet är ökande.

Examensbevisen kan enkelt beställas genom kontakter som man når via nätet. Den man som SVT kom i kontakt med och som säljer examensbevis säger i intervjun: Bevisen är inte registrerade, men det spelar ingen roll, för i Sverige kollar de ändå inte upp registren.

Är det alltså så att andra västlänningar kollar upp om utländska examensbevis är registrerade medan Sverige inte gör det, och i så fall varför? Tänker regeringen göra något åt detta?

Anf. 84 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag känner en väldigt trygghet i att våra ansvariga myndigheter faktiskt fångar upp detta problem och också hanterar det på ett klokt sätt. Skulle det behöva vidtas ytterligare åtgärder är det naturligtvis ingenting som regeringen är främmande för.

Prot. 2020/21:116

29 april

Frågestund

Rättvis tillgång till högre utbildning i hela landet

Anf. 85 IDA KARKIAINEN (S):

Fru talman! Min fråga går också till statsrådet Ernkrans. Söktrycket till högskolor och universitet har ju ökat nu i pandemins spår. Skickligt nog inledde regeringen redan 2014 en ganska stor utbyggnad av högre utbildning. Även Luleå tekniska universitet har fått fler platser, men norra Sverige står nu inför gigantiska investeringar, och vi kommer att behöva all kompetens vi kan få tag på. Därför är min fråga till statsrådet: Vad gör regeringen för att satsningarna på högre utbildning ska bli rättvist fördelade i hela landet, och vad gör man för att högre utbildning ska vara tillgänglig i hela landet?

Anf. 86 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Tack, Ida Karkiainen, för frågan! Ledamoten sätter verkligen fingret på hur viktigt det är att vi fortsätter att investera i både kunskap och forskning i hela landet för att kunna möta inte minst den utvecklingskraft som finns i olika delar av landet. Just av den anledningen är det viktigt att vi har ett system för högre utbildning och forskning som fördelar utbildningsplatser och forskningsanslag över hela landet. Det är så den här regeringen arbetar med detta.

Det finns ett brett stöd för detta i mitten av svensk politik. Det gör att vi också kan svara upp till inte bara de utbildningsbehov som kan finnas i norra delen av Sverige utan också i andra delar av landet. Ytterligare 19 000 nya utbildningsplatser finns tillgängliga på våra högskolor och universitet bara detta år, 2021. Det handlar om 6 000 nya sommarkurser. Detta är av absolut högsta prioritet för den här regeringen.

Satsningar på utbildningar till bristyrken

Anf. 87 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Fru talman! Också min fråga går till statsrådet Matilda Ernkrans. I utbildningsutskottet i dag fick vi en dragning av Riksrevisionen om ett nyligen utrett ärende. Det handlade om regeringens riktade satsningar på att få fler studenter att läsa på utbildningar inom bristyrken och om den hade gett resultat. Tyvärr blev svaret nej. Det var till och med så att några utbildningar hade färre studenter än före satsningen, till exempel förskolläraryt- bildningen. Några utbildningar hade fler sökande, till exempel ingenjörs- utbildning, men de hade inte fått del av satsningen.

Det är bekymmersamt att satsningarna inte har fungerat. Vidare var det ganska mycket kritik mot att de inte hade utvärderats. Man hade inte sett om det fanns någon måluppfyllelse. Regeringen har inte rapporterat så att riksdagen kan ta del av det eller följa upp det. Således låter det som om

satsningarna inte riktigt har fungerat. Många lärare sa också att de inte var förberedda på satsningarna och att de inte ens passade in i utbildningarna.

Min fråga till ministern är: Hur kan vi förbättra dessa satsningar, om vi nu ska ha kvar dem, så att de ger resultat?

Anf. 88 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Regeringen kommer naturligtvis i vanlig ordning att svara på Riksrevisionens rapport till riksdagen, men jag kan ändå ge några kommentarer.

Det är klart att vi alltid behöver fundera på om det är saker som kan göras bättre, men vi ska också vara väl medvetna om att i jämförelse med exempelvis 2016 är det alltså 41 000 fler registrerade studenter inom högre utbildning. Vi har ökat antalet examina när det gäller hälso- och sjukvård med 17 procent och med 16 procent när det gäller förskollärarytbildningen, och det är många fler som har börjat på bristyrkesutbildningar. Det var ju det som var syftet, att fler skulle utbilda sig inom bristyrken.

Det finns mycket kvar att lära. Men utan dessa satsningar skulle vi ha betydligt färre utbildade sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor och lärare i Sverige i dag, och de behövs ju.

Effekterna av reduktionsplikten för bilister

Anf. 89 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Ygeman. Regeringen har ju nyligen lämnat in en proposition om reduktionsplikt som ställer krav på ökad inblandning av biodrivmedel. Propositionen kommer, om den antas av riksdagen, att resultera i betydande årliga prisökningar på såväl bensin som diesel. Det kommer också att leda fram till att uppemot 110 000 bilar inte kommer att kunna köras på vanlig bensin.

Högre drivmedelspriser slår mot landsbygd, barnfamiljer, lantbruk och skogsbruk och mot alla de miljoner människor som är beroende av bilen. Detta förslag får formen av en dold skattehöjning. Det är i alla fall effekten för vanligt folk.

Min fråga till Anders Ygeman och regeringen är: Vilket budskap har man till de miljontals människor som är beroende av bilen och som nu årligen under de närmaste tio åren kommer att drabbas av betydande prisökningar vid pump?

Anf. 90 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! För det första är det inte säkert att effekten kommer att bli den som Martin Kinnunen ger uttryck för. Regeringen har ju hittills kompenenserat genom att sänka skatten på biodrivmedel.

För det andra borde det väl glädja Martin Kinnunen att vi genom detta gör oss fria från oljeberoende, alltså beroendet av olja som vi importerar från Mellanöstern och andra länder. Det gör det möjligt att stärka den svenska beredskapen vid sidan av det stora och viktiga uppdraget att klara klimatkrisen, så att allt fler i vårt land kan tanka allt grönare. Det är ju väldigt viktigt inte minst för glesbygden. Det är också i glesbygden man producerar stora delar av det biodrivmedel vi kommer att använda. Det ger nya intäkter och ny livskraft.

Anf. 91 SULTAN KAYHAN (S):

Fru talman! Gigekonomi eller on demand economy handlar om att arbetskraft anlitas precis då den behövs. Giggandet har både krisat och expanderat under pandemin. Gigarbetarna i kultursektorn har blivit arbetslösa samtidigt som de som levererar mat har blivit en vanlig syn i våra stadsmiljöer. Synen på giggandet varierar: frihet för arbetstagare och en utveckling för konsumenterna kontra exploatering av arbetskraft och svårigheter att kontrollera verksamheten ur skattesynpunkt.

Giggandets effekter på arbetsmarknaden och skattepolitiken kan bli enorma. Därför vill jag fråga finansministern om det förekommer några samtal mellan finans- och arbetsmarknadsministern om gigekonomin utmaningar och om det finns några planer på utredningar och uppdrag till myndigheter.

Frågestund

Anf. 92 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Sultan Kayhan tar upp en mycket viktig fråga. Det är i grunden positivt att ny teknik kan skapa nya tjänster, nya företagsmöjligheter och nya jobb. Samtidigt gäller självklart arbetsrätt och skatteregler alla. Man slipper inte undan sitt arbetsgivaransvar för att man förmedlar tjänster via en app.

Det gör mig förbannad när jag ser att företag försöker använda appar som ursäkt för att skattefiffla, inte ta sitt arbetsgivaransvar eller dumpa löner och villkor.

Det finns positiva exempel. Transportarbetareförbundet har organiserat plattformsarbetare och även tecknat kollektivavtal. Det är en viktig väg framåt.

Staten har också ett ansvar. Skatteverket ska givetvis kontrollera också dessa tjänster.

Arbetsmarknadsministern har en utredning på gång om just arbetsmiljö, för det är viktigt att det är tydligt vem som är arbetsmiljönsvarig, också om man förmedlar tjänster via en app.

Riksrevisionens kritik mot Pisaundersökningen

Anf. 93 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M):

Fru talman! För drygt ett år sedan lyfte jag under riksdagens frågestund upp min oro för den då nyligen presenterade Pisaundersökningens resultat. Tyvärr fick jag till svar att det var tråkigt att jag försökte svartmåla den svenska skolan.

I dag tar vi del av Riksrevisionens granskning där man konstaterar att varken regeringen eller Skolverket följt upp misstankarna om de felaktigheter i genomförandet som både medierna och riksdagens utbildningsutskott fört fram – ett genomförande där elever som bedömts ha för dåliga kunskaper i svenska inte ens fick göra provet. Detta ger såklart ett missvisande resultat av hur det står till med Sveriges elevers kunskaper.

Jag tror inte på att skönmåla problem, utan vi måste lyfta upp dem till ytan för att ha en chans att göra något åt dem.

Min allmänpolitiska fråga med anledning av detta är: Kommer regeringen att ta till sig av Riksrevisionens kritik och låta samtliga elever göra provet så att vi får ett resultat och kan tag i problemen på riktigt?

Anf. 94 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Jag delar helt uppfattningen att man inte bör skönmåla, särskilt inte något så viktigt som vår skola och våra skolresultat.

Det är otvetydigt, oavsett enskilda mätningar, att de svenska kunskapsresultaten har vänt uppåt de senaste åren. Det har synts i ett stort antal både nationella och internationella undersökningar. Det är bra men inte tillräckligt bra, för vi har fortfarande brister.

Sedan Pisaundersökningen 2018 presenterades har det varit känt att den hade en hög exkluderingsgrad. Undersökningen visar ändå tydligt att det är en resultatuppgång för elever som gått hela sin skolgång i svenska skolan.

Det är inte korrekt som ledamoten säger att regeringen inte har vidtagit åtgärder. Vi har till exempel bett OECD att titta igenom detta. Nu konstaterar Riksrevisionen att det inte var tillräckligt och kritiserar Skolverket. Vi ska givetvis läsa Riksrevisionens viktiga rapport ordentligt och dra lärdomar av den.

Tullverkets befogenheter

Anf. 95 ERIC WESTROTH (SD):

Fru talman! Regeringen har i linje med ett tillkännagivande presenterat förslaget att ge tullen utökade möjligheter att ingripa mot brott. Tullen ska nu kunna agera på egen hand i stället för att behöva vara beroende av om polisen har tid att komma.

Tullverket menar i sitt yttrande att förslaget inte innebär några högre kostnader eftersom det inte anges att de ska kontrollera fler.

I dag använder tullen endast 2 procent av sin kontrollkapacitet till utgående trafik. De utländska stöldligorna beräknas stå för 90 procent av alla stölder, och framför allt landsbygden drabbas. Det rör sig om bostadsinbrott, stöld av jordbruks- och entreprenadmaskiner, båtmotorer och bildelar. Det kan också handla om vilda djur, fågelägg som plundrats från bon och fornminnen.

Min fråga till finansministern blir därför: Avser regeringen att ge Tullverket ett utökat uppdrag och medel så att man också kan öka kontrollerna av utgående trafik?

Anf. 96 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Regeringen är fast besluten att utöka kontrollerna av de utländska stöldligorna. De ska stoppas innan de stjäls. Stjäl de ska de stoppas i Sverige.

Därför har regeringen gjort en kraftig utbyggnad av den myndighet som är ansvarig för att förhindra och beivra brott och ta fast tjuvar: Polismyndigheten. 5 000 fler anställda inom polisen ska bli 10 000 fler anställda inom polisen. Därutöver ser vi över om polisen ska få ytterligare befogenheter i gränsnära områden för att bättre kunna stoppa de internationella stöldligorna. Det är alltså polisens ansvar.

Givetvis ska tullen också kunna hjälpa till, men det är polisen som är proffs på att stoppa tjuvar. Att myndigheter byter arbetsuppgifter med varandra löser inte problem. Vi får inte högre pensioner om Försäkringskassan betalar ut pensionen i stället för Pensionsmyndigheten.

Men självklart ska tullen kunna hjälpa till.

Prot. 2020/21:116
29 april

Frågestund

Vaccinering av soldater

Anf. 97 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Inte långt härifrån, i Kungsängen utanför Stockholm, finns 230 soldater som denna församling har beslutat ska åka på uppdrag i Mali. De lämnar sina familjer och vänner och ska åka fullt rustade till Mali. Men de är inte fullt rustade, för de har inte fått vaccin mot covid-19. Trots att FN rekommenderar alla medlemmar i insatsen att de ska vaccinera sina soldater skickar Sverige iväg 230 personer utan vaccin.

Min fråga till Ibrahim Baylan är: Hur kommer det sig att regeringen inte har tagit initiativ till att dessa soldater ska få vaccin innan de åker? Är de inte samhällsviktig personal?

Anf. 98 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det var en väldigt specifik fråga. För att ledamoten ska få ett adekvat och korrekt svar rekommenderar jag henne att ställa en skriftlig fråga. Eller så kan vi återkomma via mejl.

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.06 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då beslut skulle fattas om begäran om hänvisning av motioner och votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 12 Beslut om begäran om hänvisning av motioner

Motion 2020/21:3979 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) och motion 2020/21:3995 av Andreas Carlson m.fl. (KD) med anledning av prop. 2020/21:165 Utvidgade möjligheter att utreda förlisningen av passagerarfartyget Estonia

Under överläggningen hade Hanna Gunnarsson (V) och Mikael Oscarsson (KD) yrkat att kammaren skulle begära proposition på hänvisning av motionerna till utskott.

Ett bifall till Hanna Gunnarssons och Mikael Oscarssons yrkanden skulle innebära att frågan skulle hänvisas till konstitutionsutskottet.

Votering:
48 för avslag
7 för bifall
1 avstod
293 frånvarande
Kammaren avslog yrkandena om begäran om proposition på hänvisning av motionerna till utskott. Motionerna lades till handlingarna.
Partivis fördelning av rösterna:
För avslag: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 L, 3 MP
För bifall: 4 V, 3 KD
Avstod: 1 -
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 28 april

CU13 Planering och byggande

Punkt 2 (Allmänna och enskilda intressen enligt plan- och bygglagen)

1. utskottet

2. res. 7 (L)

Votering:

37 för utskottet

3 för res. 7

16 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 15 S, 11 M, 1 C, 4 V, 3 KD, 3 MP

För res. 7: 3 L

Avstod: 1 S, 10 SD, 4 C, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Abraham Halef (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 3 (Plansystemet i allmänhet)

1. utskottet

2. res. 10 (KD)

Votering:

34 för utskottet

3 för res. 10

19 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 4 V, 3 MP

För res. 10: 3 KD

Avstod: 10 SD, 5 C, 3 L, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 7 (Reglering med detaljplan)

1. utskottet

2. res. 19 (M)

Votering:

29 för utskottet

11 för res. 19

16 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 3 MP

För res. 19: 11 M

Avstod: 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 8 (Regionplanering)

1. utskottet

2. res. 24 (C)

3. res. 25 (V)

Förberedande votering:

8 för res. 24

4 för res. 25

44 avstod

293 frånvarande

Kammaren biträdde res. 24.

Guðrún Brunegård, Magnus Óscarsson och Roland Utbult (alla KD) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

36 för utskottet

5 för res. 24

15 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 24: 5 C

Avstod: 10 SD, 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 26 (Tillgänglighet till idrottsanläggningar)

1. utskottet

2. res. 59 (SD)

Votering:

46 för utskottet

10 för res. 59

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 59: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

CU14 Hushållningen med mark- och vattenområden

Punkt 1 (Riksintressen)

1. utskottet

2. res. 1 (M, SD, KD)

Votering:

31 för utskottet

24 för res. 1

1 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 1: 11 M, 10 SD, 3 KD

Avstod: 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 6 (Markavvattning, dammar och våtmarker)

1. utskottet

2. res. 10 (L)

Votering:

30 för utskottet

3 för res. 10

22 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 2 KD, 3 MP

För res. 10: 3 L

Avstod: 11 M, 10 SD, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 20 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 8 (Vattenförsörjning och vattenförvaltning)

1. utskottet

2. res. 13 (C)

Votering:

36 för utskottet

5 för res. 13

15 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 13: 5 C

Avstod: 11 M, 3 KD, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 11 (Anslutning till kommunalt vatten och avlopp)

1. utskottet

2. res. 16 (S, V, MP)

Votering:

32 för utskottet

24 för res. 16

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

För res. 16: 16 S, 4 V, 3 MP, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Prot. 2020/21:116

29 april

Punkt 12 (Lokalt anpassade va-lösningar)

1. utskottet

2. res. 17 (SD, C, KD)

Votering:

38 för utskottet

18 för res. 17

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 17: 10 SD, 5 C, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 13 (Övriga förslag om allmänna vattentjänster)

1. utskottet

2. res. 20 (KD)

Votering:

31 för utskottet

3 för res. 20

22 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 20: 3 KD

Avstod: 11 M, 10 SD, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU23 Riksbankens förvaltning 2020

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU45 Världlandsavtal mellan Sverige och Banken för internationell betalningsutjämnning (BIS)

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU7 Samhällets krisberedskap

Punkt 1 (Statens övergripande ansvar vid större olyckor och kriser)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 2 (SD)

4. res. 4 (KD)

Förberedande votering 1:

10 för res. 2

3 för res. 4

43 avstod

293 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

12 för res. 1

10 för res. 2

34 avstod

293 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

27 för utskottet

11 för res. 1

18 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 3 L, 3 MP

För res. 1: 11 M

Avstod: 10 SD, 4 V, 3 KD, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 3 (Ansvarsprincipen)

1. utskottet

2. res. 5 (C)

Votering:

51 för utskottet

5 för res. 5

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 5: 5 C

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 (forts. från § 10) **Jordbrukspolitik** (forts. MJU17)

Jordbrukspolitik

Anf. 99 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Det är synd att ledamöterna lämnar kammaren efter voteringen – det borde vara tvärtom, att alla stannar kvar och lyssnar på den här viktiga debatten om jordbrukspolitik! Det är kanske det viktigaste vi har.

Vi debatterar alltså MJU17 *Jordbrukspolitik*. Först och främst yrkar jag bifall till reservation nummer 6.

Vår eminenta ordförande hade sitt anförande innan alla ajourneringar, och det sas mycket klokt. Jag kommer nog att upprepa många av de sakerna, och för det ber jag om ursäkt. Jag hoppas dock att det även kommer fram en del nya saker.

Under våren går vi som sagt in i slutförhandlingar av EU:s nya jordbrukspolitik – förhoppningsvis. Det sköts på plats av vår landsbygdsminister. Det finns en sak som vi ska landa där nere för att på bästa möjliga sätt få en ny jordbrukspolitik till Sverige, men när vi sedan ska införliva den svenska modellen av den nya gemensamma jordbrukspolitiken är det otroligt viktigt att den på många sätt blir klok och bra för svenskt jordbruk.

Vi talar såklart om regelförenklingar och om konkurrenskraft, och vi talar om vikten av att bevara våra naturbetesmarker för den biologiska mångfalden. Alla dessa saker är bekymmer som har lyfts fram i svenskt jordbruk under lång tid, såväl förenkling och konkurrenskraft som betesmarker och att mängden betesdjur minskar i Sverige. Detta är problem-punkter, och därför är det viktigt att den nya politiken på ett bra och klokt sätt faktiskt förbättrar förutsättningarna för detta.

En av de absolut viktigaste sakerna i detta nya är såklart att vi inte får komma in i en ny jordbrukspolitikperiod där EU-stöden inte kommer ut till lantbrukarna i tid. Det är otroligt viktigt. För ungefär ett år sedan lyfte vi äntligen fram jordbruk som en samhällsviktig sektor i Sverige, vilket gör det desto viktigare att pengar som ska vara jordbruket till gagn kommer i rätt tid. Nu tror jag att man börjar komma ikapp med de flesta av de

debacle som skedde 2015 och 2016 på grund av att stöden inte kom ut i tid och att alla jordbrukare har fått sina pengar. Det är väl hög tid, som sagt.

Det var CAP:en. Några saker på EU-nivå som bekymrar och som jag är fundersam över – de bekymrar, men de kan också vara stora möjligheter för framtiden – är EU:s nya strategier, bland annat Farm to Fork och biodiversitetsstrategierna. Där lyfter man fram alltifrån hur vi ska använda växtnäring och växtskydd till hur vi ska ägna oss åt markavsättningar för olika produktionssystem – konventionellt eller ekologiskt – och att vi ska avsätta marker för enbart biologisk mångfald med mera.

Jag tycker att detta är lite intressant. Jag läste en rapport från USDA, United States Department of Agriculture, där man pratar om att dessa strategier, om de genomförs på EU-nivå och det blir som det är sagt, kommer att leda till 22 miljoner människors svält – det är ju ganska allvarliga siffror – eftersom produktionen på EU-nivå kommer att minska så mycket. Detta är väldigt bekymmersamt.

När vi åker ned från Sverige och ska förhandla dessa frågor till EU:s nya strategier är det otroligt viktigt att vi även här lyfter in de punkter som vi pratade om tidigare gällande förenkling och konkurrenskraft. Det är också viktigt att vi inte går på sådana tokigheter som de lyfter fram med växtnäring och växtskydd, där man ska bestämma markanvändningen med produktionsinriktningar. Detta är ju ett ingrepp i äganderätten och brukanderätten, men det kan också vara ett hot mot självförsörjningen i hela EU.

Jag ser en del andra hot mot ökad produktion i Sverige. Det handlar om de frågor som vi i Moderaterna brukar lyfta fram.

Det handlar om skatterna – om de ökade särskatter vi har i Sverige.

Vi har ett stort bekymmer med djurrättsaktivister som slår mot svenskt jordbruk.

Jordbrukarna själva lyfter i Jordbruksbarometern fram att de tycker att det är besvärligt med myndighetskontakter och myndighetsarbetet kontra jordbruket.

Regelkrånglet lyfts fram, som vanligt – så är det varje gång i de här barometrarna. Vi skulle kanske behöva kika på någon form av one-stop-shop för jordbrukarna för att kunna minska antalet myndighetskontakter; det borde inte vara omöjligt med digitalisering i dagens samhälle. Här kommer nästa fråga in, nämligen fiberutbyggnaden. Detta förutsätter ju att vi har fiber ut till alla jordbruksföretag på landsbygden.

Just detta med regelkrångel är intressant. Vi har pratat om det så otroligt många gånger i Sveriges riksdag när det gäller jordbruk. Det ena uppdraget efter det andra ges, och även inom livsmedelsstrategin tillsätts paket för att utreda regelkrånglet.

För ett tag sedan fick vi siffror för perioden 1996–2016. Antalet lagkrav inom jordbruket har ökat med 120 procent under denna tid. Antalet krav på journalföring har under samma tid ökat med 350 procent. Antalet krav på tillstånd och anmälningar till myndigheter har ökat med över 400 procent på den här tiden. Siffrorna rör inte riktigt de senaste 20 åren, men närapå.

Vi står här och säger i varenda debatt vi har att vi ska göra det enklare att vara lantbrukare och att vi ska minska regelkrånglet och den administrativa bördan, men det blir precis tvärtom. Det är tydligt att detta har ökat kraftfullt egentligen oavsett färg på regeringen, men ansvaret ligger ju sedan ett antal år på företrädarna för den här regeringen.

Vi lyckas inte med det här. Det är en stor belastning för svenskt jordbruk.

Magnus Oscarsson från Kristdemokraterna brukar ibland lyfta fram denna fråga: När ska bonden hinna vara bonde? Det ligger någonting i detta. Fortfarande är det så att många av våra jordbruksföretagare är enmansföretag eller fåmansföretag. Ändå lägger vi en sådan administrativ börda på dem – det är ju helt orimligt.

Nästa fråga vi ska ställa oss om vi nu ökat alla dessa krav så kraftfullt som vi har gjort är: Vilka problem är det vi ska lösa genom att lägga på dessa ökade krav? Vilka problem ska vi lösa med det? Har vi verkligen sådana problem i Sverige att vi behöver belasta näringen med så här mycket regler och krångel? Detta tycker jag att vi ska ta en ordentlig funderare på.

Vi ska också se till att livsmedelsstrategins intentioner blir verklighet nu. Det är nio år kvar; vår ordförande tog upp det. År 2030 ska vi ha uppnått livsmedelsstrategins intentioner. Då ska vi ha vänt alla dessa kurvor och ökat vår produktion. Samtidigt halveras mängden mjölkbönder på tio år. Det finns ju en risk att vi i stället för dagens ungefär 3 000 mjölkbönder om tio år har 1 500 mjölkbönder, som ska leverera mer än vad dagens 3 000 mjölkbönder gör.

Mjölken är, som vi brukar säga här, motorn i svenskt jordbruk. Det är en bra faktor för att avläsa hur det går för svenskt jordbruk.

Det finns en del andra farhågor som jag tycker är viktiga att lyfta upp.

Bristen på veterinärer är en jätte viktig fråga. Det handlar om veterinärer i hela landet. Ingen lantbrukare ska, när han står med en svår kalvning klockan två på natten, behöva ringa till en veterinär och få höra att veterinären kommer om tre timmar. Det får inte vara så i en samhällsviktig sektor som jordbruket och livsmedelsproduktionen.

Det finns såklart möjligheter, och livsmedelsstrategin är viktig. Den ska genomföras, och vi ska nå våra mål i livsmedelsstrategin. För detta kommer det att krävas bättre lönsamhet, vilket är den ständigt återkommande frågan. Utan lönsamhet kommer vi inte att leverera ökad produktion. Vi kommer inte att leverera det som krävs för en stärkt beredskap. Vi kommer heller inte att leverera de miljö- och klimatnyttor som vi kräver av svenskt jordbruk i dag och som vi vet att svenskt jordbruk kan leverera.

Frågan kommer tillbaka till regeringen. Ni har nu suttit i ett antal år – sedan 2014. Livsmedelsstrategin har kommit under tiden, och det har tagits fram handlingsplaner. Men när blir det verklighet av detta? När kommer lantbrukarna att se att det faktiskt är en skillnad? När kommer vi att vända kurvorna och öka vår produktion? Det är upp till regeringen att svara på detta.

(Applåder)

Anf. 100 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Vi sverigedemokrater står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 7 om konkurrenskraft och regelförenkling.

Livsmedelsstrategin är bra men inte tillräcklig. Det behövs fler initiativ för att förenkla regler. Vi sverigedemokrater levererar dem. Det behövs fler initiativ för innovation, teknikutveckling och teknikspridning. Vi levererar dem. Det behövs en större förståelse för näringarna vid både tillsyn

och regelutveckling. Vi levererar det. Men framför allt behövs högre lönsamhet. Genom skattesänkningar och ersättningar för merkrav gör vi svenskt lantbruk mer lönsamt direkt. Man kan inte vänta på att livsmedelsstrategins åtgärder ska ge ökad lönsamhet, och man kan inte ställa krav på omställning utan ökad lönsamhet. Direkt ökad lönsamhet ger i stället en styrkeposition för näringen att utgå ifrån och att tackla alla de frågor som både näringen och medborgarna vill lösa, såsom ökad livsmedelsproduktion, ökad miljövänlighet och minskade klimatgasutsläpp. Det ger kapital, framtidstro och möjligheter.

Jag tror att ni känner igen denna den sverigedemokratiska analysen vid det här laget och vad vi vill med det svenska lantbruket. Därför tänker jag fokusera på EU-dimensionen i resten av anförandet. Min kollega John Widegren från Moderaterna lyfte förtjänstfullt fram EU-dimensionen, som smyger sig in och tränger sig på alltmer. Allt ska tydligen lösas på EU-nivå nu för tiden.

Sverige är ett skogsland med inslag av jordbruk snarare än tvärtom, som är det vanliga i de tongivande EU-länderna. Det innebär att våra förutsättningar är annorlunda, och så är det i snart sagt varje fråga. Sverige ligger nästan aldrig på EU:s genomsnitt. För Sverige är det alltså viktigt att alltför mycket inte centralstyrs från Bryssel. Vi behöver ha stor flexibilitet för medlemsstaterna.

De nya jordbruksstödsreglerna i EU, som reglerar så mycket av lantbruket och lantbrukarnas liv, skulle bli flexibelt. Mycket skulle lämnas åt respektive medlemsstat. I viss mån verkar det bli så just när det gäller stödreglerna. Men EU-kommissionen kan inte låta bli att vara klåfingrig, för precis som John Widegren säger har, parallellt med de nya reglerna, en hel hop dokument tagits fram: den gröna given, strategin från jord till bord, biodiversitetsstrategin, taxonomireglerna om hållbara investeringar, en skogsstrategi och nu senast en handlingsplan för ökad ekologisk produktion. Och inuti handlingsplanen för ekologisk produktion finns fröet till nästa dokument som definierar, begränsar och omöjliggör – ett till taxonomidokument för att bestämma obligatoriska minimikrav för vad som anses vara hållbar offentlig upphandling. Det är som de ryska babushkadockorna – en docka i en docka, i en docka. Alla innehåller de det som kommer att bli detaljregler som medlemsstaterna ska följa under EU-kommissionens övervakning. Dessutom är de utformade utan förståelse för den svenska verkligheten. Kombinationen av avsaknad av flexibilitet och avsaknad av förståelse för svenska förhållanden är en toxisk kombination för Sverige och svenska näringar.

Många av dokumenten innehåller en uppskrämmande och moraliserande text, exakta siffrersatta mål dragna ur en hatt och slarv med referenserna, häpp! Det är inte utan att jag längtar tillbaka till förr när EU-kommissionen var torr, grå, byråkratisk och faktaorienterad. Den nuvarande EU-kommissionen har hittills kastat allting över ända för att följa sina känslobaserade mål. Konsekvensanalyser anser man att man kan göra senare, efter att man har satt målen. Ja, ni hörde rätt.

Det svenska självbestämmandet kommer att minska avsevärt om allt i de här dokumenten träder i kraft, och det kommer det att göra så länge som svenska politiker är undfallande. Och efter dessa dokument kommer ännu fler. Det ankommer på oss politiker att reagera. Vi måste säga ifrån i ett tidigt skede och tydligt. Det gäller naturligtvis även er som gillar EU, för

annars kommer EU att transformeras till någonting som inte heller ni gillar.

Jag vill uppehålla mig en stund vid just bindande siffrsatta mål. EU-kommissionen har fastställt ett halvdussin sådana mål bara inom jordbrukssektorn. Det finns fler utanför, till exempel en minskning av gödselmedel med 20 procent till 2030 och näringsförlusterna med 50 procent på nio år. Det kanske låter bra. I så fall ska du hejda dig och fundera på varför målsättningarna, om de nu är så bra, inte har uppnåtts tidigare. Jo, saken är den att varje föreslagen förändring kan leda till konsekvenser för andra värden.

Problemet med siffrsatta, bindande mål är att de kortsluter möjligheterna att fatta avvägda, balanserade beslut. Man vet kanske vad man får när det gäller exempelvis minskning av gödselmedelanvändningen. Men man vet inte vilka effekter man får på övergödningen, på klimatet, på livsmedelsproduktionen och på landsbygden.

Utan bindande siffrsatta mål är man fri att ta hänsyn till annat och att anpassa målsättningen och åtgärderna till verklighetens krav och förändringar och till vunna insikter längs vägen.

Nåja, lite flexibilitet kommer det nog i ärlighetens namn att finnas i de siffrsatta målen men mest med avseende på metod och bara lite med avseende på hur långt man redan har kommit.

Det ska också sägas, i ärlighetens namn, att även Sverige har påhitt som är orealistiska och obalanserade. Hästnäringen drabbades nyligen av en rad förslag i en SOU som skulle göra det mycket svårt för hästnäringen att över huvud taget existera. Så kan vi inte ha det.

Åter till EU och EU:s siffrsatta mål. Ett av de siffrsatta målen handlar om ekologisk produktion. 25 procent av EU:s jordbruksmark ska brukas ekologiskt senast 2030, om nio år. I dag brukas 8,5 procent av marken ekologiskt.

Vi sverigedemokrater ser positiva aspekter av ekologisk produktion men också negativa. Bland fördelarna kan nämnas att ekologisk produktion bidrar till biologisk mångfald och minskad bekämpningsmedelsanvändning. Det är bra. Men det viktigaste är kanske ändå att ekologisk produktion kan fungera som en pionjär och utveckla miljövänlig teknik som sedan ofta även kan användas i konventionellt jordbruk.

Bland nackdelarna finns att ekologisk produktion ger lägre produktion med 20–40 procent, beroende på vad man tittar på. Det gör att miljövinster ofta äts upp om man räknar per kilo produkt, och det är ju så man måste räkna, för vi vill ju inte äta mindre. Dessutom sänker det självförsörjningsgraden. Men den viktigaste nackdelen är nog ändå de begränsningar som de detaljerade och ibland ologiska reglerna innebär för jordbrukets utveckling. Sverige har genom åren försökt att hålla emot en del av de ologiska begränsningarna men har misslyckats alltmer.

Vi ser gärna ekologisk produktion. Men det är viktigt att mängden ekologiska produkter styrs av konsumenternas efterfrågan och inte av siffrsatta mål tagna ur luften. När man ökar produktionen och efterfrågan är svag, som den tidvis har varit den senaste tiden, kan det resultera i prisfall. Det betyder att lantbrukare som är inlåsta i en produktion med ett högt kostnadsläge och lågt utbyte inte kan få betalt för sina insatser. Det blir som en fälla. Situationen har blivit svårare ju fler som har lockats av EU och svenska staten att ställa om.

Vi tycker också att ekologiska produkter ska konkurrera på egna meriter. Samhället kan och ska hjälpa till att vässa miljönyttan och pressa produktionskostnaderna genom olika utvecklings- och rådgivningsinsatser. Det långsiktiga målet måste vara att skattesubventionering inte ska behövas. Efterfrågan ska inte heller drivas genom ensidigt kampanjande där bara fördelarna tas upp, som EU-kommissionen föreslår i sitt handlingsprogram, för då lurar man ju medborgarna.

Det är också viktigt att hindra ekologiska importprodukter från att tränga undan lokalproducerade konventionella produkter.

Allt detta försvåras av tondöva, siffersatta mål. Siffersatta mål för ekologisk produktion riskerar alltså att skapa en fälla för de lantbrukare som ställer om till ekologisk produktion, att minska livsmedelsproduktionen, att låsa produktionen vid ett högt kostnadsläge, att dämpa innovationer och teknikutveckling, att lura medborgare och att tränga undan lokal livsmedelsproduktion. Vi säger nej.

Anf. 101 ELIN SEGERLIND (V):

Fru talman! Svenskt jordbruk är en av flera förutsättningar för att Sverige ska klara av klimatomställningen.

Vänsterpartiet menar att Sverige borde utforma sin jordbrukspolitik på nationell nivå. EU:s gemensamma jordbrukspolitik är varken hållbar ekologiskt eller socialt. De senaste åren har antalet gårdar runt om i Europa minskat samtidigt som de som blivit kvar har blivit allt större. Det är en utveckling Vänsterpartiet vill vända på. Vi behöver fler, inte färre, människor som lever av ett aktivt jordbruk.

EU:s gemensamma jordbrukspolitik ser fortsatt ut att inrikta sig på att främja just den industriella stordriften framför hållbarheten. Hela 80 procent av utbetalningarna av jordbruksstöden inom den gemensamma jordbrukspolitiken går till 20 procent av de största jordbruksföretagen runt om i Europa. Den intensiva animalieproduktionen och de monotona odlingslandskapen ger negativa effekter för både klimat och biologisk mångfald. Stora stödbelopp hamnar hos stora godsägare och multinationella företag.

Livsmedelsproduktionen sker i dag på bekostnad av miljö och klimat, trots att EU har åtagit sig att arbeta för ett hållbart jordbruk, bevara biologisk mångfald och bekämpa klimathotet. Det intensiva jordbruket pekas av forskare ut som en av de största orsakerna till minskningen av biologisk mångfald. Om hållbarhetsmålen ska tas på allvar av EU krävs reformer som är bättre anpassade för att nå våra klimatmål.

Vänsterpartiet skulle som sagt helst se att Sverige kunde utforma sin egen nationella jordbrukspolitik. Så länge Sverige är en del av EU verkar vi ändå för att stöden ska utformas i enlighet med hållbarhetsmålen, att det införs ett tak för hur mycket EU-stöd stora lantegendomar kan få samt att utveckla EU:s subventioner bort från den storskaliga animalieindustrin.

Sverige har goda förutsättningar att utveckla ett hållbart jordbruk som i framtiden både bidrar till den globala livsmedelsförsörjningen och stärker vår egen nationella självförsörjning av livsmedel.

I ett grönt och hållbart samhälle är ett hållbart jordbruk centralt. Det svenska jordbruket har alltid varit en viktig del av den svenska självbilden, likaväl som en viktig faktor i samhällsutvecklingen. Bra skördeår har historiskt gett ett välmående samhälle. Så kan det bli igen, och så behöver det vara, genom att vi tryggar vår tillgång på livsmedel som produceras

nära, hållbart och ekologiskt. Det blir en grön omställning som skapar jobb i hela landet.

Vänsterpartiet vill se att Sverige höjer ambitionen för vår självförsörjningsgrad från 50 till 80 procent och inför ett beredskapslager för livsmedel. Sverige har haft det tidigare, men det har successivt utvecklats.

Sverige behöver också bygga upp sin uthållighet. Därför har vi lyft fram ett förslag som funnits från myndigheterna sedan tidigare om att påbörja en pilotstudie där naturbruksgymnasier testar att producera beredskapslivsmedel löpande. Det skulle minska vårt importberoende och öka vår motståndskraft mot störningar – ett förslag med många vinster för både miljön och jordbrukets hållbara utveckling.

För Vänsterpartiet är det också viktigt med ett starkare ekologiskt jordbruk. Det har flera fördelar då kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel inte används. Vi vill ge stöd för omställningen från konventionellt jordbruk till ekologiskt. Det ger oss en starkare biologisk mångfald, likaväl som en stärkt djurvälstånd. Stödet vi vill se riktar sig såväl till omställningen som till produktionen. Vi vill också se en ökning av anslaget för stöd till betesmarker.

För att främja möjligheten till småskalighet och öka djurvälståndet föreslår Vänsterpartiet också ett investeringsstöd för mobila slakterier. Antalet slakterier minskar och det är för många långa avstånd, vilket inte är att föredra från djurskyddssynpunkt. Trycket att hålla nere priser på grund av import av billigt kött och konkurrens från stora slakterier är några faktorer bakom detta, men även brist på utbildad personal. Genom att förbättra tillgången till lokala slakterier kan vi minska behovet av långa djurtransporter men också stärka förutsättningarna för lokal produktion och förbättrad nationell självförsörjningsgrad. Det ger också ökade möjligheter för småskaligt och lokalt producerat mat.

Överlag behövs det fler möjligheter till förädling av livsmedel runt om i hela landet.

Fru talman! I pandemins spår har vi sett hur djurmarknader varit centrala i smittspridningen. Likaså är den västerländska storskaliga köttindustrin också en viktig faktor bakom spridningen av globala virussjukdomar. Just nu ser vi förhoppningsvis slutet på många fall av fågelinfluensa i Sverige och runt om i Europa. Smittan tros den här gången ha haft sitt ursprung hos vilda fåglar som kommit i kontakt med tamfåglar. Sedan smittan kom till Sverige har 2 miljoner kycklingar och kalkoner avlivats.

Fågelinfluensan är ett exempel på smittor som sprids mellan djur och ibland muterar och sprids vidare till människor som så kallade zoonoser, vilket också är fallet med coronaviruset. Virusutbrott ses ofta som naturkatastrofer och enskilda tragedier för de inblandade, och tragedier är de helt klart. Men smittorna blir vitt spridda epidemier när de landar i djurbesättningar med tusentals djurindivider på en minimal yta. Smittan sprider sig sedan som en löpeld. Det är djurfabrikerna som möjliggör att smittan kan fästa, muteras och spridas vidare.

Minkuppfödningen är ytterligare ett exempel. Vänsterpartiet har krävt att minkfarmerna ska stängas, både av djurskyddsskäl och på grund av risken för virusspridning.

Fru talman! Det behövs ett starkt jordbruk för att vi ska klara livsmedelsförsörjningen, likaväl som det behövs ett starkt jordbruk inom naturens ramar för att vi ska klara klimatet. Att prata om jordbrukets utmaningar

är inte att vara kritisk inför jordbrukandet som sådant, tvärtom. FN-rapporten *Climate Change and Land* konstaterade att världens nuvarande jord- och skogsbruk hotar både klimatmålen, den biologiska mångfalden och matsäkerheten. Den konstaterade att dagens jordbruk ger stora klimatutsläpp och att det driver på klimatförändringarna.

Om vi inte tar tag i de problem som finns kopplat mellan jordbruk, klimat och biologisk mångfald kommer vi att göra oss själva en otjänst. Skulden ligger inte hos enskilda jordbrukare; skulden ligger hos oss tillsammans som har varit med och skapat ett system för jordbruket som i längden inte är ekologiskt hållbart.

Vi behöver ett jordbruk och en livskraftig livsmedelsförsörjning. Det är inget snack om den saken. Men det vi behöver är ett jordbruk inom naturens gränser. Vi ser nu bara början av vad som händer när vi inte håller oss inom naturens ramar, och ingen av oss vill vara med och uppleva vad en femgradig ökning av jordens medeltemperatur skulle innebära. Så vi arbetar med vad vi har och gör det bästa vi kan.

För Vänsterpartiet blir det tydligt att vi behöver komma bort från den storskaliga rationaliseringen som tvingar in bönder i storskalig produktion och mot ett jordbruk som uppmuntrar småskalighet, tar jordbruket närmare människorna och gör livsmedelsförsörjningen till ett gemensamt samhällsintresse.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Där hörde jag inte något yrkande.)

Nej, det är helt sant. Jag har glömt siffran.

Anf. 102 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag lyssnade på Vänsterpartiet här, och en del frågor poppar upp. Jag måste få lite klargöranden.

Det låter som en väldigt vacker värld som målas upp. Det är positivt och alltihop. Först av allt: EU-stöden går till stora producenter. Vet Vänsterpartiet vad EU-stöden i grunden är till för? Det skulle vara intressant att höra.

Sedan är man emot detta med storleksrationalisering. Den har varit ganska stark i svenskt jordbruk, ska sägas. Vi har haft en kraftig storleksrationalisering. Men det finns ju en orsak till det, och det är bristande lönsamhet. Det är det som gör att jordbruksföretagen blir större och större. Då måste jag ändå ställa frågan: Hur tänker man sig att åtgärda den här lönsamhetsbristen? Är man från Vänsterpartiet redo, fru talman, att sänka skatter och annat? Det är ju det som krävs för att öka lönsamheten i det svenska jordbruket. Det skulle vara intressant att höra om man är beredd att sänka skatterna, till exempel, för svenskt jordbruk.

Mobila slakterier lyftes också upp. Det tycker jag är en jättebra sak. Jag känner väl dem som hade det mobila slakteriet i Sverige. En av anledningarna till att det gick i konkurs och fick lägga ned var förstås bekymmer med lönsamheten, men det som var absolut svårast för det mobila slakteriet var att det var extremt mycket krångel med regler, byråkrati och myndigheter. Man såg det här mobila slakteriet som vilket vanligt slakteri som helst fast det skulle åka runt på vägarna.

Är man från Vänsterpartiets sida beredd att kraftigt förändra reglerna och minska krånglet och annat? Jag skulle vilja höra lite om hur man tänker sig en ökad livsmedelsproduktion. Hur ska det gå till?

Prot. 2020/21:116
29 april

Jordbrukspolitik

Anf. 103 ELIN SEGERLIND (V) replik:

Fru talman! Jag passar på att yrka bifall till reservation 15, så har vi det ur världen.

Tack, John, för frågan och möjligheten att prata vidare om detta! Det är alltid trevligt – vi har stått här förut och diskuterat detta.

Regler hörde vi om på den hearing vi hade i förra veckan. Var kom de här reglerna och den ökade regelbördan ifrån? De kom från EU. Och vem tycker att EU är en käck institution? Ja, inte är det Vänsterpartiet i alla fall. Det finns en del att göra när det gäller detta, och att ta tillbaka jordbrukspolitiken till nationell nivå är ett sätt att hantera regelbördan, tänker jag.

När det gäller gårdsslakterier är det jättekul att höra att Moderaterna och John Widegren tycker att det är ett bra förslag i grunden. Jag förstår, precis som John Widegren, att det inte är helt oproblematiskt och inte bara kan rullas ut och löpa friktionsfritt, utan det är klart att det kommer att kräva åtgärder. Det är därför vi också lägger in ekonomiskt stöd för det i vår budget. Vi ser att det behövs.

Det här handlar också i grund och botten om vad det är för typ av jordbruk man vill ha. Vad är det för samhälle vi vill vara med och bygga? Vänsterpartiet tror starkt på att ett lokalt förankrat jordbruk som bygger på ekologisk grund inom naturens ramar är vägen framåt. Bort från storskalig EU-rationalisering med allt vad som kommer med det!

Anf. 104 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! I grunden kom EU-stöden till för att vi skulle kunna hålla livsmedelspriserna nere. Alltså är EU-stödet en kompensation till jordbruket för att livsmedelspriserna ska vara så låga som möjligt. För 30 år sedan gick 30 procent av en människas inkomst till att köpa livsmedel, och i dag är vi nere på någonstans mellan 12 och 14 procent, tänker jag. Där har vi en anledning till att vi har EU-stöden.

Jag kan hålla med om att EU:s byråkrati när det kommer till jordbruket många gånger är alldeles onödig, krånglig och stökig. Ledamoten som talade här tidigare lyfte fram att det också finns många hot med det nya. Men faktum kvarstår. Vänsterpartiet står här och säger att vi ska öka livsmedelsproduktionen och öka vår självförsörjningsgrad, men vi ska ha mer ekologisk odling. Mängden åkermark i Sverige är ganska ändlig. I nästa mening talar man om de stora djurfabrikerna som man inte heller tycker om.

Jag förstår inte riktigt vad de här djurfabrikerna är för något, för stora rationella jordbruk är i dag de som i princip alltid investerar mest i klimatsmarta och miljösmarta lösningar och lösningar som innebär en god djurvälstånd. Det är det vi ser är bäst hos de stora, lönsamma jordbruken i dag. Det är de som klarar av att göra de här investeringarna.

Då kvarstår faktum. Hur ska vi öka vår livsmedelsproduktion och höja vår självförsörjningsgrad genom att öka mängden ekologiskt producerad mat och inte ha de riktigt stora djurproduktionerna? Jag får inte ihop ekvationen, fru talman, så det skulle vara intressant att höra hur man tänker.

Anf. 105 ELIN SEGERLIND (V) replik:

Fru talman! Tack, John Widegren, för dina frågor!

Jag förstår att John Widegren inte får ihop ekvationen. Jag tänker så här: Ett livskraftigt och ekologiskt hållbart jordbruk som sker inom naturens ramar behöver vara nära människorna om det ska vara hållbart i längden och i en krissituation också kunna bidra till vår självförsörjning. Om vi har stora gårdar som rationaliseras ihop med en livsmedelsproduktion som centreras någonstans i Centraltyskland tänker jag att det gör föga för självförsörjningen i såg norra Sverige.

Vi behöver ha en produktion av livsmedel som är nära människorna, och då behövs det en ökad småskalighet. Vi behöver också ha fler och inte färre som deltar i den livsmedelsproduktion som vi behöver. Det är Vänsterpartiets starka åsikt.

Ja, åkermarken är ändlig, men jag tänker att även John Widegren och Moderaterna vill se en ökad livsmedelsproduktion i Sverige och att det svenska jordbruket ska stärkas. Även de förslagen kräver mer åkermark, och då gäller det att vi använder den till bra och förnuftiga saker och inte bygger hus och motorvägar på den.

Jag tänker att det är fullständigt rimligt och möjligt att skapa ett jordbruk i Sverige som håller sig inom de planetära gränserna, ökar den svenska självförsörjningsgraden och samtidigt går bort från storskalighet. Jag ser inte att det på något vis skulle finnas en motsättning i det.

Anf. 106 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatteras jordbrukspolitiken. Jag vill yrka bifall till reservation 9.

Jag vill börja med att tacka alla Sveriges bönder för det fantastiskt viktiga arbete som de gör. Det är faktiskt helt avgörande för att vi konsumenter ska kunna få livsmedel.

I dag när jag åkte upp med tåget från Ödeshög och vidare från Mjölby var det fantastiskt att se på vårbruket. Vissa är helt klara och andra är i full gång.

Sverige är ett fantastiskt jordbruksland med skickliga bönder, bra klimat och bra jordar för både spannmål och mjölk- och köttproduktion. Ändå hör vi, fru talman, i debatten att Sveriges bönder blir anklagade för att vara miljöbovar. Man hör till och med ibland att det talas om bondeskam, och det är helt förfärligt, menar jag. Det är precis tvärtom: Svenskt jordbruk är inte ett problem utan en del av lösningen!

I stället för nedvärderande ord och skuldbeläggande ska vi vara evigt tacksamma för det arbete som görs varje dag, 24:7, av våra svenska bönder. Man kan fråga sig hur många av oss som kan tänka sig att arbeta så intensivt som de. Det är några här inne, och det är väldigt bra. Om man jämför med hur vi har det ute i landet tycker jag att vi ska vara tacksamma mot bönderna.

Fru talman! För ett tag sedan kom en rapport från Jordbruksverket. Den visar att Sverige har ett handelsunderskott av livsmedel på över 55 miljarder kronor. Det är enormt mycket pengar. Det är positivt att vi är stora exportörer av spannmål, men sedan är det tyvärr dystra siffror. Ett exempel är nötkött. Här exporterar vi för 168 miljoner men importerar för 3,7 miljarder. Ett annat exempel är mejeriprodukter, som ost, som vi exporterar för 704 miljoner men importerar för hela 6,6 miljarder svenska kronor.

Detsamma gäller kyckling- och griskött. Det är en enorm övervikt för det kött vi importerar jämfört med det kött vi exporterar.

Det här menar jag är ett stort bekymmer. Vi har de svenska mervärdena som vi ofta pratar om här i kammaren – vi har knorr på grisen och minst antibiotikaanvändning i EU – men ändå ser vi hur importen ökar. Och den ökar inte bara lite utan enormt mycket.

Tänk om vi kunde få 10 procent att vända hem. Det motsvarar 5,5 miljarder som skulle gå till det svenska jordbruket och till landsbygden. Det tycker jag vore någonting att jobba med.

Fru talman! I mitten av mars deltog jag i Mjölakens dag. Vi fick ta del av en rapport från LRF Mjölak. Ledamoten John Widegren har refererat lite till den. Det hade ställts frågor till bönder om hur de ser på läget nu och i framtiden. Två svar stack ut: lönsamheten och regelkrånglet. De är fortfarande de viktigaste frågorna för svenskt jordbruk. I livsmedelsstrategin är en bärande byggsten att lönsamheten ska öka och att regelbördan ska minska. Hur har det då blivit? Det har faktiskt blivit tvärtom; regelbördan ökar hela tiden.

Det finns en sak i detta som jag tycker är intressant. Vi antog strategin 2017, men det står fortfarande i miljöbalken att jordbruk är miljöfarlig verksamhet. Med andra ord har alla mjölkbönder som i dag har varit ute och mjölkat korna eller alla bönder som har varit ute och gett köttmjölken, grisarna eller kycklingarna foder hållit på med miljöfarlig verksamhet. Det är naturligtvis väldigt fel, och det ger en mycket märklig signal.

Jag vill rikta mig till regeringens företrädare. Varför tar ni inte tag i den frågan? Det är hur enkelt som helst. Miljöbalken går att förändra. Det står inte skrivet i sten. Man kan fixa det, om man – just det – vill.

Fru talman! Myndigheter har en viktig roll i fråga om att stötta och underlätta för företag. Det fungerar inte alltid på önskvärt sätt. Det behövs enkla rutiner, regler och processer hos myndigheter som förenklar för livsmedelsföretagare. Myndigheter och tjänstemän bör även ha företagsaspekten i fokus när de fattar beslut eller utformar regler. Det kan till exempel handla om att göra en konsekvensanalys innan ett datasystem byts ut, för att förhindra att stödets utbetalningar fördröjs. Det har vi sett hela förra året och året före det; bönder drabbas på ett förfärligt sätt.

Kristdemokraterna anser att berörda myndigheter bör få ett främjandeuppdrag som förtydligar att de inte enbart ska utgöra ett kontrollerande organ. Fokus bör skifta från ett myndighetsperspektiv till ett tydligare brukarperspektiv. Det bör tydligt framgå av regeringens regleringsbrev. Myndigheter som arbetar med livsmedelsstrategin bör i större utsträckning tillhandahålla information samt underlätta och stödja livsmedelsföretagande.

Fru talman! En annan sak i livsmedelsstrategin är att vi ska öka vår självförsörjning av livsmedel. Det är väldigt intressant. Det är också en grundsten i livsmedelsstrategin. Faktum är att det i dag hela tiden går nedåt. Vi har nått bottenivåerna, får man hoppas. Det kan bara bli bättre. Här i Stockholm klarar vi två dygn. Sedan är det tomt på hyllorna. Runt om i Sverige klarar vi kanske sju–åtta dygn, kanske lite mer, innan det blir tomt på hyllorna. Så kan vi inte ha det. Det måste bli en förändring.

Vi kan titta på och ha Finland som exempel. De är ett jättebra exempel på hur man kan agera och jobba för att det ska vara åtminstone 80 procent. Det ska jämföras med Sverige, som har under 50 procent, fru talman. Vi i Kristdemokraterna menar att det måste bli bättre. Självförsörjningen av

livsmedel måste öka, för vårt lands skull och för dem som lever och verkar här.

Anf. 107 NINA LUNDSTRÖM (L):

Fru talman! Inledningsvis vill jag för tids vinnande yrka bifall endast till Liberalernas reservation nummer 4. Men vi står självfallet bakom alla våra reservationer. Några av dem handlar om bland annat våtmarker, konkurrenskraft och regelförenklingar.

Fru talman! Den här debatten visar att det är lätt att hamna i ett entydigt produktionsperspektiv i jordbrukspolitiken. I och med att vi heter miljö- och jordbruksutskottet tänker jag spegla också jordbrukspolitikens miljö- och klimatperspektiv. Det finns nämligen inget motsatsförhållande. Det är viktigt att se till att omställningen sker inom alla sektorer.

EU:s jordbrukspolitik har nämnts. Liberalerna menar att det behövs ökade satsningar på landskapsvård, miljöskydd och bevarande av biologisk mångfald. Jordbruks- och livsmedelspolitiken bör ha ett tydligt konsument- och hållbarhetsperspektiv. Klimatsmart produktion med god djuromsorg och miljöhänsyn behöver värnas. Jordbrukets klimatpåverkan är viktig att uppmärksamma samtidigt som, vilket redan har konstaterats i debatten, jordbruket är viktigt för mat- och livsmedelsförsörjningen.

EU är en viktig aktör i sammanhanget. Om vi ska jobba med miljö- och klimatfrågan behöver vi arbeta inom ramen för EU-samarbetet. Höga klimat- och miljöambitioner bör vara självklara krav för en hållbar svensk livsmedelspolitik samt för djurhållningen. Det bör även vara målsättning- en inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

När vi debatterar frågor i olika betänkanden är det ibland svårt att ha helikopterperspektiv. Många av frågorna i miljö- och jordbruksutskottet går ju i varandra. Liberalerna menar att Sverige, även nationellt, bör fokusera på klimat- och miljöambitioner i EU:s jordbruksstöd för nästa period. Det är av stor vikt hur klimatåtgärderna utformas i landsbygdsprogrammet för nästa period. Kommande landsbygdsprogram behöver bli ett verktyg i klimatomställningen och innefatta incitament och insatser för kolinlagring.

Fru talman! Liberalerna har många förslag i betänkandet. Jag vill beröra några av miljöperspektiven som rör också jordbrukspolitiken. Exempelvis bör strandängarna beaktas i utvecklingen av insatser inom landsbygdsprogrammet. Det är en viktig miljöåtgärd. Naturtypen strandängar har under 1900-talet minskat vid Östersjön på grund av igenväxning, inte minst för att marken inte längre slås eller betas. Vegetationen påverkar även andra naturliga faktorer, till exempel landhöjning och växlingar i vattenståndet. Det tycker vi är viktigt att lyfta fram som en åtgärd.

Bete på strandängarna kan få positiva effekter, inte minst för att motverka att ängarna växer igen. Oftast hör vi den andra delen av diskussionen som handlar om läckage av näringsämnen. Men vi menar att strandängarna bör få betas av såväl hästar som kor och andra djur, oavsett ägarnas huvudsakliga försörjning. Där vet vi nämligen att det finns en stor utmaning, om man är lantbrukare eller har hobbyverksamhet.

Det är också angeläget att i kommande jordbruksprogram beakta viken av öppna landskap och habitat för pollinerande insekter. Den utbredda bidöden, som finns i många länder, har oroat många. Eftersom den hotar

både den biologiska mångfalden och livsmedelsproduktionen måste frågan lyftas upp.

I takt med att jordbruket förändras täcks allt fler stora områden av åkrar eller skogsplanteringar samtidigt som ängar med stor mångfald av blommande växter försvinner. När marker växer igen, på grund av att de inte längre tas om hand genom bete eller slåtter, försvinner blommor och vegetation som marklevande pollinerande insekter livnär sig på.

Jordbrukslandskapet är en viktig livsmiljö för många växter och djur. Det är framför allt ängs- och betesmarkerna samt jordbrukslandskapets kantzoner som har stora värden. Blommande grödor utgör föda för insekter, och dessa insekter bidrar med denna viktiga pollinering.

Det finns ett ekonomiskt värde av pollineringen i Sverige. Exempelvis bidrar honungsbina enligt uppskattning till någonstans mellan 300 och 600 miljoner kronor. Till det kommer värdet av vilda insekters pollinering av odlade grödor och av vilda bär. Men det finns för lite pollinerande insekter på sina håll, vilket också påverkar grödorna. Biodlarnas verksamhet är viktig och bidrar till målen i livsmedelsstrategin. Vi i Liberalerna är väldigt glada över de satsningar som har gjorts från regeringens sida på att stärka förutsättningarna för biodlarna.

Fru talman! En stor andel av Sveriges ursprungliga våtmarker har försvunnit till följd av utdikning och odling. Det finns varierande och mångfasetterade skäl att återställa våtmarkerna. Det handlar bland annat om att skapa vattenreserver, hantera dagvatten och kraftiga regn, skapa förebyggande åtgärder mot bränder och gynna det lokala klimatet vid höga temperaturer, men också om att hindra avgången av klimatgaser och inte minst stoppa övergödningen av haven.

I dag finns det en rad hinder mot att anlägga våtmarker. Vi liberaler menar att alla regler som kan hämma utvecklingen och anläggandet av våtmarker behöver ses över. Det omfattar även reglerna kring strandskydd. Självfallet bör strandskyddsregler revideras för att möjliggöra både våtmarker och dammar.

Fru talman! Vid svår torka minskar grödans förmåga att ta upp vatten. Därför kan en kontinuerlig och begränsad bevattning förebygga långsiktigt näringsläckage från odlingslandskap och marker genom att grödans förmåga att ta upp näringsämnen bevaras. Därför menar vi även att frågan om bevattningsdammar och regelverket kring dem är väldigt viktig. I framtiden kan man möjligen skapa kombinationsdammar.

Fru talman! Företagandet har många tidigare talare varit inne på. Men jag vill även från Liberalernas sida lyfta fram hur viktigt det är att värna det lokala företagandet. Det är viktigt att se över alla regelverk och myndighetsstrukturer – trots allt är de ofta anpassade till väldigt stora kommersiella aktörer. Villkoren för små hantverksmässiga företag och nystartade livsmedelsföretag ska vara sådana att de har möjlighet att utveckla sin verksamhet.

Fru talman! Hästnäringen är en fråga som engagerar väldigt många liberaler. Ibland blir det väldigt starkt fokus på bara miljökonsekvenserna. Vi vill samtidigt lyfta fram hästens betydelse för dem som är engagerade. Det är ett fantastiskt engagemang som många av våra medborgare uppvisar. Många lägger ned stora delar av sin fritid på arbetet i stallen och träningen. Dessutom är ridsporten en stor del av många flickors och kvinnors fritid.

Det finns miljökonsekvenser, och de åtgärder som enkelt kan vidtas för att minska problemen med övergödning från hästhållningen ska naturligtvis vidtas. Men samtidigt vill vi verkligen lyfta fram nyttan och nöjet med hästhållningen och ridsporten. Vi vill också rikta uppmärksamhet mot att det finns möjlighet att lära av exempelvis Greppa näringens arbetssätt för att bidra till utveckling inom hästnäringen. Det är viktigt att ha fokus där problemen är störst. Sverige är ett glest befolkat land. Därför behöver man också se till att de insatser som görs beaktar de lokala förutsättningarna.

Fru talman! Det finns många andra frågor som engagerar och som berör jordbrukspolitiken. Jag vill bara nämna en, som vi har anledning att återkomma till: Vi ser fram emot debatten i juni om utfodring av vilt.

Anf. 108 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Nina Lundström för anförandet.

Nu är det så att våra partier och vi som ledamöter vad jag förstår har lite olika tillit till EU-kommissionen och dess förmåga att förstå förutsättningarna för en randstat som Sverige. Jag tror att det är en gradskillnad. Det gäller också nyttan med EU-gemensamma åtgärder. Där tror jag också att det finns en gradskillnad. Detsamma gäller siffrersatta mål, som jag vill komma in på.

Jag tycker att Nina Lundströms anförande andades ganska mycket av avvägningar mellan olika värden. Det välkomnar jag. Det är väldigt positivt, tycker jag.

Nu diskuterar vi siffrersatta mål i EU. Man sa från början: Här har vi siffrersatta mål. Vi föreslår dem. Vi kommer att göra konsekvensanalyser sedan, när det blir skarpt läge och vi ska stifta lagar.

Men emellan det har det kommit en handlingsplan för ekologisk produktion som spikar fast de här siffrersatta målen. Vi har dock fortfarande inte sett någon konsekvensutredning.

Min fråga blir: Anser inte Nina Lundström, precis som vi, att det måste komma en konsekvensutredning först, innan man spikar de siffrersatta målen? Bör man inte också innan dess ha en diskussion om var de ska ligga? Man kan diskutera om de ska ligga på 20, 25 eller kanske 15 procent när man kan se vilka effekter det får för andra samhällsområden.

Anf. 109 NINA LUNDSTRÖM (L) replik:

Fru talman! Det är lite svårt att begripa Sverigedemokraternas ingång i detta. Handlar det om att Sverigedemokraterna vill ha siffrersatta mål, eller handlar det om att efterfrågan från konsumenterna ska styra?

Från Liberalernas sida menar vi att siffrersatta mål kan vara bra inom vissa områden, beroende på vilken sektor inom näringarna som vi diskuterar. Men vad gäller livsmedel, typer av livsmedel och typer av produktion menar vi att konsumenternas efterfrågan är väldigt viktig. Det handlar om vad konsumenterna efterfrågar, men också om att konsumenterna måste få relevant information för att kunna göra det aktiva valet.

Vi står upp för frihandel och tycker att EU-samarbetet är viktigt. Som jag försökte avspegla i mitt huvudanförande handlar det också om att den här sektorn, jordbrukssektorn, har en väldigt stor och viktig del av både klimat- och miljötmaningarna. För att konsumenternas efterfrågan ska kunna få genomslag och för att konsumenterna verkligen ska kunna göra de aktiva valen, om vi nu fokuserar på att det är en drivkraft för att påverka

produktionen, menar vi att man också måste stärka konsumenternas makt till information.

Vi tror att det finns konsumenter som gärna efterfrågar ekologiskt producerade produkter, likaväl som det finns de som efterfrågar konventionellt odlade produkter. Det finns de som vill äta importerat kött, och det finns de som vill äta svenskproducerat. Ytterst måste konsumenterna kunna göra det valet.

Anf. 110 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Nina Lundström för svaret. Jag valde det här området för replik för att jag tror att det kanske är här som det finns minst konflikt mellan våra partier. Jag gillar det jag hör. Men sedan är frågan vilken den yttersta slutsatsen blir.

Nu kan Nina Lundström rätta mig, men jag tolkar Liberalernas svar som att Liberalerna inte ställer upp nu på ett 25-procentigt mål för ekologisk produktion utan vill ha en konsekvensutredning. Man vill att konsumenterna också ska ha inflytande i frågan och att marknaden ska få ha åtminstone en del av styrningen av hur mycket ekologisk produktion det blir. Så tolkade jag svaret. Men det kanske var fel. I så fall får Nina Lundström möjlighet att rätta till det.

Anf. 111 NINA LUNDSTRÖM (L) replik:

Fru talman! Som jag sa tycker vi att det är viktigt att konsumenternas efterfrågan ska påverka produktionen. Oavsett vilken procentsats man hamnar i måste man också fundera på vilken roll stödsystemen och de statliga bidragen och åtgärderna har i allt detta.

Vi tror att det har varit viktigt att få igång ekologisk produktion därför att det finns en stark miljökonsekvens av det. Vi har ofta i debatterna avspeglat exempelvis frågan om pollinerande insekter kontra ekologiskt jordbruk och hur det kan bidra till att ta miljöhänsyn. Den typen av vågskålar tycker vi är viktiga att alltid lyfta i debatten. Men om det handlar om att renodlat sätta stöd för renodlad produktion i något syfte är vi alltid väldigt skeptiska.

Vi tycker att EU-samarbetet är väldigt viktigt för att kunna ta ett gemensamt ansvar för klimat- och miljöfrågan. Det är otroligt viktigt som verktyg, och det ger också ett större genomslag. Det andra är att det också skapar en utveckling av produkter för konsumenterna som konsumenterna kan efterfråga.

Jag är fortfarande väldigt osäker på var Sverigedemokraterna står någonsans. Å ena sidan är det en fråga om procentsatser och på vilken procent man ska lägga sig. Men vad är vågskålen i den debatten? Är det konsumenternas efterfrågan, är det miljö- och klimatperspektivet eller är det något annat perspektiv som är viktigt?

Jag tolkar ofta Sverigedemokraterna som att det handlar om att Sverige självt ska avgöra allt om det som produceras i Sverige och att man ska ta tillbaka makten från EU. Det är den viktigaste vågskålen.

Vi tror väldigt mycket på att ta ett EU-ansvar och ett globalt ansvar. Vi tror att konsumenternas efterfrågan egentligen påverkar miljön och klimatet i hela världen eftersom vi har ett frihandelssystem. Vi tror att det är väldigt viktigt att fortsätta den vägen.

Det finns anledning att återkomma i frågan. Det handlar om vågskålarna. Vad är det vi vill premiera? För oss är det väldigt viktigt med konsumenternas efterfrågan, miljö och klimat.

Anf. 112 MARKUS SELIN (S):

Fru talman! Vi behöver alla äta. Människor ska kunna bo och verka i hela Sverige. I ett starkare samhälle finns resurser och kraft för en aktiv landsbygdspolitik som utnyttjar hela Sveriges potential. Detta skapar ett starkare och tryggare Sverige som håller ihop. Detta talar vi nu om här i riksdagens kammare i och med att vi behandlar miljö- och jordbruksutskottets betänkande nummer 17 om jordbrukspolitik.

I juni 2017 antog riksdagen livsmedelsstrategin som sträcker sig fram till år 2030. Detta är en långsiktig tillväxtstrategi som omfattar hela livsmedelskedjan. Målet med livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ska öka, relevanta miljömål nås och hållbar tillväxt och sysselsättning skapas i hela Sverige.

Miljö- och jordbruksutskottets studie och nyligen publicerade rapport om lantbrukets sårbarhet visar på många styrkor men också svagheter i lantbruket. I arbetet har många faktorer lyfts fram som betydelsefulla för att minska denna sårbarhet. Övergripande faktorer är här till exempel lönsamhet och konkurrenskraft, klimatanpassningsåtgärder, säkrad tillgång på insatsmedel, ökad tillgång på personal och samarbete.

Lantbrukarna har många idéer om vad staten kan och bör göra, som till exempel att ge lantbrukarna långsiktiga spelregler och satsa på inhemska produkter och alternativa biobränslen. Här finns likheter och gemensamma beröringspunkter med vår livsmedelsstrategi.

Vi socialdemokrater tror på det svenska lantbrukets framtid. Sverige ska hålla ihop, och det ska vara möjligt att bo, leva och verka i alla delar av landet. Vi har i dag problem med klyftor mellan stad och land. Landsbygden har en stor potential att utvecklas och växa. Grunden är växtkraften i entreprenörskap och småföretagande på landsbygden. En modern och aktiv regionalpolitik är ett verktyg för utveckling och jobb i hela landet.

Om lantbruket ska kunna utvecklas behövs ett samhälle som håller ihop. Konkret kan det innebära mer och bättre bredband, bättre vägar, post-service som fungerar, fler poliser, ett rättssystem med större kunskap och resurser för att stoppa stöldlikor och djurrättsaktivister som förpestar vardagen för alltför många.

Finansiell service är också en aktuell fråga då det privata drar sig undan i många glesbygder, med tråkiga meddelanden om stängda bankkontor.

I januariavtalet med dess 73 punkter och fyrpartiuppgörelsen mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna finns flera punkter som behandlar och vidrör hur vårt svenska jordbruk ska stärkas.

Fru talman! Det handlar exempelvis om digital infrastruktur i hela landet, att bygga ut fler servicekontor i hela landet och om stärkt och ökad konkurrenskraft inom det svenska jordbruket i hela landet.

Svensk livsmedelsproduktion är helt avgörande för jobb och tillväxt på landsbygden. Pågående uppdateringar av EU:s gemensamma jordbrukspolitik lyfter just fram frågan om framtiden som viktig genom mera stöd till unga lantbrukare och generationsväxling.

Inriktningen är här att förstärkningen ska gå till insatser som stärker landsbygden och återhämtningen efter härjningarna efter covid-19, och

härigenom stärka den svenska konkurrenskraften och underlätta uppfyllandet av miljö- och klimatmål. De gröna näringarna har tack och lov klarat sig relativt bra under pandemin, men det finns såklart investeringsbehov.

EU:s gemensamma jordbrukspolitik har reformerats nästan oavbrutet sedan början på 1990-talet, och utvecklingen är inte avslutad. Reformerna har lett till tydliga förbättringar. Produktionen anpassas nu efter marknadsförhållanden, och överskottsproduktionen har försvunnit.

Vägledande principer för den socialdemokratiskt ledda regeringen i förhandlingarna om EU:s gemensamma jordbrukspolitik är generellt: totalt väsentligt minskade utgifter, marknadsorientering, stärkt konkurrenskraft och lika konkurrensvillkor, stärkta miljö- och klimatambitioner, mer fokus på resultat och förenkling.

Jordbruksutgifternas andel av EU:s budget minskar kontinuerligt sedan flera år tillbaka. Medan den gemensamma jordbrukspolitiken utgjorde två tredjedelar av EU-budgeten i början av 1980-talet utgjorde dess andel endast 37,8 procent för perioden 2014–2020.

Hur medel och förstärkning av budgeten för den svenska landsbygden exakt ska fördelas på olika åtgärder kommer att preciseras närmare framöver. För oss socialdemokrater är det viktigt att nästa period för EU:s gemensamma jordbrukspolitik blir så ren och tydlig som möjligt. Stöd ska vara lätta att hantera, och man ska minska administrationen och undvika kontroller i onödan.

Många som verkar inom de gröna näringarna är småföretagare med små marginaler och begränsad likviditet. Det är därför avgörande att myndigheters agerande och till exempel utbetalningar är tydliga och förutsägbara.

Torka och lågt grundvatten påminner oss också om hur sårbart svenskt lantbruk är. Nu krävs långsiktiga åtgärder som gör att företagen kan bygga en god lönsamhet, så att de klarar framtida dalar och också ger lantbrukarna verktyg att hantera ett förändrat klimat.

Det handlar om att sänka kostnader, om arbete, insatsvaror, att säkerställa att lantbrukare kan bedriva sin verksamhet utan risk för hat och hot och att se till att regelverk och myndigheters agerande bidrar till lantbruksföretagens utveckling snarare än hindrar.

Det handlar om att ställa om till fossilfritt lantbruk med tåliga grödor och system som kan hantera ett förändrat klimat med både för mycket och för lite nederbörd.

Vi socialdemokrater tror starkt på hela Sveriges potential och möjligheter. Vi vill se ett Sverige där alla kan leva och förverkliga sina drömmar oavsett var de bor. För såväl enskilda människor som företag är frihet och självbestämmande väsentliga delar för viljan och möjligheten att skapa utveckling.

Under pandemin har fler börjat välja lokalproducerat, lokalt framför importerat. Fler äldreboenden och skolkök bör välja svenskt. Därför är också ursprungsmärkning på restauranger en relevant fråga.

Politiken går från målsättningar och ord till konkret handling och åtgärder som ger framtidsstro. Vi menar allvar när vi säger att hela Sverige ska leva och växa och att framtiden även finns på landsbygden.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på alla reservationer.

Anf. 113 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag blev varm av munskyddet eller av le-
damotens brandtal här framme i talarstolen!

Fru talman! Det är intressant att höra det här anförandet, för jag håller
med om väldigt mycket av det som sägs. Det finns otroligt många bra vi-
sioner och tankar om vart vi ska, hur vi uppnår livsmedelsstrategin och
annat.

Men det jag reagerar en del på är att det verkar finnas en stark tro på
att EU:s nya jordbrukspolitik löser mycket av de problem vi har i Sverige,
med svenskt jordbruk. Jag är inte lika säker på det. Jag lyfte tidigare fram
en del orosmoln med de nya strategierna och om vi inte landar dem på ett
för Sverige bra sätt.

Jag tycker också att miljö- och klimatfrågor i jordbruket många gånger
lyfts ganska slentrianmässigt. Det hade varit intressant att höra vad Soci-
aldemokraterna anser vara de stora utmaningarna när det kommer till
miljö- och klimatfrågan i svenskt jordbruk. Vad har vi för utmaningar där?

Om vi nu tänker oss att vi ska uppfylla livsmedelsstrategin till 2030
kommer vi såklart bara att få en ökad produktion om vi har en ökad lön-
samhet. EU är *en* sak. Den gemensamma EU-budgeten ska bli mindre, som
det redogjordes för här. Då kommer det att komma mindre pengar från EU
till att stärka lönsamheten. Vad exakt ska vi då göra rent nationellt för att
stärka lönsamheten i det svenska jordbruket?

Anf. 114 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Tack, John Widegren, för ett flertal viktiga och bra frågor!

Jag väljer att börja i det stora, helt enkelt. Vart är vi på väg, och hur tar
vi oss dit? EU har satt väldigt offensiva klimatmål, om det nu är klimatbe-
net vi ska tala om. Sverige ska med januariavtalet bli första fossilfria eller
nettonollutsläppande land i västvärlden, i den industrialiserade världen. År
2045 kommer vi inte att ha några nettoutsläpp i Sverige.

Om vi ska börja närma oss jordbrukspolitiken här, fru talman, finns det
flera punkter – som jag visserligen vidrörde i mitt anförande – som direkt
går in på klimatarbete kopplat till fossilfrihet även inom lantbruket.

Ett exempel är den nyligen presenterade utredningen om att få bort och
ned fossilanvändandet i jordbruksmaskiner. Senast jag tittade var det
14 procent av Sveriges koldioxidutsläpp som tyvärr kommer från jord-
bruksmaskiner. Det här kan vi i Sverige åtgärda. Vi har mycket goda för-
utsättningar att bli självförsörjande på till exempel biodrivmedel, biogas,
och att få våra jordbruksmaskiner och även skogsmaskiner, för den delen,
att gå på inhemskt producerat drivmedel.

Anf. 115 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Tack för en del svar! Jag håller med; fossilfriheten är en
jätteintressant fråga. Jag tycker att den utredning om fossilfrihet i jordbru-
ket som ska presenteras i juni eller juli månad någon gång är jätte viktig
och jätteintressant.

På vägen dit är det också otroligt viktigt att vi inte slår undan lönsamhet
och gör det svårare för svenskt jordbruk med till exempel för höga driv-
medelsskatter. Jag är inte så orolig för att svenskt jordbruk inte är berett
att ställa om när möjligheten finns. LRF har ju ganska tydligt gått ut och
sagt att man vill bli fossilfri, särskilt på drivmedel, till 2030 eller något

liknande. Det är otroligt bra, för det betyder att näringen vill dit själv. Men faktum kvarstår med hela lönsamhetsfrågan: Man kommer inte att leverera det här utan en god lönsamhet.

När det gäller klimatfrågan i sig lyftes siffran 14 procent här. Men jord- och skogsbruket är också de näringar som i princip är de enda som faktiskt också binder koldioxid. Vad som står på sista raden är kanske mer intressant än att veta hur mycket de faktiskt släpper ut. Det ska vi ha med oss i diskussionen.

Faktum kvarstår, och frågan är fortfarande: Tror Socialdemokraterna och Markus Selin verkligen att vi kommer att fixa de stora miljö- och klimatomfattiga utmaningarna om vi sänker EU-budgeten?

Vi har varit överens om att vi kan sänka EU-budgeten, men från moderat sida har vi ett antal förslag om hur vi stärker lönsamheten nationellt. Jag tycker inte riktigt att de förslagen kommer från Socialdemokraterna i den här debatten. Om vi gör en sak på EU-nivå måste vi göra andra saker nationellt, och de förslagen skulle jag vilja se, fru talman.

Anf. 116 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Återigen: Ledamoten John Widegren från Moderaterna lyfter upp angelägna och viktiga frågor. Jag ska försöka hinna svara på dem på mina sista två minuters talartid.

Det är en palett av åtgärder vi ska se. Jag ska inledningsvis ta vid där ledamoten John Widegren slutade, fru talman. Ja, jordbruket är både mål och medel i och med kolsänkor. Jordbruket är ett medel i klimatarbetet.

När det gäller paletten med att få upp lönsamheten är det samma palett som vi kan se i allt företagande. Företagande och risk hänger ihop. Det handlar om att få tillgång till insatsvaror och resurser och om tydliga regler och lagar som vi stiftar här inne – det har vi även gjort i dag. Regelförenklingsarbetet ska fortgå. Vi är inte färdiga; det måste fortgå.

Vi ska binda ihop klimatarbetet och den stora kris som vi har framför oss efter att pandemin är över. Vi ska rikta in oss på smart, grön miljöteknik och klimatarbete, till exempel för jordbruksmaskiner och framtidens jordbruksmaskiner. Dem kan exempelvis Sverige vara med och utveckla.

Det handlar om en palett från EU, EU-lagar, EU-direktiv och EU-organisation, ned till Sverige. Det handlar om allt från det regeringsunderlag vi har nu med januariavtalet och en tydlig riktning mot 2045 och fossilfrihet till enskilt företagande, förenkling, god tillgång på arbetskraft, lönsamhet och att hela Sverige ska kunna leva och även växa.

Anf. 117 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Markus Selin, för ett jätteintressant anförande! Mycket av det du säger är sådant som jag tycker är viktigt, och du framhåller det på ett bra sätt.

Det jag funderar lite grann på är livsmedelsstrategin, som vi var med och antog här sommaren 2017, närmare bestämt i juni. Vi hade många förhandlingar fram och tillbaka, och jag tyckte att strategin blev väldigt bra. Den pekar på det Markus Selin lyfte fram om att lönsamheten ska öka och att konkurrenskraften och även självförsörjningen av livsmedel ska öka.

Nu har det gått några år sedan vi antog strategin. Det är alltid intressant att tänka på att det är en sak att anta något och en annan sak att sedan summera och se efter hur det ser ut. Om man ser efter hur det ser ut i dag

märker man att det inte har blivit så mycket bättre. Exempelvis är självförsörjningen av livsmedel fortfarande nere under 50 procent. Den skulle öka, sa vi.

Man kan se på Lantbruksbarometern och vad lantbrukarna säger där. Vad är det de pekar på? De pekar på två saker, som verkligen sticker ut. Det första är att lönsamheten och konkurrenskraften måste öka. Det är fortfarande det som hotar och som gör att de inte vill satsa. Det andra är att det är för mycket byråkrati – regelbörda, regelbörda och regelbörda.

Det skulle vara intressant att veta hur ledamoten tänker när han får höra det här.

Anf. 118 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Jag väljer att inleda där ledamoten Magnus Oscarsson avslutade.

Jag har själv varit egenföretagare, och jag har träffat åtskilliga egenföretagare i Sverige. Jag har inte någon gång någonstans träffat någon företagare som vill ha mer regler och större regelbörda. Begreppet är alltså bekant, men samtidigt är det upp till oss att se till att regler och regelbördan minskar.

Jag ska gå tillbaka till vårt betänkande och vårt ärende i miljö- och jordbrukspolitiken. Då ska jag gå tillbaka till ledamoten Magnus Oscarssons fråga om livsmedelsstrategin. Jag tittar lite försiktigt i mina papper på vad som har hänt bara de senaste åren och förra året när det gäller satsningar kring regler och byråkrati.

Jag går tillbaka till juli 2017. Regeringen gav Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Tillväxtverket i uppdrag inom ramen för livsmedelsstrategin att minska regelbördan. Regeringen gav i december 2019 Tillväxtverket i uppdrag att under perioden 2020–2025 – vi är alltså i inledningen av den perioden – löpande genomföra analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan. I budgetpropositionen för 2021 framhåller regeringen att konkurrenskraft är ett område som fler myndigheter ska fortsätta arbeta med enligt en viss förordning, och Statens jordbruksverk ska verka aktivt för konkurrenskraft. Regeringen gav 2018 uppdrag till länsstyrelser, Jordbruksverket, Livsmedelsverket, SLU, Formas och Vinnova. I regleringsbrevet 2019 infördes återrappporteringskrav för länsstyrelser, Tillväxtverket och Livsmedelsverket. I regleringsbrev för 2020 ökades återrappporteringskravet till att omfatta även Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. År 2019 påbörjade Livsmedelsverket ett tvåårigt projekt.

Anf. 119 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Markus Selin, för ett engagerat svar! Det är bra att ledamoten tar upp olika saker som har hänt.

Det intressanta är dock att Barometern frågar bönderna: Vad hindrar er från att satsa, i dag och framåt? Då är det fortfarande detta. När jag träffar bönder säger de: Magnus, lönsamheten måste öka. Regelbördan är fortsatt fördärlig. Detta måste även ledamoten märka – när man kan vara ute på ett normalt sätt igen efter coronan.

Utvärdering måste också vara något som regeringen har i sin hand. Hur har det gått? Hur funkade det här egentligen? Blir det som vi har sagt, eller

är det bara massor med papper och prat? På prat blir ingen människa rik – det kan jag säga.

Jag vill ändå berömma ledamoten för en sak, och det gäller detta med att ursprungsmärka livsmedel. Det tror jag är jättebra. Det ställer vi kristdemokrater upp på. Vi tycker att det är viktigt att man får veta varifrån livsmedlet kommer.

Vi har ett handelsunderskott, som jag tog upp i mitt anförande, på 55 miljarder. Det är rejält mycket pengar. Då är min fråga: Hur tänker ledamoten om det? Vi pratar mycket om mervärden. Vi har knorren på grisen. Vi har lägst antibiotikaanvändning i hela EU när det gäller djur. Ändå ökar importen av exempelvis ost – det är enorma pengar – och nötkött och griskött och kycklingkött. Hur tänker ledamoten om detta?

Anf. 120 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Oscarsson, för bra frågor!

Det här med självförsörjningsgraden, som jag tror att alla hittills i dag har nämnt i debatten, är lite lurigt. Det är en procentsats där vi inte gör själv och där vi köper in utifrån. Det innebär att vi politiskt har två möjligheter. Vi kan öka produktionen av svenska livsmedel eller politiskt se till att vi inte äter näringsämnen från utlandet.

Jag vill inte gå in politiskt och säga att ledamoten Magnus Oscarsson inte får äta avokado och banan och inte får dricka kaffe. Det är svårt, och jag vill inte se ett sådant samhälle. Däremot kan vi som politiker och riksdagsledamöter öka produktionen och gynna svenskt lantbruk och svenska bönder.

Jag var inne på det i mitt anförande, fru talman. Det är helt enkelt en palett. Det handlar till och med om sådana praktiska saker som internet till alla. Det handlar om vägar, polis och servicekontor – att hela landet ska växa och leva.

Lite mer konkret när det gäller regelkrånglet vill jag lyfta fram exempel som kanske inte har så mycket med jordbrukspolitik att göra. Men de passar att lyfta i detta sammanhang i Sveriges riksdag. Det är Skatteverket, Verksamhets- och Bolagsverket. Som egenföretagare har jag faktiskt blivit förvånad och paff över hur lätt det är att göra aktiebolagets bokföring. Det är till och med lätt att registrera ett aktiebolag. Det går på några dagar nu för tiden. Det tog längre tid att kommunicera med banken, apropå regler och krångel, än att få aktiebolaget beviljat via Bolagsverket. Det finns alltså goda exempel.

Anf. 121 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag kan bara konstatera att jag hör att det är lätt att falla in i att tala till varandra med ”du” och inte tala via talmannen, som ju är den parlamentariska seden att göra. Men vi uppskattar när man kommer på sig själv och rättar sig.

Anf. 122 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Inledningsvis kan jag inte låta bli att göra en liten reflektion om regelkrångel. Jag tror att det ofta börjar här i kammaren och i EU, förstås, så vi måste vara återhållsamma med vilka målsättningar vi sätter upp för att minska regelkrångel i slutändan.

Men jag vill prata om djurskydd. Sverige har ett högt djurskydd. Vi har till exempel ett beteskrav för mjölkkor. Det är osäkert om vi får ge mjölkbönderna kostnadsersättning för beteskravet på grund av EU-regler. Vi, Kristdemokraterna och Moderaterna har pressat på för att regeringen i sin tur ska pressa på i EU-förhandlingarna när det gäller detta, och det har man gjort.

En öppning visade sig. Flera medlemsstater och hela EU-parlamentet ställde sig bakom en position om att man visst kan göra detta om man också kan tänka sig att tillåta nationellt stöd när länder går före i miljöavseende. Men då backade regeringen ur detta. Då undrar jag: Varför vill Socialdemokraterna inte driva den möjligheten för mjölkböndernas och den biologiska mångfaldens skull när samma möjlighet skulle ges till andra länder när de går före i miljöavseende? Hur tänker Socialdemokraterna där? Jag förstår det inte.

Anf. 123 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Jag blev lite ambivalent. Jag ska svara på frågan. Den är ganska konkret, lite för konkret för mina skor, så att säga. Jag kan svara lite mer allmänt. Jag tycker att Sverige i allmänhet ska sträva efter att gå före. Utan att gå in på alla detaljer kring beteskrav, som var andemeningen i ledamoten Staffan Eklöfs fråga, tycker jag att EU är en framgångsfaktor. EU är bra. EU har gynnat oss. EU har gynnat Sverige, och Sverige har faktiskt också gynnat EU. Det är en stor inhemsk marknad.

Jag har funderat efter att jag lyssnat på Sverigedemokraterna. Jag ska passa på att fråga innan vi avslutar detta för i kväll: Vad vill Sverigedemokraterna egentligen med EU? Är EU bra, eller är EU dåligt? Jag har lyssnat under kvällen. Det är mål som blandas ihop med ambition. Ambition blandas ihop med önskemål. Önskemål blir krav. Krav blir löfte. Och löfte blir plötsligt, upplever jag, lite dåligt.

Samarbete är generellt bra. Jag vill passa på här i kväll att vända mitt svar till en fråga: Vad vill Sverigedemokraterna egentligen med EU-samarbetet?

Anf. 124 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! I motsats till ledamoten Markus Selin tänker jag svara på frågan. Om EU är bra eller dåligt beror på hur EU ser ut. EU utvecklar sig nu till en allt tajtare union, och det gillar inte vi. Vi vill ha en mindre tajt union där medlemsstaterna har mer att säga till om. Om man får en union som ser ut så kan det vara övervägande positivt, men med en alltför tajt union är det övervägande negativt.

Det gäller att vara aktiv i EU, och det är egentligen vad min första fråga handlar om. Det handlar om att se till att EU-reglerna blir bra för Sverige, för svenska medborgare och för svenska näringsutövare. Därför kommer jag att be Markus Selin att ändå försöka svara på frågan. Varför vill Socialdemokraterna inte driva möjligheten för Sverige att ersätta mjölkbönderna för beteskravet när det är villkorat med att samma sak ska vara möjligt på miljöområdet? Det är fråga om nationella pengar, så det påverkar inte EU:s budget. Det handlar vidare om kostnadsersättningar, så det påverkar inte heller den inre marknaden. Jag förstår helt enkelt inte varför regeringen och Socialdemokraterna släppte frågan. Det vore positivt med någon form av svar.

Anf. 125 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Jag kan bara svara att Sverige och Socialdemokraterna generellt ska välja att gå före, att vara ett föredöme. Det är mitt korta och enkla svar.

Prot. 2020/21:116

29 april

Jordbrukspolitik

Anf. 126 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Vi ska vara glada i Sveriges riksdag när Sverige på flera sätt är en förebild inom EU.

EU-kommissionen har presenterat sin nya handlingsplan för ekologiskt jordbruk. Planen syftar till att nå målet om att 25 procent av jordbruksmarken i hela EU ska brukas med hjälp av ekologiska metoder 2030.

Just det, fru talman! Det här är inget förslag från Miljöpartiet utan det är ett förslag från EU-kommissionen. Tidigare i debatten har vi hört synpunkter på EU:s politik, bland annat den gröna given. Jag vill ändå påminna ledamöterna i kammaren om att riksdagen gett ett brett stöd till utvecklingen inom EU, den gröna given och Farm to Fork.

EU-kommissionen skriver i handlingsplanen att organic farming should be a model to follow. Det är fina ord. Jordbruksmarker för ekologiskt jordbruk har 30 procent mer biologisk mångfald än konventionell jordbruksmark. Pollinatörerna trivs. Ekologisk odling utan bekämpningsmedel ger positiva effekter för miljö och folkhälsa.

Dagens Nyheter har i dag en artikel om regenerativt jordbruk. Det är intressant. Låt oss lägga det begreppet på minnet. Jordförbättrande åtgärder som höjer produktiviteten i jordbruket samtidigt som vi binder in mer kol kan vara en viktig klimatfråga för jordbruket framöver.

Den ekologiska livsmedelsproduktionen måste öka för böndernas, landsbygdens, hälsans och den biologiska mångfaldens skull. Sverige ligger långt fram där över 20 procent av åkerarealen är ekologiskt odlad. När ekomarknaden kommer att växa i hela Europa, tack vare ambitionerna i den gröna given, kommer det att gynna Sverige eftersom vi redan har en god produktion av ekologiska livsmedel.

Livsmedelsstrategin har som mål att livsmedelsproduktionen ska öka samtidigt som relevanta miljömål nås. Detta inkluderar den ekologiska produktionen. I vår handlingsplan finns konkreta mål om 30 procent av jordbruksmarken och 60 procent av de offentliga inköpen. Jag är helt övertygad om att EU har inspirerats av Sverige.

EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP, bör styra åt ökad miljö- och samhällsnytta genom att enskilda lantbrukare får möjlighet till ersättningar för det arbete och de åtgärder som de vidtar på gårdsnivå. Miljöpartiet anser att EU-budgeten till generella inkomststöd, det vill säga gårdsstödet, bör minska till förmån för ökade miljö- och djurvälståndersättningar. Miljöpartiet är också positivt till eco-schemes, ökade miljöersättningar, som kommissionen har föreslagit som en obligatorisk del av arealstöden.

Ekologiskt lantbruk innebär en mångfald av tekniker, metoder och åtgärder. Ekologiskt och Kravmärkt är dessutom etablerade marknadskoncept som starkt bidrar till lönsamhet och konkurrenskraft, även till det svenska jordbruket som helhet. Ekologisk produktion är alltså marknadsdriven, det vill säga att miljö och lönsamhet ska gå hand i hand.

EU:s jordbruksbudget tillsammans med en nationell medfinansiering är grunden för att nå miljömålen och målen i livsmedelsstrategin för att främja landsbygdsutveckling och företag i gröna näringar. Som vi hörde

tidigare i debatten har regeringen lagt fram förslag om en stärkt nationell medfinansiering som balanserar effekten av brexit. Återhämtningsfonden ger också möjlighet att stärka lantbruk och landsbygd. Framför allt är inriktningen mot klimatinvesteringar mycket viktig. Jag är också stolt över att vi under mandatperioden har gjort ökade satsningar på ekologisk produktion, kvalitativ livsmedelsförädling, forskning med mera.

Även om jag lyfter fram ekologiskt lantbruk vill jag säga att Miljöpartiet vill ha ett ökat lantbruk i Sverige på totalen. Vi vill ha fler lantbrukare; fler unga lantbrukare, fler lantbrukare med mindre gårdar, med mellanstora gårdar och med stora gårdar. Vi behöver fler lantbrukare som ägnar sig åt växtodling, grönsaksodling, djurhållning och alla kombinationer. Vi behöver inga minkfarmar, men vi behöver fler lantbrukare som utvecklar livsmedelsförädling och som vill samarbeta med lokala livsmedelsföretag. Miljöpartiet vill ha en ökad självförsörjning av mat i Sverige, och vi vill att det genomförs på ett sätt så att det går att minska klimatutsläppen.

Klimatförändringarna påverkar lantbrukets sårbarhet. I miljö- och jordbruksutskottet hade vi en utfrågning om dessa frågor i förra veckan. Växtnäingsfrågan är central, lyfte SLU Future Food upp. Många lantbrukare är i dag helt beroende av att köpa in mineralgödsel för att säkra matproduktionen. Det gäller särskilt kväve men även fosfor. Gödsel är ett viktigt insatsmedel. Men SLU lyfter fram att det finns resurser för växtnäring, särskilt för fosfor, i stallgödsel och i human växtnäring som borde utnyttjas mer optimalt. Användningen av de resurserna kan minska lantbrukets sårbarhet. Ett ökat utnyttjande av kvävefixering minskar beroendet av mineralgödselkväve, som SLU också lyfter fram. Att minska beroendet av importerad konstgödsel är viktigt. Det skulle minska utsläppen av koldioxid och minska utsläppen av lustgas. Här ligger det ekologiska lantbruket i framkant som en inspiratör.

Fru talman! En annan fråga som togs upp i sårbarhetsrapporten från miljö- och jordbruksutskottet handlade om att lantbrukare måste våga satsa på sitt lantbruk. Här fanns exempel från Finland om en lag om avbytarservice för lantbruksföretagare. Sverige har inga särskilda trygghetssystem för lantbrukare, men det är onekligen en fördel för lantbrukare i Finland som håller djur att de har rätt till en månads semester varje sommar.

Fru talman! Svensk mat och dryck exporteras till ett värde av mer än 50 miljarder kronor per år. När vi tittar på de storsäljande produkterna som exporteras från Sverige ser vi att det handlar om norsk lax, vodka, godis och kaffe. De här produkterna har väldigt lite med svenskt jordbruk att göra.

Jag tycker att vi ska ha en inriktning i den svenska livsmedelsstrategin som inte bara stärker och utökar den svenska produktionen rent allmänt utan också stärker och utvecklar det svenska jordbrukets konkurrenskraft mer.

När det gäller livsmedelsstrategins inriktning finns det också kritik mot att livsmedelsstrategin inriktas lite för snävt mot strukturrationalisering därför att resultatet blir färre och färre jordbrukare.

Jordbruksverket har alldeles nyligen gjort en utvärdering av den svenska livsmedelsstrategin. Jag vill passa på att nämna två slutsatser från deras rapport.

Intensifieringen av jordbruket har en negativ effekt på den biologiska mångfalden. Det framgår tydligt av rapporten.

En annan tydlig sak är att de arbetstillfällena som skapats på området till följd av den tillväxt som skett de senaste åren till stor del kommit till i storstadsregionerna.

Om jag fick frågan vad som är det absolut viktigaste för svenskt lantbruk i framtiden skulle jag svara att det behövs fler unga lantbrukare. Det behövs fler unga lantbrukare som har förmåga att utveckla lantbruket och förädlingen och som satsar på klimatdriven affärsutveckling. Jag tror att det är nyckeln till framgång.

Anf. 127 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Maria Gardfjell, för anförandet!

En fråga som ledamoten lyfte fram var regelförenklingar. Det är en fråga som jag tror att alla här har tagit upp i dag. Det är spännande att vi är i princip överens om att den frågan är viktig och att det verkar som att vi vill göra något åt den.

Samtidigt märker bonden inte av det här, i alla fall inte de jag pratar med gårdsnivå. De ser ingen skillnad. De tycker att det är mycket prat och lite verkstad, och det är ju inte positivt att de upplever det så.

En fråga som jag skulle vilja ställa till ledamoten, fru talman, handlar om något som jag också talade om – det här med miljöbalken och vad det står i den. Jag menar att regelförenklingar hör ihop med vad det står i miljöbalken: att jordbruk är en miljöfarlig verksamhet.

Jag menar att det är väldigt dumt att det står så, och som jag sa är signalen det skickar helt förfärlig – att de som går ut i ladugården och mjölkar sina kor, de som går ut och ger grisarna mat och, ni vet, allt som man gör som lantbrukare samtidigt får på sig att det är miljöfarlig verksamhet. Man är alltså dömd på förhand. Det menar jag är en väldigt dålig signal.

Det borde ju vara den enklaste saken i världen att ändra det här. Miljöbalken är ju inte huggen i sten, utan vi kan ändra den om vi bara vill.

Anf. 128 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Magnus Oscarsson för frågan. Det är inte första gången jag får den frågan, och därför har jag tänkt till lite grann nu när jag ska svara.

Vi är ju mitt i en coronapandemi, och vi vet hur otroligt hårt man arbetar inom sjukvården, inom intensivvården och på våra stora sjukhus runt om i landet.

Sjukhusen är också klassade som miljöfarlig verksamhet. Men vi vet ju att det bedrivs ett otroligt viktigt arbete inom sjukvården.

Precis likadant är det inom lantbruket. Det bedrivs ett enormt viktigt arbete inom lantbruket, och väldigt många delar av lantbruket är bra för miljön. Jag skulle vilja säga att bara det faktum att vi *har* lantbruk är bra för miljön – kanske det absolut viktigaste.

Att vi sedan har lantbrukare som aktivt är med och bidrar till att spara småbiotoper, häckar och allt vad det nu är som gynnar den biologiska mångfalden är ju jättebra. Att vi också har ekologiska lantbrukare, som inte använder bekämpningsmedel, är fantastiskt för den biologiska mångfalden. Lantbruket gör enormt mycket för miljön.

Samtidigt finns det vissa moment inom lantbruket, till exempel att man hanterar kemiska bekämpningsmedel och har lager av drivmedel och sådana saker, som kan bidra till miljöproblem. Det är därför lantbruket är en del av miljöbalken. Man måste sköta sig så att det inte uppstår miljöproblem. Det tror jag inte ska behöva belasta den enskilda lantbrukaren.

Anf. 129 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamot Maria Gardfjell, för svaret!

Så positivt att ledamoten har tänkt till! Det märkte jag ju. Samtidigt, fru talman, menar jag att signalvärdet här är förkastligt därför att man upplever att miljöbalken så att säga prickar jordbrukare.

Man måste kunna ändra ordalydelsen. "Miljöfarlig" är ju något väldigt dåligt, så jag hoppas att regeringen skyndsamt gör en ändring där.

Vi pratade förut lite om mervärdena för svenska livsmedel. Det tycker jag är viktigt att lyfta fram i det här sammanhanget. Vi har ju fantastiska jordbrukare som verkligen har gjort otroliga saker för att exempelvis minska antibiotikaanvändningen. Här har vi knorr på grisen, och vi använder minst antibiotika av alla länder i hela EU.

Samtidigt märker vi att importen ökar av just det som vi har så mycket bra av i Sverige.

Min fråga är hur vi ska tänka framåt. Vad kan vi göra så att vi kanske kan hämta hem några miljarder? Ledamoten var inne på 55 miljarder, fru talman. Då tänker jag att det är viktigt att ha en fundering. Det är ändå 55 miljarder – det är gigantiskt mycket pengar. Hur ser ledamoten på det, och hur kan vi agera för att konsumenterna och även det offentliga ska köpa mer svenskt? Man har ofta kunskapen, och man kanske också förstår att vi i Sverige har fantastiska produkter att erbjuda.

Anf. 130 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag undrar mest hur Kristdemokraterna tänker kring att stryka kraven i miljöbalken för lantbrukets verksamhet.

Vad är det i miljöbalken som är problematiskt? Är det att miljöbalken gäller också för jordbruket? Vill inte Kristdemokraterna ha några regler alls kring hur man ska hantera de bekämpningsmedel och farliga kemikalier som används, kring lagring av diesel eller kring andra verksamheter som normalt förekommer på en gård? Det förekommer faktiskt oavsett om gården är konventionell eller ekologisk. Ja, kanske inte bekämpningsmedel, men en hel del andra saker. Ska det inte regleras över huvud taget?

Om vi är överens om att inga miljöfarliga verksamheter ska förekomma på ett lantbruk, då kommer inte miljöbalken att behövas. Men vi har ju en lagstiftning för att det ska vara ordning och reda inom miljöområdet och för att alla ska kunna följa de reglerna.

Fru talman! Miljöpartiet förespråkar starkt att vi ska få en ökad självförsörjningsförmåga, men också en ökad självförsörjningsgrad, när det gäller livsmedel i Sverige. Då behöver vi naturligtvis köpa mer svenskt.

En sak som jag nyligen har uppmärksammat är att svenskproducerade ekologiska livsmedel nu på vissa områden ersätts i butikerna med importerade konventionella livsmedel. Det gäller till exempel ett livsmedel som glass. Jag har tidigare köpt ekoglass, men nu kan man köpa vegoglass som är importerad.

Anf. 131 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, Maria Gardfjell!

EU-kommissionen vill uppmuntra ekologisk produktion bland annat för klimatets skull. Jag har två frågor. Den första är: Vill även Miljöpartiet det?

Min andra fråga är: Hur tror ledamoten att ekologiskt jordbruk står sig i jämförelse med svenskt konventionellt jordbruk när det gäller klimatbelastning per producerat kilo – låt oss säga – kött. För enkelhetens skull ska jag säga vad jag tror. Det är att eko vinner, om man inte räknar per kilo produkt. Men gör man det är det ungefär jämnt skägg. Vi börjar med de två frågorna.

Anf. 132 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Staffan Eklöf! Vi har stor anledning att prata mer om ekologiskt jordbruk. Som vi vet ska vi så småningom hantera handlingsplanen i miljö- och jordbruksutskottet.

Det ekologiska jordbruket bidrar till 8 av de 17 globala målen i Agenda 2030, inklusive det centrala målet att bekämpa klimatförändringar. Bland annat IPCC:s rapport om markanvändning visar att ekologiskt jordbruk är att föredra.

EU-kommissionen säger också i sitt underlag att ekologiskt jordbruk, i väntan på att vi får ett helt fossilfritt jordbruk, är det som är bäst. Det är också kontrollerat och certifierat, och man framhåller att det är det bästa.

När det gäller frågan om att jämföra ekologisk och konventionell mat per kilo producerad enhet måste man fråga sig vad jordbruket ska producera. Jordbruket ska producera livsmedel. Men det ska också producera rent vatten, ren luft, daggmaskar i marken, biologisk mångfald och olika ekosystemtjänster. Det kan handla om besöksnäring, turism och kvalitet.

Eftersom jordbruket inte bara ska producera livsmedel kan vi inte riktigt hålla oss till att bara jämföra per kilo producerat livsmedel. Men när det gäller mjölk- och köttproduktion är skillnaden betydligt mindre mellan ekologisk och konventionell produktion.

Anf. 133 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Maria Gardfjell!

IPCC och EU-kommissionen rör sig på global nivå respektive EU-nivå. Jag vill hävda att när det gäller svenska förhållanden är skillnaden mindre. Där kommer konventionellt ut mycket bättre, för vi har ett så bra konventionellt lantbruk.

Varför är det på det viset? Jo, eko har en nackdel för klimatet eftersom det är mer extensiv produktion. Konventionellt har en nackdel i att man använder handelsgödsel. Det bidrar stort till klimatutsläpp, inte minst för att det i dag produceras med fossil energi. Det finns dock initiativ för att producera kväve utan fossil energi i Sverige. Det finns initiativ för att producera fosfor från svenska slagghögar. Och det finns initiativ med perenn stråsäd, som skulle vara väldigt bra för klimatet.

Allt detta är tillgängligt för konventionellt men inte för eko. Det kan göra att ekologisk produktion plötsligt blir betydligt sämre för klimatet. Är det inte problematiskt att vi med ekologisk produktion låser in oss i en enda lösning, som förvisso kan utvecklas inom sina ramar men ändå är mer statisk än det konventionella jordbruket? Vi kan inte tillämpa alla

landvinningar när det gäller teknik och kunskap inom det ekologiska jordbruket. Över tid kommer det konventionella därför att bli alltmer miljövänligt, medan eko står och stampar. Det finns en risk för att det blir så.

Vore det inte bättre att låta upp ekoregelverket och fokusera bara på miljönytta och produktion och skala bort de bitar som inte bidrar till det samfälllda målet? Ett exempel är det förslag som nu kommer om heterogent utsäde; det ligger i den ekologiska handlingsplanen. Men då föregår jag skeendet.

Anf. 134 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Om jag inte hörde fel framhöll även Staffan Eklöf i sitt anförande att ekologiskt kan vara ett föredöme i vissa sammanhang. Det tycker jag är en ganska viktig del i denna diskussion. Vi har i dag lite drygt 3 000 ekologiska lantbrukare, som jobbar med ekologisk produktion utifrån sin utgångspunkt och de regler som finns i EU om ekologisk produktion men som också är i en utvecklingsfas. De utvecklar jordbruket och det ekologiska jordbruket väldigt starkt.

Jag är den absolut första att välkomna att det också händer saker inom det konventionella jordbruket. Det är helt nödvändigt om handelsgödsel ska användas i jordbruket att den kan produceras med hjälp av fossilfri energi och inte som i dag med hjälp av olja och naturgas.

Det är också oerhört viktigt att komma ihåg att de fördelar som åstadkoms inom det konventionella jordbruket också kan vara föredömen för det ekologiska jordbruket. Den enda lantbrukare jag har besökt som haft perenn stråsäd är en ekologisk bonde. Detta är alltså teknik som kan användas i båda produktionsformerna.

När det gäller frågan om att ekologiskt jordbruk är mer extensivt, alltså producerar mindre mat per ytenhet, måste man säga att det kan vara en väldigt stor fördel med det. Att man på en ytenhet har ett jordbruk som inte är så intensivt kan leda till att man till exempel på totalen får mindre utsläpp av övergödande ämnen. Även om det är mer per kilo produkt är det ju den totala mängd som går ut i naturen som räknas.

Anf. 135 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Nu ska vi gå in för landning i debatten om jordbrukspolitiken – det är hemskt tråkigt!

Vi har ju många gånger här inne pratat om ekologisk kontra konventionell produktion. Jag ska i stället vända den här debatten åt lite olika håll så att vi inte fastnar i gamla bekanta meningsutbyten.

Först och främst diskussionen om jordbruk som miljöfarlig verksamhet. Det är intressant att som parallell nämna att om jag odlar raps hemma på gården är det en miljöfarlig verksamhet. Sedan lämnar jag rapsen till ett bioraffinaderi, och då är det en miljöfarlig verksamhet. Sedan kör någon sin bil på detta – då är det ett miljövänligt alternativ. Det är intressant! Det var en parentes.

I anförandet, fru talman, lyftes fram att vi behöver satsa på de unga lantbrukarna; vi behöver få fler unga lantbrukare. Jag är den första att hålla med, och jag ser att det i dag finns stora bekymmer för unga lantbrukare när det gäller att komma in på marknaden. Det behövs otroligt mycket kapital både för att komma in som arrendator på ett jordbruk och för att köpa

sig ett jordbruk. Det handlar om otroligt mycket bundet kapital för den som köper på sig en maskinpark och eventuellt startar en djurbesättning.

Det har funnits stöd i CAP till unga jordbrukare. Det har varit ganska låga stöd. Man kan undra om det är den vägen vi behöver gå: Ska vi få stöd till unga jordbrukare från den gemensamma jordbrukspolitiken, eller ska vi hitta lösningar nationellt? Det skulle vara väldigt intressant att få höra ett resonemang om detta.

Men två minuter är lång tid, och då tänker jag att man även kan resonera lite kring frågan om konventionellt kontra ekologiskt jordbruk. Här nämndes nämligen folkhälsa, och det skulle vara intressant att höra ett resonemang om det.

Anf. 136 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Tack, John Widegren, för dessa viktiga frågor! Jag börjar med detta med de unga lantbrukarna. Själva kontentan i mitt tal var ju att om jag får önska en enda sak för svenskt jordbruk är det att vi ska få fler unga lantbrukare och över huvud taget fler lantbrukare, fler trädgårdsmästare och fler livsmedelsföretagare.

Det är oerhört viktigt att diskutera hur vi kan få fler unga lantbrukare och hur vi kan skapa intresse för det. I den utvärdering av sårbarheten som presenterades i miljö- och jordbruksutskottet i förra veckan såg vi att Finland har en större andel unga lantbrukare och att de finska politikerna bedömer att det bland annat beror på att man har sociala trygghetssystem som är riktade specifikt mot lantbruket.

Jag tycker att detta är en viktig diskussion för oss. Över huvud taget är detta med att skapa en attraktivitet för lantbrukaryrket något som vi har missat.

Sedan har vi de andra aspekterna som John Widegren tar upp. Det är svårt att vara en ung person och inte ha tillgång till kapital och inte kunna få banklån för att köpa gårdar, maskiner, djurbesättningar och sådant. Därför behöver vi hitta ett arbetssätt där vi skapar en karriärmöjlighet inom lantbrukaryrket där man kan börja smått. Då får vi inte glömma bort att stödja de små jordbruken.

Anf. 137 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Tack, Maria Gardfjell, för svaret! Resonemanget om de unga och jordbruket är intressant och relevant. Vi ser verkligen att jordbrukarkåren börjar bli ordentligt gammal. Där finns stora problem att lösa. Jag hoppas att vi ska komma tillbaka till den diskussionen, för den behöver vi nog ta på allvar framöver.

I anförandet talades det om att den ekologiska produktionen är marknadsdriven, att den klarar att stå på egna ben och så vidare. Jag är lite skeptisk där. Särskilt i debatter med Miljöpartiet brukar jag lyfta upp frågan om ekologisk produktion. Jag tänker att den ekologiska produktionen är ganska beroende av till exempel gödsel från den konventionella produktionen, från svinsuggor, värphöns och annat. Där använder man gödsel från konventionell produktion i den ekologiska produktionen. Däremot får man göra tvärtom och använda gödsel från den ekologiska produktionen i den konventionella. Jag förstår inte riktigt varför, men det får man alltså inte.

Dessa produktionsgrenar är alltså beroende av varandra, och därför känns det ännu olustigare att sätta upp procentsatser. Varför kan inte mark-

naden i det här läget få vara fri? Vill någon ägna sig åt ekologisk produktion, låt den göra det utifrån de förutsättningar som råder! Låt den som vill ägna sig åt konventionell produktion få göra det! Vi ser ju att den konventionella produktionen utvecklas otroligt mycket nu. Tidigare nämndes fosilsfri gödsel och vårt förståndiga och duktiga arbete i Sverige när det gäller växtskyddsmedel – inte bekämpningsmedel.

Det skulle vara intressant om Maria Gardfjell ville resonera lite om detta. Miljöpartiet har en tendens att låsa sig fast vid den ekologiska produktionen och hålla tillbaka lovorden för den konventionella.

Anf. 138 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! En gång i tiden – det är nu väldigt lång sedan – arbetade jag på Krav, och då intervjuade jag lantbrukare som hade gått över till ekologiskt jordbruk. Det vanligaste svaret då, på 90-talet, var att man hade valt att ta steget över till ekologiskt för att slippa använda kemiska bekämpningsmedel. Lantbrukarna tänkte alltså på sin egen hälsa.

Det har säkert hänt mycket sedan dess när det gäller hur man hanterar bekämpningsmedel och sådant, men det är onekligen en folkhälsofråga. Lantbrukarnas hälsa och arbetsmiljö är utsatt vid användning av till exempel kemiska bekämpningsmedel. Det är naturligtvis något som är mycket allvarigare i andra länder, där man kanske använder farligare växtskyddsmedel och också olagliga kemiska bekämpningsmedel.

Det finns många intressanta resonemang om kopplingarna mellan ekologiskt och konventionellt jordbruk. Jag tror inte att den motsättning mellan ekologiskt och konventionellt som vi har brukat se i politiken och i samhällsdebatten är särskilt relevant för de allra flesta lantbrukare. I lantbrukarkretsar kan man ha en samverkan också mellan de olika produktionsformerna.

Jag ser det som positivt att man inom det ekologiska, till exempel i trädgårdsnäringen, kan ta om hand de stora mängder gödsel som produceras i till exempel hönsnäringen. Det är ju annars ett kvittblivningsproblem för dessa lantbrukare att bli av med gödseln. Det kan ju i värsta fall bli en miljöfarlig verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 maj.)

§ 16 Idrott, friluftsliv och spel

Kulturutskottets betänkande 2020/21:KrU2
Idrott, friluftsliv och spel
föredrogs.

Anf. 139 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! Det är friluftslivets år 2021. Det görs en lång rad satsningar för att fler ska söka sig ut i naturen. Under året kommer ungefär 150 olika aktörer inom friluftslivet att vara inblandade i att få fler att prova detta. Många människor gör det redan. Det beror sannolikt på att de mår bra av

det. Friluftslivets år ska därför förhoppningsvis innebära att fler människor upptäcker vinsterna med att delta i friluftslivet.

Det handlar också om att öka den allmänna kunskapen och medvetenheten om friluftslivets värden och om allemansrätten. Det sistnämnda är inte minst viktigt, där vi ser en hel del utmaningar.

För en del räcker det att upptäcka dessa möjligheter, men för andra är det viktigt att också tillgängligheten förbättras. Det gäller avstånd till naturen, möjligheten att ta sig dit på ett praktiskt sätt och också tillgängligheten för till exempel barnvagnar och rullstolar när man väl är på plats. Det är bra att det i det här betänkandet finns en del motioner och tankar som påminner om detta.

Redan före pandemin såg vi ett ökat och stort intresse för dessa frågor och för att vara ute i naturen. Det har fått ytterligare skjuts genom pandemin, och det är underbart att se. Men det innebär såklart också en hel del utmaningar. Dels är det risker för allemansrätten, dels är det risker för friluftslivet. En stor del av friluftslivet är ju byggt på frivilliga krafter som nu får mer att göra och ibland också har ett ökat ansvar och större tyngd på sig. Det är viktigt att de orkar med den stora utmaning som detta innebär och också tar till vara de möjligheter som det för med sig.

Regeringen och samarbetspartierna har skjutit till pengar till detta. Det är bra, men min bedömning är att vi kommer att behöva fortsätta att ha friluftslivet tydligt i fokus framöver, inte bara detta år utan också kommande år. Kulturutskottet kommer att dra sitt strå till stacken genom en särskild utvärdering av friluftspolitiken under det kommande året.

Fru talman! Också idrotten har påverkats hårt av pandemin, vissa idrotter mer än andra. Framför allt gäller det idrotter där det är fysisk närhet och träning och tävlingar inomhus, men vi ser att alla andra också har drabbats. Stora arrangemang är svåra att genomföra, men också småskalig knatteverksamhet har varit svår att genomföra ibland.

Stöd är viktiga. Stöd har getts. Vi har inte kunnat ge stöd som täcker och löser alla problem som finns. Vi kommer att behöva fortsätta ge ekonomiska stöd så länge som det finns en pandemi och så länge som det finns restriktioner.

Jag tror också att det kommer att finnas långsiktiga konsekvenser av detta. Snedrekryteringen har sannolikt förstärkts. Det är svårare att rekrytera nya människor till idrotten, inte minst sådana som inte finns i kretsar där det är vanligt att delta i idrott. Kanske är det också så att de ideella krafterna på detta område får svårt att orka med framöver, då det ställer väldigt stora krav.

Också de utanför själva idrottandet har drabbats på olika sätt. Det har såklart varit färre upplevelser, färre stora arrangemang och mindre av elit som man kan betrakta och inspireras av. Detta påverkar naturligtvis synen på idrotten i Sverige. Vi kommer sannolikt att få se följd effekter som varar i många år i form av minskad kraft i idrottsrörelsen men också sämre folkhälsa och risk för ett uttunnat civillsamhälle.

Idrottspolitik kan verkligen handla om det allra mesta, fru talman. Det är träningstider, det är skola och fritis, det är föräldrars intresse och insatser, det är värderingar, det är anläggningar som ska byggas, det är hur man främjar spontanitet men också hur man främjar vardagsmotion.

Lite för ofta handlar idrottspolitiken om det negativa – fusk, dopning, matchfixning, kriminalitet och hur andra människor försöker utnyttja sy-

stemets svagheter. Vi ser också problem med bristande jämställdhet, kroppshets och sexuella trakasserier.

Ibland handlar idrottspolitiken om allt idrotten kan förväntas hjälpa till med, alltså idrotten som instrument. Den ska förbättra integration och folkhälsa, den ska bryta ensamheten och den ska underhålla oss. Idrotten är verkligen bra för mycket i samhället, men den har också ett värde i sig. Jag tror att det är viktigt att påminna sig om det. Den är inte bara ett instrument för annat, utan den har ett värde i sig.

Ibland glömmar man nästan bort att det i grunden handlar om att det är någonting som den idrottande personen gör för att det är roligt, för att det känns bra, för att det är ett sätt att umgås och för att man utmanar och utvecklar sig själv. Idrott måste också få lov att bara vara kul. Man får inte glömma bort själva idrotten när man pratar om idrottspolitik, inte se idrotten bara som ett verktyg utan också som ett mål i sig.

Allt det där som heter idrottspolitik är till för att avgöra förutsättningarna för den där aktiviteten. Det är inte tvärtom, så att säga. Därför är det viktigt att idrotten har goda generella villkor, långsiktiga villkor och stor frihet. Därför yrkar jag bifall till reservation 4.

Fru talman! Slutligen några ord också om betänkandets tredje område, spelpolitiken.

Flera motioner väcker frågan om ordning och reda på spelmarknaden. Efter omregleringen behöver vi verkligen mycket noga följa utvecklingen, inte minst nu under pandemin: Har den inneburit förändrat beteende eller inte? Det är viktigt att seriösa aktörer får bra villkor men också att oseriösa aktörer stoppas. Det är viktigt att den som riskerar att fastna i missbruk får hjälp tidigt. Det är viktigt att stoppa matchfixning och annat fusk.

Att det finns problem med spel råder det ingen tvekan om. Det råder inte heller någon tvekan om att det kan finnas positiva delar för många människor. Det kan vara en trevlig avkoppling; det kan vara hopp om snabba cash. För föreningar är det ofta en viktig inkomstkälla.

Liberalerna välkomnade den omreglering som skedde. Vi är beredda att bidra till att den vårdas på ett seriöst och rimligt sätt.

Fru talman! Med detta yrkar jag alltså bifall till reservation nummer 4 i betänkandet.

Anf. 140 ANNICKA ENGBLOM (M):

Fru talman! Kulturutskottets betänkande nummer 2 är ett motionsbetänkande.

Jag tycker att vi kan stanna vid det lite grann. Man brukar ju säga att nu är det ett motionsbetänkande, och sedan ägnar man kanske inte det lika mycket uppmärksamhet som de propositioner vi behandlar. Men detta är alltså tankegods från den här kammararens samtliga ledamöter på ett eller annat sätt, antingen via kommittéer eller via enskilda motioner.

Jag har tänkt på det begreppet länge. Vi ligger ju faktiskt många gånger väldigt nära varandra. När vi nu diskuterar ett ämne som idrott i ett kulturutskott – både idrott och kultur är ju områden som inte känner några gränser, som förenar – skulle det vara en önsketanke från mig, även om jag lever i verkligheten och vet att vi går in i ett valår så småningom, att vi ändå kanske kunde ägna tiden framöver åt att tänka på det vi faktiskt har gemensamt och inte det som skiljer oss åt.

Fru talman! Detta motionsbetänkande är uppdelat i flera olika delar. Jag tänkte ägna mig åt idrott och friluftsliv och överantvarda spel, hästsport och annat roligt – allt är roligt – till min värderade kollega John Weimerhall lite senare i debatten.

Vi har ju alla känt av effekter, fru talman, av den här pandemin och alla dess restriktioner. Särskilt drabbade är många av verksamheterna inom idrotten. Friluftslivet har däremot fått en boom. Det är ju på ett sätt roligt att det år vi är i nu, 2021, är friluftslivets år. Det sammanföll på ett lite makabert sätt, får man väl säga. Men följderna har också blivit att människor i mycket större utsträckning har letat sig ut i vår natur – cyklat, vandrat, paddlat, fiskat och åkt långfärdsskridskor när det var möjligt. Det innebär förstås också att det blir en överbelastning både på vår natur och på olika leder och liknande som normalt sett inte har ett sådant här tryck.

Vi hade i veckan samtal med miljöminister Bolund i kulturutskottet. Det är viktigt att satsningar görs för att återställa och bygga ut där det behövs. Precis som föregående talare Christer Nylander sa behöver det tillskjutas ytterligare medel för att detta ska kunna möjliggöras.

Den andra sidan vi sett är att den här pandemin, fru talman, också har inneburit mycket stillasittande. Pep-rapporten från Generation Pep ges ut varje år, och den är ingen rolig läsning det här året. 30 procent av tonåringarna spenderar fem timmar framför skärmen eller mer utanför skoltid. Nästan hälften av tonåringarna sover mindre än de rekommenderade åtta till nio timmarna per dygn. Två av tio barn och unga når upp till Världshälsoorganisationens rekommendationer kring fysisk aktivitet om en timme per dag.

Begreppet ”livsstilsepidemi” som man använder är väldigt intressant och något jag tycker att vi ska uppehålla oss vid. Vi måste fundera över hur vi i återstartsarbetet också får igång det svenska folket. Det gäller förstås äldre, som jag, men viktigast är detta för vår kommande generation av barn och unga.

Fru talman! Då tänkte jag uppehålla mig vid ett par av de saker som vi vill lyfta fram från Moderaternas sida och som vi har reserverat oss till förmån för i betänkandet.

Det ena är finansieringen av träningsanläggningar. Många av de sporter som utövas är i behov av träningsanläggningar. Vi vet att de allra flesta träningsanläggningarna är från 40- och 50-talet. Många är från 70-talet. De är i behov av renovering. De är också i behov av nyetablering. Vi har ju nya regler som gäller i dag för arbetsmiljö, och detta är en arbetsmiljö.

Boverket och Centrum för idrottsforskning håller på med ett arbete med att ta fram olika nya träningsanläggningar. Det är såklart bra med studier och med olika projekt, men vi vet alla som har vår förankring i den kommunala världen att man runt om ute i landets kommuner kämpar med att kunna upprätthålla de här träningsanläggningarna.

Vi vill från Moderaternas sida, fru talman, att man ska titta på möjligheten till andra parallella finansieringsmetoder för att bistå kommunerna. Det finns i Danmark sedan mitten av 90-talet en fond som olika idrottsföreningar och idrottsanläggningar kan söka medel från. Vi vill gärna titta på detta, för arbetet släpar efter och träningsanläggningarna vittrar sönder om vi inte gör någonting snart.

Fru talman! Det andra som jag vill ta upp är lite på samma tema. Vi vill att även privata aktörer ska kunna söka stöd för barn- och ungdomsverksamhet. Vad menar vi med det? Jo, de statliga stöd som betalas ut går via Riksidrottsförbundet. Och det är gott så; man sköter sin uppgift. Men stödet går till medlemmar i organisationen. Om man tittar på Riksidrottsförbundets medlemsförteckning ser man att det till övervägande del handlar om lagsporter.

Här måste jag vara generaliserande, och jag gillar inte att vara det, men det är forskning och fakta som talar: Det är övervägande killar, pojkar, som ägnar sig åt lagsport medan tjejer till större delen ägnar sig åt sport med en enskild utövare. Det blir då en snedfördelning eftersom kommunallagen inte tillåter att man gynnar enskilda.

Vi vill att man ska se över ett lagförslag som gör det möjligt för även privata aktörer att stödja barn- och ungdomsverksamhet.

I svaret i betänkandet från regeringen uttrycker man farhågor för att regeringen själv ska behöva utse vilka föreningar som man ska ge det här stödet. Men det behöver man inte alls, tänker jag. Titta på frågan och tänk större, bredare och nytt! Utred åtminstone frågan, för vi behöver alla i hela samhället hjälpas åt – såväl offentlig verksamhet som näringsliv och det privata – för att återstarta framför allt idrottslivet men också understödja friluftslivet i det här landet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 11 under punkt 7.

Anf. 141 CASSANDRA SUNDIN (SD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 15, men vi ställer oss givetvis också bakom våra övriga reservationer i det här betänkandet.

Jag vet ingenting om tur, bara att ju mer jag tränar desto mer tur har jag, sa Ingemar Stenmark.

Svensk idrott hade inte varit det den är utan alla våra stjärnor som age-rat betydelsefulla förebilder för barn och unga i deras idrottande. Svensk idrott hade heller inte varit det den är utan alla eldsjälarna i idrottsföreningslivet runt om i landet. Denna viktiga grundbult har tydliggjorts än mer under pågående pandemi då bland andra barn och unga har fått sin träning och sitt tävlande omställda. Regeringen gick i går ut med att barn och unga födda 2002 eller senare ska få tävla. Det är bra, och det är något som vi har önskat se under en längre tid.

Vi vet att idrotten har förlorat många utövare, främst bland barn och unga. När man inte längre kan utöva sin idrott i form av träning eller tävling går ofta motivationen att nå nya framgångar förlorad. För varje dag som går utan fysisk aktivitet kan vi räkna med följd effekter senare i livet. Det påverkar också folkhälsan i stort. Det är av den anledningen som vi ser med stor oro på den negativa utvecklingen när det gäller antalet barn och unga som slutar idrotta.

En annan viktig del av idrottsfrågorna är parasporten som har ett stort engagemang i vårt land och många utövare. Allt fler föreningar erbjuder parasport, men än så länge finns det inte i alla kommuner. Vi önskar att riksidrotten stöttar och hjälper föreningar än mer i de kommuner och län som i dag inte erbjuder parasport att komma igång och erbjuda detta så att det finns i hela landet.

Personer med intellektuella funktionsnedsättningar har ofta svårt att hitta en meningsfull fritid. De drabbas lätt av isolering, inaktivitet och psykisk ohälsa. Även fördomar från omvärlden hindrar ofta den här gruppen från att delta på ett naturligt sätt i samhället. Därför är det viktigt att en nationell strategi finns på plats för att inkludera även denna grupp och uppmuntra till ett hälsosammare liv.

En annan viktig del i folkhälsoarbetet är friluftslivet. För mig personligen är det en av mina absoluta hjärtefrågor, vilket med största sannolikhet inte har undgått någon. I vår kommittémotion finns en rad förslag för att förbättra friluftslivets roll i samhället. Med anledning av pågående pandemi tänker jag fokusera på två att-satser som rör hur denna har påverkat området.

Många tar del av och nyttjar naturen och friluftslivet på olika sätt. Beroende på hur man utövar friluftsliv kan slitage på bland annat leder i sårbar natur uppstå. Detta är något som är särskilt aktuellt i en tid då många svenskar väljer att i stället för att resa utomlands semestra i Sverige och i naturen.

Det är givetvis glädjande att allt fler hittar ut i naturen och får möjlighet att ta del av friluftslivet på olika sätt. Dock har den explosionsartade ökningen av antalet personer i friluftsområden slitit hårt på mark och vandringsleder. Med anledning av detta behövs en översyn och i förlängningen en handlingsplan för att hantera olika former av slitage på natur i sårbar miljö, inte minst för att stödja länsstyrelsernas arbete med detta.

Nedskräpning och sanitära problem är något som länge har påverkat friluftslivet och naturen överlag. I pandemins spår har dessa problem ökat ytterligare. Bland annat fjällvärlden har fått många nya turister, vilket är glädjande, men ovana fjällvandrare med bristfällig kunskap om hur man beter sig i naturen har medfört ytterligare problem med sanitära missförhållanden. Under senare år har en problematik uppmärksamats som innebär att hälsofarliga bakterier har spridits i vattendrag och således i det dricksvatten som finns att tillgå i naturen. Flera organisationer har gjort värdefulla insatser i frågan, men mer behövs.

Med anledning av detta är det av vikt att medel tilldelas ett uppdrag för Svenskt Friluftsliv att utreda och ta fram en åtgärdsplan för att komma till rätta med problematiken.

Fru talman! Som första parti presenterade Sverigedemokraterna förra året riksdagens första kommittémotion med 15 förslag för e-sport.

E-sport är ett samlingsbegrepp för spel och tävlingar som utförs på datorer, spelkonsoler, telefoner och surfplattor i virtuella miljöer där personerna spelar olika sorters digitala spel på egen hand, i lag eller mot varandra, oftast över internet. 80 procent av Sveriges befolkning utövar någon form av e-sport.

E-sporten har satt Sverige på kartan och bidrar med allt från arbetstillfällen till skatteintäkter, men när e-sporten inte erkänns som en kulturform eller en sport innebär detta ett stort antal problem och utmaningar, vilket riskerar leda till att Sverige tappar sin ledande position på området.

Med idrott avses kroppslig aktivitet eller träning. Med sport avses samma typ av aktivitet men med tillägg av tävlingsmomentet, det vill säga att man mäter sin prestation i förhållande till andra utövare. Schack och poker är två exempel på sporter där ansträngningen snarare är mental än fysisk. På samma vis är e-sporten en sådan typ av aktivitet som bygger på mental

ansträngning, fokus och koncentration som i samband med tävling kan pågå i flera timmar.

Det är dock viktigt att vi fortsätter att skilja på sport och idrott, även om e-sporten skulle komma att klassas som officiell sport.

E-sporten leder oss osökt in på spelmarknadsområdet. Folkhälsoaspekten är central i vår spelmarknadspolitik på grund av önskan att minimera risken för att personer som spelar ska utveckla spelberoende och fastna i spelproblematik.

Sverigedemokraterna står bakom den modell med ett licenssystem som numera finns på plats på den svenska spelmarknaden. Situationen på spelmarknaden innan omregleringen och den nya lagstiftningen, där delar av marknaden var i händerna på oreglerade aktörer, var ohållbar.

En av målsättningarna med omregleringen var att uppnå en hög kanaliseringsgrad, vilket innebär att få en hög andel spelaktörer att vilja verka inom det svenska licenssystemet. Hur god kanaliseringsgraden är har varit en omdebatterad fråga sedan omregleringen.

Statskontorets uppföljning av omregleringen av spelmarknaden har varit viktig för att se hur omregleringen på området har fallit ut. Vi har under åren dessvärre sett en vikande trend enligt Statskontorets senaste delrapport som berör 2020. Kanaliseringsgraden bedömdes vara nere på låga 85 procent under 2020 medan kanaliseringsgraden 2019 låg på 88 procent. Samtidigt har regeringen pekat ut som ett mål att kanaliseringsgraden ska vara minst 90 procent. Detta är bekymmersamt och måste tas hänsyn till när åtgärder vidtas på området. Andelen spel som sker illegalt måste minska.

Utanför det svenska licenssystemet på spelmarknaden finns en marknad med olicensierade alternativ som riktar sig mot svenska spelare. Spelare kan välja att vända sig till dessa alternativ i stället för de licensierade alternativ som finns, exempelvis av skäl som att dessa spelsajter erbjuder bonusar och kampanjer som inte hade tillåtit hos alternativ med licens. Dessa sajter riktar också in sig mot högriskspelare.

Sverigedemokraterna ser det som mycket viktigt för legitimiteten för det licenssystem som finns på den omreglerade svenska spelmarknaden att illegala aktörer hålls tydligt utanför.

I detta anförande instämde Michael Rubbestad (SD).

Anf. 142 PETER HELANDER (C):

Fru talman! Jag står förstas bakom Centerpartiets alla reservationer i detta betänkande, men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation 10.

I detta betänkande behandlas idrott, friluftsliv och spel. Jag tänker gå igenom vart och ett av dessa områden för att tittare och lyssnare ska få ta del av vad Centerpartiet driver inom dessa politikområden.

Centerpartiet är bekymrat över att ungdomar verkar röra sig allt mindre. Att ha en pulshöjande aktivitet en timme per dag är ett minimum för att hålla stånd mot både fysisk och psykisk ohälsa. Barn och ungdomar har ett helt liv framför sig, och goda vanor kring kost och motion byggs upp tidigt.

En grupp som vi sällan lyfter fram är äldre. Centerpartiet lyfter i sina motioner upp behovet av äldres idrottsaktiviteter. Jag skulle särskilt vilja trycka på behovet av att hålla muskler igång. För äldre kan det vara viktigare med styrketräning än konditionsträning.

Centerpartiet har under många år tryckt på vikten av att främja ett brett idrottsliv i hela landet där både etablerade och nya sporter, även digitala, blir tillgängliga för fler. Med tanke på coronapandemin är detta viktigare än någonsin.

Fru talman! Coronapandemins påverkan på idrottsrörelsen, motion och hälsa är stor. Centerpartiet har genom vår budgetsamverkan sett till att idrotten fått och får stöd så att man kan överleva tills vi har kommit igenom pandemin.

Vi ser också hur coronapandemin påverkat villkoren för en jämställd idrott. Detta vill vi utreda. Jag har själv stött på exempel från Sundsvall där kvinnliga konståkare på internationell elitnivå inte tillåts träna i ishallen, medan stadens hockeylag, som spelar i hockeyettan, vilket är nivån under hockeyallsvenskan, vilket i sin tur är nivån under Svenska hockeyligan, SHL, får träna. Sundsvalls kommun tolkar Folkhälsomyndigheten på ett sådant sätt att hockeylaget betraktas som professionella idrottare. Därför får de träna, medan de kvinnliga konståkarna på internationell elitnivå stängs ute.

Fru talman! Jag skulle vilja fortsätta prata en del om jämställdhetsfrågorna inom idrotten. Idrott är bra för både det fysiska och det psykiska välbefinnandet. Det är därför viktigt att ta reda på varför flickor slutar idrotta allt tidigare. Jag vill att det görs en utredning som tar fram förslag på lösningar på de utmaningarna, så att vi i vår tur kan ge Riksidrottsförbundet ett tydligare uppdrag för att uppnå jämställdhet inom svensk idrott. Då behöver vi bland annat se över fördelningen av bidrag och anläggningsinvesteringar ur ett jämställdhetsperspektiv. Även den befintliga skattelagstiftningen som i dag gör det dyrare och svårare att sponsra damidrott än herridrott bör ses över i denna utredning.

Fru talman! En annan idrottsfråga som Centerpartiet har drivit länge är behovet av att skapa ett nationellt föreningsdrivet parasportutrustningsbibliotek. Vi vill att barn och unga som vill testa på olika parasporter för att hitta sin idrott ska kunna göra detta. Parasportutrustning är dyr. Därför skulle ett parasportutrustningsbibliotek göra stor nytta. Det är inte bara utrustningsfrågan som är en tröskel. Centerpartiet vill också att vi ser över vilka praktiska hinder som finns för personer med funktionsnedsättning och hur vi kan underlätta utövandet och tävlandet inom parasport.

Fru talman! När städer förtätas och nya samhällen planeras får inte hänsynen till idrott och friluftsliv väljas bort. Vi har sett alltför många exempel på att idrottsytor planeras bort eller inte planeras in i nya bostadsområden. Vi har också de mycket märkliga exemplen på hur barns lek och skratt på idrottsplatser bedöms som störande buller samtidigt som vägen som ligger bredvid idrottsplatsen får ha högre decibeltal än barnens lek får ha. Samma sak gäller motoridrott, där vägen till motorstadion får bullra mer än själva motorstadion. Dessa märkliga bullerkrav riskerar också att ta död på musik- och kulturlivet i våra städer.

För att återgå till idrottsytor i samhällsplaneringen borde vi ha fler spontanidrottsplatser i våra stadsmiljöer. Lekande barn och ungdomar måste få vara en del av stadsbilden.

Fru talman! I Sverige är vi duktiga på att organisera stora evenemang. Jag och Centerpartiet anser att regering och riksdag ska vara positiva till att locka stora internationella idrottsevenemang till Sverige. Stora internationella idrottsevenemang har på senare år ändrat inriktning, på ett positivt sätt. I dag ser man mer på hur tävlingar kan genomföras på ett mer miljömässigt och ekonomiskt sundare sätt än tidigare.

Falun och Dalarna kommer under maj månad att ansöka om att få arrangera skid-VM 2027. Falun har arrangerat skid-VM 1954, 1974, 1993 och 2015. Inför 2015 investerades betydande summor i anläggningen. Det är därför rimligt att använda den investeringen för ytterligare ett skid-VM.

Vi fick tyvärr inte vinter-OS till Sverige. Men om Stockholm, Falun och Åre skulle vilja pröva en gång till tycker jag att staten ska ställa sig bakom en sådan ansökan. Internationella idrottsevenemang ger Sverige en möjlighet att visa upp oss från vår bästa sida.

Fru talman! I dag, den 29 april, är svenska friluftsdagen. Svenskar rör sig på grund av pandemin mer i naturen i dag än vi gjort på många år. Det är därför bra att år 2021 är friluftslivets år. Det pågår kampanjer runt omkring i Sverige för att få fler att upptäcka de fantastiska möjligheter som vår natur kombinerat med vår allemansrätt ger.

Centerpartiet ser gärna att satsningen på friluftslivets år inte är en engångssatsning utan att vi gör som vårt grannland Norge och gör det till ett återkommande arrangemang, till exempel vart fjärde år. Friluftslivet bidrar till bättre både fysisk och psykisk hälsa. Jag tycker vi bör ta vara på dessa värden på ett bättre sätt.

Fru talman! Vi som bor på landsbygden och för all del även de som bor i städer vet vilken stor betydelse bystugan, bygdegården och andra samlingslokaler har för lokalsamhället. Mötesplatser och lokaler för olika typer av verksamheter är viktig infrastruktur för såväl demokrati och trygghet som civilsamhälle och meningsfulla fritidsaktiviteter. Här spelar de föreningsdrivna samlingslokalerna en mycket viktig roll. Trots samlingslokalernas betydelse upplever man på många håll att det är svårt att bedriva verksamheten långsiktigt på grund av att finansieringen är splittrad och ofta osäker. Jag anser att samlingslokalerna och de föreningar som driver dessa bör ges långsiktiga förutsättningar att verka i hela landet.

Samlingslokalerna är viktiga också ur ett annat perspektiv, nämligen vid krissituationer eller när samhället behöver föreningslivets stöd, till exempel när skollokaler stängs, när det pågår skogsbränder eller varför inte när man behöver en lokal för vaccinering mot covid-19. Det är något som vanligtvis hanteras lokalt mellan föreningar och kommuner. Men jag anser att det även behövs nationell beredskap för att säkerställa tillgången till lokaler som kan användas i olika krissituationer och att stödet till allmänna samlingslokaler därför bör ses över. Bland annat skulle stödets syfte kunna utvidgas och samlingslokalernas strategiska betydelse för samhällets krisberedskap slås fast.

Fru talman! Jag och Centerpartiet vill framhålla att det är oerhört viktigt att värna kanaliseringen inom den nu omreglerade spelmarknaden, det vill säga att en mycket stor andel av spelandet sker hos bolag med licenser. Det är en förutsättning för ett gott spelarskydd. Alternativet med lägre

kanalisering gör i stället att spelande sker oreglerat och därmed utan spelarskydd.

Sveriges mål med spelpolitiken måste vara att ha en sund och säker spelmarknad under offentlig kontroll där de negativa konsekvenserna av spelandet kan minskas. Vi som många andra ser allvarligt på hur coronapandemin påverkar spelandet i Sverige, med ökad skuldsättning och psykisk ohälsa som följd. Centerpartiet anser också att det måste råda måttfullhet vad gäller reklam för spelande.

Anf. 143 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! I dag vikarierar jag i kulturutskottet.

Att motionera är ett mycket effektivt sätt att motverka ohälsa. Vi mår bättre både fysiskt och psykiskt av det. Det har många vittnat om det senaste året när isolering och nedstängning av idrottsverksamheter har drabbat oss hårt under pandemin. När lagverksamhet och tävlingar inte tillåts har fler hittat till friluftslivet eller gymmet, men också golfklubbarna vittnar om ett uppsving. Barn har som tur är fått fortsätta träna, men på ungdomsidan har det varit hårda restriktioner. Jag såg ett inslag med tonårstjejer som tränade handboll i mörkret ute i snön. Det var inte så lätt.

Effekten har blivit att föreningar har tappat ungdomar, och nu finns en oro för att de inte kommer tillbaka efter att pandemin är slut. De har dessutom haft distansstudier under lång tid, och man kan misstänka att de har suttit vid skärmar under långa perioder på ett inte helt ergonomiskt sätt. Det här är en grupp som riskerar både fysisk och psykisk ohälsa.

Vi ska dock vara medvetna om att många ungdomar saknade en fritidssysselsättning redan innan pandemin slog till. I en kartläggning uppgav runt 40 procent att de inte hade råd att göra det som de skulle vilja göra. Lika många sa att avståndet till fritidsaktiviteterna var ett problem.

I Vänsterpartiets vårandringsbudget finns därför ett förslag om att locka fler barn och ungdomar att hitta en aktivitet som de trivs med. Vi avsätter 500 miljoner för att åstadkomma gratisaktiviteter, inte bara på sommarlovet, som regeringen föreslår, utan året runt.

Samma undersökning visade också att så många som 22 procent sa att aktiviteten inte varit tillgänglig eller anpassad för dem. Det är såklart väldigt nedslående siffror.

Parasport Sverige har gjort en studie för att identifiera hinder och begränsningar för ett fysiskt aktivt liv med idrott för personer med funktionsnedsättning. Rapporten tar ett helhetsgrepp och kartlägger alla de delar som spelar in för en persons möjlighet att idrotta. Det gäller alltifrån habilitering, rehabilitering och syncentral till färdtjänst, bemötande, kompetens, ekonomi, sysselsättning och familjens förutsättningar att kunna hjälpa till.

Resultatet var att likställa med en hinderbana. För att ta sig igenom hinderbanan och nå målet till ett fysiskt aktivt liv behöver många olika hinder överkommas på vägen. Vissa hinder är enkla att ta sig över medan andra är mycket svårare. De förutsättningar en person har tillsammans med vilket stöd man får avgör hur utmanande hinderbanan till en fritidsaktivitet är.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet vill förstås inte ha det så här. Vi behöver jobba mycket mer målinriktat för att leva upp till de åtaganden Sverige har genom FN:s regler om delaktighet och jämlikhet för personer med

funktionsnedsättning. Där ingår idrott, rekreation och fritidssysselsättningar. Det är dags att riva de hinder som finns och möjliggöra för alla människor i vårt land att leva ett aktivt och hälsosamt liv.

Vi har både i år och förra året haft ett helt batteri av olika förslag för att just riva hinder till fritidssysselsättningar. Vi har förslag som rör rätten att ta med sig idrottsutrustning i färdtjänsten, rätten att åka på tävlingar med färdtjänst och en utredning för att se över finansieringen av parasporten. Vi har tidigare föreslagit 1 miljard i investeringsstöd för att bygga nya tillgängliga idrottsplatser.

I går presenterades vårt förslag till vårandringsbudget, och där finns ett riktat stöd för att underlätta för unga med funktionsnedsättning att komma igång med idrott nu när de under så lång tid har behövt isolera sig under pandemin.

I dagens betänkande finns ett förslag om att se över kostnaderna för de enskilda. Att ägna sig åt idrott när man har en funktionsnedsättning kan i många fall vara väldigt kostnadskrävande. Exempelvis kostar en rullstol för rugby runt 75 000 kronor, och för den som är blind och behöver en guide eller ledsagare för till exempel skidåkning eller löpning är det väldigt kostsamt. Ofta är grundregeln att kommun och region inte står för sport- och fritidshjälpmedel. Det får man göra själv. Det krävs oftast medicinska argument för att få tillgång till hjälpmedel. En speciell benprotes för att kunna springa eller en cykel för tävling omfattas därför ofta inte, och det är något som det är upp till var och en att anskaffa för egna medel. Detta gör att idrottande riskerar att bli en klassfråga och att många uteslås från de sporter som de annars skulle vilja utöva.

Samtidigt har personer med funktionsnedsättning en svag ställning på arbetsmarknaden. De har låga ersättningar. Familjer med barn med funktionsnedsättning har svagare ekonomi. Vänsterpartiet menar att det är viktigt att samhället erbjuder den hjälp som behövs för att alla ska ha rätt till idrott och motion. Vi vill därför se en utredning för att stänga det ekonomiska gap som uppkommer mellan idrottare med funktionsnedsättning och dem utan. Jag yrkar därför bifall till vår reservation 7.

Anf. 144 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Kristdemokraternas reservationer nummer 1 och 8.

Detta nådens och friluftslivets år 2021 spelar idrottsrörelsen i Sverige en mycket viktig roll för enskilda individer och för samhället i stort. Den erbjuder en gemenskap och en plattform för människor att utvecklas. Svensk idrott har cirka 3,1 miljoner medlemmar och 650 000 ideella ledare som kämpar för barns och ungas utveckling. Idrotten spelar en stor roll för att stärka folkhälsan och ungdomars möjlighet att tillgodogöra sig sin skolgång. Den ska vara inkluderande och undanröja hinder för att ta till vara olika kompetenser, erfarenheter och talanger.

Kristdemokraterna vill se en bred översyn av det offentliga stödet till hälsorelaterad aktivitet och friskvård. En sådan översyn bör uppmärksamma möjligheterna för äldre, barn och personer med funktionsnedsättning till rörelse och motion.

År 2020 blev ett år då många barn och ungdomar slutade idrotta på grund av pandemin. Som någon sa tidigare var aktiviteten låg redan före pandemin. Enligt Riksidrottsförbundet handlar det om ett minus på 6

miljoner deltagartillfällen under 2020. Det är mycket olyckligt. Inomhus-sporterna är hårdast drabbade, särskilt de som innebär närkontakt. Innebandy, gymnastik och kampsporter har drabbats särskilt. Där kan en nedgång på 40 procent konstateras. Extra hårt drabbad är parasporten som minskat med ungefär 51 procent. Glädjande nog kan man se att fotbollen håller ungefär samma aktivitetsnivå som tidigare, och sporter som golf, konståkning och ridsport har ökat. Men sammantaget är det alltså en allvarlig nedgång för svenskt, ungdomligt idrottande.

Den överhängande risken är att barn som slutat idrotta inte hittar tillbaka till idrotten efter pandemin. Det vore mycket allvarligt ur folkhälso-synpunkt. Sunda vanor, som motion, är något som etableras tidigt i livet.

Fru talman! Den psykiska och fysiska ohälsan har betydande effekter också för samhällsekonomin. Det civila samhällets idrottsklubbar, föreningar och församlingar spelar en central roll för att mota dessa problem. Det civila samhället skulle med rätt förutsättningar kunna göra mer. Om fler barn deltar i idrotts- eller föreningsverksamhet får det betydande hälsoeffekter.

Kristdemokraterna menar att arbetet med inkludering inom idrottsrörelsen inte nog kan betonas. Forskning visar att personer med funktionsnedsättning rör på sig mindre än resten av befolkningen. Insatser behövs som möjliggör fysisk aktivitet för dessa personer.

Fru talman! Deltagande i föreningsliv minskar utanförskap och blir en naturlig brygga in till andra i samhällslivet. De nätverk och kontakter som ges genom föreningsliv ger ökad möjlighet till exempelvis arbete eller eget boende.

Många barn finns i en ekonomisk utsatthet som leder till segregation och ohälsa. Det finns klara samband mellan ekonomisk utsatthet och klart sämre hälsoutveckling i allmänhet, men också en tydlig koppling till ökad psykisk ohälsa.

En förklaring kan vara att barns fritidsaktiviteter är dyra. Kristdemokraterna har tagit intryck av reformer i nordiska grannländer och menar att det nu behövs en bred reform som stimulerar fler till rörelse och förenings-engagemang med ett särskilt fokus på de barn som finns i ekonomisk utsatthet.

Regeringen har föreslagit ett riktat statsbidrag till kommuner för avgiftsfria och smittsäkra lovaktiviteter under loven 2021 för barn och unga i åldern 6–15 år. Det är något som vi kristdemokrater välkomnar. Men – som också någon sa tidigare – låt inte aktiviteterna begränsas endast till loven! Alltför få barn och unga uppnår den rekommenderade mängden fysisk aktivitet.

Vi kristdemokrater har tagit fram någonting som vi kallar för fritidskortet. Det är till alla barn i årskurs 2–9. Det är laddat med minst 500 kronor öronmärkta för deltagaravgifter i ledarledda aktiviteter i föreningslivet eller kulturskolan. Stödets storlek kommer att variera utifrån hushållens ekonomi. De barn som finns i hushåll med ekonomisk utsatthet kommer att få ett betydande stöd på upp till 2 400 kronor per år på detta kort, som är väldigt konkret. Reformen innebär att nästan 1 miljon barn kommer att få stöd för en aktiv och meningsfull fritid. Vi avsätter 850 miljoner kronor till fritidskortet.

Jag har märkt i våra debatter här i kammaren att det börjar finnas en acceptans för fritidskortet. Man kan ofta prata om ganska luddiga saker, men här är det väldigt konkret. Det är ett kort som laddas med 500 kronor för alla barn som går i årskurs 2–9. Det är klart att jag blir stolt över det här förslaget. Riktigt intressant är det att flera andra partier nu börjar närma sig detta.

Tidigare har jag diskuterat fritidspengen vid ett antal tillfällen med mina politiska så kallade motståndare. Man har då sagt att det där inte är någonting att satsa på, bland annat därför att man vill se en generell välfärd, som alla ska få del av. Fritidspengen skulle bara de utsatta barnen med koppling till socialtjänsten få del av. Men fritidskortet är för alla barn i årskurs 2–9. Det laddas med 500 kronor. Jag har märkt en ökad acceptans från dem som tidigare kritiserat fritidspengen, och det gläder mig verkligen.

Det var redan före pandemin en utmaning att få fler unga i rörelse. Den här utmaningen är nu ännu större. Vi behöver verkligen växla upp för att hjälpa våra barn till ett sunt och roligt liv i den gemenskap och glädje som idrottslivet innebär. Och jag vill instämma med Christer Nylander – det ska vara roligt också.

Anf. 145 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Det vackra med idrotten är att den inte enbart tillhör elit-idrottarna, klubbarna, ledarna, tränarna eller vissa samhällsklasser. Det fina med idrotten är att den tillhör samhället. Den tillhör också alla fans. Det vackra med idrotten är att den tillhör oss alla.

Som socialdemokrat är jag övertygad om att förändringar sker när människor krokar arm och kräver förändring, att vi tillsammans gör skillnad. För cirka två veckor sedan fick alla vi som älskar fotboll ett besked som kändes lite som en klump i magen. Några av våra absolut största fotbollsklubbar i Europa hade bestämt sig för att gå ihop och skapa en stängd superliga.

Men vad hände? Beslutet var inte förankrat – inte hos klubbarna, inte hos spelarna och inte hos fansen. Missnöjet var stort. Fans, fotbollsspelare och klubbar över hela världen gick gemensamt ihop i protester mot det giriga förslaget. I dag har majoriteten av lagen valt att lämna det. Charmen med fotboll – och all idrott – är att man ibland vinner och ibland förlorar och att det ibland kommer en nykomling, en underdog, ett okänt namn eller lag, som gör succé. Det älskar vi. I stängda serier förlorar man den charmen. Idrotten tillhör oss alla.

Fru talman! I över ett år har vi levt i en annan verklighet än den vi är vana vid. I över ett år har inte bara Sverige utan världen kämpat mot en pandemi som nu har tagit över 3 miljoner människors liv. Men pandemin slår inte bara hårt mot vår ekonomi och våra jobb. Den påverkar också vår vardag, våra livsmönster och vår hälsa.

Idrotten var, som vi alla vet, bland de första att bli påverkade när samhället stängde ned. Men idrotten stod enad, och trots sveda och värk för egen del var man fast besluten att vara en del i kampen för att stoppa smittspridningen. För detta kommer jag alltid att vara tacksam.

Men tacksamheten är också blandad med sorg, för jag ser hur det ansvar man har tagit slår hårt mot idrotten. Pandemin slår hårt mot vår idrottsrörelse så som vi känner den – mot dess ekonomi, mot dess med-

lemsutveckling, mot dess breddverksamhet med mera. Den slår hårt mot vår folkhälsa och vårt fysiska och psykiska mående. Den slår hårt mot gemenskapen i ett samhälle där människor kan mötas i glädje och sorg genom kärleken till idrotten.

Jag har under hela pandemin varit i ständig dialog med idrottsrörelsen på alla nivåer. Överallt möts jag av samma bild. Det finns en nedstämdhet och en oro för framtiden, men också en stor kämpaglöd som inspirerar. Klubbar och föreningar har ställt om sina träningar. Tränare och ledare har hittat nya sätt att kommunicera med sina idrottare och lag. Föreningar inom olika idrotter har påbörjat dialoger för att kolla hur andra gör för att ställa om och se till att ha smittsäkra träningar.

Just nu pågår dessutom motivationskampanjen Backa idrotten. Det är ett projekt där kända idrottsprofiler inom olika idrotter inspirerar och peppar andra att fortsätta – att hålla i, hålla ut och hålla igång.

Idrottens kretslopp är beroende av dess medlemmar. Självklart är detta något som har ställts på sin spets när man inte längre kunnat utöva det man älskar. I samtal med lokala idrottsföreningar i Hässleholm blev det tydligt hur svårt det är att motivera en simmare eller en brottare att fortsätta utöva sin idrott när man inte kan vara i bassängen eller på brottarmattan utan måste ställa om sin träning och till exempel springa på slingor i skogen. Framför allt har denna effekt syns på våra unga. Det är en grupp som måste prioriteras i det fortsatta arbetet – för deras långsiktiga hälsa och för att de ska fortsätta bära idrottsrörelsen.

Det är de som kommer vara en del av bredden. Det är de som i framtiden kommer att bära våra svenska färger med stolthet. Det är de som ska vara våra framtida domare, tränare och ledare. Det är de som ska inspirera nästa generation.

Därför är jag tacksam över att regeringen inte bara skjutit till stora stöd-paket till idrotten utan också pekat på att detta stöd särskilt ska mildra coronapandemins negativa konsekvenser för barn och unga.

Till min stora glädje fick jag i går gå in och ändra mitt anförande. Då kom beskedet att vi nu äntligen kan komma igång med matcher och tävlingar för barn och unga.

Beskedet från regeringen och Amanda Lind är tydligt. Så fort smittläget tillåter finns det fler öppningsplaner att ta till för glädjen, för motivationen och för gemenskapen.

Slutligen kommer vi också att behöva jobba för att långsiktigt stärka idrotten. De orättvisor och trösklar som finns inom idrotten måste bort. Vi socialdemokrater kommer aldrig att acceptera att idrotten blir en klassfråga eller utestänger människor på grund av kön eller funktionsvariationer. Detta måste bort. Det vackra med idrotten är att den tillhör oss alla.

Fru talman! I dag är det friluftslivets dag. Jag ställer mig helt bakom tanken som Svenskt Friluftsliv har att hela Sverige behöver en friluftsdag. Jag hoppas att det i dag på skolor och på arbetsplatser har skett flera aktiviteter i den andan.

Det är såklart otroligt givande att se att fler och fler människor under 2020 har hittat ut i den svenska naturen. Jag och min dotter är själva två av dem. Hemma i Hässleholm har det varit fullt på grillplatserna runt Hovdala, som är ett fantastiskt naturområde i min hemkommun.

Att se människor ta ansvar och hitta smittsäkra sätt att umgås med sina nära och kära genom en gemensam promenad i naturen eller över en grillad korv har gjort mig glad. Jag hoppas att detta är en av de positiva konsekvenserna som kommer att leva vidare.

År 2021 är dessutom friluftslivets år, och Svenskt Friluftsliv har ett samarbete med Naturvårdsverket för att genomföra det. Som ett led i detta kommer man under året varje månad att ha ett nytt tema, och cirka 150 aktörer är inblandade för att genomföra det. Extra fokus har man valt att ha på årskurs 4–6 och de personer som är ovana vid att röra sig i naturen.

Syftet med året är såklart att lyfta fram friluftslivet och att få fler att testa på det och långsiktigt fortsätta med det, att öka medvetenheten om friluftslivets värden och allemansrätten och att öka samverkan mellan olika organisationer.

En av de stora utmaningarna på detta område är befolkningens ganska låga kunskapsnivå om naturen och allemansrätten. För med rättigheter kommer också skyldigheter. Samtidigt som fler människor rör sig i naturen ser vi också hur nedskräpningen har ökat.

Vi har en ganska stor samstämmighet i kulturutskottet om att vi måste stärka dessa kunskaper. Vi är nog alla överens om att skolan är av stor vikt för att öka dem. Därför var det glädjande när miljö- och klimatminister Per Bolund presenterade att dialoger förs med utbildningsutskottet kring detta.

Naturen tillhör oss alla och envar. När kunskaperna om våra skogar, våra sjöar, våra vattendrag och våra fjäll höjs ökar också förståelsen för hur människor och natur måste samspela.

Fru talman! Jag har tidigare talat om det spelmissbruk min bror har. Tyvärr har pandemin lett till att fler personer i min närhet har utvecklat ett spelmissbruk. Man kan inte längre säga nej utan tänker: bara en gång till.

När det kommer till spelfrågorna hade jag dock inte tänkt att tala jättemycket om dem. Jag har varit tydlig med var vi socialdemokrater står. Vi ska skydda konsumenterna. Vi ska minska spelmissbruket. Vi ska stärka de allmännyttiga lotterierna. Vi ska stoppa matchfixningen. Vi ska skydda vårt licenssystem.

Anledningen till att jag väljer att inte tala mer specifikt om detta denna gång är att i morgon den 30 april stängs fönstret för den remissrunda som pågår om Spelmarknadsutredningens slutbetänkande. Detta är frågor som vi måste fortsätta att jobba med. Vi kommer snart att få debattera dem igen.

Fru talman! Jag ser att jag har dragit över talartiden, och jag ber om ursäkt för det. Jag avslutar med att yrka bifall till kulturutskottets förslag i betänkande KrU2, och jag yrkar också avslag på samtliga reservationer.

Anf. 146 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, Anna Wallentheim!

Vi är inte bara kulturpolitiska talespersoner utan också idrottspolitiska talespersoner. Det är väldigt inspirerande. Jag respekterar väldigt mycket ditt starka engagemang för fritid, friluftaktiviteter, scouter och annat som du håller på med.

I dag skulle jag vilja fråga var vi befinner oss när det gäller fritidskortet. Det är möjligt att fritidspengen tidigare hade lite brister. Den var riktad till en viss kategori. Den var ingen generell välfärd, utan den var helt enkelt riktad.

Det som då efterlystes var en mer generell metod. Nu har vi tagit fram fritidskortet. Vi satsar 850 miljoner kronor. Min fråga är helt enkelt: Kan vi hitta något gemensamt spår här så att vi kan komma vidare med detta?

Anf. 147 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna ledamoten om att ledamöterna talar genom talmannen och inte använder du och ni.

Anf. 148 ANNA WALLENTHEIM (S) replik:

Fru talman! Hade det varit så att Roland Utbult inte hade begärt replik på mitt anförande hade jag nog nästan blivit besviken. Vi har haft den här debatten ganska många gånger om fritidspengen och någon gång också om fritidskortet eller åtminstone om de tankar man hade.

Jag tänker passa på att vända min blick mot Annicka Engblom som i sitt anförande påpekade att fördelen med vårt utskott är att vi oftast kan hitta saker som förenar oss i stället för skiljer oss åt.

Nu är det så, Utbult, att ni har tänkt om när det gäller fritidspengen. Ni har i stället utvecklat ett fritidskort. Jag uppskattar att Roland Utbult och Kristdemokraterna har hittat ett annat sätt att presentera detta, därför att jag vet att syftet med det är gott.

Jag är en av dem som nämnt att vi tror på generell välfärd. Jag tänker erkänna att tanken på fritidskortet fångar mig mer än tanken på fritidspengen. Där finns en grundidé som jag tror att vi kan spinna vidare på.

Jag står fortfarande fast vid att vi tror på idén att vi delar ut pengar till välfärden och till kommuner och regioner som får ta ansvar för att se till att fler barn och unga kommer i kontakt med idrotten och fritidslivet.

Om ni fortsätter att spinna vidare på den här idén och fortsätter att samtala med oss om hur vi ökar rörelsen för våra barn och unga tror jag att vi gemensamt kan hitta lösningar för att öka rörelsen och minska stillasittandet bland barn och unga.

Anf. 149 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, Anna Wallentheim!

Någon sa en gång så här: Vi kämpar för kulturen både inom våra partier och ute i samhället. Vem var det som sa de bevingade orden? Det var faktiskt Anna Wallentheim. Jag glömmer aldrig när ledamoten sa det. Det var väldigt träffande och bra. Vi kämpar för kulturen och idrotten både inom våra partier och ute i samhället.

Jag är väldigt glad att vi ändå hittar något gemensamt spår här. Jag trodde att jag skulle få sjunga *Så kall ni är om handen*, Rodolphes aria i *La Bohème* av Puccini, men det slapp jag göra. Här är faktiskt en utsträckt hand. Vi får se hur långt det räcker, men jag har goda förhoppningar för framtiden. Tack för detta!

Anf. 150 ANNA WALLENTHEIM (S) replik:

Fru talman! Precis som Roland Utbult sa står jag fortfarande fast vid den tanken. Vi måste kämpa inom våra partier för att lyfta fram fritidsfrågorna, idrotten och kulturen. Roland Utbult lyfter fram det faktum att ska vi få förändringar kanske det just här krävs att vi krok ar arm.

Vi vill minska stillasittandet och öka rörelsen för barn och unga, människor med funktionsvariationer men också för äldre. Vi har ganska stor samsyn kring detta. Ska vi få till förändringar oavsett regering kanske vi behöver kroka arm i utskottet för att lyfta fram detta.

Jag köper inte idén med fritidskortet rakt av. Men om den tanken fortsätter att utvecklas, och även vår tanke kring hur vi får kommuner och regioner att ställa upp och ta det här ansvaret, kanske vi kan hitta en lösning så småningom.

Anf. 151 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

I år är det friluftslivets år, och i dag är det den svenska friluftsdagen. Den här dagen firas varje år för att uppmärksamma och främja ett bra friluftsliv – att vara ute i naturen utan att lämna skräp eller spår efter sig. Jag hade naturligtvis önskat att jag kunde ha firat dagen vid en fågelsjö med kikaren runt halsen. Men, fru talman, det får vänta. Jag får fira dagen med att göra ett inlägg här i riksdagen om just friluftslivspolitik.

Men det går inte att hoppa över idrotten, som drabbats så hårt av coronapandemin. Därför vill jag säga att det är väldigt viktigt att idrottsrörelsen kan bedriva verksamhet utifrån rådande smittläge och framför allt kan ha kraft nu framöver att starta upp igen när läget väl medger det. Det är synnerligen viktigt för barnens och de ungas hälsa och välbefinnande, men precis som många har sagt i debatten handlar det ju om oss alla.

Det är Folkhälsomyndigheten som får fatta beslut om när det exempelvis kan bli matchspel för barn- och ungdomsfotbollen igen. Regeringen har under pandemin prioriterat barnens och de ungas möjlighet att ha en dräglig vardag. Det har genomförts genom att till exempel låta skolor och förskolor vara öppna, och mycket mer öppna än skolorna har varit i många andra länder i Europa och i världen.

Barn och unga i Sverige har ändå kunnat idrotta i ganska stor utsträckning, förutom under en period i vintras. Också där skiljer sig Sverige från många andra länder.

Men nu hoppas jag, liksom alla som jag har hört tala här tidigare, att smittspridningen minskar, att vaccineringen genomförs och att vi kan locka tillbaka många barn och ungdomar till idrotten och självklart också till friluftslivet. Naturen är förmodligen vår största idrottsanläggning. På grund av coronapandemin har väldigt många fler människor hittat ut. Tack vare den kampanj som bedrivs kring friluftslivets år når vi ännu fler människor som kommer ut i naturen.

De friluftspolitiska målen håller på att fylla tio år, och de har utvärderats av Naturvårdsverket. Utvärderingen innehåller ett antal förslag.

Ett förslag är att fortsätta att stödja friluftsorganisationerna. Det är någonting som Miljöpartiet verkligen anser att man behöver göra. Verksamheter för barn och unga är särskilt prioriterade, och det handlar speciellt om satsningar på möjligheten för barn och unga att lära sig umgås i och med naturen. Det tycker Miljöpartiet är viktigt. Och med detta följer fysisk aktivitet och kunskaper om naturen.

Det behövs en översyn av socialavgiftslagen. Också Naturvårdsverket säger att det är önskvärt att man gör en sådan översyn och att det blir sam-

ma undantag för friluftsföreningar som för idrottsföreningar. Också detta tycker Miljöpartiet är värt att stödja och driva.

Ytterligare en punkt från Naturvårdsverket är att det behövs mer skydd, skötsel och restaurering av värdefull natur. Det behövs satsningar på skogens sociala värden. Naturvårdsverket konstaterar att det behövs etappmål inom området hyggesfritt skogsbruk. Vi behöver alltså också för friluftslivets skull få en grönare skogspolitik.

Det handlar om att säkra kännedomen om allemansrätten, som ju är friluftslivets grundförutsättning för fortsatta, och i vissa fall förstärkta, insatser. Det behövs för att öka kännedomen om allemansrätten.

Vi behöver stärka skolans roll i friluftsarbetet. Jag är glad att Per Bolund var i kulturutskottet häromdagen och pratade just om de här frågorna.

Under pandemin har besöksstrycket i naturreservaten ökat. På vissa håll har det lett till slitage, nedskräpning och trängsel. Detta har gjort att Friluftsrådet ganska nyligen gick ut med en artikel och vädjade till oss politiker att ta krafttag. Vi har en väldigt viktig uppgift i att se till hur vi kan stärka möjligheterna till ett ökat friluftsliv nu när så många äntligen har hittat ut.

Det Friluftsrådet lyfter fram är bra förbindelser med kollektivtrafik och cykel till olika naturområden. Man vill se tydlig information på internet med kartor och regler på flera språk, men också skyltar ute i naturen. Det ska finnas bättre information om allemansrätten, och man vill se satsningar på att bygga fler leder, vindskydd och eldplatser. Det handlar om att sätta upp papperskorgar. Det handlar också om att säkerställa att det finns tystnad i områdena så att man avskärmar buller från närnaturen.

Man ska naturligtvis också satsa på anpassning för personer med olika funktionsvariationer. Precis som vi i den här debatten har pratat om parasporten ska vi nog framöver också börja prata mer om parafriluftslivet. Det är en oerhört stor glädje för många som har en funktionsnedsättning att få komma ut i naturen. Då krävs det också investeringar i olika handikappanpassningar av leder och platser i form av ramper, taktila skyltar och så vidare.

Det behövs extra förutsättningar för dem som har speciella intressen. Det kan vara vinterleder för turskidor och leder för mountainbike. Just detta med cykelleder parallellt med vandringslederna är oerhört viktigt för att inte vandringslederna ska slitas ned.

Fru talman! Allemansrätten är, som jag sa tidigare, oerhört viktig. Och den är på väg att kunna bli världsarv. Den är fantastisk; det är verkligen en unik möjlighet vi har i Sverige att alla får komma ut i naturen.

Nu säger sex av tio svenskar att de är emot en försvagning av strandskyddet, enligt en undersökning som Sifo har gjort. Allmänheten vill fortsätta att ha tillgång till stränder, bad och friluftsliv. Storleken på plånboken får inte avgöra möjligheten till detta.

Risken är nog ganska stor att om vi luckrar upp reglerna kring strandskyddet kommer mer av den mest värdefulla naturen, som är den mest älskade av svenskarna, att försvinna. Det tycker jag är väldigt olyckligt. Vi behöver ta med oss detta nu och väga in det när strandskyddet diskuteras och förhandlas i politiken framöver. Vi får inte riskera svenskarnas möjligheter att gå, vandra, bada, lägga till med båten vid en brygga och så vidare.

Prot. 2020/21:116
29 april

Idrott, friluftsliv och spel

Jag vill avsluta med att säga att jag tyckte att det var en intressant debatt, fru talman, från Kristdemokraterna om fritidskortet. Det låter ju väldigt positivt att satsa på en sådan sak. Men jag måste lägga till att det blir ett totalt slag i luften i ett läge där Kristdemokraterna går ihop med Sverigedemokraterna om att sänka det generella och allmänna barnbidraget. Det hoppas jag inte händer.

Anf. 152 JOHN WEINERHALL (M):

Fru talman! Jag tänkte uppehålla mig vid spelfrågorna, eftersom min kollega Annicka Engblom förtjänstfullt har redogjort för allt annat i betänkandet.

Trots att drygt två år har passerat sedan den nya spellagen kom till i bred politisk samsyn väcker spelmarknaden fortfarande stor politisk debatt. Det handslag som oppositionen då gjorde med den rödgröna regeringen glider alltmer isär. Hela tanken med omregleringen var nämligen att skapa trygghet för spelare, förutsägbarhet för spelaktörerna och klara spelregler inte minst från statens sida. Allt detta riskeras med regeringens undergrävande av reformen.

Fru talman! Målet med omregleringen var att minst 90 procent av spelandet skulle ske hos aktörer med svensk licens. I dag visar siffror att ungefär 75 procent av spelandet på onlinekasinon sker hos spelbolag med svensk licens. Det innebär alltså att en fjärdedel av allt spelande på onlinekasinon sker hos utländska illegala spelbolag, aktörer som egentligen inte borde få erbjuda spel alls på den svenska marknaden.

Direkt efter omregleringen tillsatte regeringen en utredning som bland annat skulle se över hur marknadsföringsförbud skulle kunna genomföras, trots att marknaden inte hade satt sig och att det egentligen var alldeles för tidigt att dra några slutsatser kring omregleringen. Jag kan inte tolka det som något annat än ett populistiskt utfall för att stilla en opinion där och då. Tyvärr har det lett till att utredningen nu också föreslår partiellt marknadsföringsförbud, något som vi moderater motsätter oss då kanaliseringen riskerar att ytterligare försämrats. Dessutom har man lockat spelbolag till Sverige för att lösa svensk licens. Sedan vill man förbjuda dessa att marknadsföra sina produkter.

En viktig aspekt som glöms bort i detta är frågan om den kommersiella yttrandefriheten. Företag som lagligt bedriver verksamhet i Sverige måste givetvis också få möjlighet att marknadsföra sina produkter. Annars riskerar man att många hittar till olagliga spelsajter som helt enkelt saknar ansvar för dem som spelar.

Fru talman! Nu har regeringen tillsatt ytterligare en utredning, som ska titta på hur olicensierat spel kan stoppas. Det är välkommet, men man har valt att inte ge utredningen uppdraget att se över hur tillämpningsbestämmelsen i spellagen ska utformas. Genom en förändring av den hade man kunnat göra det olagligt att erbjuda spel till svenska konsumenter även om de inte direkt vänder sig till den svenska marknaden. I dag krävs det att de exempelvis tar betalt i svenska kronor eller har en sajt på svenska språket. Det är då inte olagligt om de inte har detta. Vi moderater hade velat se detta som ett utredningsdirektiv.

En annan sak som denna utredning ska titta på är frågan om hur matchfixning kan förhindras. Det är väldigt bra, för varken idrotten, spelbolagen eller åskådarna är betjänta av att det förekommer. Dessutom göder det

organiserad kriminalitet. Även här har Moderaterna förslag, men det är också förslag som regeringspartierna har sagt nej till. Det handlar bland annat om att ge idrottsaktörer och spelbolagen en skyldighet att dela information sinsemellan vid misstanke om matchfixning. Den skyldigheten har de inte i dag, och de får därför heller inte dela med sig av den informationen på grund av dataskyddsförordningen.

Ytterligare en åtgärd som vi vill få till är att Sverige skriver på Europarådets konvention mot matchfixning. Det har Sverige ännu inte gjort trots att den antogs redan 2014.

Fru talman! Ytterligare något som oroar är regeringens tillfälliga förordning om spelansvarsåtgärder, som innehåller en rad begränsningar för spelmarknaden. Den mest ingripande är den om insättningsgränser. Trots att spelproblemen till synes inte har ökat under pandemin har regeringen anfört detta som ett argument för åtgärderna. Statsrådet Shekarabi har KU-anmälts av undertecknad då detta förefaller sakna saklig grund.

Att använda pandemin som svepskäl för att kraftigt begränsa en laglig verksamhet är mycket allvarligt. Det riskerar hela den svenska licensmodellen. Förordningen är nu dessutom aviserad att förlängas. Det finns all anledning för riksdagen att vara självkritisk till att regeringen fick ett så stort mandat att införa begränsningar genom förordningar när det gäller spellagen.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag lyfta frågan om villkoren för de allmännyttiga lotterierna. Anna Wallentheim lyfte förtjänstfullt upp dem tidigare. Även här har riksdagen anledning att vara självkritisk. Vi glömde bort dem i samband med den förra omregleringen. I och med den nya spellagen blev de tekniska föreskrifterna för certifiering och licensiering alldeles för betungande för lotterier och bingoapparater. Det är nu politikens uppgift att rätta till det.

Civilsamhället och Sveriges rika föreningsliv är i mångt och mycket beroende av de fria medel som lotterierna utgör. Och som moderat tycker jag givetvis att det är viktigt att inte all finansiering kommer från det offentliga. Spelmarknadsutredningen föreslår lättnader för dessa. Jag hoppas att vi i riksdagen kan nå en bred samsyn och snabbt få till en lösning på detta område. Det borde inte vara en politisk konflikt.

Samma sak, som när det gäller detta med licensiering och certifiering, är det med frågan om varupremier som lotterierna tidigare har kunnat ge sina trogna prenumeranter. Nu är de förhindrade att göra det, för det likställs i spellagen egentligen med bonus för onlinespel. Detta misstag måste också rättas till.

Jag hoppas att vi i framtiden kan få en bättre samsyn i spelfrågorna och att regeringen i stället för att glida ur det handslag som de gjorde med oppositionen inför omregleringen kan se till att vi vårdar och värnar den reform som vi politiskt har lagt ned så mycket tid, kraft och energi på att få till.

I detta anförande instämde Annicka Engblom (M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 maj.)

Anf. 153 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! I dessa tider har alla tankar kring pandemin. När man nämner orten Aten skulle jag gissa att många funderar på nästa utlandsresa som kanske kan äga rum någon gång.

Men några av oss, framför allt vi som är i kammaren just nu, kanske också får en bild i huvudet av Atens guldålder, tiden då stora tankar tänktes, då konsten och litteraturen tog stora språng och då samhällsbygget förändrades. Aristoteles tänkte nytt och sorterade, och Platon samtalade med Sokrates.

Det var en tid, får man väl ändå säga, som har präglat stora delar av västerlandets historia och kanske hela mänskligheten sedan dess. Samtidigt var det många människor på den tiden i Aten som inte märkte någonting alls av detta. Samtida resenärer talar om att många människor bodde i misär. Det var bara några som deltog i det demokratiska systemet och bara några få som förstod vad de stora tankarna egentligen handlade om.

Att vi nu tänker på Atens guldålder så som vi gör är en konsekvens av verkligheten men också av hur man presenterade, berättade om och tolkade verkligheten. Redan tidigt började man från dessa aktiva människors sida medvetet sätta bilden av Aten som en tankens och lärdomens huvudstad. Det fortsatte sedan under romarriket och därefter. Den tiden och platsen präglar vår syn också i dag. Det finns en verklighet; en berättelse och beskrivning av verkligheten. Den som äger beskrivningen av verkligheten har en makt över hur vi mer än 2 000 år senare tänker om det som hände då.

Vad som egentligen finns och är verkligt är viktigt för förståelsen för hur det tolkas och berättas. Det är därför som kulturarv är så viktigt och svårt att fundera över.

En del av det globala och mänskliga kulturarvet har vi att förvalta här i Sverige. Det har kommit till oss dels genom att människor här har skapat det, dels från Atens guldålder via romarriket, islam, Bysans, kristna kyrkan, renässansen och mycket annat, och det lever därmed kvar hos oss så som det var då, till exempel genom alfabetet och på många andra sätt. Också vårt kulturarv är på det sättet en del av det som fanns då, samtidigt som det har skjutits till en del av saker som vi har skapat här. Också vårt kulturarv kan berättas på olika sätt.

Det är ingen slump, fru talman, att svenska kungar ofta har haft folk runt omkring sig som har skrivit deras krönikor och berättat om deras stordåd. Hur vi berättar vår historia, vilka berättelser om vårt kulturarv som lyfts fram, slår igenom och dominerar vår uppfattning av tider, av ting, av tankar, är ibland en följd av slumpen men ofta en genomtänkt pr-kampanj.

Fru talman! Vårt svenska kulturarv är ett resultat av internationella och inhemska impulser, gamla traditioner och nya uttryckssätt, en önskan om att bevara och sökandet efter nytt. Det är erfarenheter, kunskaper, kontakter människor emellan och historiska händelser som har förändrat vår kultur och skapat det vi i dag lever av. Men det är också berättelsen om detta,

inte bara verkligheten utan också berättelsen om det som har varit. Den som äger berättelsen har ett stort inflytande över hur vi arbetar och tänker i dag.

Vårt kulturarv bär på det sättet ett gemensamt minne men också någonting att förstå nuet utifrån; att växa som människa genom bildning och att blicka framåt, att ställa sig på giganter axlar.

Det finns såklart olika syn på kulturarvet. En del vill använda det för att forma människor och nationen. Vi liberaler tar individperspektivet och funderar i ett underifrånperspektiv, det vill säga att få människor att växa i mötet med framstående tankar som andra människor har tänkt och att växa i mötet med saker som andra har skapat före oss. Det är ett sätt att bilda sig, utveckla sig och växa som människa.

Fru talman! Det är många motioner som behandlas i betänkandet, och det är ju ett motionsbetänkande. Det säger också något om engagemanget för kulturarvet. Det finns motioner om kulturarv runt om i landet där motionärerna vill lyfta fram sådant som är viktigt för dem i deras landsdelar. Det finns också motioner som utgår från de olika partiernas ideologiska utgångspunkter. Låt mig nämna två liberala ledamöter som har motioner i betänkandet, som säger något viktigt om mitt parti.

Robert Hannah, Liberalerna, vill att Forum för levande historia ges i uppdrag att stödja kommuner som vill upprätta så kallade snubbelstenar. Det är ett sätt att värna vårt minne och med namn hedra offer för nazismens förföljelser och utrotningspolitik.

Barbro Westerholm har motionerat om att stärka arbetet med kulturarvsfrågor om hbtq-historia och så vidare.

Liberaler vill också se ett ökat engagemang och samarbete som syftar till att skydda det internationella kulturarvet som nu är hotat på många sätt på grund av konflikterna runt om i världen. Kulturarvet är ibland en tydlig måltavla för dem som vill ändra berättelsen om historien.

I betänkandet behandlas också förslag om det samiska kulturarvet. Det handlar bland annat om repatriering av kvarlevor och religiösa föremål. Många av oss i kammaren, och många av oss i riksdagen, har skäl att vara självkritiska i hur dessa frågor har hanterats tidigare. Det är nu dags att få ordning på detta och se till att det finns en idé om hur ett ansvarstagande för den historien ska finansieras.

Fru talman! Liberalerna har en reservation i detta ärende. Den gäller internationellt samarbete om kulturarvet. Kulturarvet är till stor del en väv av internationella erfarenheter och samarbeten mellan regioner och lokala kulturarv som tätt vuxit ihop. En del finns utanför vårt eget land. Därför är det också viktigt med internationellt samarbete i kulturarvsfrågor.

För att skapa nydanande utställningar behöver man ibland låna in saker från utlandet. Det finns ibland en osäkerhet om vem som är ägare. Det kan ibland vara svårt med inlåning, till exempel att tullen kräver någon form av deposition. Det kan vara svårt att ta hit något därför att man inte kan garantera att det kan skickas tillbaka. Detta kan tyckas vara en teknisk och svår fråga, men det skapar också svårigheter att berätta hur vårt kulturarv hänger ihop med omvärlden. Därför menar Liberalerna att regeringen bör återkomma med förslag till åtgärder för att underlätta.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 154 ANNICKA ENGBLOM (M):

Fru talman och ärade ledamöter! Jag märker ord i dag. Tidigare märkte jag ordet motionsbetänkande – och hur fint jag tycker att det är med allt tankearbete. Nu stannar jag en stund vid ordet kulturarv. Det är ett fint och vackert ord. Jag tycker att Christer Nylander beskrev ordet så väl. Han började lång tid tillbaka med det som präglar ett samhälle, det som präglar en historia och det som präglar befolkningen.

Kulturarv innebär också ett kulturansvar, ett övertagande av ett kulturarv från tidigare generationer, att tolka, förvalta, bevara, utveckla för dem som kommer efter, för mina döttrar, för deras döttrar och söner och vidare. Kulturarv är materiellt, sådant vi ser och tar på, kan bo i och klättra i, och det är traditioner och kultur- och naturmiljöer. Det är också sätt att tänka som vi har gemenskap i. Det är ett stort ansvar, och vi måste ta det ansvaret.

Jag tänkte uppehålla mig vid två saker, fru talman, bland annat vid många av dem som förvaltar kulturarvet i form av museer. I dag vid lunchtid avslutades museernas Vårmöte, som har pågått sedan i tisdags. Det var helt fantastiska diskussioner. Jag har lärt mig så mycket dessa dagar av att lyssna på föredrag om olika museers arbete, det som sker innanför kulisserna så att säga, förutom det som vi besökare får se. Det finns en enorm kompetens och kunskap, som tyvärr av olika orsaker som vi i kulturutskottet har fått rapporter om är hotade. Framför allt gäller det de museer som inte är stora och statliga utan som är regionala eller lokala, som drivs i stiftelseform eller är privata. Särskilt illa har de råkat ut under pandemin på grund av restriktionerna för besökare som därmed påverkat intäkterna.

Vi moderater understryker vikten av museerna för lärande, bildning och förvaltande av kulturarven. Ett exempel vi har lyft fram i en motion är det maritima och fordonshistoriska arvet. Det är något särskilt med det. Maritima och fordonshistoriska arv ska inte stoppas in i byggnader utan de ska rulla, flyga och flyta. Det kräver också kompetens, som behöver föras över mellan generationer. Det behövs också finansiering. Det är kostsamma verksamheter, och det är med små medel som man bedriver verksamheterna.

Vi har under ett antal år i utskottet påpekat vikten av att de maritima och fordonshistoriska museerna, oftast drivna av entusiaster med hög kompetens, behöver extra stöd, inte bara goda råd. Jag hoppas verkligen att regeringen tillskyndar detta stöd innan vårt kulturarv i det avseendet ruttnar, rostar och förfaller.

Fru talman! Det andra jag vill stryka under som vi i Moderaterna har fört fram och som jag tror – nej, jag tror inte; jag vet – att vi känner stor gemenskap i och som också yttrade sig i den diskussion som vi hade med Amnesty Sápmi i måndags, i vilken flera deltog, är det avsnitt som handlar om identifiering, repatriering och återlämnande, väljer jag att använda i stället för restitution, av samiska föremål i museisamlingar. Det är vår skyldighet. Ni kan ju tänka er själva om någon skulle gräva upp era föräldrars eller andra anförvanter gravar för att ägna sig åt forskning – att mäta skallar och ben och så vidare. Det är fullkomligt otillständigt.

Det finns inget att diskutera här, utan det här arbetet måste öka och fortskrida – självklart på ett rättssäkert sätt, fru talman. Det är viktigt att man säkerställer vilka det är som gör anspråk och på vilka av dessa återlämnade. Men det är en form av anständighet.

Det räcker inte att vi har den vägledning som Riksantikvarieämbetet – mycket förtjänstfullt – har tagit fram, utan precis som Christer Nylander nämnde tidigare behövs det ett nationellt regelverk kring detta. Museerna som vill bidra till återlämnande ska ha stöd och finansiering, och den bör vara nationell.

Jag vill i sammanhanget också påpeka att vi ibland när debatten handlar om olika samiska frågor hemfaller åt ”vi och de”. Jag vill verkligen understryka att ett repatrieringsarbete, ett identifieringsarbete och ett återlämnande av både mänskliga kvarlevor och heliga föremål är ett samlat svenskt ansvar. Vi är alla svenskar, och det här är en del av vårt gemensamma kulturarv.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 6 i punkt 4.

Anf. 155 ARON EMILSSON (SD):
Fru talman!

Den blomstertid nu kommer
med lust och fågning stor.
Du nalkas, ljuva sommar,
då gräs och gröda gror.
Med blid och livlig värma
till allt, som varit dött,
sig solens strålar närma,
och allt blir återfött.

Ja, om drygt en månad hör vi skolbarn i både Sverige och Finland sjunga om Guds godhets rikedom i denna ikoniska psalm och därmed föra ett klingande kulturarv vidare på upptrampade stigar där samma psalm faktiskt färdats i mer än 300 år.

Det svenska kulturarvet lever och överlever även efter bistra pandemi-tider. Men det kräver omsorg, engagemang och lite jävlar anamma om uttryckets tillåts.

Fru talman! Jag står bakom samtliga av Sverigedemokraternas reservationer men yrkar bifall endast till reservation 2 i punkt 1.

Det svenska kulturarvet ska värnas, vårdas och visas. Det är vår plikt och vår glädje. Det har ett egenvärde för att vi inte ska glömma vilka vi är och varifrån vi kommer. Det har också ett socialt och ekonomiskt värde för vår välfärdsmodell. Vi har ärvt det av våra förfäder, och vi lånar det av våra barn. Det är inte för oss att skriva om eller rätta till utifrån samtidsideologiska skygglappar. Det är inte öppet för klåfingrighet och tankevrpor. Det står av och för sig självt.

I vår tid är det viktigare än på mycket länge att förhindra felaktiga och orimliga omskrivningar av historien. Sveriges museer är några av de aktörer som förvaltar och förmedlar vårt historiska arv, och museipolitikens uppgift måste i alla avseenden vara att sträva efter evidensbaserad kunskapsförmedling utifrån samlingarna för att undvika att framtidens museer blir plattformar för politisering.

Museerna har begränsade resurser, och det förekommer att medlen inte räcker till för att leva upp till de uppdrag som ålagts dem. I sådana situationer är det problematiskt om ett alltför stort ansvar för de prioriteringar som behöver göras läggs på museerna eftersom det flyttar ansvaret för beslut

som beror på otillräckliga resurser. Samtidigt är det museerna själva som känner sin verksamhet bäst och vet var behoven är som störst.

Vi menar att regeringen därför tydligt bör redovisa olika scenarier med avvägningar och prioriteringar som kan komma att behöva göras och varför. Det skulle ge museerna vägledning om hur man ska handla i förhållande till uppdragen att förvärva, bevara, förmedla och ställa ut men också verka för forskning och forskningsmöjligheter, och det skulle ge riksdagen transparenta fönster i sin kontrollmakt över regeringen.

Fru talman! Samhället är i vårt gemensamma kontrakt skyldigt att värna såväl svensk majoritetskultur som nationella minoriteters historiska, kulturella och språkliga variationer.

För den som tillhör en nationell minoritet är rätten till kultur, språk och identitet avgörande, oberoende av om individen identifierar sig enbart med den nationella minoritetens kultur, enbart med majoritetsbefolkningens kultur eller med båda. Det är också viktigt att värna individens frihet att själv välja tillhörighet eller tillhörigheter.

Vi vill att regeringen utreder möjligheterna att i samråd med berörda parter trygga arv tillhörande de nationella minoriteterna.

Sverige och Finland har under många hundra år varit ett, och svenska kulturmarkörer har i vissa fall ett starkare skydd i vår forna östra rikshalva än i vårt eget land – till exempel språket. Det är därtill inte bara så att finska skolbarn sjunger samma melodi som de svenska om bara någon månad. Det finländska arvet och dess påverkan på vårt kultur- och odlingslandskap är stort i vårt eget land men okänt för många.

I flera av de svenska landskapen finns sammanhängande skogsbygder som starkt präglats av äldre finsk kultur med gårdsnamn, byggnadsstilar och lägesnamn. Lägg därtill de kvarvarande odlingsmarker som bröts på 1600-talet genom att skog höggs ned och svedjebruk förvandlade markerna till odlings- och betesmark.

De här miljöerna är unika. I Finland finns det inte några bevarade rökstugor på ursprunglig plats, som det gör på båda sidor av gränsen mellan Värmlands län i Sverige och Hedmarks fylke i Norge. Huvudsakliga finnbosättningar och finnmarker finns också i Dalarnas län, Gävleborgs län och i delar av Västernorrlands län.

Sverigedemokraterna vill att regeringen genom Länsstyrelsen Värmland verkar för att skydda de sammanhängande skogsfinska bosättnings- och odlingsmiljöerna, som i dag har svagt eller inget skydd, och även tar initiativ till att föra fram dem för bedömning som världsarv enligt Unescos världsarvskonvention. Finnskogen i Värmlands län med sina finngårdar och rökstugor är det allra största sammanhängande området i landet med den här typen av bosättningar och lägesnamn.

Fru talman! Låt mig för ett ögonblick svepa över landet från Värmland till Östergötland och fästa kartnålen i och rikta uppmärksamheten mot den anrika sjöstaden Vadstena, ett nationellt besöksmål av rang.

Det rika kulturarv som Sancta Birgitta Klostermuseum i Vadstena visar upp är av stor betydelse inte bara för Östergötland och Sverige utan också för Norden och det internationella samfundet.

Museet drivs i dag ideellt av Birgittastiftelsen, men den ideella föreningen har länge uppvaktat regionala aktörer, nationella myndigheter och förtroendevalda för att skildra verksamhetens sköra situation och söka en ny huvudman och med det långsiktigt hållbar finansiering.

Verksamheten har svårt att klara sig ekonomiskt och står inför ett nedläggningshot, bland annat för att de medel man får in från försäljning, bidrag och donationer inte räcker till. Man har i medier uttryckt att föreningen i längden inte kommer att klara av att driva museet och förvalta dess rika arv för framtiden. Läget är alltmer kritiskt.

Med tanke på platsens, miljöns och arvets betydelse och att det är av nationellt intresse ser Sverigedemokraterna med oro på situationen. Vi analyserar nu läget och verkar aktivt för att en hållbar lösning för framtiden ska möjliggöras.

Fru talman! Över hela vårt land gestaltas vår gemensamma historia i lager av kulturmiljöer, ofta av höga kulturhistoriska värden. Överallt möter vi platser och miljöer som bär på mänskliga levnadsöden och personhistoria men också historiska byggnadssätt, färgval och material med estetisk hållbarhet och medvetenhet. Vår rika flora av kulturmiljöer är en länk till det förflutna och en del av vårt kollektiva minne.

Men i Riksantikvarieämbetets rapport *Kulturhistoriska värden i plan- och byggprocesser* från 2020 framkommer att många kommuner helt saknar tillgång till antikvarisk kompetens i plan- och bygglovsprocesserna. Hälften av landets kommuner saknar kulturmiljöprogram. Skyddet för kulturvärden i detaljplaner och områdesbestämmelser är svagt. Samtidigt vet vi att adekvat kompetens är avgörande för att historiska kapitel och miljöer inte ska förringas, förvanskas, skadas eller till och med rivas och historia därmed gå om intet.

Lagstiftningen har länge understrukit samhällets och inte minst det offentliga ansvar för att vårda, bevara och visa kulturhistorisk hänsyn. Det uttrycks genom kulturmiljölagen, väglagen, järnvägslagen och plan- och bygglagen, förstås.

Vi menar dock att det krävs ett samlat grepp för att komma till rätta med numera känd problematik. En del av det är att stärka det allmänna skyddet för kulturmiljöer genom anslagshöjningar. Det andra är att stimulera kompetensförstärkning i den kommunala förvaltningen. I tillägg till detta menar vi att kommunen när det gäller de kommersiella aktörerna bör se hur dessa kan integreras och ta ett större ansvar för kulturmiljövärden.

Därför anser vi att regeringen bör tillsätta en utredning om kulturmiljöstimulans och sanktionsmöjligheter vid överträdelser i känsliga kulturmiljöer. Vi vill också se nationella mål och riktlinjer som främjar kulturell planering, att samordningen för att trygga helhetssynen förstärks och att regeringen inleder en nationell översyn av hur tillämpningen av gällande lagstiftning och den kommunala kompetensen kan säkerställas.

Fru talman! Arvet och ansvaret är gemensamt – det borde sitta i väggarna.

Anf. 156 PER LODENIUS (C):

Fru talman! Jag vill inleda med att jag yrkar bifall till Centerpartiets reservation 7 i betänkandet.

Fru talman! I kulturen och det fria samhällslivet får vi möjlighet att förstå oss själva och andra bättre. Vi kan också utvecklas genom möten med det oväntade och få andra perspektiv på vårt liv och vårt samhälle. Vikten av detta syns också tydligt nu under coronapandemin, då våra kulturarv har varit viktiga besöksmål som fler nu haft möjlighet att upptäcka då pandemin har gjort att de flesta har fått semestra här hemma i Sverige.

Stort engagemang och väldig kreativitet har visats för att nå ut med kulturen trots de svåra förutsättningarna. Det sker för att vi människor behöver kulturella upplevelser och behöver få lära oss mer om den historia våra kulturarv förmedlar.

Ett ökat samspel i kulturarvsfrågorna mellan politik, näringsliv och engagerade eldsjälar kan också skapa ökade förutsättningar för jobb liksom för lokal och regional utveckling, attraktivitet, turism och kunskapsutveckling. Det här måste vi ta till vara när samhället nu behöver komma tillbaka brett efter pandemin. Vårt kulturarv behöver då vara tillgängligt för alla.

Jag vill här, fru talman, lyfta fram det kyrkliga kulturarvet. Det är ett kulturarv som har stor betydelse i vårt samhälle och som är av betydelse för oss alla. Alla som lever och vistas i Sverige har rätt till delaktighet i detta kulturarv. I det kyrkliga kulturarvet kan man se spår från bygdens och landets historia.

Men detta kulturarv behöver göras mer tillgängligt för alla. Det kan bland annat ske genom att man ger information om kulturarvet på ett tillgängligt sätt, exempelvis genom text på lättläst svenska eller på teckenspråk. Här kan också den digitala utvecklingen ge nya möjligheter att ytterligare tillgängliggöra exempelvis det kyrkliga kulturarvet.

Fru talman! Det rörliga kulturarvet är, som flera före mig har nämnt, ytterligare ett exempel på ett kulturarv som engagerar många i vårt land. Det rörliga kulturarvet är fordon som brukats och transporterat människor och gods runt om i vårt land – kort sagt, historiebärare från en tid då vårt samhälle blev alltmer mobilt.

Varje helg och nästan varje vardagskväll under den ljusa årstiden har det funnits evenemang runt om i vårt land där det rörliga kulturarvet uppmärksammas och inte minst använts. Det är många som lägger en stor del av sin fritid på att bevara dessa klenoder, och det är till största delen ideella krafter som renoverar bilar, båtar och flygplan och som driver museijärnvägar och museer för dessa klenoder.

Samtidigt skapar detta jobb och företagande på många olika sätt. Det kan handla om försäljning av reservdelar liksom om mekaniker och verkstäder med specialistkunskaper, men inte minst om besöksmål som genererar både handel, restaurangbesök och hotellövernattningar. Detta är verksamheter som under pandemin har haft det svårt. Allt detta skapas ofta på mindre orter och inte minst på landsbygden.

Men, fru talman, det finns exempel på hur både politiska beslut och myndigheters tolkningar av regelverk varit och är hinder och hur kulturarvsföremål till och med gått förlorade på grund av regeltolkningar, regler och lagar. Här behöver mer göras, och det snabbt, för att underlätta bevarandet av vårt rörliga kulturarv.

Fru talman! Samerna är ett av världens urfolk och faktiskt det enda urfolket i Europa. Sápmi kallas det stora landområde som breder ut sig över hela den norra delen av Nordkalotten. Sápmi som begrepp innefattar både landet Sápmi och folket samerna. Samerna har en lång sammanhängande historisk anknytning till området – ett område där de har bedrivit sin näring och utvecklat sin kultur, som går tillbaka till tiden före nationalstatens bildande.

De övergrepp och den diskriminering som svenska staten historiskt har utsatt samer och andra nationella minoriteter för och som, måste jag säga, fortfarande pågår på många plan är ofta okänd för både beslutsfattare och allmänhet. Diskussioner och frågor kring detta har dock länge förts i det samiska samhället och i Sametinget. Att processerna med sannings- och försoningskommissionerna nu till slut inletts är mycket välkommet och efterlängtat. Utan en ordentlig genomlysning där saker lyfts fram i ljuset kan Sverige inte göra sig fritt från förlegade och diskriminerande föreställningar om samer och nationella minoriteter i stort.

Ytterligare ett sätt att nu läka de sår som statliga historiska åtgärder orsakat är repatriering av samiska kvarlevor. Repatriering är en process för återbördande av föremål eller kvarlevor till deras ursprungliga eller rättmätiga platser. Den inrymmer också ett försoningsarbete som innebär att göra upp med ett smärtsamt förflutet och återskapa förtroendet mellan den som tog och den som blev drabbad.

I 2018 års museilag är det tydligt att museer ska delta i repatriering. Även i det internationella museisamarbetet ICOM:s föreskrifter och i urfolkskonventionen framgår det att repatriering ska göras tillsammans med urfolk och lokalbefolkning. I samband med den nya museilagen fick också Riksantikvarieämbetet i uppdrag att ta fram vägledningar till museer och presenterade 2020 två dokument i ärendet: *Stöd i hantering av mänskliga kvarlevor i museisamlingar* och *Stöd för museer i återlämnandeärenden*.

Från Centerpartiets sida anser vi, fru talman, att det nu är angeläget att staten skyndsamt säkerställer regelverk och finansiering för ett fortsatt återbördande av samiska kvarlevor och kulturföremål.

Anf. 157 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! Mitt inlägg i dag kommer att handla om vårt rasistiska arv – också det ett kulturarv som behöver belysas och uppmärksammas. Därför vill jag yrka bifall till reservation 14.

Rasismen kommer i olika former och tar sig olika uttryck. Den varierar beroende på kontext över tid och rum. Ibland riktas den mot mer specifika grupper och kan därför ta sig särskilda uttryck, med en egen historia och bakgrund.

Ibland är det en odefinierad ”andre” som är måltavlan, kallad invandrare eller utlänning. Inte sällan används rasismen för att skilja mellan olika grupper och ställa dem emot varandra i syfte att skapa splittring i samhället och försvaga länken mellan människor. Denna splittring och exkludering gör att människor som marginaliseras ställs utanför och blir måltavlor för exploatering som billig arbetskraft eller för nedskärningar, försämrad välfärd och inskränkta rättigheter.

De attacker som till en början riktas mot några av oss sprids snabbt och lätt vidare i ett splittrat samhälle om vi inte håller ihop. Därför måste vi se hur kollegans, klasskamratens eller grannens otrygghet också är vår otrygghet.

Fru talman! En skamfläck i vår historia är den långvariga diskrimineringen av samer. Tyvärr är det fortfarande så att kunskapen inte är särskilt utbredd om hur staten har agerat genom århundraden. Jag har tyvärr inte möjlighet att här i dag förklara hela vidden av det förtrycket, utan det får bli en kort översikt.

Från de sista decennierna av 1800-talet influerade rasbiologin svensk samepolitik. Politiker och forskare påstod och sökte belägg för att samer var födda med vissa egenskaper som gjorde att de var underlägsna den övriga befolkningen. Offentliga forskningsanslag användes för att mäta och jämföra kraniers form hos den svenska majoritetsbefolkningen, samer och sverigefinnar. Mätningen gjordes både på levande människor och genom att gräva upp gravar. Långskallar ansågs högre stående än kortskallar, dit samer räknades. 1 300 levande samer undersöktes och fotograferades. Det var vuxna och barn, med och utan kläder.

År 1922 grundades det offentligt finansierade rasbiologiska institutet i Uppsala, det första i världen. Institutionen hade politikernas uppdrag att upprätthålla hög kvalitet på den svenska folkstammen, vilket innebar att rasblandning skulle undvikas. Även om samerna inte var direkt utpekade som en grupp som skulle utsättas för tvångssterilisering är det ändå tydligt att många samer utsattes för dessa övergrepp, som utfördes från mitten av 1930-talet till mitten av 1950-talet. Det är bara 70 år sedan – inte så länge sedan.

Fru talman! Sverige har förbundit sig att följa FN:s urfolksdeklaration. Enligt den ska urfolk ha insyn i och inflytande över hanteringen av det egna kulturarvet. Trots detta visar en undersökning från Linnéuniversitetet från i år att samer sällan involveras i arkeologiska projekt som rör det egna kulturarvet. Inflytandet är praktiskt taget obetydligt. Det gör att samer ofta känner sig överkörda och förbisedda men också att arkeologerna kan gå miste om viktig kulturhistorisk information.

Dessutom visar undersökningen att hanteringen av samisk kulturmiljö-vård skiljer sig mellan olika län och mellan olika arkeologiska företag. Detta i sig är ett problem, eftersom det då är svårt att veta vad som gäller i ett särskilt område.

Krav på återförande, repatriering av heliga föremål och kvarlevor, har rests bland världens urfolk sedan 1970-talet. Repatriering handlar om rätten till det förflutna och ens förfäder. Det handlar också om försoning mellan urfolk och stater.

Sametinget beslutade 2007 att kräva en fullständig identifiering av allt samiskt skelettmateriel i alla statliga samlingar, en kartläggning av hur museer och institutioner har tillskansat sig materialet och en repatriering av samiska kvarlevor och andra heliga föremål. I det här betänkandet har vi motionerat om att denna fråga måste få högre prioritet. Vi har också avsatt pengar för det i vår budget.

Vi anser att staten måste vara mer aktiv och ha ett större engagemang i de här frågorna. Det kan inte vara så att enskilda ättlingar ska behöva driva den här processen mot staten på egen hand. De vägledning som togs fram för några år sedan är bra, men det behövs mer.

Fru talman! Samernas rättigheter har stärkts de senaste decennierna, men de övergrepp och den diskriminering som svenska staten har utsatt samer för och som fortfarande pågår på många plan är ofta okänd för både beslutsfattare och allmänhet. Internationella organ som FN och Europarådet påtalar återkommande brister i hur Sverige respekterar samers rättigheter som urfolk och hur diskrimineringen påverkar samers liv och situation.

Civil Rights Defenders har rekommenderat Sverige att inrätta en sanningskommission. Även Diskrimineringsombudsmannen och Sametinget har pekat på behovet av en förändring och efterlyst åtgärder som tar avstånd från och bryter med det koloniala arvet och diskriminerande strukturer. Även samiska organisationer och företrädare har länge lyft frågan.

Fru talman! Vänsterpartiet har länge instämt i detta och anser att en sanningskommission bör inrättas. Därför är det glädjande att kulturministern har aviserat att en sådan kommission ska etableras av regeringen och Sametinget. Vi ser även positivt på det arbete som Sametinget har bedrivit för att förankra en samisk sanningskommission och att vi nu har kommit ytterligare ett steg på vägen i och med att man överlämnade sin rapport till Amanda Lind i tisdags denna vecka.

Tanken med en sanningskommission är att sammanställa och beskriva övergrepp och oförrätter som ägt rum genom att bland annat låta enskilda som på olika sätt har drabbats få berätta sin historia. Enligt Vänsterpartiet är en sanningskommission nödvändig för att den svenska samepolitiken ska kunna utvecklas.

Fru talman! Ett liknande arbete föreslår vi ska startas när det gäller Sveriges inblandning i slavhandeln. Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln är något som knappt berörs i skolböcker. På universitet och högskolor behandlas ämnet sparsamt, och det finns väldigt lite forskning på området. Frågan har dock börjat diskuteras i samband med de omfattande protester och demonstrationer mot rasism som vi såg världen över under förra året.

Detta är bland annat en följd av att de 15 medlemsstaterna i karibiska gemenskapen, Caricom, har krävt en ursäkt från Sverige och flera andra länder för vår inblandning i slavhandeln. Kravet kommer från en kommission som inrättades för sju år sedan och som ställer krav på gottgörelse för grymheter under slaveritiden.

Sverige spelade en liten men aktiv roll i den internationella slavhandeln. Svenska fartyg transporterade förslavade människor från den afrikanska kontinenten till den svenska kolonin Saint-Barthélemy, som var en blomstrande västindisk frihamn för kommers med slavar och andra handelsvaror. Under denna tid dominerade Sverige världshandeln med järn – den metall som användes för att tillverka vapen, bojor, kedjor och verktyg och därför var central i slavekonomin. Det hölls också slavauktioner på ön, vilket gav skattepengar till svenska kronan.

Enligt Caricoms gottgörelsekommission profiterade alltså Sverige och det svenska kungahuset på slaveriet. Därför kräver man en ursäkt från den svenska regeringen och kungafamiljen till folken i Karibien. I ett längre reportage i tidningen Expressen menar regeringen att man har fört en dialog med kommissionen och att inget formellt krav har lämnats.

Vänsterpartiet instämmer i att Sverige bör be om ursäkt för sin roll i den transatlantiska slavhandeln och att det bör ske genom framtagande av en vitbok – en vitbok som bidrar till att synliggöra de brott och övergrepp som begåtts och öka kunskapen om slaveriets historia och dess betydelse för rasismen i dag. Det ska inte behövas en formell förfrågan, utan det borde vara självklart för regeringen att ta tag i den här frågan.

Vi föreslår också, fru talman, att för att synliggöra Sveriges roll och ansvar bör den 9 oktober – dagen då den siste afrikanen i svensk ägo frigavs 1847 i den dåvarande svenska kolonin – göras till en nationell minnesdag för att hedra offren för den svenska transatlantiska slavhandeln. Jag ber om ursäkt för att jag drog över talartiden.

Anf. 158 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag ställer mig bakom Kristdemokraternas reservationer och det särskilda yttrandet, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation nummer 5.

I reservationen lyfter vi ett viktigt område inom kulturarvssektorn: det flytande kulturarvet. Kulturrådet har uppmärksammat både det rörliga och det flygande kulturarvet, men det här gäller det flytande kulturarvet. Exempel på det är skeppstraditionen med en anrik historia flera hundra år tillbaka i tiden. Men vi har också fisketraditionen på västkusten, som handlar om flera hundra års utveckling av fiskeredskap, fiskebåtar och båtkonstruktioner och ett hårt slit, ofta i hård sjö på Nordsjön eller ända bort till Island och Shetlandsöarna. Jag har själv mina rötter i denna viktiga basnäring. Vi vill att frågan om vem som bär ansvaret för det flytande kulturarvet utreds.

Kunskapen om det egna kulturarvet, det materiella likaväl som det immateriella, innefattar gemensamma värderingar, dialekter, traditioner och folkminnen. Den skänker människor trygghet i sin identitet. Den är nödvändig för att vi ska kunna möta och känna respekt för andras kulturer och traditioner och är en stark friskfaktor genom att stärka känslan av sammanhang.

Just detta med sammanhang är viktigt för varje människa. Den kände psykologen Aaron Antonovsky säger att meningen med livet rent mänskligt sett är att uppleva att man är en del av ett sammanhang och att man har en uppgift. Det kan man också säga är den tradition vi lever efter. Vi har formats till vad vi är genom de värderingar som format tidigare generationer: att mitt är mitt och ditt är ditt men att vi samtidigt är generösa mot våra medmänniskor, att vi respekterar varandra och att vi behöver varandra i en fungerande samhällsgemenskap.

Demokrati är det sämsta statsskick som finns, bortsett från alla andra som provats genom tiderna – det lär Winston Churchill ha sagt. Man kan fundera över var demokratin formades. Den som läst sin historia vet att mycket av vårt demokratiska tänk kommer från grekerna runt 400 år före Kristus. Christer Nylander redogjorde väldigt målande och insiktsfullt här för vilka tankar som formades på den tiden.

Men det som gjort starkast intryck på oss i västvärlden och format oss till det vi är i dag är utan tvekan det kyrkliga kulturarvet. Det lyfte också Per Lodenius förtjänstfullt fram i sitt anförande.

Vetenskapsjournalisten Maja Hagerman har skildrat när Sverige blev ett kristet rike i skiftet mellan vikingatid och medeltid: ”Kristendomen förde med sig mycket som blivit så självklart ... som detta att en människa inte kan äga eller sälja en annan ... Kyrkan satte sin prägel på samhället, på sådant som sedan kom att följa människor genom sekler och därmed forma även oss.”

Socialdemokraternas store humanist och filosof Alf Ahlberg, en gång rektor för Brunnsviks folkhögskola, skrev så här: ”Därför tror jag, att vårt val är mellan att på nytt bli en kristen kultur eller att upphöra att vara någon kultur alls.”

Kulturarvet är i ständig förändring och uppstår i mötet mellan det gamla och det nya. Genom att kulturarvet formas i samspel med omvärlden blir det också ett viktigt verktyg i kampen mot rasism och främlingsfientlighet.

Kulturarvet kan bidra till ökad tillväxt och fler jobb. Inom hela kulturarvssektorn arbetar 300 000 personer i EU, och 7,8 miljoner arbetstillfällen har skapats indirekt. Kulturarvet handlar inte bara om dåtid och nutid utan också om den framtid som vi skapar tillsammans och vilka värden som ska forma framtida generationer.

Fru talman! Låt mig säga någonting om det som flera har varit inne på här, nämligen repatriering av samiska kvarlevor och föremål, och Kristdemokraternas syn på det. För den oinvidde handlar det om att återföra kvarlevor och föremål som finns på museer till det samiska folket.

Samernas resa genom tiden har inte varit lätt. När jag såg filmen *Sameblod* greps jag av flera händelser i filmen där det handlade om diskriminering i olika former. Jessica Wetterling beskrev här både intressant och ingående vad detta handlade om och gav flera exempel. Jag har också haft förmånen att delta – som bohuslänning ganska långt från själva sammanhanget, får jag väl säga – i Sametinget vid två tillfällen.

Thomas Jefferson, amerikansk president, sa så här: Vi håller dessa sanningar för självklara, att alla människor är skapade jämlika, att de genom sin skapare skänkts vissa okränkbara rättigheter, bland vilka finns liv, frihet och strävan mot lycka.

Vi kristdemokrater menar att frågan om att återföra samiska kvarlevor och föremål behöver lösas. Men det är också viktigt att det går till på rätt sätt. Det finns en ny museilag som säger att museer ska delta i repatrieringen.

Jag tror att jag ska stanna där och bara avsluta med att allt pekar på att det här kommer att lösas. När vi hör de olika talarna här hör vi att det kommer en lösning framöver som riksdagen kommer att ställa sig bakom. Jag profeterar om detta, höll jag på att säga. Det är känsliga och svåra områden, och det är av allra största vikt att det blir rätt hanterat framöver.

Anf. 159 LAWEN REDAR (S):

Fru talman! I fredags var jag på Moderna museet här i Stockholm och såg utställningen *Giacometti – Ansikte mot ansikte*. Det var första gången på ett helt år som jag fick uppleva en fysisk utställning på ett museum. Att återigen få förkovra sig i konsten och estetiken, kulturarvet och kulturens olika uttryckssätt, och framför allt att se andras reaktioner i mötet med detta, berörde faktiskt mig.

Det är förstås många tankar och känslor som träder fram efter ett år av avstånd, hemarbete och brist på publika och sociala ytor och kultur. Att allt fler museer och konsthallar nu återigen kan öppna beror på den nya pandemilagen. Den 11 mars i år fattade regeringen beslut om att museer och konsthallar skulle gå under samma trängselregler som gäller för restauranger och gym. Sedan dess har allt fler statliga, regionala och kom-

munala museer öppnat upp, och intresset för att boka in ett besök ökar stadigt.

Men det hela är förstås inte som förr. Pandemin skördar dagligen människoliv, och säkerheten är förstås av absolut högsta prioritet. I dag köper man en biljett till en specifik entrétid och checkar in själv genom självskanning på plats. Man får följa pilar och golvanvisningar som upplyser om hur avstånden ska respekteras. Handsprit finns tillgänglig, och personal påminner då och då om att det är viktigt att hålla avstånd.

Fru talman! Det är ingen lätt uppgift att öppna en publik verksamhet med restriktioner och med personal som ska arbeta nära besökarna. Att allt fler museer och konsthallar ändå valt att öppna handlar om insikten att pandemin kommer att pågå länge och att det behövs ett kulturutbud även under den här tiden.

Peter Skogh, museidirektör på Tekniska museet, har uttryckt just vikten av att hålla igång museiverksamheterna för att ge kulturen en plats under en väldigt svår tid.

Fru talman! Sambandet mellan kulturen, demokratin, hälsan, välmåendet och hållbarheten känner vi, i alla fall i det här utskottet, väldigt väl till. Att få ta del av kultur på riktigt fördjupar vår analys, vår bildning och vår känslomässiga förståelse och interaktion. Coronapandemin har krympt det fältet. Och även om det går att genomföra utomhusaktiviteter och se filmer och serier hemma växer behovet av konstens och kulturens fysiska dimension.

Att museerna nu har öppnat bryter isoleringen och får oss människor att mentalt må bättre. Metaforiskt skapar de ett andligt rum för bearbetning. Ju mer jag tänker på mitt museibesök häromdagen desto mer tänker jag på hur hårda restriktioner kan skada mer än skydda.

Fru talman! I det här betänkandet behandlar riksdagens kulturutskott uppemot 95 motionsyrkanden gällande kulturarvsfrågor från den allmänna motionstiden. Det handlar bland annat om förutsättningarna för museernas verksamhet, de nationella minoriteternas kulturarv, det tvärssektoriella kulturmiljöarbetet samt skyddet av Unescos världsarv.

Under beredningen har utskottet fått information av bland annat Riksantikvarieämbetet och Sveriges Museer om lägesbilden för museerna, kulturmiljön och samlingarna i bred bemärkelse men också i relation till coronapandemin.

Riksantikvarieämbetet beskriver i sin senaste rapport, från i mars i år, att många museer har en obalans i sin finansiering i relation till samhällets anspråk på verksamheterna. De fasta kostnaderna ökar samtidigt som det råder stora utmaningar på intäktssidan, inte minst på grund av pandemin. Regeringen har därför gett Riksantikvarieämbetet i uppdrag att senast den 15 juni analysera detta och presentera förslag på hur myndigheten kan vara ett stöd i museernas arbete att anpassa sig till de förändrade förutsättningar som pandemin har medfört.

Även Sveriges Museer och fackförbundet DIK har tittat närmare på de här frågorna. Enligt Sveriges Museers undersökning för 2020 har 50 procent av museerna ett sämre ekonomiskt läge än året innan. 52 procent rapporterar att möjligheterna att bedriva en aktiv samlingsförvaltning är dåliga. Men på frågan om varför det ser ut så här är svaret att man anser att detta har föregåtts av årtal av ekonomisk urholkning med ökade kostnader och minskade intäkter.

Samtidigt anser 65 procent att huvudmännen har en god förståelse för museernas ekonomiska situation. 68 procent upplever att dialogen med politiken är god och att det politiska engagemanget för frågorna stadigt växer, inte minst mot bakgrund av 2015 års museiutredning, fri entré-reformen och den nya museilagen från 2017.

Därför är det av vikt, precis som framgår i betänkandet, att politiken kontinuerligt följer upp frågorna för att säkra en ändamålsenlig museiverksamhet som kan bidra till att uppfylla de kulturpolitiska målen.

Fru talman! En debatt som har tagit fart under den här tiden har handlat om museers försäljning av konst- och kulturföremål för att klara sig igenom pandemin. Några kända internationella exempel är konstföremålsförsäljningen vid The Royal Opera House och att Brooklyn Museum och Metropolitan Museum of Art har genomfört auktioner av kulturarvsföremål för att klara sin ekonomi. Det är en alldeles förfärlig utveckling av den ekonomiska kris som pandemin har lett till att verk som finns tillgängliga för allmänheten och i det offentliga har sålts till privata samlare. Det gör kulturarvet, konsten och kulturen fattigare, liksom förståelsen av historia och en annan samtid.

Här i Sverige kan vi vara glada för att vi har en starkt offentligt finansierad museiverksamhet oberoende av om staten, regionen eller kommunen är huvudman. Museerna har ett starkare offentligt skydd och inte samma inkomstbortfallsnivåer. Budgetsamarbetspartierna har också under den här tiden garanterat genom krisstöden att inga svenska museer ska hamna i en allvarlig ekonomisk situation under pandemiåret. Men givetvis kommer det att behövas en översyn av de museer som drivs genom stiftelser, i privat regi eller av våra svenska folkrörelser och som har drabbats alldeles särskilt.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag nämna några frågor som jag bedömer är av största vikt för den framtida kulturarvspolitiken.

Vi kommer att behöva ta intryck och arbeta efter förslagen som Återstartsutredningen och Riksantikvarieämbetet föreslår i det här förändrade läget. Museerna efterfrågar en strategi för ökad digitalisering av både föremål och visningar för att främja innovation, öka tillgängligheten och nå ut till fler, framför allt museiovana grupper som nu tycks ha funnit museerna digitalt.

Samlingarna behöver en särskild satsning i syfte att skydda och bevara föremålen inför framtiden och den yrkeskunnighet som finns på detta område. För att öka det internationella och interkulturella samarbetet och utbytet är det viktigt att möjligheten finns att låna föremål mellan olika länders museer. Sverige saknar i dag ett regelverk som kan garantera att föremål som lånas in också lämnas tillbaka. Därför välkomnar jag Utredningen om skydd mot processuella åtgärder för inlånade kulturföremål som ska redovisa sitt uppdrag den 30 april.

Slutligen kommer det att behöva göras insatser för den kulturskuld som framför allt har drabbat barn och unga detta år. Samarbetet mellan skolorna och museibranschen behöver politikens stöd.

Jag tror inte att jag i detta anförande ska förstärka de frågor som här har lyfts alldeles föredömligt vad gäller minoritetspolitiken och framför allt samernas situation. Det har jag gjort i tidigare anföranden, men jag ställer mig helt bakom de reflektioner och tankar som här har framförts.

Mot bakgrund av det anförda yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 160 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! En fråga som flera har berört här i dag är situationen för världsarven. Vi har också berört att mycket av vårt kulturarv kan vara av internationellt värde, men en del är ju också nationellt platsbundet precis som världsarven.

Jag är genuint orolig över statusen för många av de världsarv som Sverige förvaltar. Vi har de senaste åren nåtts av uppmärksammade rapporter om hur situationen har varit för Birka, Drottningholm och andra stora världsarv. Det största problemet är att det inte finns resurser, menar man från många av världsarven. Rovgrävningar förekommer, och tjänsten som permanent tillsyningsman till exempel vid Birka är avvecklad för länge sedan och utlagd på säsong hos entreprenad.

Vi har sett att Stockholms universitet inte har råd att göra utgrävningar på grund av att hyran till Statens fastighetsverk är för hög. Försurningen riskerar att undergräva en del av det som finns kvar i marken. Länsstyrelsen väntar med utgrävningar eftersom man tycker att det behövs bättre tekniker.

Andra nationers representanter i världsarvsfrågor tror ofta att svenska världsarv får solida statliga stöd, men många av världsarven i Sverige upplever själva att det saknas resurser att samverka med forskning och att politisk vilja bakom världsarvsstrategin också saknas.

Min fråga till Socialdemokraterna och Lawen Redar, som får anses representera det dominerande regeringspartiet, är: Varför är regeringen och Socialdemokraterna så ointresserade av att agera för att vårda de unika världsarv som Sverige faktiskt för framtiden har ansvar för i det internationella samfundet?

Anf. 161 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Ledamoten lyfter en otroligt viktig fråga. Detta handlar i mångt och mycket om den generella resursfrågan som har lagts på kulturarvet och kulturarvspolitiken.

Jag är inte av uppfattningen som ledamoten här uttrycker att det finns ett ointresse för världsarvsfrågorna och framför allt kulturarvspolitiken i Sverige. Vi har ju tagit fram en hel proposition som behandlade bland annat en ny museilag som genomfördes 2017. Museerna har välkomnat detta för att främja yrkesskicklighet, forskning och så vidare. Det har tagit fart och fått fantastiska effekter.

Resursfrågan kommer att vara på politikens dagordning, menar jag, under en väldigt lång tid framöver. Det här kommer dessvärre att drabba kompetensen, samlingarna och museiverksamheten och också världsarven. Vi kommer att behöva analysera både hur coronapandemin har drabbat intäkterna för museerna och utifrån det perspektivet också ta ett rejält omtag om hela resursfrågan vad gäller kulturarvspolitiken.

Jag är av uppfattningen att väldigt mycket mer kommer att krävas i framtidens analys av kulturarvspolitiken. Detta är ett område som måste upp på den politiska dagordningen på en ännu högre nivå än tidigare.

Anf. 162 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är samtidigt så att Socialdemokraterna är duktiga på att säga nej till många anslagsförstärkningar som just skulle råda bot på den här situationen, det vill säga den kulturarvsmiljard som Sverigedemokraterna årligen föreslår och som skulle förhindra att stora delar av det svenska kulturarvet bokstavligen vittrar sönder.

Det handlar om att man har negligerat uppräknings av kyrkoantikvarisk ersättning och att man säger nej till en kulturarvsfond och kulturarvsrot och de flesta reformer som faktiskt ökar finansieringen till kulturarvet.

Det blir en följdfråga. Att det finns en strategi på bordet är en sak, men vad betyder den för Socialdemokraterna? Det finns nu tillfälligt bidrag till exempel för att arbeta med strategin. Men det är uppenbart att det inte har fått någon effekt. Vad ska ta vid när bidraget tar slut?

Man får uppfattningen att regeringspartiernas hållning är att kommunal och regional nivå ska ta ett ökat ansvar för flera av världsarven. Men jag anser att det är ett nationellt och internationellt åtagande där Sverige som stat har ett stort ansvar.

Jag frågar återigen vad Lawen Redar anser.

Anf. 163 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att man ser kulturpolitiken som den helhet den utgör. Det är faktiskt inte bara kulturarvspolitiken som måste in i ett budgetarbete. Det ska till väldigt mycket mer satsningar på alltifrån filmpolitiken till konsten, folkbildningen och så vidare. Ett helt ekosystem av verksamheter ska fungera här, för att vi ska förstå kulturarvet och för alla de olika konstformer som berättar vidare hur vi kan arbeta med kulturen, i form av språk och dess olika estetiska uttrycksformer.

Jag är av uppfattningen att Sverigedemokraterna lägger väldigt stor vikt vid just kulturarvet men skär ned kraftigt på alla andra områden. Jag ser gärna ett ökat intresse för kulturarvspolitiken, att vi arbetar vidare med resursfrågorna och att vi analyserar vidare vad som ska till efter pandemin. Det är ett otroligt viktigt arbete. Men det får inte ske på bekostnad av andra kulturområden. Det är dessvärre det jag anser är Sverigedemokraternas kulturpolitik.

Anf. 164 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! Kulturarvet är vårt gemensamma minne. Det hjälper oss, och vägleder oss i, att förstå vilka vi är och varifrån vi kommer. Spår av det förflutna gör vår historia synlig. De spåren berättar om möten och influenser och hur kunskap har vandrat, omformulerats och ackumulerats. De berättar hur språk och kulturer, kunskaper och tekniker ständigt har varit och är i rörelse och att de ständigt är i utveckling.

Kulturarvet ska bevaras, användas och utvecklas. Inte minst det sistnämnda – utvecklas – är viktigt. Det glöms alltför ofta bort, medvetet eller omedvetet. Men det berättar om just det föränderliga i det att vara mänskliga. Precis som att våra egna, personliga minnen kan vara bedrägliga är vårt gemensamma minne i kontinuerligt behov av tolkningar och omtolkningar, för att vi ska förstå det. En oberoende tolkningsprocess är därför viktig.

Kulturarvet ska inte användas för politiska ändamål. Då landar vi alltför ofta fel. Det har vi sett exempel på i historien.

Tillgängliggörandet, som uppmanar var och en till förståelse och tolkning men också till upplevelsen av artefakter och idéer från tidigare generationer, är centralt i hur kulturarvet bevaras, används och utvecklas. Kulturarvet är vårt gemensamma, en angelägenhet för oss alla. Det är samlingarna på våra institutioner, våra gemensamma kulturskatter, men också enskilda människors språk och levnadssätt. Det är byggnader, miljöer och traditioner men också mycket annat som tillsammans utgör kulturarvet.

Hur kulturarvet mer specifikt definieras ska dock inte vara en fråga för politiker. Kulturarvet definieras av hur det uppfattas och används av oss alla, gemensamt. I den mån det behöver bestämmas och avgränsas ska det göras av professionen och forskningen. Politiken ska skapa organisatoriska ramar och gärna finansiera kulturarvsinstitutionerna, minnesinstitutionerna, medan expertisen ska ansvara för förvaltningen och möjligen definitionen av kulturarvet.

Fru talman! Vi har sedan 2017 en museilag. Den antogs under förra mandatperioden, med Miljöpartiet i regeringen och med en miljöpartistisk kulturminister. Den är den första i sitt slag i Sverige. Jag vill gärna lyfta upp den. Museilagen slår fast museernas oberoende gentemot politiken och formaliserar principen om armlängds avstånd. I museilagen stärks också museernas status som kunskapsinstitutioner. Allt det här är centralt och viktigt för Miljöpartiet.

Vi har genomfört en reform med fri entré till våra museer. Den är skalbar och går att bygga ut så att den omfattar fler museer. Det är viktigt att entréavgifterna inte står i vägen för att människor ska kunna ta del av våra gemensamma kulturskatter – upplevelsen, möjligheten till värdering och tolkning. Kulturarvet tillhör oss alla och ska vara öppet, fritt och tillgängligt för alla.

Fru talman! Jag vill avsluta mitt relativt korta anförande med att lyfta upp två ansatser från en motion som mina partivänner har lämnat in och som också behandlas i det här betänkandet. Det handlar om det samiska folket. Vi har tidigare i debatten hört snart sagt samtliga partier tala sig varma för återbördandet av samiska kvarlevor, offergåvor och andra föremål. Miljöpartiet står självklart också bakom det. Där det finns hinder för sådana processer, vilket det gör, bör de ses över och undanröjas. Det handlar inte minst om ekonomiska hinder. Finansiering måste lösas. Resurser behöver tillföras.

Det andra handlar om att vi bättre behöver synliggöra Sápmi och det samiska som en del av Sverige. Det samiska behöver tillåtas ta betydligt större plats i det offentliga rummet. Vi kan gärna och betydligt bättre uppmuntra till exempel användningen av samiska ortnamn och namn på platser i det offentliga. Att på ett sådant lätt sätt använda och utveckla det samiska i det svenska samhället bidrar också till att bevara.

Att bevara, använda och utveckla – det var där jag började, och det är där jag slutar.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 maj.)

Kulturutskottets betänkande 2020/21:KrU10

Folkbildningsfrågor
föredrogs.

Folkbildningsfrågor

Anf. 165 JOHN WEINERHALL (M):

Fru talman! Folkbildningen har en lång och stolt tradition av att bidra till bildning och demokrati i vårt land. Att vår demokrati får utvecklas och att människor ges möjlighet att påverka sin livssituation och delta i samhällsutvecklingen är viktiga delar som folkbildningen bidrar till. Dessutom höjer den ju folkets såväl bildnings- som utbildningsnivå och ökar både intresset för och delaktigheten i kulturlivet.

Tyvärr är folkbildningen ansatt på flera fronter. Sällan har nog folkbildningen varit så omskriven som just de senaste åren, dock av helt andra än önskvärda skäl. Rubriker om bidragsfusk, finansiering av islamism och andra oegentligheter har haglat över studieförbunden.

Efter stor och ihållande kritik som kulminerade i samband med bidragsbrotten på Järvafältet inledde Folkbildningsrådet en särskild granskning av studieförbundens verksamhet de senaste tre åren. Resultatet av granskningen publicerades nyligen. Den visade att minst 1 miljon timmar var felrapporterade, det vill säga de existerade inte mer än på papperet. Studiecirklar som rapporterats i flera studieförbund hade alltså aldrig ägt rum.

Mörkertalet tros också vara mycket stort. En väldigt liten del av verksamheten i studieförbunden är nämligen granskad. I ett till ett av regeringspartierna närstående studieförbund granskades enbart dem med fler än 720 studietimmar per år. Det innebär, fru talman, ett deltagande på 14 timmar i veckan per deltagare, varje vecka året om. Det är givetvis helt orimligt då det knappast kan anses vara ett deltidsjobb att delta i studiecirklar.

Tyvärr har folkbildningen, som många andra delar av civilsamhället, blivit en del av ett bidragsindustriellt komplex. I allt större utsträckning har civilsamhället blivit beroende av bidrag från det offentliga. Man kan diskutera hur dess frihet och oberoende påverkas av det. För mig som moderat är samhället alltid större än staten, och ett starkt och självständigt civilsamhälle är ett viktigt och sammanhållande kitt som för människor samman och bär upp vårt land. Det kittet får inte slitas isär för att timjakt, organiserad brottslighet och medvetet fusk för att tillskansa sig bidrag blir viktigare än verksamheten som sådan.

Fru talman! Det är därför så sorgsamt när folkbildningen angrips av organiserad brottslighet i form av bidragsfusk. Vi moderater har länge påtalat problemen inom folkbildningen, såväl bristen på kontroll och tillsyn som att dagens demokrativillkor inte räcker till.

Låt mig ta ett exempel. Studieförbundet Ibn Rushd är kanske det studieförbund som har varit mest uppmärksammat. Det har länge varit kritiserat av såväl forskare som debattörer för inte minst dess organisatoriska kopplingar men också personförbindelser till organisationer kopplade till Muslimska brödraskapet. För den oinitierade kan jag upplysa om att Muslimska brödraskapet är ett islamistiskt globalt nätverk som vill omdana den sekulära staten och härleda lagstiftning ur sharia. Detta är något som varje person som tror på den västerländska liberala demokratin bör rädas.

Vi vet att det i Sverige växer fram parallellsamhällen där enklavisering motverkar anpassning och integration till det svenska samhället. Det bidrar till att upprätthålla normer och strukturer som vi helt enkelt inte ska acceptera i vårt svenska samhälle. Detta får alltså aktörer skattepengar i form av bidrag för att upprätta och upprätthålla.

Vi moderater har motionerat och lagt fram förslag till utskottsinitiativ här i riksdagen för att skärpa demokrativillkoren. Dessutom vill vi ta ifrån Folkbildningsrådet myndighetsutövningen så att kontroll, tillsyn och bidragsgivning samlas under ett paraply och sköts av en oberoende statlig civilsamhällesmyndighet.

I dag hade riksdagen kunnat ha ett förslag om en extern och oberoende granskning på bordet att ta ställning till. Vi moderater har länge drivit frågan, och vi har tillsammans med forskare och debattörer i den offentliga debatten uppmärksammat detta. Dessutom har vi lagt fram förslag i kulturutskottet. Under hela den period då det har stormat och avslöjanden om fusk och bedrägerier har haglat som mest har det varit betänkligt tyst från vänster- och mittenpartierna. Man har valt, fru talman, att stoppa huvudet i sanden.

Inte förrän ansedda forskare avslöjade i Dagens Nyheter att uppemot 60–70 procent av studieförbundens verksamhet kan vara rent fusk gick ett par partiföreträdare som är med i denna debatt senare ut och sa att de tyckte att det vore lämpligt med en extern granskning. Trots detta valde de att inte stötta vårt förslag till utskottsinitiativ om en genomgripande och oberoende granskning.

Tack vare att vi moderater tillsammans med andra aktörer envetet har vägrat att släppa frågan har nu Riksrevisionen på eget initiativ valt att göra en egen granskning. Jag tror inte att denna granskning hade blivit av om det inte vore för att vi väldigt envist hade uppmärksammat frågorna i den offentliga debatten.

Jag förmodar att det är denna granskning som vänster- och mittenpartierna i dag kommer att gömma sig bakom. Problemet är att ingen av oss vet vad vi gömmer oss bakom. Vi vet inte hur omfattande granskningen blir, vilka delar den ska titta på eller hur tidsplanen för granskningen ser ut. Det är bra att den görs – missförstå mig rätt – men tyvärr utgör den också en anledning för JÖK:partierna och Vänstern att slippa rösta för den genomgripande och oberoende granskning som Moderaterna har krävt i kulturutskottet.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag beklaga att inte en majoritet av riksdagens partier tycker att det är tillräckligt allvarligt att hundratals miljoner troligtvis fuskas bort varje år – kanske är det till och med uppemot miljardbelopp – för att göra någonting genomgripande. Jag vill dock ge ett klart besked här och nu till såväl väljare som civilsamhälle och andra intressenter: Vi moderater kommer aldrig att acceptera fusk, bidragsbrottlighet eller för den delen system i ett bidragsindustriellt komplex som drar vanära och skam över civilsamhället eller som utmanar vår västerländska liberala demokrati. Jag yrkar därför bifall till reservation 1.

Anf. 166 JONAS ANDERSSON i Lingham (SD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 2 från Sverigedemokraterna med flera.

Folkbildningsväsendet har potentialen att vara en viktig och konstruktiv samhällsaktör. Givetvis är man ofta i praktiken en sådan aktör i vanliga svenskers vardag. Så har det varit historiskt, och så kan det fortfarande vara. Man kan bidra positivt till människors bildning. Man har potentialen att stärka demokratin och mycket annat positivt.

Sverigedemokraterna ser tydligt den potential som finns i folkbildningen. Men för att den ska kunna nå sin fulla potential och vara den konstruktiva kraft i samhället som är önskvärd måste ärmarna kavlas upp ordentligt för att man ska kunna ta tag i de stora problem som blivit tydliga de senaste åren.

Fru talman! Allmänna kurser som anordnas av folkhögskolorna har en viktig roll att fylla inom folkbildningen. Det kan vara en andra chans för vissa personer när det gäller att nå gymnasie- och högskolebehörighet. Allmän kurs har med tiden kommit att dominera innehållet på folkhögskolorna. När folkbildningsväsendet reformerades i början av 90-talet slogs det fast att allmän kurs skulle utgöra basen för folkhögskolornas verksamhet och uppgå till minst 15 procent av den totala statsfinansierade verksamheten.

På senare tid har det dock snarare handlat om 40–50 procent. Sverigedemokraterna vill hellre se att de särskilda kurserna ges ett större fokus, och vi vill se en ny målsättning om att allmän kurs bör utgöra ungefär 15 procent av folkhögskolornas verksamhet. Folkhögskolorna får inte förvandlas till ett slags reservkomvux vid sidan om det ordinarie utbildningsväsendet. Då riskerar folkbildningens särprägel att gå förlorad, det vill säga det som skiljer den från det ordinarie utbildningsväsendet.

Fru talman! Regeringens politik för folkbildningen är på många sätt problematisk. Då tänker jag inte bara på den slapphet man uppvisat när det gäller att stoppa statsbidrag till islamism och liknande eller hur man har negligerat risken för omfattande fusk och bedrägeri hos studieförbunden. Problematiken handlar också om hur man ofta ser alltför instrumentellt på folkbildningsväsendet. Exempelvis har man öronmärkt pengar till folkbildningen för olika integrationsliknande åtgärder.

Regeringen försöker genom sin politik att delegera till folkbildningsväsendet och civilsamhället att lösa allvarliga samhällsproblem som den själv har orsakat. Hur vore det om man i stället själv tog tag i problemen när man sitter i regeringsställning i stället för att kasta dem i knät på civilsamhället?

Att regeringen gör så här, särskilt givet det ofta hysteriskt höga tonläge man har gentemot oppositionens syn på kulturpolitiken, är anmärkningsvärt. Man försöker ställa om folkbildningen till ett slags integrationslots. Det skulle enligt mig snarare vara ett hot mot folkbildningen och dess särprägel.

Fru talman! Ofta talas det om att folkbildningen kan vara en viktig aktör för att stärka den svenska demokratin. Så är ofta fallet. Sveriges historia visar på det. Men det har tyvärr inte varit lika sant de senaste åren.

Häromdagen kunde vi även ta del i medierna av hur ABF, som är ett statsbidragsberättigat studieförbund, sysslar med vad som närmast kan betraktas som ett slags åsiktsregistrering. I Ockelbo i Gävleborgs län sparkar man ut uppskattade medarbetare från en ungdomsgård på stående fot när det kommer fram medialt att de röstat på ”fel” parti, i detta fall Sverigedemokraterna. Hur det rimmar med likabehandling och demokratisyftet som

finns med folkbildningen och statens stöd till detsamma tror jag att många ute i stugorna frågar sig. Det gör jag i varje fall.

Fru talman! En fråga som fått stort fokus under mandatperioden är statsbidrag till olika slags extremister. Jag talar inte minst om det islamistiska studieförbundet Ibn Rushd, som fortsatt mottar miljoner i statsbidrag trots omfattande kopplingar till det islamistiska Muslimska brödrskapet. Här har Sverigedemokraterna länge varit den tydliga parten i den här kammaren. Islamisterna ska inte ha en enda krona av skattebetalarnas pengar.

I november presenterade regeringen en ny utredning för att ta fram skarpare demokrativillkor för statsbidrag till civilsamhället. Det är givetvis ett steg i rätt riktning. Men det är väldigt senfärdigt, och det är inte resolut nog. Vi sverigedemokrater är inte övertygade om att de regleringar som kommer att följa av utredningen kommer att räcka för att sätta stopp för bidragen till de destruktiva krafter som får dem i dag.

Utredningen som har tillsatts har tid på sig till i slutet av detta år. Det kan alltså dröja ända fram mot nästa val innan vi får en ny reglering på plats. Det är inte acceptabelt i det akuta läge som råder på området. Därför bör regeringen skyndsamt agera för att någon typ av temporär reglering ska finnas på plats till dess att en mer långsiktig sådan kan införas till följd av utredningen. Men även andra åtgärder behöver vidtas. Det är bland annat därför som Sverigedemokraterna i kulturutskottet har agerat för att kalla in Folkbildningsrådet, så att vi kan få svar på många av de här frågorna.

Fru talman! Det är verkligen välkommet att fler partier än Sverigedemokraterna vaknat upp och tagit initiativ i vår riktning när det gäller statsbidrag till extremister. Länges var vi väldigt ensamma om att tala om den frågan i den här kammaren. Men för att en förändring ska upplevas som genuin och faktiskt få effekt i praktiken tror jag att man måste agera konsekvent. Om man som riksdagsparti vill sätta stopp för statsbidrag till islamister och liknande aktörer och röstar mot dem här i kammaren kan man inte rösta för dem sedan när bidrag ska delas ut ute i kommunerna och regionerna. Här efterlyser jag ett mer konsekvent agerande från flera partier i den här kammaren, även om jag givetvis välkomnar den riktning som jag ser att flera har valt att ta.

Fru talman! Jag vill också säga något om den uppmärksammade debatten gällande fusk och bedrägerier bland studieförbunden. Sverigedemokraterna har länge sett att det finns risker inbyggda i systemet. Därför har vi i riksdagen i flera år motionerat om att en ny aktör, som är oberoende av de verksamheter som får medel, ska få i uppdrag att fördela medlen till folkbildningen för att man ska undvika dagens inbyggda jävsförhållande.

Det är glädjande att även Moderaterna och Kristdemokraterna ställt sig bakom detta i form av en gemensam reservation. Även det utskottsinitiativ som kommit från Moderaterna på området har vi välkomnat och ställt oss bakom. Det ligger väl i linje med vår politik. Jag blir dock förundrad över hur de andra partierna tänker, som sitter på händerna och inte tar initiativ till att gå till botten med fusk, bedrägerierna och självgranskningarna och som inte heller här i kammaren i dag ställer sig bakom dessa förslag.

Fru talman! För att summera: Folkbildningen har en stor potential som en kraft för att bilda befolkningen och lära den om demokratiska processer. Men i dagsläget är det en lång väg kvar att vandra innan denna potential är uppnådd. Det finns hot mot folkbildningen och dess särart i form av ett

alltför instrumentellt tänkande från regeringen som omformar folkbildningen och använder den som ett redskap för något annat än den en gång kom till för. Det finns också hot i form av statsbidrag som går rakt ned i fickorna på islamister och andra krafter som inte vill Sverige väl. Det finns även hot mot folkbildningen i form av den naiva uppbyggnaden med medelstilledningen, jävssituationer, självgranskningar och dylikt. Detta har möjliggjort ett enormt försvinnande av skattebetalarnas pengar. Det kan vi inte acceptera. Kan vi komma åt dessa problem skulle läget kunna bli otroligt mycket bättre än det är i dag, och det hoppas jag verkligen sker.

Anf. 167 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Jag lånar i dag min röst till Vasiliki Tsouplaki, som inte kan delta i dagens debatt på grund av sjukdom. Det är något jag gör med glädje, eftersom folkbildning är en fråga som ligger mig som gammal folkhögskolelärare mycket varmt om hjärtat.

Folkhögskolan är en utbildningsform som vi ska vara mycket stolta över. Med sin pedagogik och sin friare utformning har den gett många generationer en ny chans till bildning och utbildning i vuxen ålder. Som det heter i det nationella målet: Man ökar människors möjlighet att påverka sin livssituation och skapar engagemang för att delta i samhällsutvecklingen.

Jag hoppas verkligen att det även fortsatt finns ett brett stöd för att bevara folkhögskolans särställning i vårt utbildningsväsen. Den behövs mer än någonsin, och det behöver också synas i budgetförslagen. Det finns just nu en oro hos många av de rörelsedrivna folkhögskolorna för att pandemin gräver djupa hål i ekonomin.

Särskilt tufft är det för skolor som har internat och som vanligtvis går runt med hjälp av konferensgäster, sommarkurser och andra arrangemang. Redan före jul fick regeringen information om läget, men inget särskilt stöd har inkommit. Det är välkommet att det finns en pott för att stärka finansieringen per plats nu i vårändringsbudgeten, men det är för lite och för sent.

Under förra mandatperiodens budgetförhandlingar fick Vänsterpartiet tillsammans med regeringen fram 8 000 nya platser, och vi fortsätter att föreslå satsningar för att stärka kvaliteten i undervisningen. Inför i år föreslog vi en förstärkning på 160 miljoner för att kompensera för höjda lärarlöner och ett ökat antal deltagare med behov av extra stöd.

I vårt förslag till vårändringsbudget föreslår vi ett särskilt pandemistöd på 100 miljoner. Det är viktigt att man inte behöver göra sig av med personal och lokaler i ett läge då man snarare behöver expandera för att erbjuda plats för till exempel de gymnasieelever som inte klarat sin studiegång på distans eller de arbetslösa som behöver en ny yrkesutbildning eller behöver få högskolebehörighet.

Fru talman! Den fråga om uppföljning och granskning av folkbildningen som tas upp av flera partier i dagens debatt ska tas på allvar. Det är mycket olyckligt att det finns människor som utnyttjar det viktiga bidraget till folkbildningen för att sko sig själva och i och med det också riskera att skada allmänhetens förtroende för hela systemet.

I det här sammanhanget är det dock viktigt att påminna oss om att den fuskhärva i Stockholm som det hänvisas till upptäcktes av studieförbunden själva. Det tog för lång tid, men viktiga lärdomar har dragits av det som skett. Vi ska som lagstiftare och bidragsgivare se till att vi har bra regelverk, kontrollsystem och tydliga system för ansvarsutkrävande.

Men hela tiden är det viktigt att eftersträva rätt balans mellan tillit och kontroll. Bidrag som är till för att säkra ett levande föreningsliv, studier och i förlängningen en stärkt demokrati får inte ätas upp av kostnaden för att administrera hanteringen av bidragen.

Flera partier är inne på frågan om inte en myndighet borde ta över Folkbildningsrådets uppgift att fördela bidrag och kontrollera verksamheten. För oss i Vänsterpartiet vore det ett steg i fel riktning. Att det är en myndighet som ansvarar innebär heller inte en garanti för att ingen lyckas utnyttja systemet.

Vi menar att det är positivt med det system vi har där nationella sammanslutningar som Svenskt Friluftsliv, Riksidrottsförbundet och Folkbildningsrådet kan fördela bidraget till medlemsorganisationerna. Det borgar för att fördelningen har stöd inom rörelsen och att en nära dialog finns kring bidragens användning.

Vi ser allt fler tecken på att civilsamhället ifrågasätts. Företrädare får ta emot hot och hat, och de goda exemplen, den fina verksamhet som bedrivs dagligen av ideella, får sällan plats i nyhetsrapporteringen.

Fru talman! Moderaterna vill se hårdare demokratikriterier för vårt föreningsliv och sätter sitt hopp till den utredning som förhoppningsvis snart kommer till riksdagen i form av en proposition. Jag menar att vi ska se upp så att vi inte skjuter oss själva i foten. Vi får inte vara så rädda att pengar ska hamna i fel organisation så att vi skapar ett alltför detaljerat eller politiskt färgat system.

Om det blir så att myndigheter ska börja registrera åsikter hos företrädare i sina system, övervaka vad som sägs och skrivs i sociala medier och kontrollera vad som uttrycks på arrangemang kan vi i slutändan skada den demokrati vi säger oss vilja skydda. Jag säger inte att det är det som framkommer i dagens betänkande, men jag vill ändå lyfta fram den farhågan.

Det är också därför vi har en motivreservation, nummer 3, som jag vill yrka bifall till. Det är en markering om att vi vill se demokratikriterier som är tydliga, mer enhetliga och transparenta och som ger stort friutrymme för civilsamhället, snarare än att säga att de ska vara hårda. Det krävs bra insyn i verksamheter som ska få bidrag och en förtroendefull dialog mellan myndigheter och föreningar. Utgångspunkten ska vara att uppmuntra och stötta så att det blir rätt snarare än att hitta fel och fälla.

Fru talman! Jag vill slutligen återkomma till frågan om studieförbunden och det upptäckta fusket. Jag vill betona att vi från Vänsterpartiet har fullt förtroende för att Folkbildningsrådet och studieförbunden nu har hittat fram till en ny modell som är säkrare och tydligare än den som fanns innan. Särskilt musikverksamheten har fått en genomlysning som verkligen behövdes.

Jag ser att man tagit chansen att vända krisen till en möjlighet att förbättra såväl förarbetet som efterkontrollen av studieverksamheten. Det finns också ett regelverk med riksdagsbeslut i botten för att utomstående revisorer ska tillsättas och uppdrag för Statskontoret att göra återkomman-

de uppföljningar. Den granskning som nu även Riksrevisionen har aviserat kan kanske även den ge ytterligare verktyg för att förbättra rutinerna.

Fru talman! Slutligen vill jag passa på att tacka alla dem som dagligen gör en insats inom folkbildningen. Det är alla lärare, cirkelledare och deltagare som delar med sig av tankar och kunskap och utvecklar tillsammans. Det är alla andra anställda som gör lärandet möjligt och som utvecklar våra bostadsområden. De ser till att vi får kultur och bildning i alla landsändar och att möten kan hållas, såväl digitalt som med en kopp kaffe och en god kaka.

Folkbildningen har betytt mycket för utvecklingen av vår demokrati, och förhoppningsvis kan folkbildningen få fortsätta att spela den rollen i minst hundra år till.

Anf. 168 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag ställer mig bakom Kristdemokraternas reservation nummer 4.

Det går inte att undvika det som hänt de senaste åren inom studieverksamheten i Sverige. Då tänker jag på den mängd fusk och bedrägerier som förekommit och som gett studieförbunden och paraplyorganisationen Folkbildningsrådet negativ publicitet.

Ett visst antal personer och grupper – långt ifrån alla, men alltför många – som fått bidrag genom studieförbunden har missbrukat det förtroendet. Samtidigt har kontrollapparaten inte fungerat, vilket skapat utrymme för dessa bedrägerier.

Folkbildningsrådet är en ideell förening med vissa myndighetsuppdrag som getts av riksdagen och regeringen. Rådet styrs av egna stadgar och sina 15 medlemmar. Medlemmarna är Studieförbunden i samverkan, Sveriges Kommuner och Regioner och Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, även kallad RIO.

Folkbildningsrådet fattar beslut om tilldelning av pengar till folkbildningsaktörerna och genomför också granskningar och uppföljningar av att medlen använts korrekt. Det är något som alltså inte fungerat tillfredsställande när det gäller studieförbunden.

Flertalet gånger har det förekommit att studieförbund har blivit utsatta för bidragsfusk där samma deltagare förekommit i studiecirklar i flera studieförbund samtidigt. Det har också framkommit att åtta av de tio studieförbunden som var verksamma i Järva blev utsatta för bedräglig verksamhet. Det är alltså ett utbrett problem med felaktig användning av skattemedel som visar på behovet av en reformering av systemet.

Folkbildningsrådet har lämnat en rapport på uppdrag av regeringen och där presenterat åtgärder för att stärka kontrollen och stoppa fusk och bedrägerier. Också Studieförbunden i samverkan har presenterat en åtgärdslista med anledning av fel och fusk inom studieförbunden. Riksrevisionen har beslutat att inleda en granskning av kontrollen och uppföljningen av statens stöd till studieförbunden. Vi har uttryckt från Kristdemokraterna att vi anser att åtgärderna ändå inte är tillräckliga.

Fru talman! En annan fråga gäller demokrativillkoren för att få bidrag. Vi ser inte några principiella hinder till att studieförbund vilar på en religiös grund. Tvärtom är många organisationer på religiös grund en viktig del av vårt civilsamhälle. Däremot ska inte staten finansiera organisationer som utmanar den västerländska demokratin.

Därför menar vi att riksdagen ska uppmana regeringen att skärpa demokrativillkoren i förordningen om statsbidrag till folkbildningen så att bidrag inte kan delas ut till studieförbund som motverkar demokratin och alltså inte står upp för demokratiska värden.

Fru talman! En helt annan fråga där Folkbildningsrådet är en viktig part är folkhögskolorna. När en student väljer att studera utanför sin egen region har den region studenten är skriven i betalat för eleven till den folkhögskola där eleven studerar. Det här kallas för mobilitetsstöd. Eftersom folkhögskolor ofta är små är det stödet ett betydelsefullt tillskott för dem för att kunna få verksamheten att gå runt.

Under året har det brutit ut en debatt efter att vissa regioner gått ifrån praxisen med mobilitetsstöd. Utan ett mobilitetsstöd riskerar vissa folkhögskolor att drabbas särskilt hårt, exempelvis rörelsefolkhögskolor såsom de kristna folkhögskolorna och arbetarrörelsens folkhögskolor, liksom de som särskilt riktar sig till personer med en viss funktionsnedsättning.

För att undvika denna sårbarhet för dessa folkhögskolor anser jag att man bör utreda möjligheten att överföra hela finansieringsansvaret för folkhögskolor till staten via Folkbildningsrådet.

Den pedagogiska formen och förmågan att ge människor som annars inte lyckas i det ordinarie utbildningssystemet en väg framåt och en andra chans är viktiga inslag när det gäller folkhögskolorna. De spelar en väldigt viktig roll i det svenska utbildningssystemet. Den starka kopplingen till det civila samhället gör att denna skolform är oerhört viktig att värna.

Anf. 169 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! För ett tag sedan gjorde jag ett besök på en liten ort i Sverige som heter Odensvi och passade då på att läsa på lite grann om ortens historia.

Jag läste om bokhållaren Bisterfeldt som redan 1757 såg till att barnen i byn fick läsundervisning. Jag läste om godsägaren som tyckte att byn behövde en riktig skola och såg till att den kom på plats. Jag läste om föreläsningsföreningen som startades 1905 av några nyfikna bybor. Tanken var att bildade människor hade större chans att ta ansvar för sitt eget liv men också för andra och för det gemensamma.

Så där såg det ut runt om i Sverige. Parallellt med kampen för ekonomisk frihet, demokrati och rösträtt togs initiativ runt om i landet för att stärka bildningen och människans andliga växt. Det som hände runt om i Sverige då, på den tiden, är en viktig anledning till att Sverige blev det land som det blev. Det är en av anledningarna till att Sverige växte sig starkt och höll ihop och att vi fick en demokrati av kunniga människor.

Jag tror att det är viktigt att påminna sig om den historien, inte minst i tider när folkbildningen diskuteras intensivt och ifrågasätts i en del kretsar.

Fru talman! Att folkbildningen diskuteras och debatteras flitigt är i grunden bra. Bäst är det såklart om det handlar om bildningens kraft för demokratin och samhällets utveckling och därmed människornas förmåga att fatta egna självständiga beslut. Det är viktigt att folkbildningen uppmärksammas för sin förmåga att hjälpa människor att komma in i det svenska samhället, bryta ensamheten bland äldre eller underlätta för personer med funktionsnedsättning att ta makten över sitt eget liv.

Men nu har debatten snarare handlat om någonting annat. Den har handlat om fusk och kriminalitet och ibland om antidemokratiska krafter som eventuellt kan ha fått ta del av stöd som de inte borde få ta del av. I stället borde dessa pengar gå till det tålmodiga demokratiarbete som är en del av folkbildningens viktiga arv och nutid. Det är olyckligt, och det är oacceptabelt.

Folkbildningen mår bäst, fru talman, av att vara fri och frivillig. När man ska bekämpa det som nu har hänt och uppdragats – alltifrån kriminalitet, fusk och slarv till eventuellt stöd till icke-demokratiska krafter – måste man fundera på hur den där fria och frivilliga kraften kan behållas samtidigt som man gör någonting åt detta. Skattepengar ska inte gå till sådant som de inte var avsedda för.

Därför blir det en viktig avvägning att göra: Hur behåller man frivilligheten och friheten? Och vilka åtgärder ska tillsättas för att behålla och öka tilliten och vidtas när tilliten sätts på prov?

Det har sagts tidigare här i debatten att de som inte ställer upp bakom reservationen har stuckit huvudet i sanden. Men faktum är väl egentligen att vi som har gjort det i stället har stuckit ned huvudet i fakta och i granskningar och verkligen har försökt förstå vad det är som har hänt. Jag har använt väldigt mycket tid – och jag vet att många ledamöter i utskottet har gjort det – till att försöka förstå och sätta mig in i det som har hänt, prata med människor, ta reda på källor och försöka förstå detta i grunden.

Det är ganska svårt. Det är ganska svårt att förstå vad som har hänt, och det är ganska svårt att förstå hur det kunde hända. Men det är kanske ännu svårare att förstå hur man ska agera i den här situationen. Om man inte vill kullkasta tilliten och om man inte vill kullkasta den frihet och den frivillighet som finns måste man verkligen förstå systemet för att kunna vidta de åtgärder som behövs.

Det behövs förmodligen lite precision i det här arbetet framöver. Jag tycker att utskottets majoritet på det sättet har landat rätt rimligt – kanske inte perfekt, men rätt rimligt. Vi säger att Statskontoret bör genomföra regelbundna utvärderingar och uppföljningar av folkbildningen. Jag tycker att det är rimligt. Det har funnits med i debatten tidigare att någon myndighet borde göra det, och nu pekar utskottsmajoriteten ut att vi tycker att Statskontoret ska få uppdraget. Förmodligen får vi också snart på plats en extern revisor i Folkbildningsrådets styrelse. Jag tycker att det är rimligt.

Dessutom uppmanar vi regeringen att skynda på arbetet med att genomföra de viktiga regelverken för att se till att vi får demokrativillkor på plats så att civilsamhället bidrar till demokratin. Det ska inte vara så att de som vill motarbeta demokratin använder civilsamhället eller föreningslivet eller pengar som skulle gå till dem i sitt syfte. Där måste det skyndas på; regeringen måste se till så att reglerna snabbt kommer på plats och kan användas.

Jag välkomnar – och jag tror att utskottsmajoriteten också gör det – att Riksrevisionen nu genomför en extern granskning. Det är viktigt, och det är bra. Det är bra att Riksrevisionen gör detta. Man får väl ändå säga att Riksrevisionen är något av det mest externa man kan tänka sig – jag vet inte om det skulle vara Nasa eller några marsmänniskor som skulle göra det annars. Riksrevisionen är den externa granskningsinstans som jag har stort förtroende för och stor tillit till när det gäller att de kan göra den här typen av granskningar.

Till detta ska läggas det jobb som görs av aktörerna inom folkbildningen själva. De tar nu ansvar för detta. De vill reparera tilliten, de skärper rutiner, de skärper granskningen och de samarbetar mer mot fusk och kriminalitet. De gör det både inom själva folkbildningen och med externa aktörer. Det är viktigt.

Fru talman! Det som har hänt är allvarligt. Man ska inte blunda för det, och man ska inte stoppa huvudet i sanden. Man ska stoppa ned huvudet bland källorna och försöka förstå det. Fusk ska bekämpas. Antidemokratiska krafter ska bekämpas. Det ska bekämpas med fakta och med kunskap.

Vi som gillar folkbildningen har störst ansvar för att se till att de här pengarna används till just folkbildning och inte till annat. Det borde vara vi som är mest förbannade över att människor som inte borde ta del av de här pengarna har fuskat sig till dem, har använt kriminell verksamhet för att få tag på pengarna eller vill använda det som skulle bygga upp demokratin till att radera den. Vi måste vara mest arga för att de här pengarna hamnar i fel händer.

Men när vi motarbetar detta måste det ske med precision. Man ska inte använda den stora släggan i alla fall. Vi politiker vill gärna göra det; när vi ser ett problem använder vi den stora släggan. Men ibland förstör den stora släggan mer än den skulle förstöra. Det behövs precision i detta för att bevara tilliten men samtidigt bekämpa det som inte ska finnas där.

Fru talman! Jag utesluter naturligtvis inte att mer behöver göras framöver, inte minst för att det är så viktigt och samtidigt så svårt att återskapa och reparera tillit. Vi kommer att behöva ha fortsatt koll på frågan, men det är viktigt att utskottet nu tar steg för att stärka kontrollen över skattepengarna utan att undergräva principen om folkbildningens fria och frivilliga situation.

Kultur och bildning var en viktig anledning till att Sverige blev det fina land som det är. Det hade inte blivit så om inte människor för 100 och 150 år sedan hade samlat sig för att lära sig mer tillsammans i studiecirklar och i andra sammanhang. Det är därför vi håller ihop, och det är därför vi är starka.

Nu står vi inför andra stora utmaningar. Pandemi, klimat, integration, artificiell intelligens och mycket annat ritar om våra kartor. Då tror jag, fru talman, att det samhällskontrakt som folkbildningen en gång var med och bildade kan behöva uppgraderas. Och då tror jag att folkbildningen också där har ett viktigt uppdrag. Då måste vi se till så att folkbildningen funkar och att pengarna som ska gå till folkbildning används till folkbildning och inte till sådant som de inte ska användas till.

Fru talman! Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 170 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S):

Fru talman! På över ett år har Elsa och Gunvor inte kunnat träffas i studielokalen och prata om barnbarnen och umgås medan de lär sig att använda mobilt bank-id. För Hassan har det varit mycket svårare att lära sig det svenska språket. Och för Sara, som har ingått i en teatergrupp som gjort hennes vardag mer meningsfull, har repetitionerna blivit inställda.

Folkbildningen har liksom många andra fått anpassa sina verksamheter. Vissa delar har fått ställas in, och vissa har fått ställas om. Det har blivit fackliga utbildningar online, körövningar på distans, interaktiva seminarier på Facebook och digitala föreningsmöten. Vi har många skäl att vara stolta över alla som har kämpat för att göra bildning och kultur tillgänglig för många under dessa svåra omständigheter.

Fru talman! Det kommer att komma en tid efter pandemin, när vi ska lösa samhällsproblem som fanns före pandemin men som förstärkts under den. De som under pandemin förlorat sitt jobb behöver få tillgång till studier och kurser. Det gäller i synnerhet många unga, då vi ser att ungdomsarbetslösheten ökar.

Äldre som redan innan pandemin behövde stöd för att komma ikapp digitaliseringen behöver nu än mer stöd. Den ofrivilliga ensamheten, som har fördjupats under det gångna året, måste motas tillbaka. Och vi behöver stärka en tillit och en samhällsväv som försvagats efter en tid då möten människor emellan varit en livsfarlig handling.

Studieförbunden och folkhögskolorna har verktygen för att möta dessa utmaningar. Därför har regeringen under föregående år men även detta år förstärkt stödet till folkbildningen. Totalt förstärktes folkbildningen med 240 miljoner i budgeten för 2021 jämfört med föregående år. I årets vårandringsbudget finns det dessutom ett tillskott på 170 miljoner till folkbildningsanslaget. Det ska gå till att upprätthålla och bygga ut folkhögskolans kapacitet. 100 miljoner avsätts till nya utbildningsplatser för hösten 2021, och 70 miljoner går till kvalitetssäkrande insatser för folkhögskolan. Målgruppen för satsningarna är bland annat utrikes födda personer som är arbetslösa och ungdomar som inte nått målen för en gymnasieutbildning.

Men, fru talman, folkbildningen står också inför egna utmaningar. Ett antal fall av fusk och oegentligheter har skapat en förtroendekris för folkbildningen. När skattemedel som ska gå till folkbildning missbrukas innebär det att det finns de som missar möjligheten att delta i ett fritt och frivilligt lärande. Därför är det otroligt viktigt att utskottet ställt sig bakom ett ställningstagande om att vi vill att Statskontoret ska genomföra en regelbunden utvärdering och uppföljning av folkbildningen och att en extern revision ska tillsättas. Det är viktigt att regeringen nu skyndar på arbetet med att ta fram demokrativillkor för civilsamhällets organisationer, vilket också kommer att omfatta bidragen till folkbildningen. Men vi välkomnar också studieförbundens egna åtgärdsplaner, Folkbildningsrådets utökade kontrollinsatser och, såklart, Riksrevisionens granskning.

Det är viktigt att Folkbildningsrådet och studieförbunden utvärderar nuvarande system och att det finns en tydlig åtgärdsplan på plats. Statliga bidrag till folkbildningen ska uteslutande gå till verksamhet som uppfyller statens syften med bidraget och som stärker vår gemensamma demokrati. Om det råder det inget tvivel.

Fru talman! När de första folkhögskolorna och bildningscirkelarna startades under 1800-talet var syftet att man skulle göra kunskap och bildning tillgängligt för alla på ett demokratiskt och jämlikt sätt. Bildningen skulle inte längre vara förbehållen en privilegierad grupp i samhället och därmed inte heller makten. Med kunskap och bildning gavs människor möjlighet att forma sina liv, stå upp för sina rättigheter och kräva en del av makten. Bildningen skulle skapa ett jämlikare samhälle.

Det var så dåtidens folkrörelser resonerade, och det var så folkbildningen kom att bli en central del av demokratiseringen av Sverige.

Folkhögskolorna och studieförbunden skapar än i dag mötesplatser för människor. De erbjuder rum för samtal och diskussioner. Folkbildningen ger genom sin unika pedagogik fler människor chansen till utbildning. Och genom studiestyrd utbildning ger studieförbunden även träning i demokratiskt ansvarstagande och ledarskap.

Folkbildningsverksamheten handlar om att bygga demokrati nedifrån och upp snarare än tvärtom. Människor som möter varandra, utbyter erfarenheter och samtalar om vad som är viktigt för dem utvecklas genom ett livslångt lärande. Det är människor som kommer att visa hänsyn mot andra och vara goda demokrater. Det är när samtalen upphör som problemen börjar. Vi måste värna om platser där samtal och bildning pågår.

Fru talman! Det borde finnas en bred samsyn i denna kammare om att utveckla folkbildningen. Alla vi som ser vad folkbildning betyder i människors liv behöver engagera oss för att stärka såväl kontrollen som den långsiktiga kvalitetsutvecklingen inom folkbildningen.

Vi socialdemokrater vill fortsätta värna folkbildningens självständighet och oberoende, men vi vill samtidigt säkerställa att skattemedel används på rätt sätt. Vi vill se fler som får utvecklas som människor och fler som hittar nya vägar till arbete. Vi vill se fler som Elsa, Gunvor och Hassan delta i folkbildningens verksamheter.

Med dessa ord yrkar jag avslag på samtliga reservationer och ställer mig bakom utskottets ställningstagande.

I detta anförande instämde Lawen Redar (S).

Anf. 171 PER LODENIUS (C):

Fru talman! Efter att jag i mitten av 80-talet slutat gymnasiet fick jag chansen att på en folkhögskola fördjupa mig i mitt stora intresse – dansen. Det passar ganska bra att berätta det i dag när det är dansens dag.

Det året blev inte bara en utbildning för mig, utan det blev starten på en bildningsresa. Jag visste inte då hur betydelsefull den bildningsresan skulle bli för mig. Året på folkhögskolan ledde till att jag senare i livet kunde livnära mig på just dansen. Det ledde i sin tur till att jag fick jobba med fantastiska ungdomar i gymnasiesärskolan och vidare till att jag i dag som riksdagsledamot politiskt får driva just dessa frågor: kultur, folkbildning och särskola.

I år firar och uppmärksammar Sveriges riksdag att det var 100 år sedan kvinnor och män för första gången fick delta och rösta i allmänna val på lika villkor. Dock fick vi vänta till valet 1991 innan alla som uppnått myndig ålder fick rösta. För det var först 1989 som omyndigförklaringen avskaffades i Sverige. Och det var först efter det, i valet 1991, som personer med vissa psykiska sjukdomar och intellektuell funktionsnedsättning fick sin rösträtt – det är endast 30 år sedan.

Att alla har möjlighet att vara med och bidra till och utforma vårt samhälle, vårt gemensamma samhälle, borde vara självklart i en demokrati som vår. Bildning och möjlighet till livslångt lärande blir då en viktig parameter för att uppnå det.

Lika viktigt som det är att den som har lätt för sig har möjlighet att välja utbildning och utvecklas efter sin förmåga och sitt intresse är det att den som har en intellektuell funktionsnedsättning får möjlighet att utvecklas efter sin förmåga och sitt intresse.

Här spelar folkbildningen en stor roll. Studieförbunden har fria och tillgängliga studiecirklar, exempelvis Studieförbundet Vuxenskolornas Mitt val. Och folkhögskolornas har ett utbud av olika kurser och inriktningar, exempelvis Anpassad IT på Mora folkhögskola.

Men tillgängligheten för den som har gått i särskola måste blir mycket bättre med utgångspunkt i en valfrihet oberoende av var man bor, vilken bakgrund man har eller om man har en funktionsnedsättning. Här finns fortfarande mycket kvar att göra.

Fru talman! Det handlar om att utveckla och öppna upp folkbildningen inte om att begränsa eller stänga ned. Vi vet ju att kontakter med andra och bildning är centralt för att man ska kunna orientera sig, forma självständiga uppfattningar och delta aktivt i samhället.

Här skapar folkbildningen rum för reflektion och djupare kunskap om vår värld. Bildning vidgar våra vyer och gör oss friare. Samtidigt berikas samhället när det finns goda möjligheter för människor att gå samman och lära sig mer om ett ämne.

Här bidrar folkbildningen med en struktur som understöder en bredd av bildningsverksamhet som inte kan ersättas av utbildningar som arrangeras av det offentliga eller av utbildningsföretag.

Fru talman! Centerpartiet vill att alla ska ha möjlighet att både ta del av och vara delaktiga i skapandet av vårt samhälle och vår kultur som aktiva samhällsmedborgare. Det handlar för oss inte bara om frihet som princip. Det handlar också om frihet som en möjlighet att både för sig själv och tillsammans med andra få nya perspektiv och vidga tankevärlden. Det handlar om att tillsammans utveckla vårt samhälle och skapa nya möjligheter. Det handlar också om möjligheter till självförverkligande, som ger en individuell frihet.

Vi kan se att det finns hinder i systemen, bland annat för ökad integration i vårt samhälle. I Centerpartiet ser vi till individen oavsett om man tror att personen kommer att få stanna i Sverige eller inte. Vi vill att den enskilda människan ska få utvecklas genom bland annat samröre med det civila samhället, det vill säga folkbildningen. Det handlar om bildning, inte bara utbildning. På så sätt kan också fler människor få tillgång till det folkbildningen kan erbjuda. Det underlättar och ger bättre förutsättningar för en integration som kommer både individen och hela vårt samhälle till del.

Folkbildningen kan också ge människor en andra chans till en nystart i livet. Denna möjlighet har varit viktig sedan tidigare men tydliggörs än mer under coronapandemin. Det handlar om möjligheten att exempelvis gå en kurs på en folkhögskola. Det kan ge ny kraft, inspiration och kunskap som bidrar till att komma vidare i livet. Och det kan hjälpa personer som deltar enbart för att lära sig något nytt därför att det är roligt, för att få en paus och få återhämtning och ny energi efter stress i livet. Eller så får de möjlighet att läsa in gymnasiekompetens.

Studiecirkeln som under pandemin har fått genomföras digitalt gör att man kan hålla kvar både intressen och vänner, och det gör det lättare att efter pandemin återuppta kontakter och aktiviteter. Vem vet vilka livsresor som faktiskt kommer att ske när människor får möjlighet till bildning?

Fru talman! Den fria bildningen finns bara i demokratier eftersom den utgör ett hot mot totalitära krafter. Därför är det viktigt för oss här i Sverige att värna möjligheten till fri bildning för alla. Det är en frihetsfråga.

Året på folkhögskolan var för mig starten på en bildningsresa, som jag då inte visste hur betydelsefull den skulle bli. Oavsett bakgrund eller funktionsförutsättningar borde alla, liksom jag, utifrån sitt eget intresse och kunskap ha möjligheten att bilda sig.

Fru talman! Det är en fråga om demokrati – vår gemensamma demokrati.

Anf. 172 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! När jag lyssnade på Per Lodenius, Centerpartiet, min företrädare i talarstolen, så insåg jag att det inte går att överskatta den betydelse som folkbildningen har i Sverige. Varje dag möts tusentals människor i cirklar, föreläsningar och grupper och lär tillsammans. De bildar sig. Det sker i hela landet, i städer och på snart sagt varje mindre ort. Det är en folkrörelse med en oerhörd bredd. Nästan allt kan avhandlas eller praktiseras i en studiecirkel. Men i centrum för verksamheten står lärande och bildning, förkovran och nyfikenhet.

Folkbildningen ska självklart stå fri från påverkan och bygga på frivillighet. Folkbildningen är på det sättet inkluderande, och den attraherar olika grupper och hämtar deltagare brett ur folklagren. Vi är många som på ett eller annat sätt har nyttjat folkbildningen. Vi har deltagit i en studiecirkel, lyssnat på en debatt, deltagit i en debatt, hållit eller lyssnat på en föreläsning eller kanske avsatt en längre tid för studier på folkhögskola.

Folkbildningens rötter går tillbaka till tiden före demokratins införande i Sverige. Kopplingen till folkrörelserna är tydlig. Men i den form vi känner folkbildning i dag med cirklar och folkhögskolor är folkbildningen relativt jämgammal med den svenska demokratin. Den är tätt sammankopplad med demokratins framväxt och de demokratiska grundidéerna, det vill säga yttrandefrihet, föreningsfrihet och mötesfrihet. Men det gäller också bildning, självförverkligande, hur individen kan stärkas genom att lära tillsammans – för att bli en självständig individ i kollektivet, den samhälleliga gemenskapen.

Detta har följt med i folkbildningens resa genom historien och uttrycks också i syftena med folkbildningen och det statliga stödet för folkbildningen i dag.

Det handlar om att utveckla demokratin, att möjliggöra för en mångfald människor att delta i samhället och påverka sin livssituation. Det handlar om att höja bildningsnivån i samhället och att utjämna kunskapsklyftor. Det handlar om att fler ska få tillgång till utbildning, både inom ramen för folkbildningen och genom att folkbildningen skapar möjligheter till fortsatta studier – bildningsresorna. Det handlar slutligen om att bredda intresset för kultur och öka delaktigheten i kulturlivet. Det är syftena med folkbildningen.

Folkbildningen skapar stora positiva värden, och den ska på goda grunder ta åt sig en stor del av äran för den svenska starka demokratiska traditionen. Sverige ligger i topp i de demokratiindex som tas fram på lärosäten världen över.

Under de 150 år som folkbildningen har verkat i Sverige har samhället förändrats, kanske mer radikalt än under någon annan motsvarande tid. Målgrupperna för folkbildningen har också delvis ändrats. Folkbildningen har initialt under 1800-talet fungerat som ett bildningslyft på landsbygden för bönderna – eller snarare böndernas söner – att bli goda bildade svenskar för att vid sekelskiftet omfatta industriarbetarna i arbetarrörelsen samt de borgerliga lagren i nykterhets- och frikyrkorörelsen. I dag är alla välkomna över hela landet. Studieförbundens kataloger spänner över enorma områden, Men en grupp som är viktig för folkbildningen, och som folkbildningen är avgörande för, är nyanlända.

Jag träffade en folkbildare i går kväll. Det är en vän till mig som är folkhögskolelärare. Vi kom att prata om debatten som skulle hållas i dag. Han vittnade om hur han själv har upplevt att människor som har kommit till Sverige – unga och gamla – har ett sug efter kunskap om det svenska samhället, om hur demokratin fungerar i praktiken, mötesteknik och föreningsverksamhet. Hur gör man i Sverige?

Det är den nyfikenheten som vi måste möta, nyfikenheten om det svenska samhället, hur man ökar sitt deltagande i samhället och samhällsutvecklingen – ett av de statliga målen med folkbildningen. Det är så vi bygger det moderna samhället, och det är så vi bygger integration och möjliggör etablering.

I det stora: Vi har en situation med 80 miljoner människor på flykt globalt i dag. Det är dubbelt så många som för bara tio år sedan. De är på flykt från krig och fattigdom. Klimatkrisen blir alltmer påtaglig och akut. Flyktingorganisationer har prognostiserat att 200 miljoner människor, utöver de som finns sedan tidigare, kommer att behöva fly enbart på grund av klimatet under de kommande tre decennierna. Det är en folkvandringstid med enorma utmaningar. Sverige kommer att vara en del av lösningen.

Och i det lilla: Här i Sverige är folkbildningen en central nyckel.

Fru talman! Det har uppmärksammats att folkbildningen, det vill säga studieförbunden, har varit utsatta för attacker. Vi vet att där det finns stora pengar finns också fusk, brottslighet, kriminalitet och organiserad brottslighet. Vi ser motsvarande attacker mot våra socialförsäkringssystem, mot CSN och studiemedlen. Vi såg en organiserad attack mot folkbildningen på Järva för några år sedan.

Det här är inget att ta lätt på. Det är allvarligt. Vi måste skydda våra skattepengar mot fusk och kriminalitet. Skattemedel ska gå till det de är avsedda för. Vi måste skydda förtroendet för våra socialförsäkringssystem, för folkbildningen. Det handlar i slutändan om förtroendet för samhället och samhällskontraktet.

Initiativ till granskningar och genomlysningar har tagits av både regeringen och folkbildningens aktörer själva. Också Riksrevisionen har inlett en granskning. Folkbildningsrådet lämnade en rapport för knappt två veckor sedan. De har på regeringens uppdrag svarat på vilka åtgärder som har vidtagits och som kommer att vidtas framöver.

Jag delar utskottets bedömning i betänkandet att Folkbildningsrådets återrapportering och åtgärdspaket är gedigna. Regeringen bereder just nu också frågan om extern revision av folkbildningen. Det är något som vore bra om det kommer på plats.

Fru talman! Att Miljöpartiet värnar om folkbildningen råder det knappast någon tveksamhet kring. Vi värnar, värdesätter och litat på folkbildningen. Tillit är ett centralt och viktigt begrepp inom folkbildningen.

Mot den här grundläggande inställningen, som Miljöpartiet står för, står en helt motsatt syn och politik på folkbildningsområdet. Sverigedemokraterna och Moderaterna vill tvärtom minska stödet till folkbildningen. I stället för värnande, värdesättande och tillit uttrycks i de motioner som lämnats in av moderater och sverigedemokrater ett ifrågasättande och misstänkliggörande och till och med förslag om att lägga ned stora delar av folkbildningen. Så ska vi inte ha det. Jag tycker faktiskt att det känns bra att riksdagen nästa vecka, när vi går till beslut i det här ärendet, kommer att rösta nej till de motionerna och till hela den folkbildningspolitiken.

Fru talman! Nu ska jag säga det rätt: Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på alla motioner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 maj.)

Afrika

§ 19 Afrika

Utrikesutskottets betänkande 2020/21:UU16
Afrika
föredrogs.

Anf. 173 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Vi debatterar nu utrikesutskottets betänkande 16 *Afrika*, som innehåller ungefär 40 motionsyrkanden från tre riksmöten.

Historiskt kan vi se hur tidiga civilisationer frodades i Afrika, mycket tack vare ett omfattande nät av handelsrutter som knöt människor samman och möjliggjorde ekonomisk tillväxt. Vi kan också se att det möjliggjorde för flera av dåtidens mest avancerade samhällen att ta form.

Fru talman! Det är inte bara historiskt utan även i dag som Afrika är betydelsefullt. Afrika är en oerhört viktig kontinent, och den blir inte mindre viktig med tiden. Tvärtom kommer det att krävas ett ännu större utrikespolitiskt engagemang i dessa frågor, inte minst när vi ser hur olika aktörer väljer att exploatera och köpa upp naturtillgångar eller vital infrastruktur på den afrikanska kontinenten. Här finns en enorm potential men också faror. Farorna gäller inte minst icke vänligt sinnade stater och aktörer som på ett hänsynslöst sätt tar för sig på bekostnad av främst de människor som bor i Afrika.

En annan fara är den religiösa och etniska extremism som längre präglar flera afrikanska länder och därmed underblåst samt skapat krig, interna slitningar och misär.

På den afrikanska kontinenten finner vi några av världens mest brutala islamistiska terrororganisationer: Islamiska staten, Boko Haram och al-Qaida men också grupper som Lord's Resistance Army, en liten sekt som använder sig av hjärntvättade soldater – till stor del barn som sekten tidigare kidnappat.

Det bör vara ett prioriterat arbete att bistå de afrikanska länderna med hjälp i kampen mot den här formen av extremism och terror. Olika former av västerländskt stöd till utsatta minoriteter, kanske främst sekulära och kristna, är i många fall helt avgörande för att dessa grupper över huvud taget ska överleva i vissa områden.

Fru talman! Det finns flera sätt för Sverige, lilla Sverige, att hjälpa till för att få till en positiv utveckling som gynnar inte bara människor i andra länder utan även oss. Om det går bra där går det bra här. Och det handlar inte bara om pengar. Fred, goda relationer och en positiv ekonomisk utveckling kan skapas genom strukturella förändringar och genom att möjliggöra goda förhållanden. Det här är något vi alla bör sträva efter.

Ett område som vi sverigedemokrater återkommande lyfter fram är situationen på Afrikas horn.

Somalia har länge präglats av stridigheter mellan olika grupper. Samtidigt är Somalias offentliga förvaltning till följd av skumma partner och omfattande korruption långt ifrån en fungerande samarbetspartner, vilket såklart försvårar utvecklingsarbetet avsevärt. Vi kan heller inte påstå att läget har förbättrats särskilt mycket de senaste åren.

Det finns dock en tydlig ljuspunkt i sammanhanget, och det är naturligtvis Somaliland.

Somaliland är beläget i en av världens mest våldsamma regioner men har ändå präglats av fred och en positiv utveckling – trots att det inte erkänts som land av det internationella samfundet, vilket såklart försvårar dess möjligheter. Det uppfyller samtliga krav för att erkännas som ett självständigt land och har både välfungerande institutioner och en välfungerande demokrati – och det blir bara bättre. Somaliland skulle definitivt kunna fungera som föredöme för andra regioner runt om i världen som önskar mer självstyre.

Tack vare det fredliga läget i Somaliland finns det vidare möjligheter att såväl effektivisera det administrativa arbetet i Somalia som att flytta administration närmare dem som berörs.

Det är inte konstigt att den svenska ambassaden som arbetar med Somalia och Somaliland i dag ligger i Kenya. Givet säkerhetsläget är det svårt att jobba i Mogadishu, Somalias huvudstad. Men vi vet att Hargeysa, Somalilands huvudstad, är säkert. Där skulle inte vissa aktörer som i dag arbetar i Mogadishu behöva lägga mer än 50 procent av sin budget på säkerhet, som nu är fallet. Det behövs inte. Om vi placerar diplomater i Hargeysa kommer vi nära Somalia och kan främja en positiv utveckling i området.

Hargeysa präglas av förhållandevis goda kommunikationer, inte minst då Somaliland är regionalt ledande inom områden som telekommunikation och mobila pengar.

Vidare skulle en flytt bidra till att bryta den diplomatiska isolering vi ser i dag, som skadar utvecklingen i den här regionen och omöjliggör nya investeringar.

Genom upprättandet av en ambassad i Somaliland som även ansvarar för Somalia stärker vi landets legitimitet samtidigt som vi möjliggör nya investeringar. Etablerandet av nätverk och utökade samarbeten mellan svenska myndigheter och deras motsvarigheter i Somaliland skulle dessutom stärka förutsättningarna för tillväxt, stabilitet och en positiv utveckling i hela den här regionen.

Fru talman! Vi i Sverige bör ta vårt ansvar, och här har vi ett positivt exempel. Under förutsättning att Somaliland även på pränt inför religionsfrihet och gör det möjligt för folk att ha vilken tro de vill bör Sverige erkänna Somaliland som en självständig stat.

Avslutningsvis, fru talman: Fred, goda relationer och en positiv ekonomisk utveckling gynnar också Sverige. Det har jag sagt tidigare, och det säger jag igen. Det är också ett av de starkaste skälen till att vi måste vända blicken mot Afrika.

Jag vill av den anledningen yrka bifall till reservation 6, men jag står naturligtvis bakom även övriga SD-reservationer i betänkandet.

Anf. 174 YASMINE POSIO (V):

Frau talman! Afrika är en kontinent i snabb förändring, men utvecklingen och den ekonomiska tillväxten är långt ifrån entydig. I Afrika bor det ungefär 1 miljard människor i över 50 länder, och varje land har sin egen historia och sin egen unika situation.

En erfarenhet som präglar hela kontinenten är den koloniala historien, då imperialistiska europeiska stater stred om att kolonisera Afrika. Den dåtida kolonialismen har i dag på många sätt ersatts av en nykolonialism. Afrika är världens rikaste kontinent när det gäller naturtillgångar samtidigt som människorna som lever där tillhör de fattigaste i världen.

Orsaken till detta är att makten och kontrollen över naturresurserna fortfarande finns utanför Afrikas gränser. Stormakter och internationella företag blandar sig fortfarande i de afrikanska ländernas affärer, och detta har pågått ända sedan kolonialismen officiellt försvann.

Att länderna inte kontrollerar sina egna tillgångar försvårar den demokratiska utvecklingen, och detta måste ändras. Dessutom måste det införas krav på att företag har sjysta arbetsvillkor och betalar sjysta löner, i enlighet med environmental and human rights due diligence, och att världens länder inför land-för-land-rapportering så att skatter blir kvar i de länder där de hör hemma och kan bidra till välfärdsbygge.

Etiopien, Eritrea, Somalia och Djibouti på Afrikas horn är också drabbade av den koloniala historien. Lägg till auktoritära, våldsamma styren, utdragna krig och svältkatastrofer orsakade av extrem torka. Trots vissa demokratiska ljusglimtar pågår brott mot de mänskliga rättigheterna i samtliga länder. Krig och konflikter har även bidragit till att regeringarna inte klarar av att tillgodose befolkningens behov av hälso- och sjukvård, utbildning, bostäder eller rimlig levnadsnivå. En klar majoritet av människorna på Afrikas horn lever i fattigdom. Yttrandefriheten är kraftigt begränsad.

Vi i Sverige känner ju väl till journalisten Dawit Isaak, som suttit fängslad i Eritrea i snart 20 år utan tillgång till rättvis rättegång, egen advokat eller läkarvård. Han har inte heller fått träffa sin familj eller fått ta emot konsulärt stöd. Det är bra att vi i riksdagen tillkännagav för regeringen att en oberoende utredning om vad regeringen gjort i fallet ska tillsättas. Det är ett sätt att visa den eritreanska regimen att vi på intet sätt accepterar dess agerande när deras gäller Dawit Isaak.

Fru talman! Våld och trakasserier mot hbtqi-personer är vanligt. På Afrikas horn är homosexualitet förbjudet i samtliga länder. Somalia är ett av sex länder i världen där hbtqi-personer kan dömas till döden.

Kvinnor och barn drabbas hårdast av den utbredda fattigdomen och det auktoritära, patriarkala styret. Diskriminering och marginalisering på grund av kön är fortfarande mycket vanligt förekommande, liksom mäns våld mot kvinnor och flickor. Trots att ansträngningar görs på flera håll för att skydda flickor och kvinnor är förekomsten av våldtäkt och andra sexuella övergrepp utbredd. Fortfarande är kvinnlig könsstympning vanligt förekommande även om vissa framsteg har gjorts.

Pandemin har förstärkt denna allvarliga situation på Afrikas horn, och därför måste den rika världen se till att hela världen vaccinerar. Många ställer upp med pengar till Covax, som är den organisation som ska se till att fattiga länder får både vaccin och stöd till distribution och vaccinering. Det räcker tyvärr inte då produktionen av vaccin är för liten och priset för högt. Därför måste patenten hävas under pandemin. Först då får vi upp produktionen och får dessutom ett lägre pris per dos.

Fru talman! Redan innan Etiopiens premiärminister Abiy fick Nobels fredspris stod landet inför en konflikt, som sedan briserade och ökade det mänskliga lidandet och skapade instabilitet i hela regionen. När den etiopiska regeringen med hänvisning till coronapandemin sköt upp de planerade val som skulle hållas i augusti till september 2020 valde delstatsstyret i Tigray att gå vidare med lokala val. Nu pågår ett inbördeskrig i området Tigray i norra Etiopien.

Omkring 2 000 människor har identifierats efter att ha dödats i massaker i Tigray. Våldet mot civila i området har nått fruktansvärda nivåer, och hur många som faktiskt har dött är det ingen som vet. Den medicinska hjälporganisationen Läkare Utan Gränser har tidigare rapporterat att över 100 hälso- och sjukvårdsmottagningar har vandaliserats och förstörts.

Utöver detta används sexuellt våld som vapen. Kvinnor och flickor i Tigray vittnar om hemska övergrepp som begås. Amnesty International och Civil Rights Defenders har rapporterat om en explosion av sexuellt våld. Den etiopiska regeringen har hävdad att den militära operationen är strikt riktad mot Tigreanska folkets befrielsefront. Men det som sker är inte enbart strider mellan arméer, miliser och paramilitära grupper utan inkluderar även attacker mot den civila befolkningen där sexuellt våld används som vapen.

Med tanke på att Abiy har fått Nobels fredspris och att Etiopien länge varit en mottagare av svenskt bistånd har Sverige en viktig roll när det gäller att uppmärksamma det fruktansvärda sexuella våldet, som måste brytas.

Fru talman! Djibouti består till största delen av öken och saknar nästan helt naturtillgångar och odlingsbar mark. Landet är starkt beroende av bistånd. Inkomsterna från hamnen i huvudstaden är bland de viktigaste för landets ekonomi.

Det är inte bara handel och affärsverksamhet som lockas till Djibouti tack vare det strategiska läget. Ingen annanstans finns det så stor militär närvaro från andra länder som i Djibouti. Frankrike, USA, Japan, Italien och Kina har militärbaser i landet. Detta bidrar inte bara till ökad spänning mellan de militära stormakterna utan även till en militarisering av Afrikas horn.

Det viktigt att uppmärksamma vilka konsekvenser den höga utländska militära närvaron i landet får för militariseringen av den övriga kontinenten. Sverige bör därför verka för minskad militarisering av Afrikas horn. Härmed, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nummer 3.

I dag har jag fokuserat på kolonialismens arv och hur vi skulle kunna bryta det arvet, och jag har valt att lyfta vissa delar av Afrikas horn. Mer finns att läsa i Vänsterpartiets motioner om Nordafrika, Afrika söder om Sahara och Afrikas horn.

Som jag sa i inledningen är Afrika en kontinent med över 50 länder och över 1 miljard invånare. Det finns mycket att säga om Afrika och den snabba förändring som sker där – om människornas behov, drömmar och potential.

För Vänsterpartiet är demokrati och mänskliga rättigheter inte förhandlingsbara. Vi försvarar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, där bland annat mötesfrihet, organisationsfrihet, religionsfrihet, strejkrätt, yttrandefrihet samt allmänna, fria och hemliga val framhålls som nödvändiga beståndsdelar i ett demokratiskt samhälle. Lika stor vikt läggs vid sociala framsteg och förbättrade levnadsvillkor. Det innebär att rätten till arbete, utbildning, bostad, vård, omsorg och kultur är nödvändig för ett människovärdigt liv och ett demokratiskt samhälle. Det är först när alla människor har möjlighet att bestämma över sina egna liv som verklig demokrati kan uppnås.

Anf. 175 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! I år är det 60 år sedan FN:s generalsekreterare Dag Hammarskjöld omkom i en flygolycka på väg till ett möte med president Tshombe i utbrytarrepubliken Katanga i det nyligen självständiga Kongo. Regelrätt krig pågick. Kongo ville ogärna gå miste om det mineralrika Katanga. Mötet skulle hållas strax söder om gränsen, i Nordrhodesia, som fortfarande var en brittisk koloni.

Kraschen i Ndola, där nio svenskar och ytterligare en handfull personer miste livet, utspelade sig i svallvågorna av den dekolonisationsprocess som pågick i Afrika. Hammarskjöld tolkade FN-stadgan som ett stöd för ländernas befolkningars rätt till självbestämmande. Det säger sig självt att det fanns stort motstånd bland de gamla kolonialmakterna.

Många i denna kammare är väl orienterade om Kongos kolonialhistoria och den rovdrift som den belgiske kung Leopold bedrev. På 1800-talet gjorde jakten på elfenben och gummi att lokalbefolkningen utsattes för slavarbete, misshandel, vedervärdiga stympningar och nedbrända byar. Kongos befolkning beräknas ha halverats under den aktuella perioden. Det är värt att notera att det var en svensk baptistmissionär, Edvard V. Sjöblom, som slog larm om övergreppen, väckte världsoptionens vrede och tvingade fram förändringar.

På Dag Hammarskjölds tid som FN:s generalsekreterare på 1950- och början av 1960-talet var det framför allt koppar- och uranfyndigheterna i Katanga som var fokus för de olika intressena. I dag är det mineraler som kobolt och olika jordartsmetaller som vi behöver till våra läsplattor, men även guld och diamanter. I spåren förslavas människor, stora som små, och kvinnor utsätts för grymt systematiskt sexuellt våld.

Fru talman! Det var en viktig symbolhandling att Nobels fredspris häromåret tilldelades doktor Denis Mukwege, som mitt i den miljön med risk för sitt eget liv reparerar kvinnor som fått sina underliv förstörda av övergreppen. Men varför betraktas han som så farlig att han har utsatts för flera mordförsök? Jo, han pekar på mekanismerna bakom våldet – vinstintressena bakom gruvdriften, korruptionen och cynismen hos makthavare men även hos oss, som blundar för konsekvenserna av våra materialistiska behov.

Likaväl som man numera kan svartlista diamanter vilkas ursprung kan spåras till konfliktområden borde vi markera tydligare mot handel med andra konfliktmineraler som utvinns och kommersialiseras utan respekt för vare sig människovärde, fackliga rättigheter eller hänsyn till naturen och miljön. Här behöver Sverige vara ett föregångsland.

Men, fru talman, varför talar jag så mycket om Kongo när de motioner som behandlas i dagens betänkande främst berör andra delar av Afrika?

Joseph Conrad beskrev Kongo som Afrikas svarta hjärta. Mycket av Kongos historia kan stå som symbol för andra delar av kontinenten, men definitivt utan kalkerpapper, för förtrycket kan ha tagit sig olika uttryck under olika kolonialmakter och dekolonisationsprocessen likaså. I den postkoloniala tiden har länderna också utvecklats olika.

Själv är jag mer hemmastadd i Östafrika med Uganda, Kenya och Tanzania efter att ha arbetat fyra år i Tanzania – jag har fortfarande dagliga kontakter där – pluggat swahili i Kenya och gjort flera besök i Vimmerbys vänort Mukono i Uganda.

Fru talman! I många afrikanska länder har demokratins utveckling varit minst sagt ryckig: ett steg framåt, två steg bakåt och sedan ett litet steg framåt igen.

Det finns de som menar att Sverige därför borde dra tillbaka biståndet till länder där mänskliga rättigheter som yttrandefrihet, mötesfrihet och journalistisk frihet kränks och där kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa ligger långt ned på dagordningen. Kristdemokraterna är dock av en annan uppfattning. Om en regering inskränker mänskliga fri- och rättigheter ska vi inte överge landets invånare. Det skulle exempelvis kunna innebära att grundläggande strukturer för hälso- och sjukvård och utbildning kollapsar. Det slår hårdare mot den lilla människan än mot makthavarna.

Tvärtom finns det desto större skäl att finnas kvar men i större utsträckning verka genom och stärka civilsamhället. Genom att bidra till att skola kyrkor, organisationer och fackförbund i demokratiskt arbete kan vi stödja utvecklingen i rätt riktning, och fler är rustade att ta plats när det demokratiska läget förbättras. I väntan på det bör vi i högre grad använda biståndet för att pressa länder där utvecklingen går åt fel håll.

Vi stöder principen om mer för mer. Även om man inte bör dra tillbaka biståndet måste Sverige vara tydligt i dialogen. Vi bör även, som professor Bo Rothstein påpekat, stötta nationerna i strukturer som motverkar korruption, som oberoende revisionsmyndigheter och så vidare.

Dessutom är det långt mer framgångsrikt och kostnadseffektivt att som PMU Interlife genom doktor Mukwege och hans medarbetare i Demokratiska republiken Kongo stärka kvinnors rättigheter genom lokala kyrkoleddare. De finns på plats sedan länge. De har ett förtroende och en auktoritet i samhället, jämfört med en statlig organisation, som kommer inflygande

utan någon direkt kontakt med lokalsamhället och lika snabbt lämnar området igen.

Fru talman! I en debatt om Afrika är det nödvändigt att också nämna den pågående krisen i Tigray. Rapporterna därifrån kan inte förbigås, med stora flyktingskaror med människor som har förlorat allt i flykten undan besinningslöst våld och fasansfulla sexuella övergrepp på kvinnor och flickor. I denna situation behövs diplomati för att lösa konflikten men också stora humanitära hjälpinsatser.

Fru talman! På stora delar av den afrikanska kontinenten pågår våldsamma strider mot islamistiska terrororganisationer och rebellgrupper. Islamiska staten, al-Qaida, Boko Haram och al-Shabab är alla verksamma i Afrika, och i många fall är det fråga om en kombination av etniska och religiösa konflikter.

Förutom i Egypten och Mali pågår konflikter i exempelvis Niger, Burkina Faso, Nigeria, Tchad, Kamerun och Somalia men även i Moçambique, vilket vi sett exempel på helt nyligen. I konflikterna har den extrema förföljelsen av kristna ökat. Nigeria är enligt Open Doors och Global Watch det land där det är allra farligast att vara kristen. al-Shabab har också gjort flera blodiga räder in på kenyanskt territorium, bland annat häromåret på en internatskola där alla elever som inte avsvor sig sin kristna tro avrättades. En al-Shabab-cell fanns för några år sedan planterad i Tanzania och gjorde attacker riktade mot polis och journalister för att destabilisera regimen men stoppades av tanzanisk militär.

Kristdemokraterna anser att EU både genom sitt biståndsarbete och sina militära insatser ska stödja de afrikanska länderna i kampen mot extremism och terror. Den extrema förföljelsen av kristna och de väpnade konflikterna och sönderfallet i Libyen visar att framtida militära EU-interventioner måste innehålla en långsiktig färdplan. De blodiga inbördeskrig som pågått i Libyen sedan 2014 måste få ett slut, och EU:s stöd med fokus på terrorbekämpning, migration och demokratisk utveckling är helt avgörande.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till Kristdemokraternas reservation 6 om religiös extremism.

Anf. 176 OLLE THORELL (S):

Fru talman! I dag debatterar vi utrikesutskottets betänkande 16, som fokuserar på Västafrika, Sydafrika och Afrikas horn. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Afrika är en oerhört mångfasetterad kontinent med 55 länder och över en 1 miljard invånare. Det är omöjligt att i en debatt täcka allt som finns där. Jag ska därför fokusera på den aktuella situationen i Afrikas horn.

När premiärminister Ahmed Abiy kom till makten 2018 var det i ett läge då landet stod inför en oerhört svår situation. Under EPRDF:s nära tre decennier långa styre skedde omfattande övergrepp mot mänskliga rättigheter. Stora delar av oppositionen var i exil, i Ogaden pågick massakrer och det var oroligheter mellan amhara och oromo, de största folkgrupperna. Dessutom var pressfriheten en av de sämsta i världen och yttrandefriheten likaså.

Därför blev många både i Etiopien och världen positivt överraskade när premiärministern bad om ursäkt för de övergrepp som skett och utlovade att landet skulle slå in på en demokratisk väg. Oppositionspartier som befann sig i exil välkomnades hem igen, tusentals politiker och journalister släpptes ut ur fängelse och försonings- och sanningskommissioner tillsattes.

Men processen har hela tiden varit skör, och efter att covid bröt ut i världen valde regeringen i Etiopien att skjuta upp de val som skulle hållits 2020 till i juni i år. Detta bidrog till att öka misstänksamheten mellan oppositionen och regeringen. Dessutom har oppositionen anklagat regeringen för att inte vara seriös i den nationella dialog som upprättades.

Man ska veta att EPRDF var en koalition av många etniskt baserade partier, varav det ledande var TPLF som kommer från regionen Tigray. De beslöt att i strid med den federala regeringens beslut hålla egna val på hösten 2020. Detta bidrog till att ytterligare öka spänningarna i landet. Till slut hamnade parterna i ett läge där TPLF inte erkände regeringen för att den inte var vald och där regeringen inte erkände TPLF för att de hade hållit illegitima val. Kort därefter, den 4 november, i skuggan av presidentvalet i USA, utbröt den väpnade konflikten i Tigray.

Kriget i Tigray, som andra ledamöter redan har nämnt, har fått förödande effekter och har ännu inte nått ett fredligt slut. Centralregeringen införde strikt censur när den militära invasionen inleddes, men trovärdiga rapporter från många olika håll har kommit om massakrer, utomrättsliga avrättningar, etnisk rensning och sexuellt våld i västra Tigray och förstörelse av sjukhus, hälsokliniker och andra viktiga institutioner.

Tiotusentals människor är på flykt. En del har tagit sig till Sudan, andra finns i läger i västra Tigray. Nu rapporteras också allt större svårigheter att få fram föda till de utsatta. Jordbruket, som redan tidigare var svårt ansatt, har fallit ihop, och nu hotar en svältkatastrof.

Till bilden hör också att eritreanska trupper invaderade Tigray i samband med invasionen. Att detta skedde i samförstånd med den etiopiska centralregeringen har knappast underlättat det fredsarbete som behövs.

De krigsbrott som har skett gällande utomrättsliga avrättningar, plundringar, sexuellt våld, etniska rensningar och så vidare måste det utkrävas ansvar för. Därför är det välkommet att Etiopien har sagt att de som begått sådana brott kommer att lagföras. Vi vill förstås att också Eritrea utlovar motsvarande.

Spänningar finns också i andra delar av Etiopien, en del med långa rötter. Situationen i Oromia, landets största provins, har inte fått internationell uppmärksamhet, men det står klart att regimens polisiära framfart har varit mycket brutal. Partier har förtryckts och ledande politiker fängslats i olika delar av landet. Rättegångarna mot dem har försenats eller skjutits upp gång på gång. Det är viktigt att dessa fångar får rättvisa rättegångar där åtalen prövas och att garantier skapas för att mänskliga rättigheter respekteras i framtiden.

Nyligen rapporterades att etniska amharer i regionen Wollega drabbats av en massaker med många offer. Under förra året uttryckte vår utrikesminister Ann Linde oro över attacker mot kristna ortodoxa. Det har också kommit uppgifter om att oromer i närliggande områden drabbats av svåra övergrepp. Dessa rapporter tycks bekräfta att spänningarna mellan landets olika folkgrupper blivit allt allvarigare.

Omvärlden måste kräva ett omedelbart och totalt vapenstillstånd i Tigray. Detta kräver också att den eritreanska inblandningen i Tigray verkligen upphör, som nu utlovats. Det bör ske under internationell övervakning. Grund måste läggas för en genuin och hållbar fred. Inget tyder på att detta kommer att ske utan aktivt stöd från Förenta nationerna, med stöd av andra internationella institutioner.

Omvärlden har också ett ansvar för att säkerställa att rättvisa skipas för de många etiopier som drabbats svårt av våldshandlingar och förtryck. De massakrer som begåtts i olika delar av Etiopien, ofta med etniska förtecken, bör utredas av oberoende internationella institutioner. Sanningen måste komma fram.

Att utkräva ansvar för vad som skett och samtidigt bygga fred är förstås en enorm utmaning. Det är inte minst därför Sveriges stöd är så viktigt. Vi förespråkar också att den nationella dialogen återupptas på en genuin grund.

Som jag tidigare nämnt kräver Sverige tillsammans med EU att Eritrea lämnar Tigray. Gällande situationen i Eritrea för övrigt är landet fortfarande en enpartistat utan yttrandefrihet och fungerande rättssystem. Det förekommer grova kränkningar av mänskliga rättigheter.

I Eritrea sitter fortfarande den svensk-eritreanske journalisten Dawit Isaak fängslad sedan snart 20 år. Han fängslades tillsammans med andra journalister och oppositionella. Sverige måste medges tillträde till honom i enlighet med § 36 i Wienkonventionen, och vi vill förstås samfällt, alla i denna riksdag i detta land, att han omedelbart ska frigges.

I utskottet är vi överens om att Sverige för övrigt, såväl som enskilt land som inom EU och FN, bör understödja en demokratisk utveckling, förstärka respekten för mänskliga rättigheter och medverka till uppbyggande av ett rättssamhälle i Eritrea.

Jag tänkte avsluta med att nämna en av de viktigaste tematiska frågorna för Afrikas utveckling, nämligen bekämpandet av korruption.

Jag är glad att vårt utskott och riksdagen tar den här frågan på största allvar. Det finns ett genuint engagemang i alla partier för att komma till rätta med det här oerhört omfattande hindret för utveckling tvärs över Afrika. Utan en god samhällsstyrning blir det svårare att bygga institutioner, utveckla demokratin och bekämpa fattigdomen. Som professor Bo Rothstein berättade i sin dragning för utskottet är avsaknaden av ett socialt kontrakt och bristande kvalitet i den offentliga förvaltningen stora delar av förklaringen.

Korruptionen är ett jättelikt problem tvärs över Afrika, men det finns undantag som till exempel Botswana. Där finns det tydliga demokratiska institutioner och ansvarsutkrävande av politikerna i val. Dessutom har politikerna i Botswana inte burit på arv av korruption. Det gör att utvecklingen i Botswana har varit god utifrån både MR och tillväxt.

Svenskt utvecklingssamarbete och dialog med afrikanska länder ska alltid ha ett klart fokus på att bygga ett fungerande, demokratiskt, fritt och öppet samhälle. I ett sådant samhälle måste korruption alltid bekämpas.

Nu har jag nämnt några delar av betänkandet. Jag vill tacka alla ledamöter i utskottet för ett konstruktivt arbete och ett genuint engagemang för denna mångfasetterade kontinent.

Fru talman! Afrika är en stor kontinent som inte riktigt går att beskriva som *ett* Afrika. Afrika består av 55 individuella länder med olika förutsättningar, varför vi valt att lyfta våra synpunkter i ett särskilt yttrande.

Samtidigt är det viktigt att beskriva hur pandemin har drabbat just denna kontinent extra hårt. På lite drygt en vecka stängdes världen ned, vilket fick förödande konsekvenser för många miljoner människor i Afrika. För att ge ett talande exempel kunde vi se hur en stor del av Etiopiens intäkter helt försvann på grund av att exporten av exempelvis blommor och grönsaker totalt dog med nedstängningarna. Detta ledde till att många förlorade sina jobb, sina inkomster och därigenom många av sina friheter.

De senaste decennierna har stora framsteg vad gäller global hälsa gjorts, men i pandemins spår utmanas flera av dessa framsteg. Exempelvis ställs livsviktiga vaccinationsprogram på paus när sjukvården lägger all kraft på covid-19. Det är mycket oroande, och det är viktigt att snabbt få igång vaccinationsprogram igen för att inte nya hälsokriser ska uppstå.

Samtidigt som vi kan konstatera att det är viktigt att vaccin mot covid-19 når fram är det viktigt att förtydliga att det är de ekonomiska effekterna som slår allra hårdast mot de mest utsatta i Afrika. För många är det inte ett alternativ att stanna hemma om man haft turen att ha kvar sitt arbete. Många lever från dag till dag och har inte möjlighet att undvika smitta genom att inte lämna hemmet. Det är alarmerande att det är den ekonomiska nedgången som oroar mest och får störst konsekvenser.

Fru talman! Ökad fattigdom i pandemins spår riskerar att leda till allvarliga konsekvenser. Exempelvis ser vi att antalet barnäktenskap ökar när familjer helt enkelt inte har råd att försörja sina barn längre. FN beräknar att cirka 13 miljoner flickor kommer att giftas bort mellan 2020 och 2030 som en direkt följd av covid-19.

Det är viktigt, tror jag, att vara ödmjuk inför hur mycket turen spelar roll i utformningen av ens liv. Jag hade turen att födas i USA och växa upp i Sverige. Det är två länder där mitt värde som människa aldrig har ifrågasatts och där mina föräldrar aldrig har behövt ställas inför beslutet att behålla mig eller ha mat på bordet. Jag har haft det bättre än de flesta flickor och kvinnor i världen, vilket bland annat har gett mig möjligheten att stå och prata om detta här i dag. Det förpliktigar, tycker jag.

Mer behöver göras för att garantera flickors och kvinnors rättigheter, och det oroar mig något enormt att pandemin har en så stor påverkan på kvinnors situation världen över. Bara tidigare i dag fick vi information i utrikesutskottet om att det är kvinnorna som får det allra svårast i spåren av pandemin. I de västra och centrala delarna av Afrika gifts högst andel flickor bort, ungefär fyra av tio.

De senaste tio åren har vi dock sett framgångar på detta område. Bland annat har antalet barnäktenskap minskat med en tredjedel i Etiopien. Men på grund av pandemin går nu utvecklingen åt fel håll.

Vi kan även se att det könsrelaterade våldet ökar, att könsstympningarna ökar och att tillgången till preventivmedel minskar. I Uganda och Sydsudan rapporteras det om en ökning av våld mot kvinnor i hemmet, och i Zimbabwe har det könsrelaterade våldet ökat med 100 procent.

Fru talman! Ekonomisk press leder till desperata överlevnadsåtgärder som prostitution, barnarbete eller barnäktenskap. Kvinnors kroppar förvandlas till handelsvaror. Det blir därför tydligt för mig att prio ett måste vara att få igång ekonomin igen. Ökad tillväxt är vägen ur fattigdom och förtryck med positiva följder i alla led. Det har vi kunnat se de senaste 22 åren då extremfattigdomen har minskat successivt. Tyvärr tog den utvecklingen stopp 2020, och extremfattigdomen ökade igen för första gången på 22 år.

Världsbanken har beräknat att cirka 150 miljoner människor globalt kan komma att falla under fattigdomsgränsen. I Afrika finns det risk att antalet människor i extremfattigdom ökar med 40 miljoner kommande år. Det är fullkomligt ohållbart och en utveckling som inte tar stopp med pandemins slut. Det är därför viktigare än någonsin att resultatorienteringen i biståndspolitiken prioriteras högre. Världens rikaste länder har ett ansvar att bistå världens fattigaste länder med resurser och kunskap, men detta måste präglas av en stark resultatorientering som genomsyrar alla led.

Det är inte bistånd som driver utveckling, utan det är ekonomisk tillväxt som utgör den viktigaste kraften för att skapa hållbart välstånd. Och tillväxten drivs av människor som förverkligar sina drömmar och som får möjlighet att bygga sig ett bättre liv och därigenom hjälpa andra. Det är enskilda människor som med sina drömmar och idéer gör världen bättre.

Afrika står inför enorma utmaningar många år framöver, och just därför måste vi ta ett större ansvar för det bistånd Sverige står för. I en tid då det talas om förlorade år eller till och med decennier måste det svenska biståndet göra skillnad, och gör det inte det måste vi våga tänka om.

Forskning visar att den ekonomiska tillväxten till ytterst liten del är biståndets förtjänst. Därför är åtgärder för att främja ekonomisk tillväxt, internationell handel och förbättrat företagsklimat helt avgörande för att nå biståndspolitikens mål att utrota fattigdom och förtryck.

Fru talman! Inga svenska skattemedel ska försvinna i korruption eller hamna i fickorna på odemokratiska ledare som inte respekterar rättsstatens principer, demokrati eller mänskliga rättigheter. För att säkerställa att svenskt bistånd faktiskt leder till resultat och för att säkerställa att svenskt bistånd inte försvinner i korruption behövs en ambitionshöjning vad gäller kontroll och uppföljning av biståndet. Det ligger i Sveriges, svenska skattebetalares och mottagarländernas intresse att inga svenska biståndskronor försvinner i korruption.

Kriser förpliktigar när det gäller att ifrågasätta gamla strukturer och sanningar. Målet med utvecklingsbiståndet måste vara att det en dag inte kommer att behövas. Det kan låta hårt, men för mig betyder det raka motsatsen, för i grunden måste det handla om på vilket sätt biståndet gör mest nytta. Har man inte det för ögonen är det väldigt lätt att trampa fel.

Biståndspolitikens mål ska vara att utrota fattigdom och förtryck. Men att arbeta för detta utan en vision om att biståndet en dag inte kommer att behövas är oärligt. Att önska fred på jorden utan att aktivt jobba för det är att bara drömma.

Fru talman! Jag må vara ung och kanske en gnutta naiv, men visionen om en bättre värld tror jag att de flesta av oss delar. Jag och Moderaterna vill att vi tar steget och uttalar det vi en dag hoppas uppnå med Sveriges engagemang i världen.

Anf. 178 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Vi har alla drabbats av pandemin, och många av oss har förlorat en eller flera nära och kära, blivit av med jobbet eller sett våra livsverk gå i konkurs. Barn och ungdomar mår psykiskt dåligt av att inte få gå till skolan och träffa sina vänner som vanligt.

Detta gäller i ännu större utsträckning människor i fattiga länder. Många i Afrika har blivit av med sina inkomstmöjligheter, migrantarbetare kan inte längre skicka hem pengar till sina familjer och miljontals barn får inte gå till skolan.

Isoleringen har lett till ökat manligt våld, även sexuellt, mot kvinnor. Fler flickor blir bortgifta och könsstympade i takt med att fattigdomen ökar. Allt fler journalister och människorättsaktivister har fängslats. Detta lyfte Helena Antoni i sitt anförande.

Med anledning av den här utvecklingen har vi i Vänsterpartiet budgeterat för ett extra coronabistånd på 1 miljard för att bland annat hjälpa Afrika att komma igång igen.

Moderaterna har valt en helt annan linje. De har mitt under en pandemi valt att minska biståndet till 0,7 procent av bni. Nästan 16 miljarder kronor i minskning ska enligt Moderaternas trolleritrick ge mer och bättre bistånd.

Om jag skulle ta en bil från Biskopsgården till Stockholm måste jag först tanka den för 500 kronor. Jag skulle såklart hellre lägga 350 spänn, men då skulle jag bara komma till Norrköping – även om det skulle vara trevligt att besöka Arbetets museum där.

Det svenska biståndet värderas av OECD-Dac som top-notch i världen. Min fråga till Helena Antoni är vad som ska tas bort från biståndet. Är det stödet till hbtqi-aktivister i Afrika? Är det biståndet till mödrahälsovård? Eller är det stödet till kvinnor som utsätts för sexuellt våld på Afrikas horn? Är det barns utbildning som det ska skäras ned på? Vad, Helena Antoni, är det som ska tas från världens mest fattiga och utsatta?

Anf. 179 HELENA ANTONI (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan, ledamoten Posio!

Låt mig börja med att säga några ord om mitt engagemang i frågorna. Jag tror att det förenar mig och ledamoten. Det jag sa i mitt anförande kan inte annat än tolkas som att jag verkligen brinner för dessa frågor. Det gör även mitt parti. Det handlar mer om hur man väljer att angripa det.

Moderaterna ser att vi har stora problem även här i Sverige. Och politik handlar om att prioritera. Det handlar inte om att ta en del av biståndet och flytta det någon annanstans, utan det handlar om prioriteringar, om var vi vill lägga pengarna. Vi ser att det finns ett stort gap i svensk biståndspolitik som inte handlar om kontroll och uppföljning. Där skulle det vara möjligt att göra ett mycket bättre arbete.

Anf. 180 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Tack, Helena Antoni, för försöket att dupera dem som lyssnar på debatten, för försöket att ta sig till Stockholm utan att tanka bilen tillräckligt!

Politik handlar som sagt om att prioritera. Jag prioriterar en jämlik, jämställd värld på ekologisk grund som går att leva på även för kommande generationer. Därför behövs bland annat ett starkt solidariskt bistånd.

Moderaterna prioriterar skattesänkningar för redan välbesuttna, som dessutom ska ha bidrag till att få poolen rengjord och Armaniskjortan tvättad och struken. För att kunna ge mer till dessa människor som redan mycket har väljer Moderaterna alltså att ta från världens allra fattigaste. Låt mig påminna om att världens 22 rikaste män äger mer än alla kvinnor i Afrika gör, som om dessa 22 män arbetat mer än alla dessa kvinnor.

Behoven i Afrika är så skriande att det inte räcker med bistånd, utan mer måste till. Det är fortfarande multinationella företag som gör vinst på Afrikas naturresurser medan människor utnyttjas skrupellöst exempelvis i gruvor.

Human rights and environmental due diligence är ett verktyg för att se till att företag erbjuder sjysta arbetsvillkor och löner. Det om något skulle ta människor ur fattigdom. Jag undrar hur Helena Antoni ställer sig till det.

Ett annat problem för länderna i Afrika är att de multinationella företagen smiter från skatterna. Det försvinner mer i skatteflykt än som ges i bistånd. Det är skatter som behövs för att bygga upp en välfärd som även de multinationella bolagen skulle ha nytta av. En stark välfärd ger välutbildad och frisk befolkning som kan utveckla företagen till att bli än mer bärkraftiga. Det är inget hittepå, utan forskning visar att jämlika samhällen leder till god samhällsutveckling på alla arenor. Det finns ett verktyg för att komma till rätta med skatteflykten, och det kallas land-för-land-rapportering. Jag undrar hur Helena Antoni ställer sig till det, fru talman.

Anf. 181 HELENA ANTONI (M) replik:

Fru talman! Vad gäller skatteflykt tror jag att jag och Yasmine Posio är överens. Detsamma gäller korruption överlag. Inga svenska skattemedel ska försvinna genom korruption. Som en tidigare ledamot lyfte upp i talarstolen tror jag att vi alla är överens om det. Skattemedel ska inte hamna i fickorna på odemokratiska ledare som inte respekterar rättsstatens principer, demokrati eller mänskliga rättigheter. Jag tror att det ligger i allas intresse, såväl Sveriges som svenska skattebetalares och mottagarländers.

Jag tror också att det är viktigt att ha i åtanke att coronapandemin kommer att påverka världen och inte minst Afrika under många år framöver. Vi ser att extremfattigdom växer för första gången på 22 år, vilket jag lyfte upp i mitt anförande. Men med vår biståndspolitik är Sverige fortfarande en av de största givarna i världen. Jag tror att ledamoten har missuppfattat det här lite. Hon får det nämligen att låta som att Moderaterna vill kapa biståndet vid knäna. Det är inte ens i närheten av det. Sverige skulle fortfarande vara en av de största biståndsgivarna i världen.

Anf. 182 MAGNUS EK (C):

Fru talman! Jag vill ta tillfället i akt att i debatten föra fram ett lite vidare perspektiv på utvecklingen i Afrika söder om Sahara, helt i linje med Centerpartiets särskilda yttrande i betänkandet.

Det låter sig självklart inte göras att i ett anförande på åtta minuter adressera läget i varje land på den afrikanska kontinenten. Men jag vill ändå försöka ta upp en del av de stora utmaningar som vi ser går igen i land efter land i olika grad på den afrikanska kontinenten söder om Sahara.

Det handlar först och främst om kampen mot fattigdom, om kampen mot hunger. Det handlar om strävan efter att skapa fria, demokratiska och jämställda samhällen. Det handlar om kampen mot korruptionen, som

förruttnar samhället från insidan, och om kampen för fungerande rättsstater som ser till att samhällskroppen fortsätter att vara frisk. Det handlar om klimatförändringarnas negativa effekter för de redan mest utsatta och om strävan efter en hållbar utveckling för alla de hundratals miljoner unga människor som på den afrikanska kontinenten kämpar för och kräver en bättre framtid för sig och sina barn. Om det vill jag tala i kväll.

Fru talman! Jag vill inleda med att tala om Sveriges och EU:s roll i att tillsammans med afrikanska stater, afrikanska människor, afrikanska civilsamhällesorganisationer, religiösa samfund och andra aktörer i partnerskap lösa de här utmaningarna. Om det är något jag tror på är det att vi behöver blicka framåt och ändra en del saker i hur vi från svenskt och europeiskt håll förhåller oss till den afrikanska kontinenten. Vi blir alldeles för ofta fast i ett von oben-perspektiv och har svårt att verkligen se oss själva som jämställda partner. Ibland blir vi också lite för nervösa för det här och plockar inte med oss de värderingar som har byggt Sverige och Europa fritt och starkt in i det här partnerskapet för utveckling.

Fru talman! Inte minst är vi inte de enda som vill ha ett aktivt och dynamiskt förhållande med länderna i Afrika söder om Sahara. Det är inte så att Europa och Sverige kan luta sig tillbaka och tänka att andra inte kommer att försöka påverka utvecklingen på den afrikanska kontinenten och i en helt annan riktning än vi vill. Jag talar såklart främst om Kina och Kinas investeringar och försök att styra utvecklingen i afrikanska stater i en icke-demokratisk riktning. Jag talar om de kinesiska försöken att tillskansa sig makt över central infrastruktur, värdefulla naturtillgångar och förutsättningarna för en hållbar och framgångsrik utveckling. Vi har inte lyxen att tro att vi inte har en systemkonkurrens gentemot auktoritära stater som Kina, som vill sprida sina samhällsmodeller, när vi engagerar oss i partnerskap med afrikanska stater.

Fru talman! Jag tror att det finns två vägar som vi kan gå här. Vi kan säga att kineserna vinner. Vi kan säga att auktoritära stater vinner. Vi kan säga att krafter som det kinesiska kommunistpartiet får vrida utvecklingen i fel riktning. Eller så kan vi ta en allvarlig och nykter fundering på vilket Afrika vi vill se inom en generation. Vill vi se länder där fler människor har lyfts ur fattigdom och som med tillförsikt kan se på framtiden och se en bättre framtid för sig och sina barn? Vill vi se ett pärlband av demokratiska vänstater som tillsammans hjälper till att balansera de auktoritära krafterna, och vill vi se en afrikansk kontinent där utvecklingen faktiskt har varit just hållbar såväl socialt som ekologiskt och ekonomiskt?

För min del, fru talman, tror jag inte bara att det är det rätta utan faktiskt också det smarta att försöka göra allt vi kan för att Sverige och Europa ska bidra till det senare scenariot. Då måste vi också kunna samla oss från europeisk sida. Vi måste kunna vara ganska tydliga med vilket håll vi vill åt, och vi måste fundera på vad vi har att erbjuda för att hjälpa till att lösa de här utmaningarna. Och det måste ske i ett verkligt jämställt partnerskap. Annars kommer man att välja andra partner att försöka utvecklas tillsammans med.

Fru talman! Några av de saker som jag tror är allra viktigast handlar, som jag redan har varit inne på, om vikten av att främja en demokratisk utveckling i Afrika. Det gäller inte bara partisystem, fria och rättvisa val utan också allt det andra som en demokrati faktiskt innebär: möjligheten att organisera sig för att kräva sina rättigheter, möjligheten att uttrycka sig

fritt och att granska makthavare och möjligheten att bygga upp ett civilsamhälle som står starkt. Det handlar om en rättsstat som är fri från korruption och om att se till att man kan kräva sin rätt och att man kan lösa tvister utan att behöva gå till stamhövdingar eller en informell rättsordning. Allt det här tar vi för givet i en demokratisk rättsstat, men det är fortfarande i sin linda i alltför många länder. Vi kan inte räkna med att det kommer av sig självt. Jag tror att Sverige och EU behöver fokusera på detta i sitt utvecklingsbistånd och fundera på hur man på alla sätt kan bidra till en sådan utveckling.

Fru talman! Afrika kommer att uppleva en urbaniseringstakt som är snabbare än vad som skett någon gång tidigare i världshistorien. Under de närmaste 25 åren väntas en halv miljard människor flytta i Afrika på jakt efter alternativa och hållbara försörjningsmöjligheter. Detta är på alla sätt och vis en jätteutmaning.

Sverige behöver fundera över hur vi kan bidra till att dessa försörjningsmöjligheter uppkommer och att människor står rustade att söka dem. Vägen till ett bättre liv behöver inte bara gå via en urbanisering eller ett slumområde där man riskerar att fastna i utsatthet. Vi behöver inse att före pandemin fanns ungefär tre fjärdedelar av de fattiga på landsbygden. Majoriteten är kvinnor, och majoriteten försörjer sig på jordbruk.

Fru talman! Sverige och andra europeiska länder har nycklarna till hur man kan lyfta sig från fattiga jordbrukssamhällen till moderna ekonomier och stater. Vi behöver bidra till att detta sker även på den afrikanska kontinenten. Utmaningen är att det inte sker på hundra år; det sker inom en generation. Vi måste då vara mer inriktade på att nå de allra fattigaste som behöver hjälpen och stödet allra mest.

Man måste också få en hållbar energiproduktion, elektrifiering och klimatpassning, både genom att se till att inte fastna i ett oljeberoende och att de allra mest utsatta inte behöver bära bördan av ett försämrat klimat.

Fru talman! Jag vill säga något om effekterna av covidpandemin. Den har förvärrat alla dessa utmaningar. Risker är att vi har tappat tio års utvecklingsresultat under ett år av pandemi. Det är också viktigt att inse att fler förmodligen har dött på grund av effekterna av lockdowns och att man inte kan gå till skolan eller till arbetet. Folk tappar sin försörjning och kan inte mätta sig själva och sina barn.

Sist men inte minst vill jag, fru talman, efter att jag har lagt ut de stora perspektiven passa på att likt Olle Thorell uttrycka vår önskan att se Dawit Isaak befrias så snart som möjligt. Jag vill också återigen uttrycka Centerpartiets stöd för det västsahariska folket och fördöma Marockos brutala repression och försök att tysta de sista kritiska rösterna inifrån det ockuperade Västsahara. Ockupationen behöver upphöra. Jag är säker på att andra kollegor kommer att återkomma till detta senare i debatten.

Med detta vill jag hänvisa till vårt särskilda yttrande i betänkandet.

Anf. 183 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Jag vill tacka dem som har deltagit i denna viktiga debatt.

Jag hade en gång en vattenpolotränare som vid ett tillfälle sa att alla mynt har två sidor. Kanske har någon här hört detta förut. Han sa också att alla mynt har två sidor och en kant. Det har jag kommit ihåg sedan dess.

Fru talman! Det kan låta lite grann i den här debatten som att man bara ser ena sidan av myntet, och det låter kanske ofta så när vi talar om kontinenten Afrika. Vi talar bara om elände, misär och problem. Det är lätt att det blir så i en politisk debatt eftersom politik ju finns till för att lösa problem. Men om man ska lyckas lösa problem måste man se båda sidor av myntet; man måste se de möjligheter som finns.

Fru talman! I en debatt som denna går det inte att fånga alla nyanser. Det är omöjligt. Vi talar om över 50 olika länder och 1 miljard människor. Det är inte bara 1 miljard människor, utan det är 1 miljard individer med nyanser, olika liv, livschanser och framtid. Man har olika bagage. Det är omöjligt att fånga alla nyanser, men jag tycker att vi ska försöka fånga så mycket som möjligt. Vi måste se båda sidor av myntet, och kanske också kanten.

Fru talman! Det är människor som underifrån bygger samhällen, länder och hela kontinenter. För att förstå en kontinent och kunna lyfta den – i detta fall Afrika – måste man också lyfta människor. Men det är värt att nämna en del av de mycket allvarliga problem som finns på kontinenten Afrika. Det går som sagt inte att ta upp allt.

Det handlar om en kontinent som har sargats av krig, auktoritära styren och kolonialism, och den fortsätter att sargas av många av dessa saker, såsom antidemokratiska rörelser, religiös sektarism, folkmord och terrororganisationer. Tidigare har vi talat om hur hbtqi-personer förtrycks i vissa länder och vissa samhällen. Vi har också talat om kvinnors rättigheter och hur kvinnor kvävs eller inte får ta del av sina rättigheter. Det finns enskilda länder, regioner och samhällen som exempel på detta.

Fru talman! Vi har inte talat lika mycket om den andra sidan av myntet. Det finns en del av berättelsen om den afrikanska kontinenten som inte kommer fram så mycket i debatten. Vi har inte talat om hur man i år – det var alldeles nyss – i Burkina Faso blev klar med en studie med 450 barn i åldrarna 5–17 månader. Där fick man för första gången fram ett effektivt och billigt enkelt och lättproducerat vaccin mot malaria. Det är en sjukdom som drabbar hundratals miljoner människor. Varje år mister 400 000 människor livet. I år har vi kanske hittat en lösning på malariafrågan, som såklart också drabbar väldigt många människor i Afrika.

Fru talman! Förra året blev sjukdomen polio utrotad på kontinenten Afrika. Hela tiden tas nya tekniker för odling fram, som kan parera allvarlig torka som delvis kommer av klimatförändringarna, och dessa gör att människor kan få mat på bordet. Det här gör också att hela samhällen kan utvecklas, vilka annars hade legat väldigt illa till.

Det finns en snabbt växande medelklass. År 2030 kommer nästan 200 miljoner människor att vara höginkomsttagare. Allt fler har tillgång till internet och sådant som vi för ett antal år sedan absolut inte trodde skulle förekomma i den här delen av världen. Träd planteras som aldrig förr. Noshörningarna, som tidigare var utrotningshotade, ser ut att klara sig. Det händer alltså även mycket som är bra.

Det här är viktigt, fru talman, för om man inte ser det hoppfulla och att den positiva utvecklingen kan leda oss in i framtiden är det svårt, tror jag, att hitta bra lösningar.

Jag tycker att det dubbelsidiga som finns i alla människor, alla länder och alla kontinenter tar sig uttryck i konkreta saker, och jag vill ta upp några exempel. Tidigare har det talats om Somalia. Det är ett av sex länder

i världen där man kan få dödsstraff om man är hbtqi-person. Landet är sargat av krig, maktmissbruk och illa utformat bistånd, men det är också ett land som har mycket stora möjligheter om man bara fick till liberala reformer. Det handlar om reformer för demokrati och marknadsekonomi. Det här är ett land med väldigt stor kraft.

Fru talman! Det har också talats om Etiopien. Det är ett land där man måste få till fred och ekonomisk utveckling. Där finns en möjlighet att ordentligt börja respektera mänskliga rättigheter och de reformer som började införas. Det här är ett land som har visat framfötterna genom att göra reformer. De reformer som har gjorts för att öka respekten för mänskliga rättigheter måste man hålla fast vid, höja upp och göra mer av.

Vi måste stoppa kriget. Vi måste ha fred. Vi måste ha ekonomisk utveckling. Men det finns också ljuspunkter, och dem måste vi hålla fast vid.

Fru talman! Jag vill komma tillbaka till det här med bistånd, som har lyfts fram av flera tidigare i debatten. Det finns verkligen på kontinenten Afrika många exempel där biståndet har varit dåligt utformat, där biståndet har gått till fel saker och där stater som har mottagit bistånd inte har använt pengarna på ett sunt och rimligt sätt. Men jag tycker att vi ska passa oss väldigt nog för att tänka att vi ska komma utifrån, skvätta lite pengar här och där och lösa människors problem. Jag återkommer till det. Problem löses underifrån av människor själva.

Liberalerna står väldigt kraftigt fast vid kravet på ett högt svenskt bistånd. Enprocentsmålet ska värnas, och det är vår – ursäkt mig – förbannade plikt att se till att det finns resurser ute i världen, oavsett vilka länder vi pratar om, för att kunna lyfta människor ur fattigdom och klara av kriser, men också – det är därför vi har drivit det i januariavtalet – för att bygga demokrati underifrån. Det är otroligt viktigt i många länder på den afrikanska kontinenten. Ser man till att kvinnor har rättigheter, ser man till att värna hbtq-rättigheter, ser man till att bygga civilsamhället och ser man till att stärka de aktivister som kämpar för demokrati underifrån kan man också få marknadsekonomi, demokrati, ekonomisk utveckling och frihandel på ett rättvist sätt.

Fru talman! Jag ska ta upp en sista sak som jag tycker är väldigt viktig och som också har lyfts fram här tidigare. Det handlar om Kina. Vi häriifrån, från Sverige och Europa, kan ibland ha en blick på Afrika som är nedvärderande. Vi ser inte möjligheterna och framgångarna. Vi ser inte chanserna till enorm utveckling och till att lyfta människor in i frihet. Men det verkar vara så att Kina ser att det finns potential i Afrika.

Tyvärr är det inte så att Kina gör det för att de är goda. Det är inte så att Kina investerar pengar i olika länder i Afrika och bygger infrastruktur därför att de vill väl. Tvärtom, fru talman, är det någon form av nykolonialism. Man vill ta resurser. Man vill sätta länder i skuld. Man vill sprida sin politiska och ekonomiska makt. Men man vill inte se till att människor får friare och rikare liv i framtiden.

Av det skälet, fru talman, behöver vi kämpa för mer partnerskap och mer ömsesidig respekt och för en afrikansk kontinent som fortsätter att utvecklas och där man får mer demokrati och respekt för mänskliga rättigheter.

Fru talman! Någonting som slår mig när vi hanterar det här betänkandet är att det heter *Afrika* men egentligen bara berör en spillra av den afrikanska kontinenten. Det är flera som har varit inne på det. Det som slagit mig är att just det som är i politiskt fokus är så otroligt nedslående. Vi får kunskap om några av världens fattigaste länder med extremt svåra humanitära situationer. Det handlar om konflikter, väpnat våld, sexuellt våld mot kvinnor, diskriminering av kvinnor och hbtqi-personer och krympande demokratiskt utrymme. Det är ganska nedslående. Dessutom förändrar covid-19 läget ännu mer.

Afrika

När jag gick hit till kammaren lade jag ut en bild på Facebook och sa att jag var på väg hit och skulle debattera just Afrika. Jag kände lite att det måste vara väldigt konstigt när andra läser det här. Då fick jag faktiskt en kommentar som jag tänker läsa upp för er. Det är en vän som skriver så här: "Afrika är en underbart vacker kontinent med urgamla kulturer och goa människor. Dom är som oss – fast lite snällare. Är min erfarenhet." Då tänker jag så här: Men vad skönt! Då hamnar jag i ett mänskligt perspektiv som inte bara handlar om det värsta vi ser utan också om det fina som såklart finns även på den afrikanska kontinenten.

Det som är viktigt för Miljöpartiet när det gäller Sveriges arbete i det här området är fokus på kvinnors rättigheter och SRHR i enlighet med den feministiska utrikespolitiken, att Sverige alltid står upp för demokratiska principer, att vi arbetar för att stärka demokratin och att vi även uttrycker kritik mot brister när de förekommer. Biståndet, både det akuta humanitära och det långsiktiga, är viktigt, även med den kunskap vi har om svårigheter med till exempel korruption.

Det går heller inte att bortse från den stora skada som klimatförändringarna orsakar på samhällets utveckling. Här vilar ett stort ansvar på de delar av världen som faktiskt står för de stora historiska och nutida utsläppen. Här vilar ett ansvar på oss som lever – långt utanför Afrikas gränser, höll jag på att säga. Ja, det gör vi. Men vi lever dessutom långt utanför planetens gränser med tanke på de resurser som planeten har. Det är också någonting som vi har lovat att vi ska ta ansvar för i Parisavtalet och Agenda 2030.

Jag vill göra några nedslag i själva betänkandet och börjar med Väst-sahara. Sverige bör fortsätta att hävda det västsahariska folkets rätt till självbestämmande. Det återstår mycket när det gäller jämställdhet och kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Kvinnor är underrepresenterade inom politiken och arbetslivet, har färre möjligheter till utbildning och är föremål för diskriminerande lagstiftning.

Det är ändå glädjande att andelen kvinnor som deltar i FN-insatsen Minurso har ökat från 5 till 22 procent på några år. Det är fortsatt viktigt att kvinnors och flickors aktörskap och egenmakt är en central del i freds- och säkerhetsbyggande. Det kvinnliga deltagandet ökar möjligheten till en hållbar fred. Det västsahariska folket har rätt till självbestämmande.

I Somalia är fattigdomen utbredd. Återkommande perioder av torka och invasioner av ökengräshoppor förvärrar de humanitära utmaningarna. Antalet internflyktingar, varav majoriteten kommer från redan marginaliserade befolkningsgrupper, växer och är upptill 2,6 miljoner. De saknar ofta tillgång till rimligt boende, toaletter, vatten, säkerhet, trygghet och rättvisa.

Samhällstjänster som hälso- och sjukvård och utbildning har stora brister. Sverige stödde – finansiellt genom FN och även politiskt – Somalias deltagande i FN:s universella granskningsmekanism 2016. Sverige gav rekommendationer till Somalia som handlar om att ratificera konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, ratificera protokollet till den afrikanska stadgan om mänskliga rättigheter, folkens rättigheter och kvinnors rättigheter i Afrika, anta och genomdriva lagar och förordningar som förbjuder allt våld mot kvinnor samt se till att lagen om att inrätta en oberoende människorättskommission som är kompatibel med Parisprinciperna blir av. Detta är rekommendationer som Somalia har accepterat. Man behöver följa detta och se till att det också uppnås.

Etiopien beskrivs som ett av världens fattigaste länder. Sveriges utvecklingsbistånd till landet innefattar en rad insatser inom mänskliga rättigheter och demokrati. Det handlar bland annat om fria och rättvisa val, som vi ser som något självklart. Sverige ger också ett stort humanitärt stöd. Sveriges regering fortsätter sitt arbete med att noggrant följa situationen i Etiopien och föra en nära dialog med aktörer i landet och regionen. Regeringen arbetar aktivt för en fredlig lösning samt full respekt för folkrätten, inklusive mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt. FN:s säkerhetsråd har nyligen uttryckt stor oro över anklagelser om brott mot mänskliga rättigheter, övergrepp och sexuellt våld. Det är verkligen en extremt oroande situation.

I Eritrea tillåts varken politisk opposition eller fristående press att verka. En ny konstitution skulle utarbetas, men hittills har inga framsteg redovisats. De ledande företrädare för oppositionen och de journalister som fängslades år 2001, däribland Dawit Isaak, hålls fortfarande fängslade. Representanter för Sverige har inte fått träffa Dawit Isaak med motiveringen att Eritrea inte accepterar dubbla medborgarskap. Det är mycket allvarligt. Dawit Isaak har ett svenskt medborgarskap, och då ska han få träffa svensk representation.

Avslutningsvis: Solidariteten med naturen, med världens människor och kommande generationer är Miljöpartiets grund. För oss är det självklart att trots de utmaningar som ändå finns fortsätta med biståndet för att stödja en demokratisk utveckling och för att hejda klimatförändringar. Det behövs för att vi ska få se fler kvinnor med makt att påverka och för att stärka de institutioner vi vet är nödvändiga för att bygga ett demokratiskt samhälle. Det handlar om att alltid, alltid stå upp för de demokratiska principerna, att arbeta för att stärka demokratin och att uttrycka kritik när den brister.

Fru talman! Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 185 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Vi debatterar nu ett betänkande som behandlar motionsyrkanden som rör Västafrika, Afrikas horn och Sydafrika. Min kollega Yasmine Posio drog upp de mer övergripande dragen, och hon talade också om Afrikas horn. Jag kommer i mitt anförande att fokusera på Västsaharafrågan men kommer även säga några ord om Sydafrika.

När apartheid avskaffades i Sydafrika och demokratin infördes 1994 avskaffades ett av de mest brutala system som världen någonsin skådat. Det var ett system som byggde på ett systematiskt förtryck av den svarta

befolkningen och där rasismen var inskriven i grundlagen. Det var ett system där den svarta majoriteten saknade alla demokratiska fri- och rättigheter.

I Sverige fanns ett unikt brett stöd i kampen mot apartheid. Jag var en av dem som deltog. När demokratin infördes 1994 stod Sydafrika inför en gigantisk uppgift med enorma utmaningar. Den tidigare apartheidregimen har ersatts av demokratiska institutioner, ett oberoende domstolsväsen, ett livskraftigt civilsamhälle, fria medier samt självständiga institutioner.

Samtidigt kvarstår stora utmaningar när det gäller att komma till rätta med den enorma arbetslösheten, fattigdomen och de stora bristerna när det gäller demokratiska fri- och rättigheter. Sydafrika är i dag fortfarande ett av världens mest ojämlika länder. Ras- och diskrimineringslagar har visserligen tagits bort, men arvet från apartheid lyser fortfarande igenom, och skillnaderna i villkor och möjligheter kan vara väldigt stora.

Fru talman! Sydafrikas miljontals fattiga behöver ett fortsatt stöd. Jag anser att det är särskilt viktigt att stödja arbetet för kvinnors rättigheter och att stödja kvinnor som utsatts för våld. Jag är glad för att Sverige har agerat i FN för detta. Andra områden som är viktiga att stödja är arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter. Jag menar att det bäst görs genom att utöka stödet till olika organisationer inom det civila samhället som redan i dag jobbar med dessa frågor. Vi skulle även kunna utveckla det bilaterala utbytet mellan exempelvis högstskolor och universitet.

Jag konstaterar att årets Per Anger-pris tilldelades människorättsaktivisten S'bu Innocent Zikode. Han kämpar för rätten till hem, mark och överlevnad för de allra fattigaste i Sydafrikas kåkstäder. Det är ett mycket bra val av pristagare som också visar att det finns hopp för Sydafrikas mest utsatta.

Fru talman! Den 27 februari fyllde den västsahariska staten SADR 45 år. Det är en stat som utropades av västsahariernas representant Polisario efter att den tidigare kolonialmakten Spanien i stället för att följa FN:s beslut om att avkolonialisera landet överlämnade landet till Marocko.

Denna illegala handling var startskottet för Marockos ockupation av Västsahara. Det är en ockupation som fortfarande pågår och som helt strider mot FN:s vilja och den internationella domstolen i Haag som tidigt slog fast att Västsahara tillhör västsaharierna och ingen annan.

Ockupationen ledde till att krig utbröt mellan Marocko och Polisario. Det var ett krig som pågick i 16 år innan vapenvila slöts mellan parterna. Det var en vapenvila som kopplades till att en FN-ledd folkomröstning skulle hållas om Västsaharas framtid och självständighet. Det är en folkomröstning som 30 år senare fortfarande inte har ägt rum.

Den 13 november 2020, alltså förra året, bröts den långa vapenvilan och krig utbröt återigen mellan Marocko och Polisario. Detta skedde efter att Marocko gjort intrång i en buffertzona i söder genom att bygga en väg med syfte att föra ut varor som man plundrat i det ockuperade Västsahara. Därmed bröt Marocko mot det FN-medlade avtalet om eldupphör som ingåtts med Polisario 30 år tidigare.

I den ockuperade delen av Västsahara har situationen för civilbefolkningen förvärrats efter det brutna eldupphöret. Civilbefolkningen utsätts för ett systematiskt förtryck och förföljelse. Människorättsförsvarare sätts i husarrest, utsätts för godtyckliga arresteringar och även tortyr. Fredliga demonstrationer har attackerats, och ett stort antal demonstranter har

arresterats. I praktiken råder sedan länge undantagstillstånd i det ockuperade Västsahara. Det är Marocko som har den totala kontrollen, inte FN. I stort sett inga oberoende observatörer eller journalister släpps in i landet.

Fru talman! Det är hög tid att omvärlden agerar med kraft för att skydda den västsahariska befolkningen. Sverige måste agera för att Röda Korset släpps in, och Minursos mandat måste utvidgas till att även omfatta övervakning av de mänskliga rättigheterna. FN-styrkan Minurso är den enda FN-styrka som saknar detta mandat, vilket är minst sagt anmärkningsvärt.

FN-styrkan Minurso har sedan 30 år i uppdrag att genomföra en folkomröstning om Västsaharas framtid. Men tyvärr har FN inte förmått fullfölja sitt uppdrag, utan gång på gång har västsaharierna svikits. Nu måste Sverige göra sitt yttersta för att i FN och i andra sammanhang trycka på för att den utlovade folkomröstningen snarast kommer till stånd, att en tydlig tidsplan utarbetas för detta och att en ny FN-representant för Västsahara utses. Det finns ingen annan lösning på konflikten. Om ingenting sker finns en stor risk att kriget eskalerar och utvidgas, vilket kan få förödande konsekvenser för hela regionen.

En grundläggande orsak till Marockos ockupation av Västsahara är landets rika tillgång till råvaror som fisk och fosfat. Ockupationsmakten har ingen som helst rätt till de råvarorna, utan de tillhör det västsahariska folket. Det är bra att Sverige som enda land har röstat nej till fiskeavtalet mellan EU och Marocko. Men vi måste även se till att stoppa all handel och alla investeringar i det ockuperade Västsahara. Tydliga riktlinjer och regler om detta måste utarbetas riktade till svenska företag och investerare. Svenska företag och investerare ska inte bidra till att finansiera Marockos ockupation.

I samband med att kriget utbröt 1975 tvingades en stor del av den västsahariska befolkningen att fly undan Marockos terror. Flyktingarna bor sedan dess i flyktingläger i Saharas öken i Algeriet under mycket svåra förhållanden. Polisario har trots allt detta lyckats bygga upp ett fungerande samhälle med skolor, grundläggande sjukvård och en fungerande stat.

Men situationen i flyktinglägren är mycket svår, och behovet av stöd är stort. Under lång tid fick lägren svenskt stöd i form av konserverad makrill. Denna makrill var under långa tider den enda proteinfödan. Men nu har det dragits tillbaka, och makrillen är mycket saknad i lägren.

Något som kraftigt skulle bidra till att ge västsaharierna nytt hopp är om Sverige erkänner den västsahariska staten i enlighet med det majoritetsbeslut som fattades i riksdagen redan 2012. Det skulle ge västsaharierna framtidstro och förbättra deras förhandlingsposition.

FN har hittills misslyckats med sitt uppdrag, trots att man har haft 30 år på sig. De som får betala priset för detta är alla de västsaharier som lever under ockupationen och dagligen utsätts för hat, hot, trakasserier och fängslanden. Det är de västsaharier som sedan 45 år sitter fast i flyktinglägren i Saharas öken och som alltmer tappar tron på en annan framtid. Det är hög tid att omvärlden vaknar och på allvar står upp för folkrätten och Västsaharas folk.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 maj.)

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2020/21:185 Hållbarhetskriterier – genomförande av det omarbetade förnybartdirektivet
2020/21:186 Kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt
2020/21:188 Moderna tillståndprocesser för elnät
2020/21:190 Förarbevis för vattenskoter
2020/21:191 Ändrade regler i utlänningslagen

Motioner

med anledning av prop. 2020/21:163 Förebyggande av våld i nära relationer

2020/21:3984 av Linda Lindberg m.fl. (SD)
2020/21:3988 av Barbro Westerholm m.fl. (L)
2020/21:3992 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M)
2020/21:3997 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD)
2020/21:4000 av Sofia Nilsson m.fl. (C)

med anledning av prop. 2020/21:174 Genomförandet av MKB-direktivet i plan- och bygglagen

2020/21:4021 av Roger Hedlund m.fl. (SD)
2020/21:4026 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M, KD)

med anledning av skr. 2020/21:114 Strategisk exportkontroll 2020 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

2020/21:4004 av Björn Söder m.fl. (SD)
2020/21:4015 av Håkan Svenneling m.fl. (V)
2020/21:4016 av Lars Adaktusson m.fl. (KD)

§ 21 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 28 april

2020/21:685 Brandskydd hos äldre och personer med funktionsnedsättning

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:686 Regelförenklingarna

av *Lars Hjalmered* (M)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:687 Reformeringsen av Arbetsförmedlingen

av *Ali Esbati* (V)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:688 Exportkrediter till affärer med Belarus

av *Joar Forssell* (L)
till statsrådet Anna Hallberg (S)

§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 28 april

2020/21:2668 Arbetsförmedlingens fokus på diskrimineringsgrunder
av *Arman Teimouri* (L)

till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:2669 Bornholmstrafiken

av *Anders Hansson* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:2670 En ny förbindelse över Öresund

av *Anders Hansson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2671 Utåtriktad växlingsverksamhet

av *Rickard Nordin* (C)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:2672 Slopande av flipperspelslagen

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Ardan Shekarabi (S)

2020/21:2673 Bevarandet av ett hållbart ålfiske

av *Maria Malmer Stenergård* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2674 Stiftelser som inte får del av projektstöd

av *Magnus Stuart* (M)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:2675 Statsrådets uttalande om mansnormer

av *Lars Andersson* (SD)

till statsrådet Märta Stenevi (MP)

2020/21:2676 Norrbotniabanan

av *Jens Holm* (V)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2677 Arbetsgivares kontroll av arbetssökande

av *Ali Esbati* (V)

till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:2678 Folkmordet Seyfo i dåvarande Osmanska riket

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2679 En svensk myndighets affär med Lukasjenko

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Anna Hallberg (S)

2020/21:2680 Sveriges framtida elbehov

av *Mattias Bäckström Johansson* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:2681 Ökande infrastrukturkostnader

av *Jimmy Ståhl* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2682 Falsa intyg från utlandet

av *Björn Söder* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2683 Regeringens möte med techjättarna

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2020/21:2684 Laddinfrastruktur

av *Cecilie Tenfjord Toftby* (M)

till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2020/21:2685 Granskning av advokaters kostnadsräkningar

av *Boriana Åberg* (M)

till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2020/21:2686 Avgiften på 2 900 kronor för virkesupplag

av *Sten Bergheden* (M)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2020/21:2687 Skogsreservaten

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2020/21:2688 Krisstöd till företagare som varit föräldralediga

av *Ulla Andersson* (V)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2020/21:2689 Biståndet till Myanmar

av *Yasmine Posio* (V)

till statsrådet *Per Olsson Fridh* (MP)

2020/21:2690 Eftersatt vägunderhåll

av *Ulla Andersson* (V)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2020/21:2691 En svensk myndighet i miljardaffär med Lukasjenko

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet *Anna Hallberg* (S)

2020/21:2692 Förlängd avbetalningstid på lån

av *Markus Wiechel* (SD)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2020/21:2693 Techjättarnas censur

av *Markus Wiechel* (SD)

till kultur- och demokratiminister *Amanda Lind* (MP)

2020/21:2694 Svenska skattepengar till diktaturer

av *Jan R Andersson* (M)

till statsrådet *Anna Hallberg* (S)

2020/21:2695 Finansiering av en ny fast förbindelse över Öresund

av *Mats Sander* (M)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2020/21:2696 Godstågskapaciteten över Öresund

av *Mats Sander* (M)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2020/21:2697 En ny fast förbindelse över Öresund

av *Mats Sander* (M)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2020/21:2698 Belarus och Sveriges utrikespolitiska linje

av *Jan R Andersson* (M)

till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2020/21:2699 Avskrivningsregler för fastigheter på landsbygden

av *Pål Jonson* (M)

till statsrådet *Märta Stenevi* (MP)

2020/21:2700 Ett erkännande av folkmordet 1915

av *Boriana Åberg* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2701 Efterlevandestöd till samhällsbärare

av *Ann-Sofie Alm* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2020/21:2702 Norrbottens bristande tillgång till mobiltelefoni

av *Linda Modig* (C)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:2703 Vaccinationsintyg

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:2704 Dataintrång mot Riksidrottsförbundet

av *Pål Jonson* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2705 Hjälp-sändningar med respiratorer till Indien

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2706 Dagbarn i terroristmiljöer

av *Boriana Åberg* (M)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

§ 23 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 28 april

2020/21:2487 Försäkringskassans handläggning

av *Emma Ahlström Köster* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:2520 Regler för coronastöd

av *Markus Wiechel* (SD)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:2552 Den danska modellen gällande återvandring

av *Magnus Persson* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2540 90 000 återvändande

av *Jonas Andersson* i Skellefteå (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2565 Jämställda sjukpenningtal mellan män och kvinnor

av *Linda Lindberg* (SD)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:2553 Tillväxtverkets regeltillämpning

av *Mats Persson* (L)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:2559 Statssanktionerat våld och massarresteringar i Myanmar

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2554 Pensionsmyndighetens handläggningstider

av *Linda Lindberg* (SD)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:2561 Naturvårdsverkets tolkning av hur vapendirektivet eventuellt ska implementeras i svensk lag

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:2560 Förordningen om tillfälliga spelansvarsåtgärder

av *John Weinerhall* (M)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:2555 Barnkonventionens implementering inom socialtjänsten

av *Linda Lindberg* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2567 Klarlägganden i Raoul Wallenberg-fallet

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2556 Viltvårdsfonden

av *Magnus Persson* (SD)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2562 E-dataskyddsdirektivet

av *Jessika Roswall* (M)

till statsrådet Hans Dahlgren (S)

2020/21:2566 De nya föreskrifterna för mediestöd

av *Angelika Bengtsson* (SD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:2578 Humanitära stödåtgärder till Ukraina

av *Hans Wallmark* (M)

till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:2580 Sexmaterial till mellanstadieelever

av *Björn Söder* (SD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:2569 En minnesvård till minne av offren för terrorattentatet på Drottninggatan

av *Per Ramhorn* (SD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:2581 Tillgång till mobilnätverk

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:2573 Förbud mot förnekelse av folkmord

av *Markus Wiechel* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2571 Brott mot mänskliga rättigheter i Belarus

av *Margareta Cederfelt* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2574 Otillgängliga myndigheter

av *Margareta Cederfelt* (M)

till statsrådet Lena Micko (S)

2020/21:2563 En röd tråd i restriktioner för besöksnäringen

av *Cecilia Widegren* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

Prot. 2020/21:116

29 april

2020/21:2570 Återbetalning av företagsstöd
av *Sofia Westergren* (M)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:2577 Civilsamhället i Belarus
av *Hans Wallmark* (M)
till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:2575 En expansion av AB Svenska Spels verksamhet
av *John Weinerhall* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:2582 Taiwans deltagande i WHA:s kommande möte
av *Boriana Åberg* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2564 Det nationella kontrollcentret i Norge
av *Kjell-Arne Ottosson* (KD)
till statsrådet Anna Hallberg (S)

2020/21:2572 Förslaget om en förändring av rättssystemet i USA
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2579 Möjligheten för fler att delta i gudstjänster
av *Staffan Eklöf* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2594 Utökade sanktioner mot Belarus
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2609 Ökade regelkostnader för företag
av *Tobias Andersson* (SD)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:2619 Undantag i lagstiftningen om månggifte
av *Robert Hannah* (L)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2608 Förberedande åtgärder för att säkerställa säkerheten i 5G-uppbyggnaden
av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:2617 Kriminella som smugglar djur
av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2615 Uteblivna svar på riksdagsledamots frågor
av *Björn Söder* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2606 Behovet av stärkt patientsäkerhet vid elektrokonvulsiv behandling
av *Clara Aranda* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2597 Statsrådets uttalande om att alla pojkar fostras att slå
av *Boriana Åberg* (M)
till statsrådet Märta Stenevi (MP)

2020/21:2583 Bevarande av Sveriges definition av våtmark
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:2587 Sveriges viljeinriktning gällande EU:s framtida förbud mot bly i ammunition

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:2607 Villkorligt frigivna som fortsätter att begå brott

av *Björn Söder* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2600 Importförbud av jakttroféer

av *Elin Segerlind* (V)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2601 Utbredningen av islamistisk ideologi i utsatta områden

av *Dennis Dioukarev* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2598 Våld och oroligheter i Nordirland

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2602 Rysslands hotfulla agerande mot Ukraina

av *Sara Gille* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2605 Adoptionsförmedlingar

av *Linda Lindberg* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2613 Överenskommelse för att få slut på den politiska krisen i Georgien

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2591 Sveriges roll i Afghanistan

av *Fredrik Malm* (L)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2595 Hemlig avlyssning av grovt kriminella

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:2599 Regeringens referensgrupp till EU:s taxonomi

av *Elin Segerlind* (V)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:2603 Fasta för barn

av *Sara Gille* (SD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:2596 Påståendet om att alla pojkar fostras att slå

av *Ludvig Aspling* (SD)

till statsrådet Märta Stenevi (MP)

2020/21:2590 Förföljelsen av syrianer i Turkiet

av *Robert Halef* (KD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2610 Livsmedelsstrategins genomslag hos myndigheterna

av *Mikael Larsson* (C)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2589 Erkännande av folkmordet 1915

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

Prot. 2020/21:116

29 april

2020/21:2585 Nationella riktlinjer för ett förstärkt brandskydd hos personer med stödinsatser

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:2586 Nationella riktlinjer för ett förstärkt individuellt brandskydd på lång sikt

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:2604 Bristande id-kontroll

av *Björn Söder* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2614 Behandlingen av kristna munkar i Turkiet

av *Abraham Halef* (S)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2611 Samexistens mellan vindkraftverk och Försvarsmaktens behov

av *Rickard Nordin* (C)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2020/21:2618 Val i Palestina

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2616 Tillsyns- och tillståndavgifter för livsmedelskontroller

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2592 Minskad valfrihet i PPM

av *Dennis Dioukarev* (SD)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:2593 Politisering av fondutbudet i PPM

av *Dennis Dioukarev* (SD)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

§ 24 Kammaren åtskildes kl. 22.50.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.51,

av andre vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 101 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 140 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 17 anf. 159 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 19 anf. 177 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

EMMA PAAKKINEN

§ 1 Fråga om hänvisning av motioner till utskott	1
Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	1
Anf. 2 HANNA GUNNARSSON (V).....	2
Anf. 3 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	2
(Beslut fattades under § 12.).....	2
§ 2 Justering av protokoll.....	3
§ 3 Anmälan om ersättare	3
§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövning	3
§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	3
§ 6 Ärende för hänvisning till utskott	4
§ 7 Riksbankens förvaltning 2020	4
Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU23.....	4
(Beslut fattades under § 14.).....	4
§ 8 Vårdlandsavtal mellan Sverige och Banken för internationell betalningsutjämning (BIS)	4
Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU45.....	4
(Beslut fattades under § 14.).....	4
§ 9 Samhällets krisberedskap	4
Försvarsutskottets betänkande 2020/21:FöU7	4
Anf. 4 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	4
Anf. 5 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	7
Anf. 6 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	9
Anf. 7 HANNA GUNNARSSON (V).....	11
Anf. 8 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	13
Anf. 9 KALLE OLSSON (S)	15
Anf. 10 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	16
Anf. 11 KALLE OLSSON (S) replik	17
Anf. 12 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	17
Anf. 13 KALLE OLSSON (S) replik	18
Anf. 14 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	18
Anf. 15 KALLE OLSSON (S) replik	19
Anf. 16 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	19
Anf. 17 KALLE OLSSON (S) replik	20
Anf. 18 ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik	20
Anf. 19 KALLE OLSSON (S) replik	21
Anf. 20 ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik	21
Anf. 21 KALLE OLSSON (S) replik	22
Anf. 22 CAMILLA HANSÉN (MP)	22
Anf. 23 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	25
Anf. 24 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	25
Anf. 25 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	26
Anf. 26 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	26
(Beslut fattades under § 14.).....	26
§ 10 Jordbrukspolitik	27
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2020/21:MJU17	27
Anf. 27 KRISTINA YNGWE (C)	27
(forts. § 15).....	29

Ajournering	29
Återupptaget sammanträde	29
§ 11 Frågestund	29
Anf. 28 ANDRE VICE TALMANNEN	29
<i>Regeringens arbetslöshetsmål</i>	30
Anf. 29 BORIANA ÅBERG (M).....	30
Anf. 30 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	30
Anf. 31 BORIANA ÅBERG (M).....	30
Anf. 32 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	30
<i>Parisavtalet och flyget</i>	30
Anf. 33 LUDVIG ASPLING (SD).....	30
Anf. 34 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	31
Anf. 35 LUDVIG ASPLING (SD).....	31
Anf. 36 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	31
<i>Transparens vid utbyggnaden av elnätet</i>	32
Anf. 37 ANDERS ÅKESSON (C).....	32
Anf. 38 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	32
Anf. 39 ANDERS ÅKESSON (C).....	32
Anf. 40 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	32
<i>Vägsplitageavgift för tunga vägtransporter</i>	33
Anf. 41 JENS HOLM (V)	33
Anf. 42 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	33
Anf. 43 JENS HOLM (V)	33
Anf. 44 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	33
<i>Regeringens strategi för coronastöd</i>	34
Anf. 45 CAMILLA BRODIN (KD).....	34
Anf. 46 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	34
Anf. 47 CAMILLA BRODIN (KD).....	34
Anf. 48 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	34
<i>Replikationskrisen</i>	35
Anf. 49 MARIA NILSSON (L)	35
Anf. 50 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	35
Anf. 51 MARIA NILSSON (L)	35
Anf. 52 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	35
<i>Svensk arbetsmarknad under pandemin</i>	36
Anf. 53 ANNA VIKSTRÖM (S)	36
Anf. 54 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	36
Anf. 55 ANNA VIKSTRÖM (S)	36
Anf. 56 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	36
<i>Uppföljning av Sveaskogs strategi för biologisk mångfald</i>	37
Anf. 57 REBECCA LE MOINE (MP).....	37
Anf. 58 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	37

Anf. 59 REBECKA LE MOINE (MP).....	37
Anf. 60 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	37
<i>Tillgången till bredband i Skåne</i>	37
Anf. 61 MATS SANDER (M).....	37
Anf. 62 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	38
<i>Regeringens prioriteringar och det internationella biståndet</i>	38
Anf. 63 OSCAR SJÖSTEDT (SD).....	38
Anf. 64 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	38
<i>Postutdelningen i framtiden</i>	39
Anf. 65 PER SCHÖLDBERG (C).....	39
Anf. 66 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	39
<i>Framtida specialistutbildningar för sjuksköterskor</i>	39
Anf. 67 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	39
Anf. 68 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S).....	40
<i>Fusk och falska examensbevis i högre utbildning</i>	40
Anf. 69 ROGER HADDAD (L)	40
Anf. 70 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S).....	40
<i>Den svenska industrins betydelse</i>	41
Anf. 71 OLLE THORELL (S).....	41
Anf. 72 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	41
<i>Miljöskatternas effekter</i>	41
Anf. 73 HELENA BOUVENG (M)	41
Anf. 74 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	42
<i>Förutsättningarna för svensk gruvnäring</i>	42
Anf. 75 ERIC PALMQVIST (SD)	42
Anf. 76 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	42
<i>Tillgång till bredband i hela landet</i>	43
Anf. 77 TERES LINDBERG (S).....	43
Anf. 78 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	43
<i>Sverige efter pandemin</i>	43
Anf. 79 JOAR FORSSELL (L)	43
Anf. 80 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	44
<i>En återinförd fastighetsskatt</i>	44
Anf. 81 DAVID JOSEFSSON (M)	44
Anf. 82 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	44
<i>Kontroll av utländska examensbevis</i>	44
Anf. 83 ROBERT STENKVIST (SD).....	44
Anf. 84 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S).....	45
<i>Rättvis tillgång till högre utbildning i hela landet</i>	45
Anf. 85 IDA KARKIAINEN (S).....	45
Anf. 86 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S).....	45
<i>Satsningar på utbildningar till bristyrken</i>	45
Anf. 87 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	45
Anf. 88 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S).....	46
<i>Effekterna av reduktionsplikten för bilister</i>	46
Anf. 89 MARTIN KINNUNEN (SD)	46
Anf. 90 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	46

<i>Gigekonomin</i>	47
Anf. 91 SULTAN KAYHAN (S).....	47
Anf. 92 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	47
<i>Riksrevisionens kritik mot Pisaundersökningen</i>	47
Anf. 93 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M)	47
Anf. 94 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	48
<i>Tullverkets befogenheter</i>	48
Anf. 95 ERIC WESTROTH (SD).....	48
Anf. 96 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	48
<i>Vaccinering av soldater</i>	49
Anf. 97 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	49
Anf. 98 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	49
Ajournering	49
Återupptaget sammanträde	49
§ 12 Beslut om begäran om hänvisning av motioner	49
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 28 april	50
CU13 Planering och byggande.....	50
CU14 Hushållningen med mark- och vattenområden	52
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	54
FiU23 Riksbankens förvaltning 2020.....	54
FiU45 Vårdlandsavtal mellan Sverige och Banken för internationell betalningsutjämning (BIS)	54
FöU7 Samhällets krisberedskap	54
§ 15 (forts. från § 10) Jordbrukspolitik (forts. MJU17)	55
Anf. 99 JOHN WIDEGREN (M).....	55
Anf. 100 STAFFAN EKLÖF (SD)	57
Anf. 101 ELIN SEGERLIND (V).....	60
Anf. 102 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	62
Anf. 103 ELIN SEGERLIND (V) replik.....	63
Anf. 104 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	63
Anf. 105 ELIN SEGERLIND (V) replik.....	64
Anf. 106 MAGNUS OSCARSSON (KD)	64
Anf. 107 NINA LUNDSTRÖM (L).....	66
Anf. 108 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	68
Anf. 109 NINA LUNDSTRÖM (L) replik.....	68
Anf. 110 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	69
Anf. 111 NINA LUNDSTRÖM (L) replik.....	69
Anf. 112 MARKUS SELIN (S)	70
Anf. 113 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	72
Anf. 114 MARKUS SELIN (S) replik	72
Anf. 115 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	72
Anf. 116 MARKUS SELIN (S) replik	73
Anf. 117 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	73
Anf. 118 MARKUS SELIN (S) replik	74
Anf. 119 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	74
Anf. 120 MARKUS SELIN (S) replik	75
Anf. 121 TREDJE VICE TALMANNEN.....	75

Anf. 122	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	75
Anf. 123	MARKUS SELIN (S) replik	76
Anf. 124	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	76
Anf. 125	MARKUS SELIN (S) replik	77
Anf. 126	MARIA GARDFJELL (MP)	77
Anf. 127	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	79
Anf. 128	MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	79
Anf. 129	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	80
Anf. 130	MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	80
Anf. 131	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	81
Anf. 132	MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	81
Anf. 133	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	81
Anf. 134	MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	82
Anf. 135	JOHN WIDEGREN (M) replik.....	82
Anf. 136	MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	83
Anf. 137	JOHN WIDEGREN (M) replik	83
Anf. 138	MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	84
	(Beslut skulle fattas den 5 maj.)	84
§ 16	Idrott, friluftsliv och spel.....	84
	Kulturutskottets betänkande 2020/21:KrU2	84
Anf. 139	CHRISTER NYLANDER (L).....	84
Anf. 140	ANNICKA ENGBLOM (M).....	86
Anf. 141	CASSANDRA SUNDIN (SD)	88
Anf. 142	PETER HELANDER (C).....	90
Anf. 143	HANNA GUNNARSSON (V).....	93
Anf. 144	ROLAND UTBULT (KD)	94
Anf. 145	ANNA WALLENTHEIM (S)	96
Anf. 146	ROLAND UTBULT (KD) replik.....	98
Anf. 147	FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	99
Anf. 148	ANNA WALLENTHEIM (S) replik.....	99
Anf. 149	ROLAND UTBULT (KD) replik.....	99
Anf. 150	ANNA WALLENTHEIM (S) replik.....	99
Anf. 151	MARIA GARDFJELL (MP).....	100
Anf. 152	JOHN WEINERHALL (M)	102
	(Beslut skulle fattas den 5 maj.)	103
§ 17	Kulturarvsfrågor	104
	Kulturutskottets betänkande 2020/21:KrU6	104
Anf. 153	CHRISTER NYLANDER (L).....	104
Anf. 154	ANNICKA ENGBLOM (M).....	106
Anf. 155	ARON EMILSSON (SD)	107
Anf. 156	PER LODENIUS (C)	109
Anf. 157	JESSICA WETTERLING (V)	111
Anf. 158	ROLAND UTBULT (KD)	114
Anf. 159	LAWEN REDAR (S)	115
Anf. 160	ARON EMILSSON (SD) replik.....	118
Anf. 161	LAWEN REDAR (S) replik.....	118
Anf. 162	ARON EMILSSON (SD) replik.....	119
Anf. 163	LAWEN REDAR (S) replik.....	119
Anf. 164	MATS BERGLUND (MP).....	119
	(Beslut skulle fattas den 5 maj.)	120

§ 18 Folkbildningsfrågor.....	121
Kulturutskottets betänkande 2020/21:KrU10.....	121
Anf. 165 JOHN WEINERHALL (M)	121
Anf. 166 JONAS ANDERSSON i Lingham (SD)	122
Anf. 167 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	125
Anf. 168 ROLAND UTBULT (KD)	127
Anf. 169 CHRISTER NYLANDER (L)	128
Anf. 170 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S)	130
Anf. 171 PER LODENIUS (C)	132
Anf. 172 MATS BERGLUND (MP)	134
(Beslut skulle fattas den 5 maj.)	136
§ 19 Afrika.....	136
Utrikesutskottets betänkande 2020/21:UU16.....	136
Anf. 173 MARKUS WIECHEL (SD)	136
Anf. 174 YASMINE POSIO (V)	138
Anf. 175 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	140
Anf. 176 OLLE THORELL (S)	142
Anf. 177 HELENA ANTONI (M)	145
Anf. 178 YASMINE POSIO (V) replik	147
Anf. 179 HELENA ANTONI (M) replik	147
Anf. 180 YASMINE POSIO (V) replik	147
Anf. 181 HELENA ANTONI (M) replik	148
Anf. 182 MAGNUS EK (C)	148
Anf. 183 JOAR FORSSELL (L)	150
Anf. 184 CAMILLA HANSÉN (MP)	153
Anf. 185 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	154
(Beslut skulle fattas den 5 maj.)	156
§ 20 Bordläggning.....	157
§ 21 Anmälan om interpellationer	157
§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar	158
§ 23 Anmälan om skriftliga svar på frågor	160
§ 24 Kammaren åtskildes kl. 22.50.	164